IHS

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

54
F
64

Digitized by Google

54. 2. 65

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

IVBILVM IVBILORVM

IVBILÆVM EVANGELICVM

ET

PIÆ LACRYMÆ

OMNIVM ROMANO-CATHOLICORVM

AD

IMPERATOREM AVG.

REGES,
PRINCIPES,
RESPVBLICAS,
POPVLOS,

Pangente & Plangente

R. P. ADAMO CONTZEN, SOCIETATIS Ieſu Theologo & SS. Litterarum in Archiepiſcopali Academia Moguntina Profeſſore Ordinario.

Cum Gratia & priuilegio S. Cæſ. Maieſt.

MOGVNTIÆ
Typis & Sumptibus IOANNIS ALBINI.
ANNO M. DC. XIIX.

Digitized by Google

NVMISMA ROMANVM

SYMBOLVM

Catholicæ Conſtantiæ & Hæreticæ mutabilitatis

Sol vnus cœlo eſt, vna eſt Eccleſia terræ:
Vnus in hac Chriſtus viuit, & vna fides.
Non vna at luna eſt, non vna Eccleſia vobis:
Non vnus Chriſtus, non manet vna fides.

Digitized by Google

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS PROVINCIAE Rhenanæ Societatis Iesu.

HVNC librum, cui titulus: Iubilum Iubilorum, Iubilæum Euangelicum & piæ lacrymæ omnium Romano-Catholicorum à R. P. Adamo Contzen Societatis nostræ Theologo conscriptum, atq; à deputatis ad id Theologis lectum, & approbatum, Ego Ioannes Copperus, Societatis IESV apud Rhenum Prouincialis, concessa mihi potestate ab Admodum R. P. N. Mutio Vitellesco, Societatis nostræ Præposito Generali, Typis mandari permitto. Herbipoli anno 1618. die 22. Ianuarij.

FACVLTAS R. P. PROVINCIALIS PROVINCIÆ Rhenanæ Societatis Iesu.

CVM Sacræ Cæsareæ Maiestatis decreto omnibus, & singulis Typographis, & bibliopolis, ac alijs, quãcunq; librariam negotiationem exercentibus serio, firmiterq; inhibeatur, ne quisquam vllos Libros à nostris Patribus hactenus editos, vel imposterum edendos intra S. R. Imperij, Regnorum, & Dominiorum suæ Cęsareæ Maiestatis hęreditariorum fines, simili, vel alio characteris genere, aut forma, siue in toto, siue in parte recudere, vel alio recudendos mittere, aut alibi etiam impressos adducere, vendere, & distrahere, clam, seu palam, citra iudicium, ac testimonium supradictorum Patrum audeat, vel præsumat: Concedo ego Iohannes Copperus Societatis Iesu per Rheni prouinciam Præpositus Pro-

Prouincialis (potestate mihi ad id facta ab admodum Reuerendo P. N. Generali Mutio Vitelleſco) Iohanni Albino Ciui, & bibliopolæ Moguntino facultatem excudendi librum hunc, cui titulus: Iubilum Iubilorum, Iubilæum Euangelicum & piæ lacrymę omnium Romano-Catholicorum, à R. P. Adamo Contzen, Societatis noſtræ Theologo conſcriptum, atque à deputatis ad id Theologis lectum, & approbatum. In quorum fidem hoc ei teſtimonium manu noſtra ſubſcriptum, & Sigillo munitum dare voluimus. Herbipoli, Anno 1618. die 22. Ianuarij.

✠

BENEVOLO LECTORI

INTRODVCTIO AD Iubilæum.

Multos in vnum cõ ſpirare ſemper difficile fuit.

CVM varij ſint, pugnantesque hominum affectus, ac vota; ego verò quantum quidem fieri poteſt, in vnam omnes mentem, voluntatemq; cõſpirare magnopere deſiderem; vt nempe aberrantium gaudia defleãt, precesque pro miſeris fundant, ad lacrymas, orationemque præparare animas, operæ precium eſſe duxi. Sunt vero hominum quatuor genera, quibuſcum mihi ſermo eſt, Catholici, Lutherani, Caluiniani in Belgio, Caluiniani extra Belgium. Catholicis mea introductione nihil eſt opus: quanquam enim eos priſcæ, veræque fidei conſcientia conſoletur, alacresque reddat, in ea tamen lætitia alienæ miſeriæ aſpectu, lacrymas ciet caritas. Lu-

Introductione nõ egent Catholici.

thera-

teranis, præſertim miniſtris, poſtquam ad ſe redierint, ſinumque ſuum ac latebras ſcrutati inſpexerint, vtilem ſalutaremque, non penitus tamen neceſſariam in Iubilæos ludos ὑπαγωγὴν arbitror. Habent multa illi, quibus non ad ſobrietatem modo, ſed angores etiam, ærumnoſasque ſollicitudines redigantur: quamuis in ſpeciem exultent: etſi in fronte ſerenitas, in declamationibus iubilatus, gaudia fiduciamque oſtentet; animus tamen in metu eſt,

Lutherani ſollicitiſunt, vtilis illis eſt introductio.

Et mens læta parum triſti circumdatur vmbra.

Caluinianas enim machinationes olim in Gallia, Anglia, Belgio, Palatinatu, Aſcania, Haſſia, recens in proxima Saxoniæ Brandeburgica efficaces, trepidi formidant, ad nomen inhorreſcunt, & vt illo in loco, vbi

Iam proximus ardet Vcalegon.

Lætis ſcopulis audiuit Iubila Cyclops,

ibi miles Vlyſſeus

---- Sonitumque pedum vocemq; tremiſcit.

Ita Lutheranorum miniſtrorum pauida, & ad rumores ſuſpenſa exſpectatio ſingulos in dies trepidat. Nunc in aliqua vrbe libera Caluiniſticum exercitium dari, nunc diſſimulari, nunc aulis inſinuari intelligunt. Non ignorant ſe velut caudas titionum ardentium, neq; lumen, neque vires retinere. Adeo monſtroſa Gorgo, immenſo rictu, tetro aſpectu Vbiquitas, omnia terret, fugat, vaſtat.

Sollicitudo Belgarũ in acie ſtantium.

Idem pene ſtatus eſt Caluinianorum in Belgio, quorum duæ ſunt factiones, Remonſtrantium, & Contra-Remonſtrantium. Remonſtrantes creſcunt illi quidem, & imperantium animos tenent, ſed multa illis obſtant, & ſuorum crebro clades lugent. Nam hoc ipſo anno 1617 menſe Aprili, ordinibus ſupplicarunt in hæc verba: pagin. 10. *Quocirca Remonſtrantes, quam humillime roganatq; obſecrant. Illuſtr. DD. V. ne tam iniuſtis criminationibus & calumniis, ipſorum damno, fidem adhibere velint,*

Remonſtrantium aduerſa.

ſed

ſed potius hanc ipſorum Apologiam iſtum in modum perpendere, vt Remonſtrantes ipſi, adeoque omnes, qui ipſorum ſententiæ ſunt addicti, habeantur pro talibus, qui omnibus modis ſequantur, & porro ſequi deſiderēt S. Scripturam, primitiuam Orthodoxam Chriſtianam Eccleſiam, ac ſimul etiam verum, & primum fundamentum Chriſtianæ Reformationis in hiſce regionibus receptæ. Ac proinde etiam vt Illuſt. DD. V. miſereat Chriſtianorum membrorum Eccleſiæ in vrbe Ambſtelodamenſi, qui ſectantes ſententiam Remonſtrantium, & Decreta Ill. DD. V. obſeruantes antiquæ, & primæ Reformationi adhærere cupiūt, quique introductione omnium dictarum Nouitatum, atque imprimis perpetuis obtrectationibus & condemnationibus dictæ antiquæ doctrinæ, aliisque mediis, impediuntur, Chriſtianam Reformatam Religionem publice in templis ibidem exercere, vt ipſis ibidem atque alibi etiam (ſiquidem ad veram vnionem ſecundum Ill. DD. V. decreta res redigi non poſſunt) liberum exercitium Religionis ſecundum ipſorum ſententiam,

tum ipsis quam Contra-Remonstrantibus benigne concedatur.

Nec melior Contra-Remonstrantium est conditio. Minuuntur enim & cedunt, quin & contumaciæ pœnas luunt: insigni namque artificio Remonstrantes in suas partes magistratum pertraxerunt, vt in sua contra-Remõstrantia queruntur Rigidi: *Conscripserunt enim*, aiunt, *integros libros, vt Magistratibus palpum obtruderent, eorumq; authoritatem in eminentissimum gradum longe altius extulerunt, quam pij Magistratus postulant, aut sibi competere arbitrantur, immo altius quam summi inter Christianos Magistratus sibi vnquam arrogarunt.*

Contra-Remonstrantes a-stu subuertuntur.

Nec iubilare eos credo, quorum gemitus exaudio. Sic enim pag. 178. orant. *Denique vt Ill. DD. Ordines etiam commisereſcat Ecclesiarum Reformatarum in hac regione, quæ persistentes in recepta doctrina, atq; vsitato harum Ecclesiarum Ordine, eo quod saluis conscientijs non possunt nouam hanc Remonstrantium Doctrinam sequi, & cultum*

Fallacia erudit fallaciam, & Rigidos persequuntur Arminiani.

:m diuinum omni cum modeſtia quæ-
ant per Miniſtros, qui conſtanter in do-
trina recepta perſtiterũt exercere, pro-
terea diminutione libertatis ciuium,
multis pecuniarijs, exilijs, carceribus, a-
lijsq; pœnis, diuerſis in locis, hic grauan-
tur: ac proinde vt dictis Eccleſiis interim
permittatur, vt cultum diuinum ſine
impedimẽto aut perſecutione modeſte ex-
ercere illis liceat donec in Synodo, Natio-
nali, cum aſſenſu ſummi Magiſtratus,
rectus & conſtans aliquis Ordo ſtatu-
tus fuerit, ſecundum quem iſtæ Eccleſiæ
vna cum Reliquis Eccleſiis Reformatis
in hiſce regionibus ſe porro gerere de-
beant.

Liberi Caluiniſtæ & felices iubilant.

Quæ cum ita ſint, præparamentis & procatharticis iuuanda maxime eſt eorum Caluinianorum cruda lætitia, qui extra Belgium liberas eorum tenent habenas; quorum non modo recta eſt via in oculis eorum: ſed etiam nimia felicitas, quę mentem facile eripit incautis. Illi præiudicio, lætitia, arrogantia occupati haud facile moderata

Con-

Consilia admittunt, *sermones eorum vno ore bona prædicant* anno Iubilæo. Quod si meus *sermo non sit similis eorum, & loquatur bona*; si dicam: *Viuit Dominus, quodcunque mihi dixerit Dominus, hoc loquar.* si lacrymer, & pronunciem: *Dispersi sunt omnes isti in montibus, sicut oues, non habentes pastorem, Spiritus mendax est in ore omniũ prædicantium, & extrema gaudii luctus occupabit*: Michææ mihi fors subeunda est. Cum enim animis eorum, altissima cum securitate, lętandi phrenesis insederit; haud facile falsam sibi extorqueri dulcedinẽ patientur. Conandum tamen est; & quæ ad singulos annos felicis, vt arbitrantur, sæculi, omnibus magna cura cogitanda sunt, in breuem methodum colligenda. Sunt vero hæc decem, quæ toto libro, & præsertim anno 1617. legenti ob oculos versari oportet.

Ardua res monere felicem.

Primum est. Omnes tam certos suæ opinionis, tam hostes alienarum sententiarum, in tot sectas diuisos, hoc commune habere, quod à vetu-

sta

sta Ecclesia Apostolorum, martyrumque receſſerint.

Secundum est. Hunc ab antiqua Ecclesia discessum illis gloriæ esse non posse; cum in eo omnes veteres hæreticos consortes habeant.

Tertium est: Eandem esse Ecclesiam, quæ, & illos & hos damnauit, Ideoq; cum in veterum damnatione Ecclesiæ iudicium ratum habeant, non posse in sua caussa subterfugere eiusdem arbitrium: nam secundum scripturæ normam, sensumque veterum Doctorum nunc quoque iudicat.

Quartum est. In tot Sectarum centuriis mutuo anathemate in se fulminantibus, omnes ea esse iactantia, & vanitate inflatos, vt post innumeras cõmutationes, iurationes, eiurationesque religionũ suarum, se assseuerent, esse certissimos, euidentissimeque scripturę sensum percipere, & falli non posse: cum certo sciãt, se electos esse, & vocem sui pastoris audire.

Quintum est. Si Lutheri iudicio

stetur,

ſtetur, ab eo omnes Caluinianos odioſiſſime, iracundiſſime, perſeuerantiſſime damnari, & omnes eos qui ſe dicunt Lutheranos; nemo enim in articulis per omnia cum illo conſentit. Aut vnus ex omnibus proferendus erit, cuius ſcripta cum libris Lutheri non interpolatis eandem de religione ſententiam pronuncient.

Sextum eſt. Omnes ſectarios Lutherianos, Caluinianos, cum inter ſe diſceptant, mendacii, & Calũniæ ſe mutuo accuſare. Teſtor omnium libros, qui famoſi ſunt, Lutheri, Brentii, Smidelini, cœterorum, Caluini, Bezæ, & qui ex lacu Lemano exierunt. Addo omnes ab aduerſariis mendaciorum non accuſatos modo, ſed & conuictos. Tu igitur cui fidas, vide. Ego ad libros eorum appello.

Septimum eſt. Omnes obſcuros & in multis ambiguos eſſe, quod eſt mentiri volentium.

Octa-

Octauum est. Horrenda esse eorum dogmata.

Nonum est. Summam esse omnium inconstantiam: eamque in hodiernam vsque diem augeri.

Decimum est. His malis nullum omnino esse remedium in eorũ cœtibus. Non scripturam, non disputationes, non Synodum, ideoque Hollandorum prudentiores, ne synodum quidem nationalem probare, aut permittere. Hæc tum reliquo libro, tum ea parte, quæ de anno 1617. anno sæculari agit, clarissime demonstrantur, itemque de synodo, & vnione Euangelicorum.

Ex quibus, tu benigne lector, facile concludes, non modo inconditissimum esse iubilatum, sed etiam luctuosissimum, vt pote eorum qui funera, & exequias religionum suarum festa lætitia, & pompa triumphali prosequantur.

Vos demum quacunque in parte iubilatis, supplex oro obtestorq; Primo: Vt si fidē irriti Iubilæi facere meus liber nō poterit apud diffiden-

tes

tes, alienatosq; vt vel decimã partem librorum eiusticorum, quos citaui, legant: spondeo futurum, vt mirentur me, de tam multis, tam atrocibus, tam pauca, tam leuia dixisse. Secundo; Ne thesibus, concionibus, versiculis, rythmis, libellis famosis, quorum iam intra tres menses centuria pene prodiit, inauditis nobis credant. Sanctissimo enim coram Deo, hominibusq; iureiurando asseuero, & protestor, in illis schedis absurda nobis dogmata, quæ toto pectore damnamus per calumniam affingi. Tertio: Ne lacrymas meas oderint; quandoquidem nos eorum conuitia, calumniasque in Pontificem, in Ecclesiam nostram, in Cæsarem, Principesque, & status Catholicos lacrymis excipimus, & de errore furentium dolemus.

(†)

IVBI-

Digitized by Google

PRIMVS ET VNICVS IMPERATOR
ROMANVS, QVI CHRISTIANVS
appellatus, & pietate ab omnibus
Christianis celebratus est, Constantinus
Magnus fuit, qui Christianam religionem
ex Iudaica superstitione, & Gentilium
impietate, ad veram pietatem transtulit.
Eusebius Pamphilus, Lib. 1. de vita Constantini.

Ioannes Casimirus Comes Palatinus Rheni, Dux Bauariæ, Iuliacensis, Montensis, Cliuensis, Comes in Veldentz, Sponheim, Marchia, Ravenspergh, Dominus in Heidelberg, Mosbach, Germersheim, Lautern, Boppard, Caminata, Stromberg, Kirchberg, Oberstein, Lichtenberg, Guttenberg, Dominus Ripariæ, Princeps Auriacus, Comes Nassouiæ, Catzenelnbogæ, Vianden, Dietz, Moers, Sarwerden, Leiningen, Dagsburg, Hanau, Rixingen, Falckenburg, Bitsch, Lingaw, Dominus Frisiæ, Salinarum, Trans-Salanæ, Gouernator Hereditarius Landgrauiatus Alsatiæ, Burggrauius Magdeburgensis, Hallensis, Comes Hohenstein, Regenstein, Blanckenburg, Honstein, Lohra, Clettenberg, Gleichen, Tonna, Heldrungen, Sangerhausen, Arnstein, Barbi, Mansfeldt, Lusatiæ Superioris, Heydenreichstein, Dominus in Zittaw, Gubernator Regni Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, Comes Perpetuus Sacri Romani Imperij, Dux Saxoniæ, Angariæ, Westphaliæ, Landgrauius Thuringiæ, Marchio Misniæ, Burggrauius Magdeburgensis, Comes Hennebergæ, Marcæ, Ravensbergæ, Barbi, Mansfeldt, Dominus Ravensteinij, Lusatiæ Superioris, Heydenreichstein, Dominus in Zittaw, Gubernator Regni Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, Comes Perpetuus Sacri Romani Imperij, Dux Saxoniæ, Angariæ, Westphaliæ, Landgrauius Thuringiæ, Marchio Misniæ, Burggrauius Magdeburgensis, Comes Hennebergæ, Marcæ, Ravensbergæ, Barbi, Mansfeldt, Dominus Ravensteinij,

ſcientiæ, ſed ſolum ſcientiæ ſuperficialis, quæ
ſcientia ſuperficialis eſt ſcientia, quæ ſcitur
per ſcientiam alterius ſcientiæ, ſicut ſcientia
ſcientiæ

ra, ut ſi quis ſit ſenex, nec ſenectutis
ſuæ ſatis memor, ſed ſe ſenectutis
ſuæ ſatis memor, ſed ſe ſenectutis
ſuæ ſatis memor, ſed ſe

Regulæ
Mathematicæ.

Ita quoq; Regulæ Mathematicæ, & omnia quæ ex numeris constant, ad Regulam Trium reducuntur, ut facile patet ijs, qui in Arithmeticis exercitati sunt. Quare cum Regula Trium sit omnium Regularum Mathematicarum fundamentum, ea primum explicanda est, & quidem ita, ut ad Regulam Trium Compositam, & Inversam, quæ ex ea fluunt, facilis sit aditus. Quod ut fiat, ea quæ ad Regulam Trium Simplicem pertinent, ordine sunt explicanda. Quæ quidem ut ordine explicentur, ea primum sunt exponenda, quæ ad Proportionem, & Proportionalitatem pertinent. Quare de Proportione primum dicendum est.

Pompeiani, & tota ferè Hispania
Cæsaris partes secuta est. Quibus
rebus cognitis, Cæsar ad Varronem
proficiscitur, & ad Corduben-
sem urbem castra ponit. Varro
autem, cognito Cæsaris adventu,
ex oppidis omnem exercitum
educit, & ad Cæsarem proficisci-
tur. Cognitis eius rebus Cæsar
ad Ilipam flumen castra movet.
Postea Varro, cum ex oppidis
omnes copias coegisset,

Sed haud dubiè, quin
Cæsar victoriæ suæ iustos ter-
minos

Victoriæ modum, Iulius

Ordinatio
Ordinatio
Ordinatio

Ordinatio

Ordinatio

Regna, nationes, totus iam pene terrarum orbis, per Catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto sæculorũ tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescii isse quid crederet, pronuncietur. Vincentius Lyrinensis cap. 33. de profanis hæreseon nouitatibus.

Antiqua fides authentica nouæ religiones adulteræ.

Quid facitis, ô Ministri, siue de Luthero, siue de Caluino nomẽ fidemque trahitis! *Absconditam post Christum nobis sapientiam annunciatis, rem lacrymis dignam. Si enim triginta* (centum) *his annis fides originem habuit, cũ quadringenti* (mille & sexcenti) *fere anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palã conspectus est, inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra, & martyres quidem frustra martyrium subierunt, frustra etiam tales, tantique Antistites populo præfuerunt.* Greg. Nazianz. cap. 2. ad Chelid.

Varietas, opinionũ est, scientiæ, constans vnitas, Fidei semper eadẽ veritas.

Eadẽ est nobis & vobis Scriptura, nisi qua vos illã parte mutilastis. In sensus contrarios trahitis, & è diametro pugnantes hęreses cõcinnatis. Si pro vestra opinione clara est, cur nemo id veterũ, in tanta luce, sanctitate, stu-

Cor, quod ventriculi, quos auricu-
las vocant, ad cor pertinent, ut
ad pulmones vena arteriosa. Ita
enim ventriculi cordis ad cor
pertinent, ut ad pulmones ar-
teria venosa. Quemadmodum
igitur pulmo ad arteriam ve-
nosam, ita cor ad ventriculos
cordis refertur. Quemadmo-
dum pulmo arteriam venosam
circumdat, ita ventriculi cor-
dis circumdant cor. Quemad-
modum pulmo arteriam venosam
tangit, ita ventriculi cordis
tangunt cor. Quemadmodum
pulmo arteriam venosam ambit,
ita ventriculi cordis ambiunt
cor. Quemadmodum pulmo ar-
teriam venosam complectitur,
ita ventriculi cordis complectun-
tur cor. Quemadmodum pulmo
arteriam venosam fovet, ita ventri-
culi cordis fovent cor. Quemad-
modum pulmo arteriam venosam
refrigerat, ita ventriculi cordis
refrigerant cor. Quemadmodum
pulmo arteriam venosam ventilat,
ita ventriculi cordis ventilant cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam respirat, ita ventriculi
cordis respirant cor. Quemadmo-
dum pulmo arteriam venosam
temperat, ita ventriculi cordis
temperant cor. Quemadmodum
pulmo arteriam venosam mode-
ratur, ita ventriculi cordis mo-
derantur cor. Quemadmodum
pulmo arteriam venosam ad-
ministrat, ita ventriculi cordis
administrant cor. Quemadmo-
dum pulmo arteriam venosam
ministrat, ita ventriculi cordis
ministrant cor. Quemadmodum
pulmo arteriam venosam ser-
vit, ita ventriculi cordis ser-
viunt cor. Quemadmodum pul-
mo arteriam venosam famulatur,
ita ventriculi cordis famulantur
cor. Quemadmodum pulmo ar-
teriam venosam ad ministerium
accommodat, ita ventriculi cordis
accommodant cor. Quemadmo-
dum pulmo arteriam venosam
ad officium accommodat, ita ven-
triculi cordis accommodant cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium aptat, ita
ventriculi cordis aptant cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium disponit, ita
ventriculi cordis disponunt cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium ordinat, ita
ventriculi cordis ordinant cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium instituit, ita
ventriculi cordis instituunt cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium constituit, ita
ventriculi cordis constituunt cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium ordinat, ita
ventriculi cordis ordinant cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium instituit, ita
ventriculi cordis instituunt cor.
Quemadmodum pulmo arteriam
venosam ad officium constituit, ita
ventriculi cordis constituunt cor.

q. Ioannis Baptistæ, quæ
Ioannes Baptista Mantuanus
Carmelitarum Generalis, ad
Sixtum IV. Pontificem Maximum
Carmelitarum Ordinis Patronam Mariæ, & ordi-
nis Carmelitarum Origines, Progressus, Priuilegia,
Sanctos, Beatos, Martyres, Scriptores, Regulam,
Constitutiones, Habitum, Professionem, Vitam, Mo-
res, Disciplinam, Religionem, Sacramenta, Sacrificia,
Ministros, Templa, Sepulchra, Ceremonias, Sacra-
menta, Sacrificia, & quæ ad Religionem pertinent
omnia, Carmelitarum Ordinem, Regulam, Vitam,
Mores, Disciplinam, Religionem, Sacramenta, Sacri-
ficia, Ministros, Templa, Sepulchra, Ceremonias,
Sacramenta, Sacrificia, & quæ ad Religionem per-
tinent omnia, Carmelitarum Ordinem, Regulam,
Vitam, Mores, Disciplinam, Religionem, Sacramen-
ta, Sacrificia, Ministros, Templa, Sepulchra, Cere-
monias, Sacramenta, Sacrificia, & quæ ad Religio-
nem pertinent omnia, Carmelitarum Ordinem, Re-
gulam, Vitam, Mores, Disciplinam, Religionem, Sa-
cramenta, Sacrificia, Ministros, Templa, Sepulchra,
Ceremonias, Sacramenta, Sacrificia, & quæ ad Re-
ligionem pertinent omnia, Carmelitarum Ordinem,
Regulam, Vitam, Mores, Disciplinam, Religionem,
Sacramenta, Sacrificia, Ministros, Templa, Sepul-
chra, Ceremonias, Sacramenta, Sacrificia, & quæ
ad Religionem pertinent omnia, Carmelitarum Or-
dinem, Regulam, Vitam, Mores, Disciplinam, Re-
ligionem, Sacramenta, Sacrificia, Ministros, Tem-
pla, Sepulchra, Ceremonias, Sacramenta, Sacrifi-
cia, & quæ ad Religionem pertinent omnia, Carme-
litarum Ordinem, Regulam, Vitam, Mores, Disci-
plinam, Religionem, Sacramenta, Sacrificia, Mini-
stros, Templa, Sepulchra, Ceremonias, Sacramenta,
Sacrificia, & quæ ad Religionem pertinent omnia,
Carmelitarum Ordinem, Regulam, Vitam, Mores,

Pauli, Petri, & Iohannes, vnde
Pauli, Petri, & Iohannes, vnde
Pauli, Petri, & Iohannes, vnde

Materia
quid.

Materiæ
proprietates
primæ.

Materiæ
proprietates
secundæ.

Materiæ
proprietates
tertiæ.

Materiæ
proprietates
quartæ.

Materiæ
proprietates
quintæ.

Materiæ
proprietates
sextæ.

Materiæ
proprietates
septimæ.

Materiæ
proprietates
octavæ.

Materiæ
proprietates
nonæ.

Materiæ
proprietates
decimæ.

Materiæ
proprietates
undecimæ.

Materiæ
proprietates
duodecimæ.

Materiæ
proprietates
decimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
decimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
decimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
decimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
decimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
decimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
decimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
decimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
vigesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
tricesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quadragesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quinquagesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
sexagesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
septuagesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
octogesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
nonagesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
centesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
ducentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
trecentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quadringentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
quingentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
sexcentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
septingentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
octingentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ primæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ secundæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ tertiæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ quartæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ quintæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ sextæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ septimæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ octavæ.

Materiæ
proprietates
nongentesimæ millesimæ millesimæ nonæ.

Materiæ
proprietates
millesimæ millesimæ milles

Ioannis Cuspiniani
Ioannis Cuspiniani
Ioannis Cuspiniani

Jsrahel ein wunderzeichen thun werde/ das
alle Leute im gantzen Lande vnd vnter allen
Heiden sehen sollen/ vnd alles Volck/ das du
bey dir hast/ des HERRN Werck sehen/
denn es wird ein erschrecklich ding sein/ das
ich an dir thun werde.

ANNOTATION.

ANNO Domini 1500. vnter Papa
Alexandro sexto/ regierende Kayser
Maximiliano/ ist ein Bawer/ Jacob Kern
genandt/ im Meissnischen Lande/ bey Lom-
matzsch/ Torgaw/ vnd Düben/ gewesen/
der gemeldet/ gesagt/ vnd erzehlet/ wie
jhm ein Engel Gottes erschienen/ vnd jhn
gewiesen habe/ an einen Ort/ da er einen
grossen Schatz finden solte/ vnd wie er
jhm denselben Schatz gewiesen habe/ vnd
wie er jhn gehoben habe/ vnd wie er jhn
wieder verlohren habe. Vnd ist solches
alles/ mit Menschen vnd Pferden/ offent-
lich/ vnd nicht im Traume/ geschehen/
Solches ist offenbar/ vnd kan noch jetzo
viel Leute sagen/ die es gesehen haben/
Es ist auch nicht lange/ das es geschehen
ist/ Denn es ist noch nicht vber 30. Jahr

Ioannes de Lotharingia, & Ioannes de Lutzelburg, Comes de Ligny, Ioannis Comitis Lutzelburgensis filius, qui Ioannam Brabantiæ Ducis filiam duxerat, & Ioannes Comes Namurcensis, Ioannis Comitis Hannoniæ filius, qui Margaretam Philippi Pulchri filiam duxerat, & Ioannes Comes Hannoniæ, Guillelmi Comitis filius, qui Philippam Caroli Valesii filiam duxerat, & Ioannes Dux Brabantiæ, Ioannis Ducis filius, qui Mariam Henrici Regis Angliæ filiam duxerat, & Ioannes Comes Flandriæ, Ludovici Comitis filius, qui Margaretam Ioannis Ducis Brabantiæ filiam duxerat.

ANNVS 1318.

ANNO 1318. Gregorius octauus decimus, Episcopus Romanus, sedit annum quatuor mensibus. Hic Gregorius Papa, Ioannis Papæ filius, Romanus, Ecclesiam Romanam rexit annum vnum, mensibus quatuor, diebus duodecim. Hic Gregorius Papa, Ioannis Papæ filius, Romanus, Ecclesiam Romanam rexit annum vnum, mensibus quatuor, diebus duodecim.

Caritas est virtus supernaturalis, qua Deus propter se super omnia, & proximus propter Deum sicut nos ipsi diligimus.

Explicatur definitio.

Dicitur 1. virtus supernaturalis, quia est habitus supernaturalis, ut patet ex dictis de fide, spe, & gratia.

Dicitur 2. qua Deus propter se super omnia diligitur, quia Deus diligitur propter se, & non propter aliud, ut patet ex dictis de fine ultimo, & super omnia, quia Deus est bonum infinitum, & omnia alia sunt finita.

Dicitur 3. & proximus propter Deum sicut nos ipsi diligimus, quia proximus diligitur propter Deum, & non propter aliud, & sicut nos ipsi diligimus, quia proximus debet diligi ordinate, & ordo in dilectione requirit, ut proximus diligatur sicut nos ipsi, ut patet ex dictis de ordine charitatis.

Dicitur 4. Caritas est virtus, quia est habitus operativus, ut patet ex dictis de virtute in communi.

Dicitur 5. Caritas est, quia existit, ut patet ex dictis de fide, spe, & gratia.

Dicitur 6. Caritas est, quia est habitus, ut patet ex dictis de virtute in communi.

Dicitur 7. Caritas est, quia est habitus infusus, ut patet ex dictis de gratia.

Dicitur 8. Caritas est, quia est habitus theologicus, ut patet ex dictis de virtute in communi.

Dicitur 9. Caritas est, quia est habitus distinctus a fide, & spe, ut patet ex dictis de fide, spe, & gratia.

Dicitur 10. Caritas est, quia est habitus unus numero, ut patet ex dictis de virtute in communi.

Dicitur 11. Caritas est, quia est habitus perfectissimus, ut patet ex dictis de virtute in communi.

Ioannes Wittingerus Ecclesiæ Cathedralis Herbipolensis Decanus, Ioannes Fabricius Equestris ordinis Cancellarius, Ioannes Lonicerus Francofurtensis Ecclesiæ Concionator, Ioannes Lonicerus Marpurgensis Medicinæ Professor, Ioannes Cochlæus Germanicarum rerum scriptor, & alii complures, ad quos Ioannes Eckius Theologus scripsit.

Ioannes Eckius composuit Latheum Eccleb. Catholicum, quo non tam ostenditur hæreticorum, quam Lutheranorum, error, & impietas, per Ioannem Eckium, Ingolstadij, Anno 1525. Ioannes Eckius scripsit Enchiridion locorum communium aduersus Lutheranos, Ingolstadij, Anno 1525. Ioannes Eckius scripsit Epistolam ad Ioannem Fabricium Equestris ordinis Cancellarium, de origine & progressu hæresis Lutheranæ, Ingolstadij, Anno 1525. Ioannes Eckius scripsit Epistolam ad Ioannem Fabricium Equestris ordinis Cancellarium, de origine & progressu hæresis Lutheranæ, Ingolstadij, Anno 1525.

Nec mirum est literas Græcas, quæ
ad Græcos, quæ ad Latinos, quæ ad
Hebræos pertinent, in aliquem
ordinem redigi posse, cum Græci
ab Hebræis, Latini a Græcis, Hebræi
a nemine ante se literas acceperint,
hoc illum solum ab eis discrepet
quod Græci, Latini, Hebræi, quæ
ipsis sunt, ad Arithmeticam, quæ
omnes habemus, non referunt.

Porro Græci, cum a Judæis
quos docti, ut dictum est, Ægyptiis
discebant, Tau tantum, non
Thau, quod Ægyptii, Phœnices,
Syri, Hebræi habent, acceperint,
Ægyptiis tamen & Phœnicibus
Thau, quod Tau Græcum, Latinum
multi esse arbitrantur, ignotum
fuisse, ut ex Herodoto, Diodoro
Siculo, Plutarcho, Clemente Alexandrino

Ecclesiæ Christi Catholicæ Symbolum.

Ecclesiæ Christi Catholicæ Symbolum.

Ecclesiæ Christi Catholicæ Symbolum.

Hæc Dominus Iesus Christus Deus
Pater Omnipotens, Spiritus Sanctus
Deus, Trinitas Sancta, Unitas Mira-
bilis, Pater Pacis, Deus Dilectionis
& Veritatis, Lux & Vita, Sapientia
& Virtus, Sanctus qui per Sanctos
Sanctificat, Sanctus qui Sanctificatus
est, Deus Sanctorum Iustitiæ, Pa-
ter Misericordiarum, Deus Totius
Consolationis, Deus Gloriæ, Deus
Omnipotentiæ & Majestatis, Deus
Sanctorum Angelorum, Deus Ho-
minum, Deus Abrahæ, Deus Isaac,
& Deus Jacob. Verus Deus est, cui-
us non est principium, nec finis.
Ipse est Alpha & Omega, Primus
& Novissimus, Principium & Finis,
Qui Est, Qui Erat, & Qui Venturus
est. Ipse est Deus Noster, Deus Ve-
ster, Deus Omnium Nostrum, Qui
Est Benedictus in Sæcula Sæculo-
rum. Amen.

Deus
Noster.

Nota bene.

pare, che ogni Cristiano, che non sia
Eretico, debba credere, che Gesù Cri-
sto sia Dio, e Huomo, che sia morto
per la Redentione del Mondo, e che
sia Risuscitato, e Salito al Cielo, e
che per Lui siamo stati salvati,
e Redenti, e che per Lui habbiamo
la speranza di risuscitare, e salire al
Cielo, con tutto ciò di questo
non ne fanno conto alcuno, e
non si curano di saperne altro,
che quanto sarà necessario per
esser Cristiani, e per salvarsi, e
non sanno, che sia Fede Viva,
Fede Morta, Fede informe, Fede
Formata, e Fede Infusa, e Fede
Acquisita, e Fede Implicita, e
Fede Esplicita, e molte altre cose
simili, e non sanno, che sia Fede
Teologale, e Fede Morale, e
Fede Humana, e Fede Divina,
e molte altre cose, che sono
necessarie per sapere, che sia
Fede.

Alla

ANNVS III.

ANNO domini nongentesimo Tiberio Cæsare Augusto tertio, Indictione quarta, Epacta xxv. Concurrente vi. Cycli Solaris xxiii. Cycli Lunaris xiii. Cycli Romani xv. Aureus numerus xvi. Littera dominicalis f. Olympiadis cxcv. anno primo, Urbis Romæ dccliii. Mundi vero quinquies millesimo cxcvi. Ab Abraham anno cxxxvi. Ab Isaac lxxvi. Ab Iacob xxxvi. Ab Exodo cccclxxxvi. Ab ingressu terræ promissionis cccxxvi. Ab Ioseph Iudice xxxvi. Ab Othoniele xl. Ab Aod lxxx. Ab Samgar xl. Ab Debora xl. Ab Gedeone xl. Ab Abimelech iii. Ab Thola xxiii. Ab Iair xxii. Ab Iephte vi. Ab Abesan vii. Ab Ahialon x. Ab Abdon viii. Ab Samsone xx. Ab Heli xl. Ab Samuele xx. Ab Saule xl. Ab David xl. Ab Salomone iii. Ab Roboam xvii. Ab Abia iii. Ab Asa xli. Ab Iosaphat xxv. Ab Ioram viii. Ab Ochozia i. Ab Athalia vi. Ab Ioas xl. Ab Amasia xxix. Ab Ozia lii. Ab Ioathan xvi. Ab Achaz xvi. Ab Ezechia xxix. Ab Manasse lv. Ab Amon ii. Ab Iosia xxxi. Ab Ioachaz iii. Ab Ioachim xi. Ab Iechonia iii. Ab Sedechia xi. Ab excidio Hierusalem lxx. Ab Esdra xxxvi. Ab Alexandro Macedone cccxxxvi. Ab Augusto xxxi. Ab Herode xxxiii. Ab Archelao x. Ab Iesu Christo domino nostro xxxiii. Ab Ascensione eius xxvii. Ab Apostolis xxvii. Ab Ecclesia xxvii. Ab Ecclesia Romana xxvii. Ab Ecclesia Alexandrina xxvii. Ab Ecclesia Antiochena xxvii. Ab Ecclesia Hierosolymitana xxvii. Ab Ecclesia Constantinopolitana xxvii. Ab Ecclesia Ephesina xxvii. Ab Ecclesia Thessalonicensi xxvii. Ab Ecclesia Philippensi xxvii. Ab Ecclesia Corinthiorum xxvii. Ab Ecclesia Galatarum xxvii. Ab Ecclesia Colossensi xxvii. Ab Ecclesia Laodicensi xxvii. Ab Ecclesia Thyatirensi xxvii. Ab Ecclesia Sardensi xxvii. Ab Ecclesia Philadelphiensi xxvii. Ab Ecclesia Smyrnensi xxvii. Ab Ecclesia Pergamensi

Anhang.

Anhang.

Anhang.

ANNVS 1520.

ANNO quarto mense Augusto Martinus Lutherus, ordinem Eremitarum Augustinianorum, quem professus fuerat, deserens, Romanæ Ecclesiæ, & Pontificiæ dignitati, ac maiestati maximum negotium facessit. Ex Ludovico Carinthiæ Comite, ultimo, & maximum audacissimum.

Martinus Lutherus ordinem Eremitarum Augustinianorum deserens, Romanæ Ecclesiæ, & Pontificiæ dignitati, ac maiestati maximum negotium facessit.

ANNVS 1521.

ANNO vero septimo Augusto, Ioannes Eckius, Ingolstadiensis Academiæ Cancellarius, Ioannis Cochlæi Germani, Ecclesiæ Francofurtensis Archidiaconi, Ecclesiæ Dresdensis Decani, Ioannis Fabri Constantiensis Ecclesiæ Vicarii, Ioannis Dietenbergeri Spirensis, Ioannis Hasenstein Augustensis, Ioannis Mensingi Alopecensis, Ioannis Murmellii Hamburgensis, Ioannis Nasi Brixiensis, Ioannis Gropperi Coloniensis, Ioannis Gochii Mechliniensis, Ioannis Caluini Noviomagi, Ioannis Sturmii Leodiensis, Ioannis Agricolæ Islebiensis, Ioannis Brentii Hallensis, Ioannis Bugenhagii Pomerani, Ioannis Aepini Hamburgensis, Ioannis Pomerani Osnabrugensis, Ioannis Oecolampadii Basiliensis, Ioannis Huttichii Argentinensis, Ioannis Stumphii Tigurini, Ioannis Zuinglii Helvetii, Ioannis Campani Isenacensis, Ioannis Draconitis Hassiani, Ioannis Lonicerii Francofurtensis, Ioannis Spangenbergii Northusiani, Ioannis Aurifabri Augustensis, Ioannis Langi Erphordiensis, Ioannis Crotonis Hessi, Ioannis Hessi Wratislauiensis, Ioannis Heilbrunneri Augustensis, Ioannis Alexandri Brassicani Austriaci, Ioannis Cellarii Wittenbergensis, Ioannis Rhodii Bambergensis, Ioannis Metzleri Augustensis, Ioannis Cuspiniani Austriaci, Ioannis Stadii Augustensis, Ioannis Fabricii Leisnicensis, Ioannis Ferrei Basiliensis, Ioannis Dantiscani Varsouiensis, Ioannis Rhagii Aesticampiani Silesii, Ioannis Reuchlini Phorcensis, Ioannis Tritemii Abbatis Spanheimensis, Ioannis Trithemii Herbipolensis, Ioannis Sleidani Argentinensis, Ioannis Sapidi Argentinensis, Ioannis Sichardi Basiliensis, Ioannis Cochlæi Wratislauiensis, Ioannis Dantiscani Varsouiensis, Ioannis Rhagii Aesticampiani Silesii, Ioannis Reuchlini Phorcensis, Ioannis Tritemii Abbatis Spanheimensis, Ioannis Trithemii Herbipolensis, Ioannis Sleidani Argentinensis, Ioannis Sapidi Argentinensis, Ioannis Sichardi Basiliensis, Ioannis Cochlæi Wratislauiensis,

nam . Quæ enim ratio humani
corporis, quæ ejus partium, quæ
ipsarum actionum, quæ
Diversitas temperamentorum, quæ
ætatum, quæ sexuum, quæ
consuetudinum, quæ
regionum, quæ cœli, quæ
anni, quæ tempestatum, quæ
ventorum, quæ aquarum, quæ
alimentorum, quæ cibi, quæ
potus, quæ aeris, quæ
inflammatio, quæ quot locorum
humani corporis, quæ quot
modorum, quæ quot causarum
sit, quæ quot symptomatum?

CAPUT XXXIX.

Atque enim ejus generis
sunt hæc omnia, ut ea nemo
unquam hactenus enumerare
potuerit. Medici, qui ad
morbos tollendos accedunt,
ea omnia, quæ ad sanitatem
pertinent, ignorare non debent.
Quæ enim ratio, quæ methodus
curandi, quæ remedia, quæ
ars medendi, quæ præsidia
ullo modo esse possunt, nisi
ea omnia, quæ ad sanitatem
pertinent, ante cognita fuerint?

ANNVS 311.

ANNO 311 Episcopus Ecclesiæ Romanæ, ex hebræo Petrus, ex græco Cephas, ex latino Caput, ex cognomine Apostolus, ex numero primus, ex dilectione Andreæ germanus, ex ordine Apostolorum princeps, ex sorte Romanorum Episcopus, ex humilitate servus, ex sanctitate Sanctus, ex potestate Pontifex, ex Magisterio Doctor, ex dignitate Sacerdos, ex Missione Apostolus, ex Cathedra Episcopus, ex habitatione Peregrinus, ex tribu Israël, ex genere Benjamin, ex nomine Petrus, ex unctione Christus, ex adoptione Filius, ex Prædestinatione Vas electionis, ex Prædicatione Vas honoris, ex Persecutione Vas contumeliæ, ex Confessione Vas misericordiæ, ex Fide Vas Sapientiæ, ex Ascensione Vas plenitudinis, ex Passione Vas patientiæ, ex Resurrectione Vas Scientiæ, ex Spiritu Vas Spiritus, ex Ecclesia Vas Ecclesiæ, ex Sacramento Vas Sacramenti, ex Sanctificatione Vas Sanctificationis, ex Ministerio Vas Ministerii, ex Sacrificio Vas Sacrificii, ex Martyrio Vas Martyrii, ex Gloria Vas Gloriæ, ex Regno Vas Regni, ex Cœlo Vas Cœli, ex Deo Vas Dei, ex Christo Vas Christi, ex Spiritu Sancto Vas Spiritus Sancti, ex Trinitate Vas Trinitatis, ex Mundo Vas Mundi, ex Sole Vas Solis, ex Luna Vas Lunæ, ex Stellis Vas Stellarum, ex Angelis Vas Angelorum, ex Archangelis Vas Archangelorum, ex Throno Vas Throni, ex Cherubin Vas Cherubin, ex Seraphin Vas Seraphin, ex Principatibus Vas Principatuum, ex Potestatibus Vas Potestatum, ex Virtutibus Vas Virtutum, ex Dominationibus Vas Dominationum, ex Sanctis Vas Sanctorum, ex Patriarchis Vas Patriarcharum, ex Prophetis Vas Prophetarum, ex Apostolis Vas Apostolorum, ex Martyribus Vas Martyrum, ex Confessoribus Vas Confessorum, ex Virginibus Vas Virginum, ex Continentibus Vas Continentium, ex Matrimonio Vas Matrimonii, ex Misericordia Vas Misericordiæ, ex Justitia Vas Justitiæ, ex Pace Vas Pacis, ex Charitate Vas Charitatis, ex Humilitate Vas Humilitatis, ex Paupertate Vas Paupertatis, ex Obedientia Vas Obedientiæ, ex Abstinentia Vas Abstinentiæ, ex Castitate Vas Castitatis, ex Compunctione Vas Compunctionis, ex Lacrymis Vas Lacrymarum, ex Pœnitentia Vas Pœnitentiæ, ex Remissione Vas Remissionis, ex Baptismo Vas Baptismi, ex Fide Vas Fidei, ex Spe Vas Spei, ex Gratia Vas Gratiæ, ex Vita Vas Vitæ, ex Æternitate Vas Æternitatis, ex Gaudio Vas Gaudii, ex Exultatione Vas Exultationis, ex Corona Vas Coronæ, ex Regno Vas Regni, ex Hæreditate Vas Hæreditatis, ex Consolatione Vas Consolationis, ex Refrigerio Vas Refrigerii, ex Requie Vas Requiei, ex Beatitudine Vas Beatitudinis, ex Claritate Vas Claritatis, ex Jucunditate Vas Jucunditatis, ex Felicitate Vas Felicitatis, ex Perfectione Vas Perfectionis, ex Jubilatione Vas Jubilationis, ex Hymnis Vas Hymnorum, ex Canticis Vas Canticorum, ex Laudibus Vas Laudum, ex Benedictionibus Vas Benedictionum, ex Gratiarum actione Vas Gratiarum actionis, ex Honore Vas Honoris, ex Exaltatione Vas Exaltationis, ex Magnificentia Vas Magnificentiæ, ex Sublimitate Vas Sublimitatis, ex Potentia Vas Potentiæ, ex Imperio Vas Imperii, ex Dominatione Vas Dominationis, ex Adoratione Vas Adorationis, ex Omnipotentia Vas Omnipotentiæ, ex Æternitate Vas Æternitatis, ex Deitate Vas Deitatis, ex Trinitate Vas Trinitatis, ex Unitate Vas Unitatis, ex Omnibus Vas Omnium, ex Omnibus Vas Omnium, ex Omnibus Vas Omnium

ô si quis è Societate Iesu sic loqueretur

rarius, qui sit vir bonus, aut fatui sunt plerique aut mali, iam mundus talis non est, qualis fuit olim. Principum malitia & tyrannis amplius ferri non possunt, Actum est cum ipsis, si æque potentes ac Turca euaserunt.

Qui populo coram in reges conuicia sparsit,
Aut populum, aut reges, aut sese, aut perdidit omnes.

Quis non doleat, tam inimico Ordinis, & Principum, tamen adhæsisse Principes? sed dederunt illi graues suæ credulitatis pœnas, exiit ignis à Luthero, & Principes consumpsit, exiit à Principibus, & consumpsit Lutherum & Lutheranos. Hinc orta paulò pòst in Cæsarem bella, maximam post hominum memoriã Germaniæ cladem intulerunt.

ANNVS 1524.

ANNVS 1524. pene exitialis, ac postremo Luthero fuit, & Euãgel ũ nouum

Thieren, welche eigentlich nur Kunst- oder Gaukelwerke sind, und nicht zu den Thieren gehören, sondern nur Thiere vorstellen, als Affen, Bären, Hunde, Pferde, Vögel, Fische, Schlangen, Würmer, Insecten, Spinnen, Krebse, Muscheln, Schnecken, Corallen, Seesterne, Seeigel, Seeschwämme, Seepflanzen, Seethiere, Seeungeheuer, Seeteufel, Seeschlangen, Seedrachen, Seeschweine, Seehunde, Seekälber, Seekühe, Seepferde

qui Saturnum, Iapetum, Cœumque, & Hyperionem, & Crium, & Thian, & Rheam, & Themin, & Mnemosynen, & Phœben, & Tethyn. Ex his autem natus est Saturnus, & Iupiter, & Iuno, & Neptunus, & Pluto, & Vesta, & Ceres, & Minerva, & Apollo, & Diana, & Mercurius. Ex Iapeto autem Atlas, & Prometheus, & Epimetheus, & Menœtius. Ex Hyperione autem Sol, & Luna, & Aurora. Ex Crio autem Astræus, & Pallas, & Perses. Ex Cœo autem Latona, & Asteria. Ex Thia autem Rhea, & Themis, & Mnemosyne, & Phœbe, & Tethys. Ex Saturno autem

lico decernitur, ne verbum Dei a-
ter, quam iuxta veteris Eccleſiæ
nſuetudinem, explicetur. Hic i-
tur annus, ſi verum audire volu-
us, Lutheraniſmo grauis, ac pene
itialis fuit, orthodoxæ fidei nonni-
l contulit, cum laruam illam in a-
rtum protraxit, cum homines ſu-
ta mutatione, Euangelium, quod
riſſimum, certiſſimumque puta
nt, à ſuis auctoribus cernerent e-
rti. Vno tempore Lutherus, Fana-
i ſiue Cœleſtes Prophetæ, Anaba-
iſtæ, Munzerus, Zvinglius, Buce-
; Ruſtici dilacerant Germaniam,
inguli tamen ſectatores habuere.
Nec modo creditum eſt illis, ſed
nc quoque tantarum calamita-
n præconia publica lætitia cele-
ntur: Huius igitur vnius anni tot
la ſunt, vt lacrymas omnium mo-
e poſsint, & Iubilæi gaudia mo-
i.

Spe oſtenſata omnes in calamitates trahuntur.

Dubitare namque de omnibus
ıcti cœpere, cum tantos doctores
taque contentione depugnare
nerent,

ANNVS VIII.

Cedes-
tis Ma-
ria.

APPARVIT Phoenicum in Libia Hercules, Amphitryonis filius, qui in ea regione Deus existimatus est. Is Antæum, qui omnes, qui cum eo luctabantur, interficiebat, primum tollit de terra, deinde Libyam Lacedæmonios, qui ad Cyrenen habitabant, Cyrenen ipsam, Aegyptum Busiridem, qui omnes hospites, qui ad eum venissent, mactabat, occidit. Tertium orbem terrarum Hercules peragrauit, ut ferarum pelles, quas secum portauerat, venderet. Quarto orbe terrarum Hercules Gallias, Hispanias, Italiam, Siciliam, Illyricum, Thraciam, Pannoniam, Germaniam, Alpes, Pyrenæos montes, Alpes, Apenninum, Siciliam, Itali

Annotationes ad Matthæum. Cap. I.

Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Hoc est, Liber, qui continet Genealogiam Jesu Christi, qui est filius David, filius Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam & fratres ejus. Judas genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom genuit Aram. Aram genuit Aminadab. Aminadab genuit Naasson. Naasson genuit Salmon. Salmon genuit Booz de Rahab. Booz genuit Obed de Ruth. Obed autem genuit Jesse. Jesse genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. Salomon genuit Roboam. Roboam genuit Abia. Abia autem genuit Asa. Asa genuit Josaphat. Josaphat genuit Joram. Joram autem genuit Ozian. Ozias genuit Joatham. Joatham autem genuit Achaz. Achaz genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses genuit Amon. Amon autem genuit Josiam. Josias genuit Jechoniam & fratres ejus in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim genuit Azor. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Matthan. Matthan genuit Jacob. Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. Omnes ergo generationes ab Abraham usque ad David, generationes quatuordecim: & a David usque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & a transmigratione Babylonis usque ad Christum, generationes quatuordecim. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem vir ejus, cum esset justus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ecce Virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus. Exsurgens autem Joseph a somno fecit sicut præcepit ei Angelus Domini, & accepit conjugem suam. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum, & vocavit nomen ejus Jesum.

Cap. II.

Cum autem natus esset Jesus in Bethlehem Judææ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam, dicentes: Ubi est qui natus est rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, & omnis Jerosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum & scribas populi, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judææ. Sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Juda nequaquam minima es in principibus Juda. Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis, & mittens eos in Bethlehem dixit: Ite & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella quam viderant in Oriente antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Et cum recessissent ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge & accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum & matrem ejus nocte, & recessit in Ægyptum. Et erat ibi usque ad obitum Herodis. Ut adimpleretur quod dictum est a Domino per Prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem & in omnibus finibus ejus a bimatu & infra, secundum tempus quod exquisierat a Magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Defuncto autem Herode ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto, dicens: Surge & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Israel. Defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri. Qui surrexit & accepit puerum & matrem ejus, & venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Judæa pro Herode patre suo, timuit illuc ire. Et admonitus in somnis secessit in partes Galilææ, & venit habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth. Ut adimpleretur quod dictum est per Prophetas: Quoniam Nazarenus vocabitur.

Cap. III.

In diebus autem illis venit Joannes Baptista prædicans in deserto Judææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hic enim est qui dictus est per Isaiam Prophetam dicentem: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis cameli, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem ejus erat locusta & mel silvestre. Tunc exibat ad eum Jerosolyma & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane flumine, confitentes peccata sua. Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Et ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam, qui autem post me venturus est fortior me est, cujus non sum dignus calceamenta portare. Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni. Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me? Respondens autem Jesus dixit ei: Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam. Tunc dimittit eum. Baptizatus autem Jesus confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cœli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. Et ecce vox de cœlis dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

Cap. IV.

Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Tunc dicit ei Jesus: Vade retro Satana, scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus, & ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei. Cum autem audisset Jesus quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam. Et relicta civitate Nazareth venit & habitavit in Capharnaum maritima in finibus Zabulon & Nephthalim. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem: Terra Zabulon & terra Nephthalim, via maris trans Jordanem Galilæa gentium, populus qui sedebat in tenebris lucem vidit magnam, & sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est eis. Exinde cœpit Jesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Ambulans autem Jesus juxta mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus & Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare, erant enim piscatores. Et ait illis: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. Illi autem protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et progressus inde vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo patre eorum reficientes retia sua, & vocavit eos. Illi autem protinus relicta navi & patre suo secuti sunt eum. Et circuibat Jesus totam Galilæam docens in synagogis eorum & prædicans evangelium regni, & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo. Et abiit fama ejus in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos. Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa & Decapoli & Jerosolymis & Judæa & trans Jordanem.

Cap. V.

Videns autem turbas ascendit in montem, & cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ejus. Et aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum maledixerint vobis & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. Neque accendunt lucernam & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas, non veni solvere sed adimplere. Amen enim dico vobis, donec transeat cœlum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit a lege donec omnia fiant. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Dico enim vobis, quia nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Qui autem occiderit reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi memoratus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius judici, & judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. Audistis quia dictum est: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo. Si autem oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam, det illi libellum repudii. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimittit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit mœchatur. Iterum audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis non jurare omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum est pedum ejus, neque per Jerosolymam, quia civitas est magni regis, neque per caput tuum juraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: Est, est, non, non. Quod autem his abundantius est, a malo est. Audistis quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. Et ei qui vult tecum judicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicumque angariaverit te mille passus, vade & alia duo. Qui petit a te, da ei, & volenti mutuari a te ne avertaris. Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne & publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? Nonne & ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cœlestis perfectus est.

Cap. VI.

Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in cœlis est. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in plateis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio tuo ora Patrem tuum in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis, scit enim Pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis: Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie, & dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, & ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cœlestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet peccata vestra. Cum autem jejunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes, exterminant enim facies suas ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem jejunans unge caput tuum & faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo qui est in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? Nemo potest duobus dominis servire. Aut enim unum odio habebit & alterum diliget, aut unum sustinebit & alterum contemnet. Non potestis Deo servire & mammonæ. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non seminant neque metunt neque congregant in horrea, & Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fœnum agri hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: Quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Quærite autem primum regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum, crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua.

Cap. VII.

Nolite judicare ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis judicabimini, & in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine ejiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui. Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conversi dirumpant vos. Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit invenit, & pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester qui in cœlis est dabit bona petentibus se? Omnia ergo quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex & prophetæ. Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis quia nunquam novi vos, discedite a me qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hæc & facit ea, assimilabitur viro sapienti qui ædificavit domum suam supra petram. Descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat super petram. Et omnis qui audit verba mea hæc & non facit ea, similis erit viro stulto qui ædificavit domum suam supra arenam. Descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna. Et factum est cum consummasset Jesus verba hæc, mirabantur turbæ super doctrina ejus. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut scribæ eorum & Pharisæi.

Cap. VIII.

Descendenti autem illo de monte secutæ sunt eum turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens: Domine, si vis potes me mundare. Et extendens Jesus manum tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Et continuo mundata est lepra ejus. Et ait illi Jesus: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Cum autem introisset Capharnaum accessit ad eum centurio rogans eum, & dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi Jesus: Ego veniam & curabo eum. Et respondens centurio ait: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit, & alii: Veni, & venit, & servo meo: Fac hoc, & facit. Audiens autem Jesus admiratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Dico autem vobis quod multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham & Isaac & Jacob in regno cœlorum. Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Et dixit Jesus centurioni: Vade, & sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in hora illa. Et cum venisset Jesus in domum Petri vidit socrum ejus jacentem & febricitantem, & tetigit manum ejus, & dimisit eam febris, & surrexit & ministrabat ei. Vespere autem facto obtulerunt ei dæmonium habentes multos, & ejiciebat spiritus verbo, & omnes male habentes curavit, ut adimpleretur quod dictum est per Isaiam Prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit & ægritudines portavit. Videns autem Jesus turbas multas circa se jussit ire trans fretum. Et accedens unus scriba dixit ei: Magister, sequar te quocumque ieris. Et ait illi Jesus: Vulpes foveas habent & volucres cœli tabernacula, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Alius autem de discipulis ejus ait illi: Domine, permitte me primum ire & sepelire patrem meum. Jesus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente illo navem secuti sunt eum discipuli ejus. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli ejus & suscitaverunt eum, dicentes: Domine, salva nos perimus. Et dicit eis Jesus: Quid timidi estis modicæ fidei? Tunc surgens imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Homines autem mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia & venti & mare obedient ei? Et cum venisset trans fretum in regionem Gergesenorum occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, sævi nimis, ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid nobis & tibi est Jesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? Erat autem procul ab illis grex multorum porcorum pascens. Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. Illi autem exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit omnis grex per præceps in mare, & mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt, & abeuntes in civitatem narraverunt omnia & de his qui dæmonia habebant. Et ecce universa civitas exiit obviam Jesu, & videntes eum rogaverunt ut transiret a finibus eorum.

Cap. IX.

Et ascendens navem transfretavit & venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei hominem paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cum videret Jesus cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua, an dicere: Surge & ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum & vade in domum tuam. Et surrexit & abiit in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et transiens inde Jesus vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbente illo in domo, & ecce multi publicani & peccatores venientes discumbebant cum Jesu & discipulis ejus. Et videntes Pharisæi dicebant discipulis ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magister vester? Jesus autem audiens ait: Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo & non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Tunc accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: Quare nos & Pharisæi jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant? Et ait illis Jesus: Nunquid possunt filii sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt. Nemo autem committit figmentum rudis pannum in vestimento vetere, tollit enim plenitudinem ejus vestimentum, & peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo conservantur. Hæc illo loquente ad illos, ecce princeps unus accessit & adorabat eum, dicens: Filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet. Et surgens Jesus sequebatur eum cum discipulis suis. Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis accessit retro & tetigit fimbriam vestimenti ejus. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum ejus salva ero. At Jesus conversus & videns eam dixit: Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex hora illa. Et cum venisset Jesus in domum principis & vidisset tibicines & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et cum ejecta esset turba intravit & tenuit manum ejus, & surrexit puella. Et exiit fama hæc in universam terram illam. Et transeunti inde Jesu secuti sunt duo cæci clamantes & dicentes: Miserere nostri fili David. Cum autem venisset domum accesserunt ad eum cæci, & dicit eis Jesus: Creditis quia possum hoc facere vobis? Dicunt ei: Utique Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum, & comminatus est illis Jesus, dicens: Videte nemo sciat. At illi exeuntes diffamaverunt eum in universa terra illa. Illis autem exeuntibus ecce obtulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem. Et ejecto dæmonio locutus est mutus, & admirata sunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit sic in Israel. Pharisæi autem dicebant: In principe dæmoniorum ejicit dæmonia. Et circuibat Jesus civitates omnes & castella docens in synagogis eorum & prædicans evangelium regni, & curans omnem infirmitatem & omnem languorem. Videns autem turbas misertus est eis, quia erant vexati & jacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

Cap. X.

Et convocatis duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spiritibus immundis ut ejicerent eos, & curarent omnem infirmitatem & omnem languorem. Nomina autem duodecim Apostolorum hæc sunt. Primus Simon qui dicitur Petrus & Andreas frater ejus, Jacobus Zebedæi & Joannes frater ejus, Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi & Thaddæus, Simon Chananæus & Judas Iscariotes, qui & traditor ejus fuit. Hos duodecim misit Jesus præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. Sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israel. Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquavit regnum cœlorum. Infirmos curate, mundate leprosos, mortuos suscitate, dæmonia ejicite. Gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via neque duas tunicas neque calceamenta neque virgam. Dignus enim est operarius cibo suo. In quamcumque autem civitatem aut castellum intraveritis, requirite quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domum salutate eam, dicentes: Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniat pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertatur. Et quicumque non receperit vos neque audierit sermones vestros, exeuntes foras domum vel civitatem illam excutite pulverem pedum vestrorum. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die judicii, quam civitati illi. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes & simplices sicut columbæ. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in consiliis suis, & in synagogis suis flagellabunt vos. Et ante præsides & reges ducemini propter me in testimonium illis & gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filii in parentes & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perseverabit usque in finem hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate hac, fugite in aliam. Amen enim dico vobis, non consummabitis civitates Israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum neque servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister ejus, & servus sicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? Ergo ne timueritis eos. Nihil enim opertum est quod non revelabitur, & occultum quod non scietur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Sed timete magis eum qui potest & animam & corpus perdere in gehenna. Nonne duo passeres asse veneunt? Et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in cœlis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo qui in cœlis est. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, & filiam adversus matrem suam, & nurum adversus socrum suam. Et inimici hominis domestici ejus. Qui amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam plus quam me non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam & sequitur me non est me dignus. Qui invenit animam suam perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Qui recipit vos me recipit, & qui me recipit recipit eum qui misit me. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ mercedem prophetæ accipiet, & qui recipit justum in nomine justi mercedem justi accipiet. Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Cap. XI.

Et factum est cum consummasset Jesus præcipiens duodecim discipulis suis, transiit inde ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum. Joannes autem audiens in vinculis opera Christi, duobus ex discipulis suis ait illi: Tu es qui venturus es, an alium exspectamus? Et respondens Jesus dixit eis: Euntes renuntiate Joanni quæ audistis & vidistis. Cæci vident & claudi ambulant, leprosi mundantur & surdi audiunt, mortui resurgunt & pauperes evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne: Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestimentis vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Joanne Baptista. Qui autem minor est in regno cœlorum major est illo. A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim prophetæ & lex usque ad Joannem prophetaverunt. Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. Cui autem similem æstimabo generationem hanc? Similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes dicunt sodalibus suis: Cecinimus vobis tibia, & non saltastis, lamentavimus, & non planxistis. Venit enim Joannes neque manducans neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo devorator & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et justificata est sapientia a filiis suis. Tunc cœpit exprobrare civitatibus in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non pœnitentiam egerunt. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissent. Verumtamen dico vobis, Tyro & Sidoni remissius erit in die judicii quam vobis. Et tu Capharnaum, nunquid usque in cœlum exaltaberis? Usque in infernum descendes. Quia si in Sodomis factæ essent virtutes quæ factæ sunt in te, forsitan remansissent usque in hodiernum diem. Verumtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die judicii quam tibi. In illo tempore respondens Jesus dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Etiam Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Omnia mihi tradita sunt a Patre meo, & nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos & discite a me, quia mitis sum & hum

dispositio publica Ecclesiæ, quæ
Romanum Pontificem, tanquam
Christi Vicarium, totius Christia-
næ plebis caput esse statuit, ut ab
eo, tanquam à fonte, in omnes
Christi fideles, qui per totum
Romanum Imperium Deo famu-
lantur, Sacramentorum gratia
manaret. Quod quidem ita esse,
ipsorum Sacramentorum, quæ ab
Ecclesia Romana, tanquam à ma-
tre, non recedunt, ratio & for-
ma docet, quæ ab ea, tanquam à
capite, in cæteras membra dima-
nat.

Ecclesia Romana, tanquam à matre, non recedunt, ratio & forma docet, quæ ab ea, tanquam à capite, in cæteras membra dimanat.

Quæ cum ita sint, quis non videat, quam sit ridiculum, quod Lutherani de Sacramentis Ecclesiæ Romanæ, quæ ipsa Sacramenta, ut ab Ecclesia Romana, tanquam à matre, non recedunt, ratio & forma docet, quæ ab ea, tanquam à capite, in cæteras membra dimanat.

...ſtitiæ, ac ſuæ dignitatis memor, ...ſtinctus magnanimitate, ſimulatio...ne ſpreta, ſuæ ſalutis, ſuorumque ...ſtorum prudens, ſe propugnandæ ...ſtitiæ, ſuæque dignitatis cauſſa, ...ſtinctum animum, ...ſtinctumque ...ſtitiæ, ...ſtinctumque ...ſtitiæ, ...ſtinctumque ...ſtitiæ

Amos.

Amos, ein Hirte zu Thekoa, ward von Gott zu einem Propheten berufen, und weissagte unter Ozias, König in Juda, und Jerobeam, dem Sohne Joas, König in Israel, zwei Jahre vor dem Erdbeben. Er strafte die Sünden, Laster und Abgötterey der Israeliten, und verkündigte ihnen ihre Gefangenschaft. Er bekannte auch, daß Gott die Heiden nicht verwerfen wolle, sondern daß sie auch zu seinem Reiche berufen würden, und daß Christus aus dem Geschlechte Davids geboren werden sollte.

Obadias.

Obadias, ein Prophet, weissagte wider die Edomiter, weil sie sich über den Fall Jerusalems gefreuet hatten, und verkündigte ihnen ihren Untergang.

Jonas.

Jonas, ein Prophet, ward von Gott nach Ninive gesandt, daß er ihnen ihre Sünden vorhalten und ihren Untergang verkündigen sollte. Weil er aber nicht gehorchte, sondern sich auf ein Schiff begab, um nach Tharsis zu fahren, ward er von einem Sturme ergriffen, und in das Meer geworfen, wo ihn ein Wallfisch verschlang, in dessen Bauche er drey Tage und drey Nächte blieb. Hierauf that er Buße, und ward wieder ausgeworfen. Er ging nach Ninive, und verkündigte ihnen ihren Untergang. Sie thaten Buße, und Gott verschonte sie.

n binis corporibus tot regna periclirentur, vnoq; ictu tot populi conciderent. Hæresiarchæ illi multos nnos dimicarunt, & morientes seris iepotibus, arma, & horrida bella nandarunt. Verum nihil æquè Lutherum, omnesque Lutheranos perulit, quam quod arcana Philippi Melanchthonis Bucerus importunè letexit, liberrimè enim scripsit; *Philippum antea docuisse, in cœna Dominia nudum panem esse.* Cui crederet Lutherus, aut Saxones, cum Philippũ, quem animam suam vocabat, à se diiulsum cernerent? Quæ sequuntur, nagnam injciunt suspicionem, vt Philippum credamus nunquam fusse Lutheranum, nam cum viuo cõcendit, & eo mortuo defecit, nec hoc nodo, sed omnes Lutheri penè familiares, ab eo dissenserunt, vt acta comprobabunt, quę annis sequentibus producam. Quis verò miretur, omnes in diuersa abijsse, cum eorum magister ab omnibus omnino maioribus dissenserit? Non existimabant se Luthero magis obligatos, quam il-

Theologi cruentius quam reges belligerantur.

Lutheri discipuli in diuersa abeunt.

Matthæus Tarinus Senensis, Archiater, & Comes Palatinus, vir ingenio, & eruditione præclarus, Anno

Quæ ſi ſunt, ſunt ſine dubio ſpiritus. Quæ ſi ſpiritus ſunt, ſunt aut boni aut mali. Si boni, cur Deum laudare nolunt? Si mali, cur credere volunt? Ergo aut non ſunt, aut ſi ſunt, cur non credunt? Aut ſi ſunt, cur Deum laudare nolunt? Si ergo ſunt, et credere et laudare Deum cogantur. Si autem non ſunt, ſaltem ſic ſtatuantur, ut ſunt. Quæ ſi ſunt, ſunt ſine dubio ſpiritus. Quæ ſi ſpiritus ſunt, ſunt aut boni aut mali. Si boni, cur Deum laudare nolunt? Si mali, cur credere volunt? Ergo aut non ſunt, aut ſi ſunt, cur non credunt? Aut ſi ſunt, cur Deum laudare nolunt? Si ergo ſunt, et credere et laudare Deum cogantur. Si autem non ſunt, ſaltem ſic ſtatuantur, ut ſunt. Quæ ſi ſunt, ſunt ſine dubio ſpiritus. Quæ ſi ſpiritus ſunt, ſunt aut boni aut mali. Si boni, cur Deum laudare nolunt? Si mali, cur credere volunt? Ergo aut non ſunt, aut ſi ſunt, cur non credunt? Aut ſi ſunt, cur Deum laudare nolunt? Si ergo ſunt, et credere et laudare Deum cogantur. Si autem non ſunt, ſaltem ſic ſtatuantur, ut ſunt. Quæ ſi ſunt, ſunt ſine dubio ſpiritus. Quæ ſi ſpiritus ſunt, ſunt aut boni aut mali. Si boni, cur Deum laudare nolunt? Si mali, cur credere volunt? Ergo aut non ſunt, aut ſi ſunt, cur non credunt? Aut ſi ſunt, cur Deum laudare nolunt? Si ergo ſunt, et credere et laudare Deum cogantur. Si autem non ſunt, ſaltem ſic ſtatuantur, ut ſunt.

Spiritus aëriorum animalium.

Nouveau Dictionnaire Historique, ou Histoire abregée de tous les hommes qui se sont fait un nom par le genie, la valeur, les crimes, &c. Nouvelle Edition, revûë, corrigée & augmentée. Tome III. M. Lettre N. A Caen, chez Jean Manoury, Libraire, rue Froide, 1701. in 12. pp. 1000.

Nous avons donné cy-devant, tome 28. pag. 444. & suiv. l'Extrait des deux premiers Tomes de ce Dictionnaire, qui ne contiennent que les Lettres A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. Nous donnerons aujourd'hui celui du troisiéme, qui contient les Lettres M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z.

Nous ne dirons rien ici, comme nous avons fait dans l'Extrait des deux premiers Tomes, de la Préface de l'Auteur, ni de la Critique de Moreri, que M. Basnage de Beauval a faite dans le Journal des Sçavans, du mois de Juillet 1701. pag. 353. & suiv. Nous nous contenterons de faire voir par quelques Articles, que nous avons choisis, ce que l'on doit penser de ce Dictionnaire.

A. D. M. C. C. XXXI.

Ann. 1231. Mahumet Abenhud, Roi de Murcie, ayant été assassiné, Aben-Alhamar, Roi de Grenade, prit Jaën, Ubeda, Baeza, Andujar, Cordoue, Carmona, Ecija, Xerez, Arcos, Medina-Sidonia, Alcala de los Ganzules, Tarifa, Gibraltar, Ronda, Marbella, Malaga, Velez-Malaga, Almuñecar, Salobreña, Guadix, Almeria, Baza, Huescar, Purchena, Tiscar, Quesada, Cazorla, Segura, Alcaraz, Alcala la Real, Priego, Loxa, Alhama, Antequera, Archidona, Olvera, Setenil, Ximena, Gaucin, Casares, Estepona, Marbella, Ronda

Quæ ergo ſunt ſimilia, ſunt ſimilia tertio, & quæ ſunt ſimilia tertio, ſunt inter ſe ſimilia. Ergo quæ ſunt ſimilia Deo, ſunt inter ſe ſimilia. Sed Creaturæ ſunt ſimilia Deo: Ergo Creaturæ ſunt inter ſe ſimilia.

Reſpondeo, Creaturas eſſe ſimilia Deo, ſed non ſimilitudine æquiparantiæ, ſed imitationis, ſeu repræſentationis, ut ſæpe dictum eſt. Et ideo ſimilitudo Creaturarum inter ſe non eſt ſimilitudo æquiparantiæ, ſed imitationis, ſeu repræſentationis, quatenus omnes imitantur, ſeu repræſentant Deum. Quod ſi quis dicat, ſimilitudinem eſſe relationem, quæ non ſit mutua, ſed unius tantum ad alterum, ut patet in ſimilitudine, quæ eſt in ſpeculo, reſpectu rei repræſentatæ, & non è converſo, ut ſæpe dictum eſt: Reſpondeo, ſimilitudinem eſſe duplicem, unam mutuam, alteram non mutuam. Mutua eſt, quando duo ſimilia ſunt ſimilia inter ſe, ut duo homines, duæ albedines. Non mutua eſt, quando unum eſt ſimile alteri, non tamen è converſo, ut imago in ſpeculo, reſpectu rei repræſentatæ, & non è converſo, ut ſæpe dictum eſt.

Dices, Creaturæ ſunt ſimilia Deo: Ergo Deus eſt ſimilis Creaturis. Conſequentia videtur bona, quia ſimilitudo eſt relatio mutua. Reſpondeo, Deum eſſe ſimilem Creaturis, ſed non ſimilitudine æquiparantiæ, ſed imitationis, ſeu repræſentationis, ut ſæpe dictum eſt. Et ideo ſimilitudo Dei ad Creaturas non eſt ſimilitudo æquiparantiæ, ſed imitationis, ſeu repræſentationis, quatenus Deus imitatur, ſeu repræſentat Creaturas. Quod ſi quis dicat, ſimilitudinem eſſe relationem, quæ non ſit mutua, ſed unius tantum ad alterum, ut patet in ſimilitudine, quæ eſt in ſpeculo, reſpectu rei repræſentatæ, & non è converſo, ut ſæpe dictum eſt: Reſpondeo, ſimilitudinem eſſe duplicem, unam mutuam, alteram non mutuam. Mutua eſt, quando duo ſimilia ſunt ſimilia inter ſe, ut duo homines, duæ albedines. Non mutua eſt, quando unum eſt ſimile alteri, non tamen è converſo, ut imago in ſpeculo, reſpectu rei repræſentatæ, & non è converſo, ut ſæpe dictum eſt.

Ioannes Baptista Mantuanus Carmelita, Poeta Christianus, Virgilium imitatus, Eclogas scripsit, quæ Christi Domini Nativitatem, Passionem, Resurrectionem, Ascensionem, Spiritus Sancti Missionem, Ecclesiæ Catholicæ Propagationem, Sanctorum Martyrum Constantiam, Virginum Castitatem, Pastorum Vitam, Prælatorum Officium, Principum Pietatem, Sectarum Impietatem, Hæreticorum Perfidiam, Ecclesiæ Persecutionem, Fidelium Tribulationem, Sanctorum Consolationem, Christianæ Religionis Veritatem, Gentilium Superstitionem, Ecclesiæ Triumphum, Sanctorum Gloriam, Cœlestis Patriæ Felicitatem, Inferni Pœnas, Mundi Vanitatem, Vitæ Humanæ Miseriam, Mortis Horrorem, Resurrectionis Spem, Iudicii Terrorem, Æternitatis Metum, Cœlestis Regni Desiderium, Peccatorum Pœnitentiam, Divinæ Misericordiæ Fiduciam, Divinæ Gratiæ Amorem, Divinæ Legis Obedientiam, Divinæ Sapientiæ Contemplationem, Divinæ Bonitatis Laudem, Divinæ Iustitiæ Timorem, Divinæ Veritatis Confessionem, Divinæ Charitatis Dilectionem, Divinæ Pulchritudinis Admirationem, Divinæ Potentiæ Reverentiam, Divinæ Providentiæ Gubernationem, Divinæ Æternitatis Meditationem, Divinæ Omnipotentiæ Prædicationem, Divinæ Misericordiæ Commendationem, Divinæ Iustitiæ Expectationem, Divinæ Veritatis Amplexationem, Divinæ Charitatis Complexionem, Divinæ Pulchritudinis Visionem, Divinæ Potentiæ Exaltationem, Divinæ Providentiæ Adorationem, Divinæ Æternitatis Fruitionem, Divinæ Omnipotentiæ Glorificationem, Divinæ Misericordiæ Celebrationem, Divinæ Iustitiæ Laudationem, Divinæ Veritatis Exaltationem, Divinæ Charitatis Celebrationem, Divinæ Pulchritudinis Glorificationem, Divinæ Potentiæ Celebrationem, Divinæ Providentiæ Laudationem, Divinæ Æternitatis Exaltationem, Divinæ Omnipotentiæ Celebrationem, Divinæ Misericordiæ Laudationem, Divinæ Iustitiæ Exaltationem, Divinæ Veritatis Celebrationem, Divinæ Charitatis Laudationem, Divinæ Pulchritudinis Exaltationem, Divinæ Potentiæ Laudationem, Divinæ Providentiæ Exaltationem, Divinæ Æternitatis Laudationem, Divinæ Omnipotentiæ Exaltationem, Divinæ Misericordiæ Laudationem, Divinæ Iustitiæ Exaltationem, Divinæ Veritatis Laudationem, Divinæ Charitatis Exaltationem, Divinæ Pulchritudinis Laudationem, Divinæ Potentiæ Exaltationem, Divinæ Providentiæ Laudationem, Divinæ Æternitatis Exaltationem, Divinæ Omnipotentiæ Laudationem, Divinæ Misericordiæ Exaltationem, Divinæ Iustitiæ Laudationem, Divinæ Veritatis Exalt

A Nnexa hæc propositio est, Indicia, ut ex ea demonstrationem ducamus, non esse ea, quæ ad indicia ex Logicis pertinent, sed ea, quæ ad Physicam, & Medicinam. Indicia enim Medici, & Physici sunt, quæ ex præsentibus, & præteritis, quæ non videntur, vel sentiuntur, ea, quæ videntur, vel sentiuntur, colligunt, quæ absunt, quæ præterierunt, quæ futura sunt. Idem enim est Indicium, & Signum, & Symptoma. Quæ autem ex his ad Demonstrationem, quæ ex Logicis, pertinent, ea sunt, quæ ex Propositionibus, quæ ex Definitionibus, quæ ex Axiomatibus, quæ ex Hypothesibus, quæ ex Petitionibus, quæ ex Theorematibus, quæ ex Problematibus, quæ ex Lemmatibus, quæ ex Corollariis, quæ ex Scholiis

Ihr Verfahren mit den Juden.

Ihr Verfahren gegen Lutheraner.

Ihr Verfahren mit den Türken.

Ihr Verfahren mit den Ketzern.

Ihr Verfahren mit den Heiden.

unt, *non adesse se, vt Lutheri scripta ropugnarent, sed vt confessionem suam sferrent*, non indignũ arbitrati, si à uthero recederent. Sed quid mium, si à Luthero apostasiam moliri int? ipsam confessionem cum desere nollent, immutarunt, & velut esbiam regulam, negociis suis accommodarunt.

Quanta, ô Deus, cœcitas meniũ, quantus nouandi furor! tot synodis, Conuentibus, disputationibus, interpretationib. quæritur cõfessio, aut confessionis sensus. Quæ unera interim animarum, illis litigantibus de gloriâ? Quis collisos rincipes, & populorum odia explicet? Maiore se odio, quam nos infetarunt. Omnia tandem colloquia ugere Philippus constituerat, imo xulatum ire, vbi ne nomina quilẽ A tridarum aurẽpercuterẽt: *Cum ndoctis*, (inquit Epist. ad Hubertum Languetum) *rabiosis, furentibus odio, iulicis gnathonib., aut tribuniciis hominibus, qualis fuit Superbus, & quales esse video Gallum & Aurifabrum, quid pros-*

Ne leues videantur; decreta dissimulant, & leges opprimi quã se emendari malunt.

Illis disputantibus animarum exitia plorãt omnes.

Philippo amicorum vitia intolerabilia sunt.

deſt colloqui ? Confeſſio illa pomum Eridis, quam omnes etiam Caluiniſtæ iactant, nemo ſequitur, hoc anno in medio poſita eſt. Sed breui non modo rugata corticem decoremque perdidit, ſed etiam vermiculatione, & putredine vitiata in lutum abiit.

Auguſta Zuinglianis penitus aduerſa fuit, nullis precibus à Lutheranis impetrare potuerunt, vt in Societatem reciperentur, nunc vero plerisque locis pulſis Lutheranis, ab inteſtato ſuccedunt. Magnam in ſpem venerant, ſed ſpes humana quid eſt aliud, quam σκιᾶς ὄναρ; vmbræ ſomnium. Diſſipauit conſilia ille, qui ſapientiam Sapientium reprobat. Iam exercitus & regna meditabantur, nam oppreſſis Heluetiis, occupato Argentorato, & Conſtantia, quarum Concionatores tum Zvingliani erant, facilem ad reliqua aditum ſperabant: ita Melanchthon ad Landgrauiũ Haſſiæ. *Manifeſtum eſt autem, horribiliter eos peccare, qui incertam doctrinam pro certa tueri volunt, eaque rati-*

ætione tetris distractionibus, & bel-
is causam præbent. Nolumus enim C.
. celare, Zvinglianos, qui hic sunt,
agnifice iactare, quod pecunia & vi
is instructi sint, & quæ peregrina-
um gentium auxilia habeant; item qua
ætione Episcopatus destruere, & se in li-
ertatem vindicare velint. Spes illa de-
:ollauit, & bello periit Zvinglius,
:rror magnis additamentis excre-
iit. Qua de re de Vnione Euange-
icorum, & pace Germaniæ actum à
ne est.

De Wirtebergensibus, hunc in
nodum scribit Iacobus Schmide-
inus. *Quid egerunt? Detraxerunt,*
(seu, vt ipse loquitur) falsificarunt,
Confessionem Augustanam, Carolo V.
dedicatam. In ea, quod ipsis visum
est, transposuerunt, quod displicuit,
eraserunt. Apologiam ipsam de-
prauarunt, atque ita transpose-
runt, vt alium sensum efficerent.
Deprauarunt Lutheri Catechismum,
Lutheri verba exemerunt, alia sub-

Caluiniſtæ, Petrus Bertius libro de apoſtaſia Sanctorum. Sed ne actum agam, videatur Harmonia Confeſſionis Auguſtanę Coloniæ Vbiorum edita Anno 1587. authore Clariſsimo & Conſultiſſimo D. Andrea Fabritio, potiſsimum vero Motiuæ Illuſtriſsimi Marchionis Badenſis fel. mem. quibus ad orthodoxam fidem adductus fuit, ibidem editæ Anno 1591. à fol. ſcilicet 271. ad 400 vſque, è quib præſertim autē quarta, ſole meridiano clarius patet ſumma dictæ Confeſsionis Auguſtanæ inconſtantia, varietas, & falſitas; imo quod tam viuo, quam defuncto Luthero, cum ea Melanchthon, aliique Prædicantes, non ſecus atque feles cum ſoricibus, colludere conſueuerint. Primo enim euidenter probat fol. 280. primas duas editiones Confeſſionis Auguſtanæ, & Apologiæ, quæ vno eodemque anno, 1. ſcilicet, adeoque vnis ediræ typis ſunt Wittebergæ, neque cum originali, vt aiunt, neque inter ſe conuenisſe, ſed ſingulas diuerſę, & diſcrepantis fuiſſe ſententiæ.

Sermone Latino ea ipſa quidem
Latina ſe ſcripſiſſe, ſed ſcripſiſſe
ea ratione, Cardinalem, qui
ſcripſerit, ſi ſcripſerit, ſi ſcripſerit, ſi

træo euulgata fuit, apparuiſſe vnquam, aut typis excuſam eſſe.

Quintò indicat folio 347. Germanicam etiam Confeſsionem & Apologiam, quantumuis originalem, Latinæ aduerſari, & diſſimilem eſſe. Imo, nullum originale Germanicæ Apologiæ, prout Cæſareæ Maieſtati oblatum fuit, vllis vnquam typis mandatum eſſe.

Sextò recenſet folio 359. Confeſsionem Germanice primum Wittenbergæ, & alibi poſt Comitia Auguſtana excuſam, ab ipſo originali, quod Cæſareæ Maieſtati ab Electoribus ſubſcriptum, exhibitum fuit, pluribus locis deſciuiſſe; *A*pologiam vero primæ editionis Germanicæ pari modo, & verbis & ſenſu plurimum immutatam.

Septimò demonſtrat folio 370. omnes poſt hæc Germanico ſtylo ad annum vſque 80. tam Confeſsionis, quam Apologiæ

De Natiuitate Beatissimæ Mariæ Virginis Sermo.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Genes. 1. Matth. 1.

Hæc est generatio Christi, quæ ab æterno fuit in Deo, & in tempore facta est ex Maria Virgine, Sermo Sanctus. Liber erat ab æterno, & in tempore factus est Liber. Liber ab æterno, quia Verbum Patris: Liber in tempore, quia Homo. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius.

Hæc est generatio eorum. Cum desponsata esset mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent ipsi, inuenta est in utero habens de Spiritu sancto. Euangelium secundum Matthæum.

Sermo de Natiuitate Beatissimæ Mariæ Virginis.

ANNO DOMINI.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Genes. 1. Matth. 1.

Hæc est generatio Christi, quæ ab æterno fuit in Deo, & in tempore facta est ex Maria Virgine, Sermo Sanctus. Liber erat ab æterno, & in tempore factus est Liber. Liber ab æterno, quia Verbum Patris: Liber in tempore, quia Homo. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius. Liber ab æterno, quia Deus: Liber in tempore, quia Dei Filius.

Hæc est generatio eorum. Cum desponsata esset mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent ipsi, inuenta est in utero habens de Spiritu sancto. Euangelium secundum Matthæum.

Christen Glauben
Christen Glauben
Christen Glauben

vñ weiter abfall deß Glaubẽs zubeſorgẽ/ darneben auch folgen/ dz alle zucht/ehr/ gehorſamb/ vnnd andere Tugendten in Geyſtlichẽ/vñ Weltlichen fallen werdẽ/ wie bißhero mãñiglichẽ bewuſt. hoc eſt.

Pręterea tam Nos, quam Electores, Principes, aliiq; Ordines articulũ Sanctæ Chriſtianæque fidei controuerſum, tamquam ſummum, præcipuumq;, vt pote ex quo totius Orbis Chriſtiani, Germanæque nationis penderet ſalus, ſuſcepimus, & quam ſynceriſſime conſultauimus. Et vero ſi & Nos, & Electores. Principes, atque Ordines præteritorũ temporum memoriam repetamus, & expẽdamus, Ecquid malorũ in fidem, & alia ab ipſo diſſenſionum exordio illatũ; deprehendimus primũ, varias in reb. fidei exortas eſſe controuerſias, ſectas, atq; errores, quales ne intra ſæculũ integrũ notatę ſint, quæ adeo in dies pene ſingulos auctę, & dominatę ſunt, vt niſi tẽpori illi ſubueniatur, nõ maior in fide ſolum defectus, ſed morib. etiã, obſeruantia cęteriſq; virtutib. in vtriſq; tam Religioſis, quã ſęcularib. iure merito timeri poſſit,

nulli non hactenus innotuit.

Quis igitur nõ doleat de tã numesa hęreticorũ pullitie, q̃ multa reoſęcula non dederunt? Tot modos reũdi tota Germania ante oculos tuetur, & impar eſt tantis malis; les, & Principũ potentia religionũ cunditati, & quẽadmodũ muſcarũ reptiliũ ex vndis terraq; ebullien, colluuiẽ, nulla vis humana, nulla luſtria poteſt ſiſtere, ita neq; ſordirũ, & prurientiũ ingeniorũ, poſt q̃ nel ſcabie curioſitatis, & vanitatis abuere, purulẽtiã, publica auctori- inhibere nõ põt. Emerſit hoc anCãpanꝰ, & ipſe nouę ſectę glorioſ affectator, q ampliſsimũ abruptũ ẽs, cõpendio magnos errores adiit, veteres Trinitarios lõgo interlo ad ſcaña producẽs. Dum vero therꝰ ſollicitus, & ſuorũ defectiomœſtus, in hunc ictum cõſiderat, e tibi à tergo ꝓprepẽs inſigne vuls Bucerus infligit, ſuis n. cõciliatib. & pacificationib. effecit, vt Lurus eſſe Zvinglianus à multis creet. Hodieq; id Zvingliani cũ cre- e ſe ſimulant, mẽtiuntur, çũ nobis

Reſpublica ſentit religionis diſcordias, nunquam conſiſtere, vitrũ quo ſæpius illiditur, eo minutius frangitur.

Superſtitio cum invaluit, imperio validior eſt.

Calumnia vt arte probata vtuntur Zvingliani.

per

perſuadere tentãt, plane inſaniunt.

ANNVS 1533.

Anno 1533. Georgius, Ioannes Fridericus, Principes Saxones, aliiq; inter ſe cõuenerunt, vt de pace tractarent. Lutherus n. lentorũ conſiliorũ impatiens indignatusq; quemquam ſuis conatib. obſiſtere, per Principũ cõſanguineorum ſimultates terminos Sectæ proferre ſatagebat; ſed interdictũ illi eſt, ne religionis prætextu, Principumq; nominib. ad ſeditionem cõcitandam abuteretur. Verũ nemo Euangelio nouo nocentiorem hoc anno plagam inflixit, quam Lutherus ipſe, dũ waldenſium libellum approbauit, pręfationeq; ſua inſignivit, qui tamen de fide, de Sacramentis, de operib. de Sanctis, aliisq; multo aliter ſentiunt, q̃ ea tẽpeſtate Lutherus docebat, aut Cõfeſſo Auguſtana p̃ferebat. Sed ad fouẽdas partes opus erat multitudine, q̃ cum ex ſuis cõtrahere nõ poſſet, Acheronta mouẽs, hęreticos hęreticis copulare geſtiebat. Hoc aũt facto à trieñali cõfeſſione

Hæreſis vnanimes armare in prælio fratres, & totas turbare domos aſſueuit.

sione iam desciscunt, & alios palos terminales figunt Lutherani, & tamen, quæ est cæcitas humana, fraus veteres latuit, & tam belle cessisse posteri lætantur. Verum lætitia, quia causam non habet, aut malam habet, à nobis merito defletur, ne ipse quidem præiracundia lacrymas tenere potuit, cum eodem tempore Argentinenses edito libro, suam cõfessionem Lutherice doctrinæ consentientem esse demonstrarent, veriſſimeque exprobrarent, Lutherum pro ratione temporis varie locutum, neque semper præsentem sibi fuisse. Plurima vero ex libris illius in causam detorquebant suam, quod etiam ante triennium in facetissimo colloquio contra Lutheranos fecere Caluinistæ Brandeburgici. Tum igitur Argentoratenses Lutherum Zvinglianum esse, docuerunt, nunc Lutheranum arbitrantur; è contrario tum Brãdeburgici Lutheranum, at modo Caluinianum esse dicunt.

Dum rituabant, vndiq; contrahunt auxilia.

Maximũ indicium malæ mẽtis est fluctuatio.

Nec mirum hoc est, neque nouum, vt qui sine norma, & perpendiculo

Volare suos, non credere do-

cuit Lutherus, coruũ eius sepulchro debẽt qualẽ Metellus Diodoro posuit.

ædificat, iam structum demoliri cogatur, & ruinam anteuertere, etsi enim Scripturam se tenere pro regula certa atque immutabili iactaret, eius tamen intelligentiam de suo solius ingenio effingebat.

ANNVS 1534.

ANNO 1534. Anabaptistarum fuit Monasterij regnum, & Synodus Lutheroz vingliana Constantiæ, cõtrouersias cœptas multis modis adauxit, exasperauitque, adeo vt plurimi Constantiensium discordiis, iurgijsque offensi, veterum Patrum religionem profanis nouitatibus anteferrent, ad quam nunc diuiuę miserationis beneficio tota se Constantia composuit.

Nec modo ad fidẽ maiorum suorum, sed pristinam etiam pietatem nobilissima ciuitas redijt; ac maiore gloria, constantiam, in qua olim temporum vitio, rabularum perfidia, atq; fraudib. titubauit, singularissimo Dei adiutorio recuperauit. Vere constans Constantia, vere sui nominis ciuitas, quam tanta vis hæreti-

reticorum deijcere potuit, ne resurgeret, detinere non potuit.

ANNVS 1535.

ANNO 1535. Synodis & conuentibus actum est, sed omnia in irritum cecidere, ex singulis enim disputationibus noui errores, ex mutuis conuitiis, nouæ animorum exacerbationes nascebantur.

Verum hæc Caluinianorum est calliditas, vt per Synodos, etiam si victi fuerint, semper aliquid in rem suam conficiant, vt optime docent in sua consideratione Nurnbergenses, quam in libro de Vnione, & Synodo Euangelicorum posui. Quanquam enim concordiam non impetrent eam tamen mentiuntur, vt inquit Henricus Eckhardus in præf. ad Fasciculum, ad Illustriss. Electorem Saxoniæ Christianum Secundum: *Sacramentarij enim, vt eo facilius virus suum cordibus instillare, & ad illud imbibendum animos fascinare possint, non tantum Ecclesiæ Christi titulũ circũferunt, sed nostrũ ẽt consensum mentiuntur*

Synodis profecerunt Caluinistæ.

Quarta & Quinta Figura Syllogismi.

Quarta Figura Syllogismi est, in qua Major Propositio Universalis Affirmans, Minor Universalis Affirmans vel Particularis Affirmans, Conclusio Universalis Negans vel Particularis Negans. Exempla sunt: Omne Animal est Substantia, & Omnis Homo est Animal, ergo Quædam Substantia est Homo. Omnis Homo est Animal, & Omne Animal est Substantia, ergo Quædam Substantia non est Homo. Quinta Figura Syllogismi est, in qua Major Propositio Universalis Negans, Minor Universalis Affirmans vel Particularis Affirmans, Conclusio Universalis Negans vel Particularis Negans. Exempla sunt: Nullus Homo est Lapis, & Omne Animal est Homo, ergo Nullum Animal est Lapis. Nullus Homo est Lapis, & Quodlibet Animal est Homo, ergo Quodlibet Animal non est Lapis.

Quomodo omnes per modos quatuor primæ Figuræ ad Barbara reducantur.

Quomodo omnes per modos quatuor primæ Figuræ ad Barbara reducantur, Ostendunt Literæ Vocales, quæ sunt Singulis Modis.

bulæ, Sereniſſime Elector, Princeps Celſiſſime, & Domine Clementiſſime, quibus Caluiniani Præſtigiatores non ſimplicioribus modo inſidias ſtruere, ſed potentiorum quoque & Magnatum animos facinare ſtudent. PRIMO *enim plerique ſub Auguſtanæ Confeſſionis prætextu latibula quærunt, & huius ſocietatem præſeferunt, cum tamen ipſorum πρόμαχοι & maiores in ipſis Comitiis Auguſtanis conſcripta, & Cæſareæ Maieſtati obata peculiari confeſſione, diſſenſionem tque diſceſſionem ſuam manifeſte teſtaam fecerint, neq; ciuitates illæ quatuor, uæ tum temporis in doctrina cum Zuinlianis conſpirabant, Argentinenſis ſcil. Conſtantienſis, Memmingenſis, & Lindauienſis, niſi abiecta prius Caluinianiſmi profeſſione, ad ſubſcriptionem admitti lebuerint.*

Præſtigiæ Caluiniſtarũ quinq;.

Neque ignorant, anathematiſmum rticuli decimi, Sacramentarijs è diameo oppoſitum fuiſſe; quem cum Philippus oſtea obliteraſſet, & in gratiam Caluianorum temerario auſu expunxiſſet, mperij proceres temeritatem illam indiabunde ferentes, in Comitijs Ratisbo-

nensibus publico decreto restituerunt, & à litura vindicarũt. Etiamsi ergo mutilatæ illius, & propria vnius priuati hominis authoritate variatæ Confessionis, socios sese iactitent, ab hac tamen, quæ verè & γνησιως AVGVSTANA *est, tantum distãt, quantum homo priuatus ab Ordinibus Imperij, & Augusta VVitteberga distat. Confessio enim Augustana illa est, & dicitur, quæ Augustæ in publicis Comitijs vnanimi Ordinum scripta Lutheri amplectẽtium, consensu exarata, subscripta, Imperatori Carolo V. exhibita in publico omniũ conseſſu prælecta, Archiuis Imperij tradita, Pontificiis atque Sacramentariis oppoſita, & postea in conuentu Schmalkaldensi, Ratisbonensi, & Naumburgensi denuo comprobata fuit. At Confessio illa variata, quam Caluiniani hodie suam faciunt, non Augustæ, sed alibi prognata est: non in Comitiis Augustanis, sed in secretiore quodam angulo originem suam traxit: non Ordines Imperij, sed hominem priuatum authorem habet: neque Imperatori Carolo exhibita, vel in publica congregatione recitata, multò minus*

Ar-

Archiuis Imperij demandata, aut in vllo conuentu imperiali approbata, ſed potius improbata, ſpreta & reiecta ſemper fuit; Neque Sacramentarijs oppoſita, ſed eorundem ſententiæ, & voto ſtudioſe attemperata. AVGVSTANÆ *ergo Confeſſionis titulum variata illa haud meretur: Et non niſi fumos venditant Caluiniani, quando de Auguſtana Confeſſione gloriantur, cui ſi adſtipulantur, quid cauſæ eſt, quod non dogmata tantum, ſed ceremonias etiam in Eccleſiis Auguſtanæ Confeſſioni addictis, antiquitus & ſine ſuperſtitione receptas, contra ſanctionem articuli decimiquinti adeo exibilant, inprimis vero Confeſſionem priuatam, cuius vſum articulus vndecimus nominatim commendat, Neomarchici hodie tam odioſè exagitant?*

Eiuſdem etiam farinæ eſt, quando SECVNDÒ *Concordia inter* LVTHERVM *& Bucerum, cæteroſque Theologos Anno 36. VVitteberge inita abutuntur, eamque cea glaucoma quoddam imperitioribus obijciunt, vt inde fraternitatis ſuæ μορμολύκϑον adſtruant, & controuerſiam ſacramentariam abrum-* 2. Concordiam fingunt.

pant, nobisque silentium imponant. Cum enim inter vtramque partem conuenerit, inposterum non de bello resuscitando, sed de pace colenda, & conseruanda vtrinque cogitari debere aiunt. Quasi vero culpa hæc, quod discordia Ecclesiæ distrahantur, sit nostra, nec in ipsos potius reijcienda. Etsi namque Bucerus, & Capito VVittebergæ sese cum Luthero coniunxissent, & de superioris Germaniæ atque Heluetiæ Ecclesiis ὁμονοίας & consensionis spem nostris fecissent, euentu tamen expectatio illa caruit, & consilia pessum ierunt.

Neque enim Ecclesiæ prædictæ, subscriptione sua, Concordiæ formulam approbarunt: neque Bucerus ipse sibi constitit, subdola verborum interpretatione vtrinque vtens. Atque inde factum est, vt cum dolus appareret, bellum Sacramentarium statim recrudesceret, & Concordia ex voto & optato haud succederet. Fucum ergo faciunt Caluiniani, quando vel hinc Lutherum in sua castra pertrahere, vel pacem & fraternitatem suam nobis inde persuadere conantur. Lutherus enim de sua, in illorum sententiam nequaquam concessit, sed contra: neque Concordiam

cum

n Theologis ſuperioris Germaniæ vl-
n inijt, niſi vna cum pane & vino ve-
ſubſtantialiter & præſenter ibi Cor-
& Sanguinem Chriſti ab indignis
am accipi Δογμάτιζω, & expreſſe affir-
rent, atque ita opinionibus Zuinglij
bdicarent. Quod ſi ergo Caluiniani
amnum Concordiam noſtram ſeriò
petunt, agedum errores ſuos itidem
lere iubeant, & ſe nobiſcum in do-
ina coniungant. Quod ni fecerint,
erem lauabunt, etiamſi pacem mil-
s nobis offerant.

Impoſtura quoque eſt, huic non abſi-
ilis, & fraus non minus toleranda,
am TERTIO *in allegãda Lutheri au-*
oritate committunt. Hunc enim in re
cramentaria, mentem ſuam ante obi-
m aliter explicaſſe, & à ſententia, at-
e vehementia priſtina deflexiſſe im-
dentiſſime fabulantur, eiuſdemque
ſtimonia mutilate, & impertinenter
llegata, in errorum ſuorum patrociniũ
on rarò adducunt, quo pacto Neo-Mar-
bici hodie ſimpliciores circumuenire
udent. Sicuti verò fraudem illam ipſe
ntextus & ſcopus Lutheri vbique ar-

Lutheri auctoritate vtuntur.

gnit; ita nugas quoque Caluinisticas de Megalandri huius retractatione, præter scripta, sermones quoque & conciones eius paulò ante obitum VVitteberga, Halæ Saxonum & Islebij habitæ, abunde refellunt. Et profecto nisi frontem perfricuissent homines illi, ista tam putida, tam atrocia, tam horrenda & manifesta mẽdacia proferre erubescerent. At causæ hoc desperatæ est indicium, quam portentosis huiusmodi figmentis suffulcire moliuntur.

4. Prouocant ad Conciliũ.

Sicuti QVARTÒ *etiam prouocatione ad generale Concilium, causam suam deperditã tueri, & ab anathematismo vindicare conantur. Concilium enim cogi, & in eo controuersiam omnem discuti, atque finiri oportere clamitant; quod antequam fiat, fraternitatem pacemque colendam, & à doctrinæ Sacramentariæ condemnatione prorsus abstinendum esse scriptitant, Arianos hac in re imitati.*

Quasi verò nulla aliquando hæresis, synodi congregatione damnata sit! Cum potius

ius rariſsmæ inueniantur , propter
s damnandas neceſsitas talis exti-
t ! Auguſtinus libro primo contra
s Epiſtolas Pelagij : imò , Scor-
m , vbi , & quam primum apparue-
. ilico conterendum eſſe monent Ec-
iaſtici Scriptores. An non enim
ipturæ diuinitus inſpiratæ , quid
dendum ſit , perſpicuè definiunt , &
profligandas atque damnandas hæ-
s ſufficiunt ? Hoc ſi negare auſint
luiniani , in Sacram Scripturam ,
ſque authorem Spiritum Sanctum
nifeſtè erunt contumelioſi , & in
ntificiorum caſtra migrabunt. Cum
tem Scripturæ perſpicuitatem & ſuf-
ientiam nobiſcum ipſi hactenus pro-
gnarint , propria cadent vineta , ſi
Concilij decreta fidei determina-
nem , & controuerſiæ Sacramenta-
e deciſionem allegauerint. Subter-
gium ergò eſt , quo etiam Ariani
im vſi fuerunt , qui Scripturis con-
cti ad Synodos prouocabant , Orthodo-
rum cenſuras hoc modo declinaturi.
odemque aſtu Pontificij quoq; euadere

co-

Imo vero deeidi ſic rem volumus.

conantur, de quibus Caluinus ipſe in l. de neceſſ. reform. Eccleſ. ad Inuictiſſimum Cæſarem, & cæteros Imperij Ordines hunc in modum ſcribit. Iſti, quæ omnibus nota ſunt, & doctrinæ, & morum vitia, vllo modo attingi fas eſſe negant, donec ad vniuerſale Concilium ventum fuerit. At nõ agunt hoc, vt aliquantisper differẽdo, Eccleſiæ tandẽ conſulatur; ſed lucrũ mõ ex mora quærunt. Et hæc quoq; Caluiniſtarum ſunt conſilia, qui ſimiliter ſub prætextu Synodalis congregationis latitandi morã, & graſſandi libertatem, atque impunitatem quærunt. In conuentibus enim non paucis Marpurgenſi, Auguſtano, Maulbrunnenſi, Mompelgardenſi, & alijs iampridem auditi ſunt, armiſque ſuis omnibus exuti, nec quicquam ipſis reliquum eſt, quod in Cõcilio generali ad cauſam ſuam ſtabiliendam proferre queant, &c.

QVINTO *denique nugantur, diſſidere ſe à nobis, non in fundamento religionis, ſed in rebus leuioribus, quæ parum habeant momenti: nec de quæſtionibus numero multis, ſed pauciſſimis controuerſiam eſſe; de quibus citra fidei naufragium, & pacis, atque fraternita-*

Digitized by Google

tis iacturam dissensio esse queat. Caluinus de vera participatione Christi in cœna ait, quæ initio certaminum maxime exasperarint vtrinq; animos; nunc esse extra controuersiam, solum de modo edendi certamen esse. in Tract. Theolog. fol. 1186. Et Heidelbergenses in suo Irenico scriptitant, verissimè iam inde à Schismatis huius exortu non fuisse controuersiam, nisi de cœna: nec de eius doctrina tota, sed tantum de vna eius parte, eaque non ad salutem necessaria; Quæstionem esse non de fundamento, sed de stipula; non de grano fidei, sed de palea, cui non insit succus. Id quod est splendide nugari. Ex articulis enim Cardinalibus, ne vnum quidem Theologia Caluinistica inuiolatum nobis reliquit: adeo, vt ipsi quoque omnipotentiæ, misericordiæ, veritati & iustitiæ diuinæ lis moueatur, vnio personalis dissoluatur, & ipsa quoque basis fiduciæ, & consolationis, qua in tentationibus conscientia perterrita niti posset, & deberet, funditus subuertatur. Quod cum alibi, tum in præsenti etiam libello tanta euidentia monstratum est, vt noctuæ

sint

sint Caluiniani, si lucem istam haud viderint.

ANNVS 1536.

ANNVS 1536. insigne spectaculũ Germaniæ dedit vniuersæ, magnaque spe Lutheranos & Zvinglianos extulit. indicta fuerat Synodus Isenaci, sed cum Bucerus & Capito desiderio Wittebergæ, Lutherique visendi tenerentur, eo profecti sunt, errorem reuocarunt, hæresin sacramentariam cũ lacrymis abiurarunt, Confessioni Lutherice Sacramentũ dixerũt, magno gaudio lacrymantib. Lutheranis, pro concione Zvinglianas blasphemias detestati sunt. Sed quis exitus fabulæ? quod ἐπιθύειν τῆς τραγῳδίας; Naso ducere Lutherum, & sannis excipere Lutheranorum simplicitatem: quos nec cerebrum, nec cor habere existimarunt. Bucerus enim Heluetiis persuadere conatus est, Lutherum dedisse manus, & Zvinglio accessisse, cui tam conspecto mendacio cum plerique

Nunquam vulpeculæ non inest dolus

Bucerus ad nouercæ tumulum flebat & velut equus Durateus Troiam expugnabat.

fidem

fidē non haberent, Bucerūq; argue-
rent, ille ſibilis agitatus, & velut in-
felix hiſtrio explosus, Lutheranis ſe-
ſe iunxit poſtea, vt ex alia cauea plau
ſum ferret. O miſerā Germaniæ ſor-
tem, ô terribilem ſpretæ veritatis
pœnam! tam manifeſtis impoſtorib.
tam mendacia ſua confeſsis credi-
tur. Bucerum tam notæ fraudulen-
tiæ in ſuum conſortium recipiunt
Lutherani; & ne quippiam deſit im-
pudentiæ, ob hæc tanta ſcelera, pie-
tatiſque, & numinis ludibria, annus
Iubilæus imperatur. Conſulite hi-
ſtoriam, & technas admiramini: vi-
ctas Luthero manus dant *Z*vinglia-
ni, lacrymas pœnitentiæ teſtes ad-
iungunt, interea omnia clam Wit-
tebergæ commouent, herbamque à
Lutheranis ſibi porrectam, Helue-
tijs thraſones oſtentant. Narrant in
rem ſuam haud infidi Confeſsionis
Auguſtanæ hiſtorici, ab hoc tempo-
re, omnes Wittebergæ diſputare
cœpiſſe, & dicere: *Impios in Eccleſia nō
ſſe*, &c. Sanè ab eo tēpore Crucigero
Me-

Melanchthon, alij liberius à Lutheро diſsidere veriti non ſunt. Crucigerus etiam in aduerſa caſtra transfugit, ſed cũ vile nomen perfugæ inter Zvinglianos eſſe animaduerteret, nec ſe temeraria religionum cauponatione rem facere, retro vnde venerat, rediit.

Transfugã quamuis vtilem odit bonus Imperator.

Crocodyli lacrymas fudere Bucerani, vos eas lætitia proſequimini, aut lacrymis; nam ſunt & quædam lacrymæ gaudiorum. Sed iam tamen, & inter vos diuiſi fuiſtis, nec diu inter incertos, & pares, & ambitioſos concordia: Tiguri, Aroniæ celebratæ Synodi, & futuræ diſcordiæ poſita ſemina.

ANNVS 1537.

ANNO 1537. Schmalcaldiæ de fœdere Proteſtantes conſultarunt; Lutherus, Bucerus, Melanchthon, Oſiander etiam adfuere, tum quidem in ſpeciem concordes animæ, poſtea vero bella horrida daturæ. Æſtuabat iam ignis metu Principum, &

pum, & Lutheri, incluſus, poſt vero data porta, momento in flammam erupit, omniaque miſcuit incendio. Hic de Confeſs. Auguſtan. eius immutatione, ſenſu diſputatum eſt, additi ſunt miſeræ, & ruinam minanti articuli dicti *Schmalcaldici*, quos Bucerus & ſocij omnino repudiarunt. Inde orta maiora certamina, quæſitumque an articuli illi Confeſſioni eſſent conſentanei? Res digna lachrymis, fidei formula intra primum ſeptennium ab eius auctore mutatur, in conuentu publico de eius veritate diſceptatur. Conuenĩũt, Lutherus, à quo diſſentiebat Bucerus, quemq; vt Zvinglianum publicâ impoſtura traduxerat, deinde Melanchthon, qui Lutheraniſmũ nunq̃ verè Lutheranus metu propagabat, Oſiander, de quo Melanchthon in epiſtola ad Georgium, Anhaldinum Principem. *Scriptum eſt ad me, Oſiandrum quærere locum in Anglia, eſt enim ei affinis Cantuarienſis, cui in conuentu Noribergenſi cognatam dedit vxorem. Sed audio quoſdam doctos, &*

Frequens mutatio animi inſtabilis eſt.

præcipuæ authoritatis viros hortatores esse, ne in Angliam accersatur, cum tantum chaos nouarum opinionum spargere in Ecclesiis cœperit. Et vero præcipuè in Philippum incubuit, vt alia epistola ipse queritur, cum vitandas occasiones rixarum tam misero tempore dixisset, *sequenon respondere Sycophantis, vt minus certaminum sit*, adiungit. *Sed Osiander iam nouo, & eruditissimo Scripto me prouocat, cui titulus est, Aderlaßen Philippi,* Ἐλεοτομία Philippi. Cum igitur capita religionum hæreses diuersas, etiam vestro iudicio fouerent, quomodo subditi veram religionem tenebant? aut quomodo illi tam tenebricosi lucem attulerunt?

Philippus pro temporum ratione mutabat.

Nunquam error felix est, sed ne nunc quidem errantibus felix videri debet, cum eius antistites tam inimicos, tam contraria sentientes intelligunt. Nam ex quatuor illis, qui tunc merum mel, meram lucem fundere putabantur, nemo Lutheranus fuit. Hic ergo annus Iubilæo eximendus est, & lugenda Saxonia, tam

Duo mõces nõ miscentur, alia Leucõ, alia portat asinus.

tam impoſtoribus credula, tam hæreſiarchis obnoxia. Sed minora mala lacrymas, ingentia ſtuporem habent, meas quoque lachrymas, de miſeria deceptæ plebis emanantes ſtupor reprimit, cum hunc annum aureo inſertum ſæculo feſtis concionibus, muſicaue honoratum aſpicio, quod fieri ſine publica impoſtura, vel ſontico ſtupore non poteſt.

ANNVS 1538.

ANNVS *1538*, ſequitur, pergo itaque triſtis, vt cum lacrymis creſcat & annus. Laboratum eſt vtrimque inter Zvinglianos & Lutheranos, lites, diſcordia, odia, Ægyptiorum diceres Rempublicam pro ſuperſtitione furentem, Synodi in Heluetia, ſcriptiones, diſputationes, rem eo deduxerunt, vt patefieret impoſtura Buceri, inter ipſos tamen Heluetios verbis acrius, quam gladijs depugnatum eſt. Henrici Ducis viſitatores dum

Iurgia diſcordibus etiã odia adiungũt & omnem pacis ſpem tollunt.

Ecclesias abeunt, nouos articulos à Confessione discrepantes Ministris imposuerunt, adeo iam solum nomen erat Confessio.

Cum leges vanæ sine morib. nihil proficerent, Antinomi eas nullas, quã irritas esse malucrũt.

Eodem anno magno & subito agmine se Antinomorum proluuies effudit, & magnam Saxoniæ partem immundo contactu contaminauit. Initium pestis tantæ, tam contagiosæ ex libris Lutheri, quibus de abrogatione disputauit. Eorum errores, horrenda, & blasphema mendacia Synodus Mansfeldica hæc esse definit.

I. Lex non est digna vt vocetur verbum Dei. 2. Si meretrix es, si scortator, si adulter, vel quicunque alius peccator, tantum crede, & es in via salutis. 3. Cum in medio peccati penitus hæres, tantum crede, & es in medio salutis. 4. Decalogus ad curiam pertinet, non suggestum. 5. Quibuscunque cum Mose res est, recta via tendunt ad diabolum, imo ad malam rem cum Mose. 6. Non sunt homines præparandi ad Euangelium per prædicationem legis, Deum autem hoc facere necesse est, cuius id opus est proprium.

prium. 7. In Euangelio non debet agi de violatione legis, sed tantum de violatione filij. 8. Audire verbum & sentire in corde, est propria Euāgelij consequentia 9. Petrus non intellexit Christianam libertatem. 10. Dictum Petri, certam facite vocationem vestram per bona opera, est inutile. 11. Quandocunque tibi talis incidit cogitatio, hoc vel illo modo rem geri in Ecclesia debere, vt homines sint boni, honesti, modesti, sancti, & casti; iam aberrasti ab Ecclesia.

Omnis hæresis in portenta desinit.

Inter hæc mala Caluinus quoque mouit lacertos, nondum detecta fraude, qui paulò pòst ad Zvinglianos desciuit, & in suum fere nomen sectam illam contraxit, & iam Lutheranismum in extrema tegula hærentem pene consumpsit.

Quæ inter hos Lenonios concionatores disciplina esse potuit? Quid aliud Antinomi docuere, quam damnatos olim Caianos, Carpocratianos, Marcionitas esse reducendos? Caiani Abelem, aliosque sanctos ideo damnatos asserebant, quod non omnia scelera consummassent, An-

Vt fluctus fluctu, sic hæresis hæresi truditur.

tinomi dum in medio sunt peccato, si modo sanctos se credant, in medio salutis exultant. An & vos in peccatis vestris credendo salui estis, & per scelera maiorum vestrorum, & vestra, sæculum aureum, annum Iubilæum texitis? Quæ, Deus bone, quæ fides erat? Octauum annum confessio agebat, nata Anno 1530. interpolata Anno 1531. dubia Anno 1537. Prima fuit, vt aiunt, Lutherana, altera Philippina. Gallus in libello, cui titulus est *Vox vigilum*, Walstius, *de Cœna Domini*. Ipse Lutherus indoluit, monuit Philippum, vt manum de tabula tolleret, increpuit etiam; *Quis tibi hoc mandauit?* Confessionistæ præsente Guilelmo Saxoniæ Duce queruntur, tàm crebra mutatione multos offendi, & absterreri. Sed ea de re scripsit doctissimus Vlenbergius, quem vtinam amici eius recudant, vt Iubilæum confessionis Augustanæ præueniat. Hæc facta vix credent posteri, sed fidem tam perfidis, tàm in meridie serram contentionis trahentibus habitam esse, supra omnem fidem est.

Omnem felicitatem licentia metiuntur.

Vos

Vos quoque, ô nobiles Argentorati incolæ, ſinu veſtro Caluinum excepiſtis, etſi nondum apertè Caluiniſtam, Eccleſiam Gallorum exulum fouiſtis, nunc ad Lutherum irrita prima profeſsione, rediſtis. Varie agitata eſt nobilis illa ciuitas, nam primo cùm à Catholica antiquitate receſsit, Lutheri dogmata, deinde Zuinglij ſecuta eſt, tertiò iterum Lutheri, quartò Vbiquitatẽ, & formulam Concordi bergensẽ Anno 1599. admiſit. Da, ô Deus, vt inter tot errorum fluctus in diuerſa ferentium, tãdem in patrium portum reuehatur.

Non poteſt hic nos animus iungere: nam vna nobiſcum è ditione Georgij Saxoniæ Principis ipſo Luthero auctionãte, & accuſante, proſcripti eſtis. Nam *Caluiniani* vt loquitur hiſtoria, *ſuum virus in Eccleſiis & Scholis, atque adeo ipſa aula ſpargere conati ſunt*. Illius igitur viri Apoſtaſiam feſto gaudio celebratis, per quem ſi ſtetiſſet, non eſſent Caluiniſtæ, qui vos acrius, quam Papiſtas perſecutus eſt.

Iam in ſuũ ſanguinẽ ſæuire crudelis

Caluinismus cœpit, vt Petrus Conzenus Bernatum minister testatur. *Hinc exaudiri fremitus populi: voces spargi ambiguas: & vix vsquam tuta fides. Senatus vbi sic misere permisceri videt omnia, ne grauiores subinde sierent motus, Synodum cogit è vestigio, orditur tragœdia, pugnatur in diem tertium, aliis aliud vtrimque queritantibus. Astitit autem nobis Dominus, vt tametsi res nostra amplius tum prouehi nequiuerit, nihil tamen detrimenti isthoc paroxysmo susceperit. Megander nactus iam ante adiutorem Erasmum quẽdam, nobis satis malepropitium, quem sibi in opus ministerij è Schaffhusia primum adsciuerat.*

Transigimus ergo annum ferè totum, mucronibus satis triste vtrinque coruscantibus, donec tandem veniret cum Capitone Bucerus, qui absterssis à se fœdissimis aspergimbus obtrectatorũ quorundam, victricem nobis porrexere manum.

Iterum Tigurina Synodus nouos clamores, reprehensus Bucerus. Ecce nunc vno campo decurritis, & pari-

paribus curis gaudia sæcularia celebratis; quid anno 1538. factum sit legite: dicet Bucerus Epist. ad Comandrum: *Vnam hanc rationem fraternæ collationis esse, qua cum Apostoli ipsi, tum omnes veri Episcopi, & Ecclesiarum Patres, nebulas tam dogmatibus, quam reliquæ administrationi offusas dispulerint. Verum, quamlibet improbe huiusmodi conuentum, & mutuam communicationem rogauerim, eaque de causa ipsos non semel adierim, sæpius me obtulerim, nunquam tamen impetrare ab illis potui, vt sui ad huiusmodi Collationem copiam mihi facerent. Et si quando publico Consilio conuentum Basileæ est, manibus & pedibus semper repugnarunt, ne controuersias, propter quas componendas aderamus, coram legatis excuteremus. Cumque ipsi inter nos committeremur, moras quoad potuerunt, abrumpebant. Nos tamen nullam prætermisimus occasionem, eo illos adducendi, vt sententias coram viris piis, & cordatis conferrent. Vbicunque intelleximus eos conuenire, ipsis nos adiunximus: etiam cum iam cœpissent nos suis hominibus*

parum amice commendare, eosque ita contra nos inflammassent, vt plerique amicorum qui audierant, quæ Tiguri de nobis voces iactabantur, dehortarentur nos Tigurum proficiſci, metuentes nè insigni ibi iniuria afficeremur. Attamen cum nobis ipsis probe conscij essemus synceræ illius dilectionis, eoque nec ab ipsis possemus expectare, quæ sunt inimicorum; Cum Anno 38. studio Basiliensis Senatus & Ministerij, conuentus ciuitatum, quæ inter Helueticas Euangelium purius profitentur, indictus esset, vt de instituta consensione Ecclesiarum in doctrina Sacramentorum tandem constitueretur, libenter conuentum eum adiungentes nos Basiliensibus, adiuimus, Fratribus Tigurinis non solùm inuocati, sed etiam, quod ipsi testabantur, inexspectati, summèque ingrati, id quod mitto. Hoc tamen commemorare volo, vt videas, mi frater, quibus illi nos apud suos elogijs, commendarint. Cum primo die conuentus oblatis consilio literis, quas à Senatu nostro attuleramus, exspectaremus in vestibulo eius aulæ, in qua solet haberi Senatus, quidam ægrè retineri po-

potuerunt, id quod postea resciuimus, quin illic coram multa hominum turba nobiscum contumelioſis verbis expostulassent, cur ad ipsos venissemus, Ecclesiam, ac Rempub. perturbatum? Haud tamen potuit excitata indignatio animorum ita comprimi, quin grauissimæ in populo contra nos voces iactarẽtur; quin studioſus quidam Adolescens nobilis versibus, nescio quibus nomen nostrum fœdare conatus sit.

ANNVS 1539.

ANNO 1539. magna facta est ad Lutherismum accesio morte Georgij Ducis Saxoniæ, qui post disputationem Lipsicam cognitis Lutheri erroribus, in religione firmus perstiterat. Gratissima illius mors Luthero accidit, sed breuia fuere alcedonia, nam Lipsiæ professores noui in diuersas, deinde horrendas hæreses abierunt.

Occupatã Lipsiam mox dissensione perdunt.

AN-

ANNVS 1540. 1541.

Errorum breuis ætas est, veritas æterna est.

Decennalia celebrare Confessio Augustana non potuit.

Ignari suæ Confessionis Lutherani ad orbitam reuocantur.

ANNO 1540. & 1541. Decennalia Confessionis Augustanæ celebrata sunt, non voluntate Lutheranorum, sed coactu Catholicorum. Nam in Colloquio Ratisbonēsi, cum de fide disceptandum esset, sententiæque Lutheranorum, & Confessiones variæ proferrentur, in hoc serio Granuellanus Cæsaris Legatus incubuit, vt certi limites figerentur, scirentque Catholici, qua linea Lutheranis esset occurrendum. Ad primam itaque Confessionem pudore mutationis appellarunt, quamuis auctores, & collocutores eam non sequerentur. Nec mutatam modo, sed mutilatam etiam esse, fatentur historici Confessionis, decimus enim articulus amicitiæ Zvinglianorum ab occultis fautoribus est donatus. Certissimū esse ait hist. Confess. August. *Neminem omnino mutationem illam priuato arbitrio, atque consilio suscipere debuisse: Non enim priuati alicuius hominis scriptum est illa Confessio*

fessio sed omnium Ordinum, qui Cæsa-
reæ Maiestati eam exhibuerunt, com-
mune ac publicum Symbolum est, quo fi-
dem atque Confessionem suam tunc tem-
poris professi sunt, & adhuc profitentur.
Vnde etiam plerique Ordines sæpius de
illa mutatione conquesti sunt: Et inter a-
lios Inclytus Senatus Norinbergensis, ad
Principem VVolffgangum Palatinum ea
de re literas scripsit, vti postea in historia
anni 1561. dicetur. Et etiamsi in exem-
plaribus mutatis, quædam alicubi decla-
rata sunt, vti supra de articulo iustifica-
tionis meminimus, ex aliis tamen libel-
lis, qui omnium Ordinum non sunt com-
munes, hoc æque, & quidem rectius, com-
modiusque fieri potuisset. Licet etiam
plerique dicant, quendam summi no mi-
nis Principem decimi articuli mitigatio-
nem à Philippo petijsse, quod in eam ve-
nisset spem fore, vt & Heluetij ad Augu-
stanæ confessionis subscriptionem hoc pa
cto permoueri possent (Vnde Anthitesin
illam, & improbant secus docentes, ple-
rique omissam volunt,) nullam tamen e-
iusmodi plausibiles, & concinnæ ratio-
nes, doctrinæ derogantes, merentur ex-
cusationem.

Tot in cõuentibus mutatæ Confessionis nõ est sola causa Philippus.

Verba

Verba illa: *Et improbant secus docentes*, Buceranis concliationib. donata, Philippum ea dere Pontanus Legatus Saxonicus accusatuit. *Magistrum Philippum etiam conatum esse Celsitudinis Vestræ, & cæterorum Principum atq; Ordinum confessionem corã Cæsarea Maiestate editam, in quibusdam capitibus immutare, mitigare, editionemque illius de nouo repetere, id quod Vestræ Celsitudinis opinione, quia confessio ea non ipsius, sed Vestræ Celsitudinis, & reliquorum Ordinum propria esset, intermittere debuisset. Hinc enim Celsitudini vestræ & reliquis eiusdem confessionis sociis, incertitudinem atque inconstantiam in doctrina obiectam, & vulgus quoque hominum offensum esse.*

Quod cõmuni consilio probatum fuit, id si male cedat vni imputatur.

Præfatio etiam in librum Concordiæ idem indicat. *Animaduertimus* inquiunt (*quod cunctis notum est*) *quosdam sub prætextu verborum posterioris editionis corruptelas in negotio Cœnæ, & alios errores contexere, & occultare voluisse.* Wolffius sane Zvinglianus ait, decimum articulum Papizare nimium,

mium, ideo à Philippo cõmuni consilio mutatum.

Hac de re prudentissimè omnium monuit Clebitius ex Lutherano Sacramentarius, *de mutatione confessionis apud populum agendum non esse.* Cautum sane cõsilium, omnia dedecora tegere, populo imponere, & orthodoxos videri. Nunc igitur quæro veram, integram, & quam omnes sequantur confessionem. Deinde quinam ex Lutheranis hæretici, qui γνησίως Lutherani sint habẽdi? Quicquid agant, quocunque clauum torqueant, fluctus vtrimq; inuoluunt.

ANNVS 1542. 1543.

ANNO 1542. & 1543. orta noua de Cœna disputatio, de sessione Christi ad dexterã Patris, de duabus in Christo naturis varie tumultuatum est, etiam Francofurti ad Mœnum, & necdum decisæ lites populum diuidunt.

Hoc etiam anno in Lutheranos arietem temperauit vir domo nobilis, hæresi famosus Caspar Swenckfeldius,

Errantib. semper noua est occasio errãdi.

feldius, cui testimonium scribunt Synodales Mansteldici. *Quamuis omnes eius errores sint horrendi, tamen inuenisse discipulos, & applausores, neq; sane illos infimæ sortis homines, qui eum fouent, & officinas librarias aperiunt.* Multitudinem igitur & ille traxit, & Svenckfeldio geminus, Dauid Georgius, aliam quoque hæresin commentus est. Pergo ad annum sequentem, & ipsum cor Lutheranismi inspicio.

ANNVS 1544.

ANNO 1544. Lutherus moræ impatiens alta silentia rumpere, bellum indicere, atq; ense recluso ire in Zvinglianos statuit. Ea de re Philippus vehementer commotus, apud Heluetios clandestinos amicos, & Wittebergenses Academicos fautores conquestus est, causam non dissimulat Historia Cõfessionis, *quod illares esset paritura*, inquit, *grauissimum etiam inter nostros odium.* Quid ais? Zvinglianorum oppugna-

pernicioſi ſunt amici qui conſilia hoſtibus aperiunt.

pugnatio Luthero ſuorum odium pariet? & odium grauiſsimum? Vnde hoc odium, niſi ex læſo amico? Heluetii igitur amiciſsimi Wittebergenſibus erant. Erant profecto, imo Zvingliani erant. Ipſam Lutheranorum hiſtoriam ex ore eorū audiamus. *Sed & ante illud tempus, etiam Electore Ioanne adhuc ſuperſtite, interdum ſuſpiciones ac ſimultates VVittenbergæ exortæ ſunt, quæ variis rumoribus occaſionem dederunt, quaſi plerique profeſſorum Theologorum non eſſent in Doctrina ſinceri, ſed prauis opinionibus de iuſtificatione hominis coram Deo, de bonis operibus, de libero arbitrio, & ſimilibus imbuti à D. Luthero & Pomerano diſſentirent. Ea res optimum Electorem admodum ſollicitum atque anxium reddidit, vnde etiam mali iſtius ab Academia depellendi gratia, D. Pontanum eo ablegauit, certo inſtructū mandato, cuius hæc fuit ſumma: Celſitudinem ſuam metuere, vt D. Martino, vel ſeſe rebus humanis exempto diſſidia longe vehementius colantur atque agitentur. Cui incommodo niſi mature obuiam eatur,*

Duo tantum erant Lutherani inter doctos VVittenbergæ, ratio eſt, quia non poteſt aut pluribus, aut vni videri ſemperidem, niſi verum.

postea forte nullum fore remediis locum: Idq; eo magis, quod viris apprime doctis Academia abundare incipiat, & multi inter Iurisperitos præcipue inueniantur, qui leuib. etiam de causis cõtentiones cupidissime moueant. Ad hæc Celsitudinem suã etiam metuere, vt studiosorũ pleriq; hæc animaduertant atq; arripiant, qui proculdubio postea patrocinium horũ errorum contra agnitam, & confessione nostrorum approbatam veritatem susceptur sint. Vt aũt Se & D. Martino ad huc viuo contentiones illas sciens ferat, & radices agere sinat, atq; ita grauioribus dissensionibus & offensionibus occasionem præbeat: Id vero salua conscientia ac pietate neutiquã se facere posse nec velle. Et quanquã Celsitudo Sua Academiã clementer à se fundatam, singulari fauore complectatur, quæ sub Philippo Melanchthone etiam præclara sumpserit incrementa, celare tamen Celsitudinem Suam vtrumq; & D. Lutherum & Pomeranũ minime posse se, quam dissidia ista ferat, hoc commissurum potius, vt vel exigua, vel nulla etiam, quod tamen Dominus auerterit, Academia remaneat.

Dissensio non nisi sublata Academia collitur.

Nos miramur, Confessionẽ anno-

rum 14. iuuenculam toties, totq; amatorib. violatam, cuius castitati tot decretis, conuentibus, Colloquiis, Synodis, iuramentis, coniurationib, humana calliditas, potentiaq; prospiciebat, sed nihil poterat humana iuduſtria, ipsi custodes eius in præuaricatione primi erant. In patrio conclaui, in suo sacrario, in ipsa Academia Wittebergensi, à suis præsidibus infelix opprimitur, tanta rei indignitate, vt in perpetuam nefarii facinoris detestationẽ, Academię interitũ minaretur Illustrissimus Elector, & q; crimen exaggerat, in conspectu aui sui Lutheri, lenocinante patre ei⁹ Philippo. Vbi ergo tũ Lutherismus? vbi iubilus? vbi lętitia sæcularis? V ę mũdo, vę cœcitati, cœci cœcos, sed omnes in eandẽ dãnationis foueã trahũt. Lutherus *multos reduxit*, multi ergo iã recesserant, & q; publice in comitiis Catholicæ veritati opponebat, id domi velut hęreticũ dãnabat. *Multi optabãt*, vel vt in margine scribitur, *Plerig; dißidiũ Lutherũ inter, & Philippum optabant. Plerique*

Quid crediderunt VVittebergenses, cum à Lutherodissentirent, & confessionẽ violassent?

Bellum omnium pater.

profecto, & ideo, vt Lutheri auctoritatem euerterent, nam eo tempore Crucigerus intimus Lutheri odiosissimas ad Heluetios literas scripsit. Plerique postea pulsi sunt *Certissimũ est*, inquit historia, *Lutherum tunc temporis fuisse virũ summe afflictũ, & variis circumdatũ hostibus, & plerosq; quos inter sinceros ac fidos habuit, non semper eam, quam pro sua pietate de ipsis conceperat, fidem ei præstitisse. Inter cæteros autem de Bucero sub id tempus conquestus fuit: quod nimis esset lubricus, & in reformatione Coloniensi, veram corporis & sanguinis Christi in sacra Cœna præsentiam, nec vno quidẽ verbulo dilucide expressisset. Vnde ad Philippum sese excusantem (quod non ipse, sed Bucerus Articulum de cœna in reformatione Colonienji conscripsisset) dixit: Bucerus nihil præter conciliationes tractat: Apud me vero nihil quicquam amplius loci suis conciliationibus restare nouerit, &c.* Quid ergo in tanto luctu discordantis Ecclesiæ, in mœstitia Lutheri sæcularem lætitiam fingitis? quid claudicante quadrupede phaleras populo ostentatis?

Talione plectuntur orthodoxos expulsi, ab hæreticis hæretici pelluntur.

Abiit

Abiit iam tum Confessio, reuerti debet, vt est in prouerbio.

Verum nihil hoc anno illustrius reformatione, quam Hermannus Coloniensis Archiepiscopus moliebatur, reformatione, inquam Bucero-Philippica, seu Zvinglio Lutherica. Ea erat duorum hominum fraudulentorum ingenio ficta religio, ex duabus sectis efformata Chimęra, quam tam Tigurini & Lutherus, quam Catholici abominabãtur. Miratur Lutherus in c. 6. Gen. *Quantum sectarum excitauit Satan nobis viuentibus, & omni studio in id incumbentibus, vt puritas doctrinæ retineatur? Quid futurum est nobis mortuis? profecto tota agmina Sacramentariorũ, Anabaptistarũ, Antinomorũ, Seruetianorum, Campanistarum, & aliorum hæreticorum producẽt, qui nunc victi puritate verbi, & assiduitate piorum doctorum, latent, in omnes occasiones stabiliendorum suorum dogmatum intenti.*

Ne sero quidem sapit Lutherus, repagula fustulit, & effundi equos miratur.

Parum est ô Luthere, recondita sunt maiora monstra, sequentur agmina Osiandrinorum, Flacciano-

rum, Maioristarũ, Vbiquitariorum, Concordistarum, Stancarianorum, Adiaphoristarum, Defensorum liberi arbitrii, Assertorum bonorum operum: omnes illi de putredine Lutheri germinarunt, sed eo viuo nomina ignota erant.

ANNVS 1545.

Paruum veritatis est præsidiũ, multis admissis vnũ errorem excludere.

ANNO 1545. Bellum Sacramẽtarium recruduit, Heluetii ab Hasso, & Argentoratẽsib. in fœderis societatem adsciti sunt, Saxoniæ tamen Princeps, non modo id improbauit, sed libros etiam eorum proscripsit. Hoc anno præparata omnia sunt ad colloquium Ratisbonense,

ANNNVS 1546.

Res enim abierat.

ANNO 1546. mortuus est Lutherus, cum iam annorum 39. esset Lutherismi nomen. Confessiones Augustanæ anni erant 16. Conscientias omnium hominum appello, hos duos annos vt considerent

derent; rogo, Catholicos, vt errantes miserentur, Deumque orent, Lutheranos, vt cum viderint dolendum esse, cum didicerint Lutherum suæ Doctrinę superstitem fuisse, omne chaos omnium sectarum ex aulis, & Gynæceis inductum, certo cognoscant, & veteres Lutheranos, & se, nisi in viam redeant, inexcusabiles fore.

Peruersa Doctrina in auctorē redit.

Primo tanta erat eo tempore morum dissolutio, contemptusque Lutheri, vt flens ipse, eiulansque, & furiis agitatus, tam magnis malis subducere oculos statuerit, quod & ante tentarat. Sunt de his plura in Epistolis Lutheri, sed hist. August: collectores itam rem narrant. *Accidit hoc ipso anno*, nempe 1545. *vt Lutherus ætate grauis, ob morum petulantiam, & scandala à quibusdam piarū admonitionum impatientibus VVittembergæ excitata, atq; in dies cumulata, vehemēter afflligeretur, adeo vt Academiæ etiā pertæsus, VVittebergā discesserit, & Merseburgi apud Ducē Georgiū Anhaltinū, aliquādiu delituerit: Ex quo loco etiā*

ad vxorem ſuam in hanc ſententiam ſcripſit: Vltimum iam annũ vitæ ſuæ in hoc mundo ducendæ adeſſe. Et quia partim propter morum diſſolutionem, partim etiam propter concionum atque admonitionum ſuarum contemptum redire VVittembergam non cogitet, Philippo & Pomerano dicat, vt Eccleſiæ ſuo nomine valedicant. Ipſa quoque domo ac ſupellectile diuendita, ad ſe commigret: Siquidem eam VViteberga rationem poſt mortem ſuam futuram eſſe, vt nullum ex quatuor mundi elementis, illam eo in loco tolerare facile poſſit.

Hæreſes ſemper in peiora ducunt, donec ipſis hæreſiarchis intolerabiles fiant.

Iuſtus es Domine, & iuſtum eſt iudicium tuum, dixiſti enim: *Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædabere?* Et: *qui ſpernis, nonne & ipſe ſperneris? cum fatigatus deſieris contemnere, contemneris.* Quid igitur Lutheriſmum ſæcularibus ludis colendum indicitis, cum Luthero locus in Eccleſia ſua ſub mortem nullus fuerit? Audite obſecro hiſtoricos veſtros, & obſtupeſcite, nam maius malum eſt, quam vt fleri debeat. Mittebantur ad colloquium Ratiſbonenſe Primates

Lu-

Lutheranorum, Bucerus è Zvinghianis transfuga, Brentius pater omnipotentis Vbiquitatis, Snepfius Principum adulator, Maior nouæ mox hæreseos seminator, & Maior quidem loco Philippi, cui non fidebat Lutherus, multis iam alienationis indiciis, & offensionibus, vt fit inter ambitiosos, & pares, intercurrentibus, sed historiam audiamus: *Prius vero quam itineri sese daret, concliones quasdam publicas Vitembergæ habuit. Cumque 17. Ianuarii die, ex his 12. cap. epistolæ Paulinæ ad Rom. verbis (duo vobis per gratiam quæ mihi data est) postremo ad populum concionaretur: Verbo simpliciter immorandum, nullumque prorsus rationi locum relinquendum esse, paterne & fideliter suasit atq; commonuit.* Omnes Academię Archilutheranæ professores viuente, & vidente Luthero, suspectæ fidei examinandi erant, quid de cæteris iudicare fas est, cum omnes, etiam Maior ipse Lutheranus non esset? Formam Euangelii vestri, & statum Ecclesiæ vestræ intuemini, &

Pseudolutherani ad colloquiũ missi, indicio sunt Luthero viuo veros Lutheranos defuisse.

ponite grandes animos, & verba in Iubilationem erumpentia. Colloquiũ communi Imperatoris & Principum omnium consensu indicitur, de rei summa dimicatur, ex toto Lutherismo nemo inuenitur, cui illius defensio committatur, dubiæ religionis Doctoribus mala causa committitur. Bucerus periurus, fallax, impostor, qui anno 1545. ad Hassiæ Principem dederat *literas acerbas & vehementes, ea verborum ambiguitate, vt simul de Catholicis, & Lutheranis accipi possent.* Quas cum ad Electorem Landgrauius misisset, dubitauit is Luthero, & Philippo ostendere, *ne acerbis, & amarulentis Buceri literis magis offenderentur,* Et ille tamen tumẽte discordia, contra Catholicos in aciẽ educitur. An dubio milite rẽ agerent, si vllũ, cui crederẽt, in castris haberẽt? Forte vt tumultũ sedarent, in hostẽ educere tẽtabant, sed stulti imperatoris est, summã rei permittere ducib., de quorũ fide, ac volũtate dubitet. Fucus igitur est, qcquid de Lutherismo cẽtenario populis obtenditur,

Nouis hæreticis à Lutherismo apostatis defensio eius permittitur.

ditur, abiit ille, erupit, euasit, Lutherus ipse fugiẽs oculos illi clausit, extremumq; halitum ore legit. Quicquid nunc docetur, Pseudo-Lutherismus est, in nomen & familiã famosi Doctoris per fraudem irrepsit.

Quid liceat, nescivit adhuc, & cuncta licere credidit.

Hoc anno 1546. iuuentam ingreditur Lutherismus, è patria enim potestate exiit, sui iuris iam, & moris mortuo parente Luthero, iraque sumpta pura hasta, imo sumpto sago, custode remoto, maiora tentabit. Quid vero ab eo exspectes, qui vitiis suis parentem, tam vitiis fauentem domo expulit? Quid cum totus suus erit, cum in suum sine metu ingeniũ remigrauerit? Ante tam horrenda, & flagitiosa Wittebergã inuexit vitia, vt Lutherus ea ferre nõ posset: cum enim semel mali mores bonas leges oppresserunt, eo statim peruenitur, vt nec vitia, nec remedia ferre possint. Sed non putabat se degenerẽ à patre tali vllis flagitiis fieri posse, nec vllo modo efficacius probaturũ, se talis Doctoris esse prolẽ, quã si talis esset. Celeriter itaq; iniquitates

tes compleuit, & fastigium tenuit.

Procliuior vsus in peiora datur, suadetque licentia luxum, illecebris effrena fauet.

Res consideranti horribilis est. Is qui incestis nuptiis sacrilege viuebat, qui legem Dei seruatu impossibilem dixerat, qui ad salutem bona opera necessaria negarat, qui ad damnationem scelera trahere, nisi quis nollet credere, inficiatus erat, qui in lupanari suo clamitarat, *si non vult vxor, veniat ancilla*: Ille tam impurus, tam licentiosus, vitia wittebergensis ciuitatis, quam annos 39. docuerat, ferre non potest. Viros bonos sceleratorum flagitiis offendi antiquũ est, oculos iusti Loth offendebant Sodomorũ libidines; Samuel reiectum à Deo Saulem perpetuis lacrymis deflebat, filii Israël tam vitiis, quam gladiis Prophetas occiderunt: sed homines extrema exempla meritos, vitiorum antesignanos, & Doctores, suorum vitia iam fuga, & voluntario exilio declinare, id nouum est, & signum est, vitia illa, vitiosissimis intolerabilia, iam humanum modum supergressa esse, ὑπερβολὴ, hoc est, vt Aristoteles loquitur, ὑπερβολὰς

βολὰς τῆς κακίας, & beluinam induisse naturam. Sed ad lineam, & Lutheranismi considerationem animum intendamus.

Nemo adeo credis tantum delinquere, quantũ permittas, adeo indulgent sibi latius ipsi.

Hoc anno facta conspiratione bellum Cæsari, & Romanorum regi fecêre Protestantes, de quo historici Conf. Aug. fatentur tristissimas persecutiones se passos, sed qua fortitudine restiterunt? sic narrant. *Et præcipue propter impium atque abominandum Interreligionis librum (quem Interim vocarunt) permulti superioris Germaniæ Ecclesiarum Ministri in exilium pulsi fuerunt: quorum plerique in Helvetiam digressi, Lutheri, siue puriorum Ecclesiarum confessione relicta, ad Zvinglianissnum defecerunt: Et in Ecclesiis Zvinglianis functionibus impetratis, publicis postea scriptis, errorem sacramentarium defendendum susceperunt. In eorum numero fuerunt Ambrosius Blaurerus, Vvolffgangus Musculus, Gervasius Scholasticus, & plerique alii. Tristis autem ista Apostasia manifestimo documento est, etiam homines maximis donis instructos, specioso, & politicis viris*

Facile ab hæresi deficiunt, qui à vero apostatarũt.

ris commendabili lenitatis ac modestiæ prætextu, à clarissima veritatis luce abduci posse: præsertim si maximæ spes ab omnibus undiquaq; fiant, multo plus ea ratione proficipossse, quam si nimius rigor adhibeatur. Id quod Luthero cum his & aliis plerisq; Sacramentariis usu venit.

Prius vero q̃ iter Ratisbonense ingrederetur D. Maior, Lutherũ salutandi valedicendiq; gratia, accessit, & in vestibulo musei ipsius hæc verba propria Lutheri manu adscripta inuenit (nostri professores examinandi sunt de Cœna Domini) quibus permotus, ad hunc modum ipsum interrogauit: Reuerende Domine Pater, quid sibi volunt hæc verba? cui optimus vir respondit: Ea omnino quam legitis, & quam sonant, ipsorum est sententia. Domum enim vbi vterque reuersi fuerimus, examen instituendũ est, ad quod tu non minus, quam reliqui vocandus eris. Cumque D. Maior suspicionem illam, maxima verborum attestatione, & confessione etiã sua luculenter addita, à se remouere conaretur: hoc tandem responsi tulit. Tacendo ac palliando temetipsum suspectũ reddis: si ita sentis vt iam mihi dixisti, dicas hoc etiam in

ctionibus, concionibus, & priuatis col-
quiis, & fratres tuos confirmes: erran-
s in viam reducas, & proteruis ſpiri-
bus contradicas, alias confeſſio tua in-
nis quædam larua eſt, nec quicquã pro-
eſt. Qui de ſua Doctrina, fide, ac confeſ-
ne certus eſt, tum his, qui falſam Do-
rinam profitentur, non facile in eodem
erſabitur ludo, nec ſemper molliter Di-
bolũ ac ſquamas ipſius tractare poterit.
i quis Eccleſiæ Doctor ad errores obmu-
ſcat, & nihilo ſecius pro ſincero Doctore
aberi velit, is manifeſto hæretico ne-
uior eſt, & ſua aſſentatione plus nocet,
uam quiſquam hæreticus nocere poſſit.
ali Doctori non eſt fidendum: Lupus eſt,
ulpes eſt, mercenarius, & ventricola
t, qui Doctrinã, verbum, fidem, Sacra-
enta, Eccleſiã, ac Scholas deſerere, imo
odere non verebitur. Eiuſmodi homo,
el occulte cũ hæreticis in eodẽ hæret luto,
Academicus ac ventoſus eſt, euentum
ſpectãs, An ſc. Chriſtus, an vero Sathã
btineat? vel prorſus ſecũ fluctuat, & di-
ipuli ctiã, nedũ Doctoris nomine indi-
nus eſt, Neminem n. offendere, & nec
hriſti verbũ loqui, nec Diabolo etiã aut
undo agre facere cogitat, &c. Quæ

Quæ fuerit constantia, exitus docuit, plerique exilio fidem immutarunt, & adhuc calente Lutheri cadauere, ad eius se hostes Zvinglianos, quos ille diabolos incarnato, nominare solebat, cõtulerunt, pristina retractarunt, & functionibus impetratis Lutherismũ oppugnarunt. Quis tunc animus miseræ plebis, quæ eos voras, & solos Euangelicos Doctores esse putabat? Documento fuit eos instabili stetisse gradu quiatam leuis impulsus deiecit. Nos eos cecidisse non miramur, qui non in veritatis solido, sed opinionum lubrico steterunt, sed tum primum cecidisse nego, calamitas detexit, non fecit ex malo errore in deteriorem apostatas. Iam antè Zvingliani plerique erant. si enim Philippus, & omnes pene Professores Wittebergenses ea lue correpti aliud loquebantur, aliud sentiebant, cur de eorum discipulis, auritis, & quadratis Prædicantibus aliud credamus? Vbi est igitur ô Lutherani gloriatio vestra. Doctrina exaruit, iniquitas instar

Leui damno fidem immutãt.

De omniũ professorum fide dubitat Lutherus.

nſtar fluminis inundauit, res tota e-
ianuit, ſtat magni nominis vmbra,
& veri inanes populos, opinionibus
ſuperbiſſimis inflat.

ANNVS 1547.

ANNVS 1547. Saxonico bello il-
luſtris fuit, victi Principes, ſup-
plicesq; à Cæſare humaniter habiti,
ciuitates etiam veniã cõſecutæ ſunt,
ed bellũ ipſum etſi leniter geratur,
calamitoſum eſt. Verum nihil adeo
victis, captiuiſque Principibus acer-
bum fuit, populisque lamentabile,
quam quod videret, Miniſtros, quo-
rum adhortationibus prætextu reli-
gionis in belli difficultates erant im-
pulſi, ne ſocij calamitatum eſſent, in
Heluetiam profugere, religionem-
que Principum, pro qua bellum ſua-
erant, concionibus, ſcriptisq; pro-
cindere, cladibus illudere, pœnas
meritas illatas exprobrare, eas tan-
quam hæreticos execrari, ô rem ipſis
montibus, & ſiluis luctuoſam! Do-
ctores Lutheranos, belli incentores,
qui vita & ſanguine Euangelii liber-
tatem defendendam aſſerebant, qui

Prædicãtes Lutherani ſuos Principes irridẽt, victis inſultant.

Quæ fuerit constantia, exitus docuit, plerique exilio fidem immutarunt, & adhuc calente Lutheri cadauere, ad eius se hostes Zvinglianos, quos ille diabolos incarnato, nominare solebat, cõtulerunt. pristina retractarunt, & functionibus impetratis Lutherismũ oppugnarunt. Quis tunc animus miseræ plebis, quæ eos voras, & solos Euangelicos Doctores esse putabat? Documento fuit eos instabili stetisse gradu quiatam leuis impulsus deiecit. Nos eos cecidisse non miramur, qui non in veritatis solido, sed opinionum lubrico steterunt, sed tum primum cecidisse nego, calamitas detexit, non fecit ex malo errore in deteriorem apostatas. Iamantè Zvingliani plerique erant. si enim Philippus, & omnes pene Professores Wittebergenses ea lue correpti aliud loquebantur, aliud sentiebant, cur de eorum discipulis, auritis, & quadratis Prædicantibus aliud credamus? Vbi est igitur ô Lutherani gloriatio vestra. Doctrina exaruit, iniquitas instar

Leui damno fidem immutãt.

De omniũ professorum fide dubitat Lutherus.

instar fluminis inundauit, res tota euanuit, stat magni nominis vmbra, & veri inanes populos, opinionibus superbissimis inflat.

ANNVS 1547.

ANNVS 1547. Saxonico bello illustris fuit, victi Principes, supplicesq; à Cæsare humaniter habiti, ciuitates etiam veniã cõsecutæ sunt, sed bellũ ipsum etsi leniter geratur, calamitosum est. Verum nihil adeo victis, captiuisque Principibus acerbum fuit, populisque lamentabile, quam quod videret, Ministros, quorum adhortationibus prætextu religionis in belli difficultates erant impulsi, ne socij calamitatum essent, in Heluetiam profugere, religionemque Principum, pro qua bellum suaserant, concionibus, scriptisq; proscindere, cladibus illudere, pœnas meritas illatas exprobrare, eas tanquam hęreticos execrari, ô rem ipsis montibus, & siluis luctuosam! Doctores Lutheranos, belli incentores, qui vita & sanguine Euangelii libertatem defendendam asserebant, qui

Prædicantes Lutherani suos Principes irridentes victis insultant.

pro aris, & focis pro verbo Dei in arma cogebant, captis Principibus, vastatis agris, multatis viribus, perfidiam, hæresin, idololatriam, artolatriam exprobrare, & ex tuto victis maledicere. An & hoc dignum est Iubilo & Iubilæo? ego vero miserrimum esse iudico, sed tamen miserabilius, quod talibus adhuc credatur, quod vero etiam de tantis malis festos, lætosq; dies indicant plebi, quod

Insignis perfidiæ exemplũ.

Albatos cogant in templa Quirites,

Id tale esse arbitror, q̃ in lacrymas etiam ipsos Errantes cogere debeat. Sed transfugæ illi scelerati, qui remãsere sinceri. Id quomodo habeat, sequentiũ annorum series edocebit.

Mortuo Alexandro primas quisque sperat.

ANNVS 1548.

ANNO 1548. Captis principibus, nondũ sanatis belli vulneribus, Ministri Lutherani cladibus efferatiores, dum primas quisq; ambit, in mutua excidia exarserũt, nullũ Colloquium, nullus cõuentus sine noua acerbitate esse potuit. Ortũ est inter ipsas tubas grande disidium rigidorum, & molliũ: molles nonnihilopinio-

Lutherani molles, & rigidi.

nio-

niones attemperarunt, rigidi extrema tenuere; Witteberga & Lipsiæ, quibus præcipua in Lutherismo auctoritas, molles consedere; Magdeburgi, aliisq; locis rigidi sedem locarunt. Qui mirum in modum molles describunt in historia Aug. Confess. Ex ipsius scholis exijsse fatentur, qui religionem inuerterint, sed amplius veritas dicit, in ipsius scholis vix vllum fuisse, qui Lutherismum ex animo defenderit.

Non erãt paucorum, sed totius corporis pugnæ; omnes Lutherani erant in partibus, & quis hæreticus esset, dubitabatur.

Quæ fuerit ratio omnium, ex Epistolari veritate discemus. Philippus Melanchthon ad Georgium Principem Anhaltinum ita scribit. *Nunc in his tumultibus, animi docentium ita sunt exulcerati suspicionibus, odijs, studijs factionum, vt conuenire multi non possint.* Loquitur vero de suis Lutheranis in Saxoniâ. Nec ipse vtpote inter molles securus. Sed *creduliter*, inquit Epistol. ad Ioan-

Disidia totius Lutherismi.

nem Draconitam. *In me Osiander,& βλακικὸς ὄχλος impetum fecerunt.* Sed nec mores emendati plagis. *Vides,* inquit Epist. ad Hieronymum Wellerum. *Vides quanta sit iuuentutis petulantia,& ἀσέλγεια hoc tristi tempore.* Aperta vero fuisse Schismata ostendit eiusdem Epistola ad Ioan. Baptistam Hencelium. *Sed vide quales sint voluntates quorundam, in oppido Mollen, quod vicinum est Lubecæ, conueneruut quidam concionatores, ex aliquot vrbibus, qui dicuntur fœdus feciſſe, se nõ venturos ad vlla colloquia.* Et ad Georgium Agricolam. *Sed alibi tumultuantes, Flaccius, Heshusius,& eorũ manipulares, prorsus se disiũxit Heshusius, postquam videt Flaccianam turbam in vulgo et in aulis habere ventos secundos.* Ne vero sola Melanchthonis audiatur oratio, legite Heshusij de exorcismo Epistolam. *Quoquo vertimus oculos intuendo Christi cœtum, nihil propemodum occurrit, quam noua docentium dissidia, incrementa errorum insignium, Doctorum defectiones à veritate, Ministrorum piorum oppressiones, Scholarum*

Aulæ religionem accommodant.

vel

vel euerſiones, vel corruptiones, & Eccleſiarum, quæ laudabiliter erant conſtitutæ, in quibus ſana Chriſti Doctrina fulgebat, quæ domicilium erant veritatis, & Sancti Spiritus officina, triſtiſſimæ vaſtationes. De Lutheranis loquuntur, & dolent, quæ igitur inter tot ſectas eſt, quæ Iubilæum canit, quæ euocat ad publica gaudia? Vſq; adeo omnes Lutherum deſeruerunt, vt Vitus Theodorus, ſeruiliſſimũ, & ſimpliciſſimum Lutheri mancipiũ, Caluinianis acceſsiſſe multis videatur, nec apologia liberorũ eius poſthuma illam maculam in hodiernam vſque diem deterſerit. Aſpice magne cœlorum rector, & tot contentionũ arbitrium ſume, ecce miſerrimæ animæ, poſtquam orthodoxæ veritatis portu ſeſe eiecerunt, inter tot pereundi vias, ancipiti ſtant ſtupore, quodque eſt deſperantium, deliberant, quam in partem cadant. Hinc vada & ſcopuli, illinc Charybdis. In tanto conſtitutis metu contumelioſiſsima gaudia indicunt Prædicantes, quorum magna pars neſcit, qua in

Facies hæreticarum Eccleſiarũ.

Vitus Theodorus.

Multitudo ſectarum facit vt nec diſcrimina ſciat populus, nec vlli credãt.

in factione militent, normã docendi ex aula mutuaturi.

ANNVS 1549.

Cedunt aperti Lutherani lectis Caluinistis.

ANno 1594. præcipue infremuit Illyricus, dum Theologos Wittebergenſes, Lipſienſes, in primis vero Melanchthonem mutatæ confeſſionis, & Luthericorum librorum adulteratorũ accuſat, perfidiã & falſi crimen haud innocẽtibus impingit. Sed tamen Illyricus cedere Saxonia coactus eſt, factioq; aduerſaria cõfeſſionis & lucubrationum Luthericarũ adulteratrix tenuit principatum, aulę, & politicorum potentia prouecti. Anno quidem 1548. in ſynodo Lipſienſi eatres propoſita, deliberata, & in effectũ pene perducta fuit. Pudebat non tam Theologos, quam Principes, & viros politicos, patriarchæ ſui libros tam eſſe ſcurriles, tot errores, & contradictiones cõplecti: conſilio igitur Melanchthonis ordinem librorum, numerum tomorum immutarunt, omiſerunt, reddiderunt, inuerterunt, quæ viſum fuit. Illyricus,

Scripturã falſa interpretatione deprauãt, patres reiiciũt, Lutheri ſcripta commutant.

ricus, & Gallus Lutherani, & postea totum Concilium Altembergense queruntur, eos Magistri sui Lutheri Doctrinam corrupisse, & deprauasse. Anno vero 1564. Boquinus Brentium salse irridens ait: *Quomodo de Doctrina Lutheri certi esse potestis, qui de numero tomorum eius operum nõ estis certi?* Accessit deinde Ambsdorffius alpha Stentorum, & tanta voce, vt omnes Lutherani exaudierint, exclamat, *Illa censura, vel potius castratione, verbo Dei magnam factam iniuriam.* Iam tum ergo Witteberga & Lipsia recesserat Lutherismus, nec annus ille aureum numerum Euangelicæ Hecatontados augere potest.

Tum ergo in libris Lutheri verbũ Dei erasum.

ANNVS 1550.

ANno 1550. nouis cladibus, dissidijsq; laboratũ est; Magdeburgum obsidetur, ad synodum Tridentinam mittitur cum socijs Melanchthon, sed Confessionẽ Augustanam Concilio offerendã iterũ mutarunt, opus hoc erat, consultore Melanchthone, Wittebergẽsium, & Lipsien-

Ituri ad Conciliũ Tridentinum consentire in vnam professionem non potuere.

sium, quos alij vt hæreticos infamarunt, articulus decimus de Eucharistia ita expressus fuit, vt Caluinistas non excluderet. Brentius, Marbachius, & magna pars Lutheranorum Confessionem illam reiecerunt. Errantium lapsus perpendamus. Mittuntur ad generale totius orbis Christiani Concilium ex vna parte legati, fidem duarum Academiarum, quam cæteri Lutherani hęresin vocant, deferunt, primas legationis tenet Melanchthon, quem falsarium, cothurnum, Pelagianum, Arianum, fratres eius appellant, qui paulo post ad castra hostium defecit. *Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini*, nõ modo talibus creditur, legationis committitur principatus, animarum salus tam mutabili Vertumno in manꝰ traditur, date viam lacrymis, ô Iubilatores, in luctum gaudia conuertite, simulatio Lutheranismi; non modo res ipsa ex oculis longe sublata refugit. Statuamus nunc Concilium ab omnibus Europæ Principibus indici, quam

Ad Concilium Tridentinum nullus Lutheranus qui mitteretur, potuit inueniri.

ex

ex innumeris sectis fidē adferetis? Fatetur Iacob. Andr. in colloq. Hertzb. Cōfessionē illā à paucis nomine Ecclesiarū subscriptā. Pauci illi, si consenserunt cum omnibus Ecclesiis Lutheranis, cur postea ab illis pulsi sunt? Si nouam religionē tenuerunt, cur mittuntur hæretici pro tuenda orthodoxia? quis igitur dicat eo tēpore verum fuisse Lutherismum, cū illi qui publico Consilio missi sunt, Lutherani non essent, & confessionem ferrent non Lutheranam?

ANNVS 1551.

Anno 1551. Osiander in Prussia cum in aula præualeret, Ioachimum Merlinū pepulit, omnes ad vnū Lutheranos damnauit, Philipp. se Caluino tā manifeste addixit, vt protestari ille non dubitaret, se si vel minimū à Melanchth. sentētia discedere cōuectus esset, omnia reuocaturum.

ANNVS 1552.

Anno 1552. Germania nouo bello arsit, quemadmodum etiam anno 1553. & 1554. nec tamen in tantis periculis, furor, & rabies

Prædicantium frenos pati, aut quiescere poterat; nam in conuentu hominum ambitiosorũ vnusquisq; incrementum quærit, nec vlli cedit. Quisq; sententiam suam ita pronunciabat, ne postremus esse videretur. Ciuitatum magistratus religionem moderabantur, aulæ Principum intervenationes, & ludrica de Doctrina pronunciabant, de articulis nouatæ fidei iam politicorum ructus iudicabat. Seuera, sed iusta numinis iracundia, qui n. vetera concilia, Patresq; & Episcoporũ decreta spreuerant, ad parasitorum, & Gynæceiorũ imperia trepidi parere cogebantur. Centuriatores 7. cent. in præfat. *Magistratus politici, aut etiam eorum ministri, censorio quodam supercilio nouam religionis formam præscribunt, & non minus imperiose, quam Romanus pontifex obtrudunt.* Miserabile quidem est, apparitorum & satellitum iussibus religionem temperari, & constitui, multo vero indignius, Lutheri discipulos, grandium verborum Doctores, collegas, fratresque ad

Hoc est fumum fugere, & in ignem incidere.

Ante in prædicantes cadebant folia, nunc arbores.

ad ea tribunalia trahere, vbi tales præſidere iudices non ignorabant. Querela illa Melanchthonis in præf. corp. doct. iam pueris decantata eſt, cum luget, *Iugum pontificis Romani quod de ligno fuit, eſſe abiectum, è contra iſtorum hominum, nempe Politicorum, quod de ferro eſt, iugo colla ſubiecta.* De ſymmyſtis ſuis, & magiſtratibus, ſeu potius magiſtratuum Epiſcopantium miniſtris, eadem in præfatione Melanchthon queritur. *Cum iſto mirabili hominum genere agi nihil poteſt, qui ſuo arbitrio damnant quodlibet, neque perſonis, neque rebus diiudicatis, cogunt concilia, quando & vbi ipſis placet, & vendicant ſibi maiorẽ ac magis horribilem, ac minus excuſabilem auctoritatem, quam Papa Romanus vnquam, quæ quo tandem euaſura videantur, cogitet.*

Spernunt iugum Chriſti leue, Aulæ ferunt iugũ graue.

Quo euaſerint, poſteri dicimus; nec tacuit Maior oratione quam hac de re declamauit. *Obiiciunt nobis Papiſtæ ſcandala, & diſſenſiones: Ingenue fateor eiuſmodi talia eſſe, vt ſatis deſleri nequeant. Fateor quoque ſimplicia pecto-*

Ferreũm ſæculum Lutheriſmis.

pectora propterea ita moueri, tentari, & molestari, vt omnino dubitent vbinam locorum in profundo demersa veritas inuenienda sit? an etiam vera Dei Ecclesiæ vspiam adhuc superstit! Tuum, ô maxime Maior, hominis simplicis pectus vidimus, nec suppetunt nouę lacrymæ nouis malis, simplicia pectora tentantur, duplicia insaniunt, dum sibi quisque Ecclesiam vendicat, per Eudoxias, Iustinas, Theodoras, Eutropios, Gainos, Rufinos, vinclis, exiliis, confiscationibus locios depellit. Non posse satis ista defleri fatetur Maior, at nostri Prædicantes negant se satis posse ista ridere, nec intra sinum lętitiarum magnitudinem posse continere, publico, & theatro tam magna felicitas gaudet. Partem felicitatis putant, felices videri, vnde enim Iubilæa tam discordia? vnde Iubilæum Haidelbergense, & Wittebergense, & quidem in vnum annum? vnde paria.

Dubitant sicc causa iam Lutherismus in Doctoribus non erat nec in discipulis nusquam igitur.

Signa, pares aquilas, & peila minantia peilis?

An

An quia mutuo æmulantur? & magis iam Saxonia timet, ne Caluinistico energemate supprimatur, quã sperat, vt Vaticano potiatur? Vicino periculo mouetur, sollicitudinem Berlinianum stratagema exacuit. Quomodo igitur in tãta trepidatione iubilatis? An quod magni duces solent, aduersa dissimulatis, & spem vultu simulatis, ne animis miles indocilis cadat, altum corde dolorem premitis, ne metu audacia crescat aduersis castris? Nihil agitis, confidentiam imitantur Caluinistæ vestram, quam vocem exceperunt, setemplice sonitu remittent. Nos interim vero exitio, falso gaudio pereuntes intueamur, & quia iam à præcipitio retrahere non valemus, labentes lugeamus.

Hi tam mutabilib. vt certis credidisse nefas est.

Ite graues elegi lacrymis maioribus, ite,
Grandia perpetuæ flumina tristitiæ.

ANNVS 1555.

Annus 1555. nihilo felicior præcedentibus, Snepffius enim durus, & per-

Ars fallendi populos succedet, si aulam captaueris, si ex aula fides.

peruicax Vbiquista, nouam Confessionem edidit, multis postea gratam & acceptam. Magnũ etiam à Caluino, Bullingero aliisq; periculum fuit, nam dedicando libros magnatibus Lutheranis, sensim in aulas se insinuando, maximos in metus Lutheranos coniecere. Itaq; Hamburgenses, alięq; ciuitates, præcipue Bremensiũ exemplo territę, senatus consultis publicis, tecto, & hospitio Zvinglianos prohibuere, Lutheranis interim gnauiter inter sese decertantibus: ciuile enim odium, & metus domesticus mala lõgius posita negligere cogebat, erantq; partiũ partes. Illyricus in declaratione articulorũ Doctrinæ Christianæ; *Philippus Melãchthon, ait, & eius procuratores, sic inter seipsos dissident, quemadmodum Sacramentarij, & Babylonij, nec secus ac idolorũ effectores apud Isaiam.* Mira sunt, quæ de persecutionibus Borussianis historici scribunt, quas mutationes, quę monstra, quæ bella monstrorum his annis ducatus Megaloponensis perpessus sit. nam Antinomi, Stancariani

Melanchthonicorũ varię sectæ.

Digitized by Google

cariani, Maioriſtæ, Ambsdorffiani, Synergiſtæ, Adiaphoriſtæ, Subſtantiarii, Accidentarii, Pfeffingeriani, Vbiquiſtæ, verbis, minis, exiliis, Carceribus, & Oſiandrini interdum nece decertarunt, poſtremo iam noſtro tempore, Oſtorodiani, Socinianique pene gemini, nec tamen concordes, arctoam plagam infeſtant. Verum eſt, quod huius temporis vnus è primariis Philippi inimicis dixit præfat. apol. de maieſtate hominis. *Perit iuſto Dei iudicio, non armis hoſtium, non inuictis hæreticorum argumentis, vera à nobis religio & Eccleſia: ſed noſtrorum inter nos perfidia, infidelitate, incuria.* ô Galle, quid ais? infauſtus ales, aduerſa canis. Iam de centenaria Eccleſia iubilant poſteri tui, quam tu ante annos ſexaginta periſſe prædicas.

Pruſſia terribili tremit horrida terra tumultu

Acre virus Baſiliſci cœteris ſerpentib. venenum eſt, ſic error in ſequens pernicies eſt prioris

ANNVS 1556.

Annus 1556. manente conſueta diſcordia, totus in apparatu pacis fuit conſumptus; nam cõuenticulo

rum

rum priuatorum meminisse tœdet.

ANNVS 1557.

Lurgius odia non colluntur, acciuntur.

Annus igitur 1557. hoc est, quagrageſimus Lutherici nominis, miseris sectæ reliquiis, particulisq; fatalis fuit. Primo n. cũ certamen cũ orthodoxis Wormatiæ indictum imminеret domesticos tumultus cõponere prius voluerũt, ne hostibus deridiculo essent. Habita igitur synodus Wittebergica, vt Illyricum, & Melanchthonem conciliarent, sed nulla esse potest concordia aquæ & ignis quo propius admoueris, hoc perniciosius pugnant, nec vlla, nisi alterius interitu quies est; asperati igitur cmutuo colloquio, ignem spirantes, & perfidiam odio imbuentes, nõ sine cõtumelia separati sunt.

Colloquium Wormatiense summa spe totius imperii institutum est. Pręses erat Episcopus Spirensis, quatuor Principes assessores. Initio actum est, vt de articulis vtrinq; proponendis, vtq; communia consensu proponerent, quid quisque crederet, ac defenderet, & quandoquidem

dem hoc colloquium Catholicos inter, & Augustanæ Confessionis Professores institutum sit, oportere suæ quemque fidei Confessionem edere. Vna erat omnium Catholicorum sententia, sicut veritas vna est, mendacia mutuo sese dissipant. At Augustanæ Confessionis fratres primo se mutuo respectare, deinde cum de alterius quisque opinione dubitaret, inter se deliberarunt, sex & decem ipsos dies tenuit ea deliberatio, sed nec Catholicorum præsentia, nec Principum admonitio, efficere consensum potuit, duodecim erant collocutores Lutherani nominis, factiones duas effecerant, & quinq; à septem damnati, abscedere coacti sunt. At quinque illi nequaquam animis fracti, scriptis sese vindicarunt, illud mirabilius, quod ne septem quidem illi inter se concordes erant. Id vero omnium expectationem superabat, non potuisse ex toto Lutherano nomine, alios quinque inueniri, qui excommunicatis, explosis, eiectis sufficerentur. Capi-

Ciuilia odia ne in acie quidem possunt sedari.

ta ſeptem manentium erant, Brentius Vbiquitate grauidus erat, Philippus Caluiniſmo. Excommunicati Nicolaus, Gallus, Ambsdorffius q;, idcirco ſe reiectos queruntur, quod Zvinglium, & Oſiandrum damnare nollent, ſed an non Philippus Oſiandrum deteſtabatur? Philippus nihil ſincere agebat, pacem, & nidulos quærebat. Itaque & ſeptem illi diſcedentes Catholicis ingentem victoriam ſine puluere, & ſanguine dederunt.

Quibus ô Lutherani, (ſuffragiis enim communibus duodecim uiros cauſæ veſtræ patronos miſiſtis) quibus, inquam, credidiſtis? quinque continuo damnati ſunt, cæterorum damnatio ſecuta eſt. Vbi tum erat Lutheriſmus, vbi Confeſsio, vbi fides veſtra, vbi Iubilæus annus? *Circa hoc tempus, inquiunt veſtri hiſtorici, ſub adiaphoriſticæ controuerſiæ prætextu, aliquot annis vehementiſſimis agitatæ*, noua ſubinde mota, cumulataque fuerunt.

Nihil tam clare dictū eſt, quod non aſtus eludat.

Sed

Sed ipse tamẽ Philippus in Saxoniæ Conuẽtu inter cæteros etiam Sacramẽtarios damnauit. Sed Caluiniani non ignari Philippicæ κυβείας & impostu-ræ, nomine Sacramentariorum Philippum intellexisse dixerunt eos, qui verbis CHRISTI insistunt, & τὸ ἐητὸν tenent, hoc est, ipsos Lutheranos. Ideo iam Haidelberga triumphat, quia Lutheranæ simplicitati tam masculè formido Philippi imposuit.

Canere triumphum cum liceat, flere tamen aduersariorum stragem malo, & multo magis eorum, quos ne tanta quidem discordia, quo minus hæreticis crederent, absterruit.

DEVS *bone*, dicebat *Philippus, cum qualibus, & quam cerebrosis hominibus negocium nobis est? Actum est de* ECCLESIA DOMINI. Actum erat de Synagoga errantium; Ecclesia Domini super Petram exstructa est, non præualebunt aduersus eam portæ inferorum.

Philippi dolor, quod fraudum non esset optatus successus.

Cum in historia Confessionis Augustanæ huius colloquij mentionem inueniſſem, magna cupidine perlegi, vt intelligerem quidnam in retam manifesta tricarum interponerent, quænam vela & offucias; sed altum ibi silentium, tantum septem Theologorum mentionem faciunt, quos suos arbitrantur, sunt vero illi: Philippus Melanchthon, Ioannes Brentius, Ioannes Marbachius, Michael Dyllerus, Ioannes Pistorius, Niddanus, Iacobus Andreæ, Georgius Kargk. Ioannem Pistorium diuina gratia in viam reuocauit, Philippus, Brentius, Marbachius diuersissima senserunt; Dyllerus ad Caluinianos defecit Eligite igitur quos ex duodecim illis approbetis, si Ecclesia illo anno fuit, si sinceri, qui ad certamen electi sunt, nomina edicite.

Vestra me alio vocat, ô Caluiniani, astutia, quæ tanta est, vt vobis pene Iubilæum non inuideant vestri, qui omnia rident, politici. Non minus argutè Sicilitastis, quam illi vnde natum est prouerbium. Auctores

res veſtros ſtrenui viciſtis, ego nec κεκρώπων ἀγορὰν (Cercopum cõcilia-bulum) vobis, nec

Σίσυφον, ὃς κέρδις Θ' ἅπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν

Siſyphum, qui hominum fuit aſtutiſſimus,

Doli bis ſunt doli, ſi aſtute tractes.

Antepono. Docuit veſtra πανουργία, verum eſſe quod Scurra dixit:

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet, cum etiam cauet.

Etiam cum cauiſſe ratus eſt, ſæpe is cautor captus eſt.

Veniſtis Wormatiam, Farellus, Beza, Carmelus, Budæus, pro rebellibus Galliæ interceſsiones Principum Germanorum petiſtis, Confeſsionem obtuliſtis verbis, & phraſibus Lutheranis, ô vaſtrum Conſilium! ſed ſenſibus Zvinglianum. Itaque Chriſtophorus Würtemburgicus, cæterique Germani literas ad Regem Chriſtianiſsimum miſerunt, vt captiuis indulgeret, quos pietatis, non criminum, & blaſphemiarum cauſa, in vinclis eſſe arbitrabantur. Verum deceptos ſeſe doluerunt, Be-

za vero Iubilæum egit: *Bono dolo sibi opus fuisse ad liberandos fratres*, sic enim Tigurinis, & Bullingero sese excusauit. Res digna sane Iubilo, & Iubilæo, neque enim id tantum effecerunt, vt captiuis succurrerent, sed Gallos eâ opinione impleuerunt, vt à Germanis hæresin suam putarent approbatam. Hoc solum incommodè accidit, vt fidem deinde omnem amiserint, tesseramque fregerint. Nunc de Neccaro vicinis canunt opprobria, & illud Pseudopoliticum vsurpant,

Felix euen tu scelus, virtus vocatur.

Vincite felices, sancta est fallacia, fraudes,
Decidit in nostras præda petita manus.

O fides! ô sinceritas! de te triumphũ agit mũdus, & sũt sceleri sua prẹmia.

At tu simplicitas solito viduata decore,
Cogeris in vacuas tristis, & arcta domos.

ANNVS 1558.

ANNO 1558, Imperij Septemuiri ad electionem Regis Romanorum post-

postquam vocati essent, magnâ curâ inter se Protestantes agebant, vt cõtouersias suorum Theologorum cõponerent, Germanis enim pariter, atque exteris ludibrio erat in tanta paucitate, tam multiplex tamq; furiosa conflictatio. *Electores*, inquit historia, *Melanchthonem designarunt, sed aliquot Ecclesiæ, recte sentientes, & ab omni erroris suspicione alienæ, statim post decretum illud Francofurti factum, multis in medium adductis causis, grauiter monuerunt: Ista ratione & via, piam atq; solidam controuersiarũ conciliationem, haud quaquam institui, aut afflictis Ecclesiæ reb. constantem medicinam afferri posse. Estq; eo res deducta, vt rationibus istis, passim à piis magistratibus in timore Domini ponderatis, Frãcofurtẽse illud decretum, in Ecclesiis protestantium, nullo vnquam tempore in vsum abierit, multo minus communi aliqua executione promotum fuerit.*

Nec Philosophi, nec hæretici principum edictis opiniones accommodant.

Melanchthon igitur anno præscripto in colloquio primus Collegarũ suorum excommunicator, nũc con-

tra Electorum iudicium à ciuitatib. repudiatur, cur igitur anteannum ſummam cauſæ illi crediderunt?

Francofurtenſis Confeſſio laqueus Lucheraniſmi

Facta eſt tamen eo anno noua Confeſsio, quæ Francofurtenſis nominatur, quam obſcuram, & inſufficientem iudicarunt, ideoque reiecta eſt. Non quæro, cur, cum verbum Dei ſit luce meridiana clarius, cur in oculis imperij obſcuram, & inſufficientem Confeſsionem ediderint. Hoc quod ſequitur, cum indignatione lugeo ipſos Prædicantes adeo improbos fuiſſe, vt Principibus Electoribus imponere conati ſint; idque quanquam non magno, aliquo tamen ſucceſſu perfecerint. *Ipſe tamen euentus docuit, inquit hiſtoria Auguſt. Confeſſ. decretum illud, & in eo comprehenſam de Euchariſtiæ Sacramento declarationem non ſolum exoptato ſalutaris concordiæ fine fruſtratum, ſed poſtmodum etiam à multis (Bremæ, & in Palatinatu) ad impium Caluini dogma ſtabiliendum allegatum eſſe. Quã fraudem ſummo magiſtratui, præter ius & æquum intentatam, cum reliqui Ordines*

dines animaduertissent, inclytos Electores & Principes, liberrime de ea commonuerunt. Nominatim vero pientissimi Principes Vuolffgangus, Ioachimus, & Carolus, Anhaldini, consilium atque censuram suam Bernburgi, propriis manibus subscriptam atque obsignatam, his verbis exhibuerunt, &c.

Francofurtensis Confessio damnata à Principib. Anhaldin.

Certatim itaque contradixere non æmuli modo Prædicantes, qui alios traducẽdo primum locum ambiebant, sed ipsi etiam Principes, Wolffgangus, Ioachimus, Carolus Anhaldini; Georgius, Ernestus, Hennebergici; Senatus Ratisbonensis, atque alij quam plurimi. Iudicium Concordebergensium hac de re audire placet, in colloquio Hertzberg. fol. 84. ita loquuntur. Quarto dicitis fore, vt *Ecclesiæ nostræ per hunc librum deformentur apud Papistas*. Günstige Herren / wenn die Spaltungen alle heimlich weren / vnnd wenn man sie hetten können verschweigen / wie gern wolten wirs gethan haben? id est: Gratiosi Domini, si dissensiones omnes clandestinæ, & ignotæ

Quod homini tegitis, Deo patet.

fuissent, imo si reticeri, & celari potuissent, quam studiose id agere contendissemus? *Sed libri Papistarum & Caluinistarum pleni sunt, de illis nostris certaminibus.* Solte man sie nun in *suspenso* lassen / vnnd vnsere Kirchen solten nicht wissen / was recht oder vnrecht were? *Si porro in suspenso,* (vt aiunt) *relinquerentur* (supple subditi) *Ecclesiasque nostras lateret, quid recti, prauique loco censendum foret: male cum illis ageretur. Omnino ergo opus est decisione. Si Papista obijciat nobis aliquam controuersiam inter nostros, potest ex libro responderi; Heus, hæc est nostra sententia de illa controuersia;* Das ist recht / jenes ist vnrecht, *id est, hoc tanquam verum approbandum, istud vt falsum reprobandum.*

Ante concordiam Lutherani in suspenso fuere.

Hæc est mens eorum, qui addicti sunt Augustanæ Confessioni de illis controuersiis. Ita non deformantur Ecclesiæ nostræ hoc libro, sed ea tanquam spongia aspergines absterguntur, & consulitur posteris. Solten die alten Lehrer / so noch wenig in den Kirchen hinge-

hingestorben seyn/ da würdet ihr junge Theologi vber 10. Jahr ein seltzame *Theologiam* machen. Id est, si Doctores antiqui, quorum pauci adhuc, de-mortui omnes forent, tum vero post decenniũ nouelli vos Theologi miram cõficeretis Theologiam. *Quod ad Naumburgense, ac Frãcofurtense decretũ attinet, scitis quid sit factum.* Die Pfaltzgräffischen (*Boquinus*) sagten/ sie kemen allein dem Naumburgischen vnd Franckfortischen Abschied nach/ id est, Palatini (Boquinus) aiebant, se Naumburgensibus, & Francofurtensibus parere decretis, normamque eorum sequi. *Quod introduxerunt Caluinismum in illam ditionem, sicuti decreta illa talia sant, vt etiam a Zvinglianis approbentur. Ita Bremenses sub illo respectu* deß Naumburgischen/ vnd Franckfortischen Abschieds/ *Sacramentarij facti sunt.* Vnd wer die *primas partes* gehabt / das wissen die Herren wol. Id est, Ita Bremenses sub illo prætextu Naũburgensis, & Francofurt. recessus, Sacramentarij facti sũt. Quis vero primas partes habuerit, hoc

Non Apollinis verior oratio.

Francofurtensem Confessionem probant Caluinistæ.

hoc Dominis probe notum est *Francofurti An.* 1557. Ist das die Summa geweſen/ *Augustanam Confessionem esse intelligendam iuxta decretum.* Das ist Philippi Ding geweſen / daß er alles auff Schrauben geſetzt. *I. Francofurti Anno* 1557 ista fuit summa, Augustanam Confessionem esse intelligendam iuxta decretum, atque hoc opus Philippi fuit, vt omnia vafrè, artificioseque construeret. *Et quia Electores, & Principes insimulantur, quod per illa decreta approbarint Caluinismum,* Vnd daß ſie ſich damit bekant ſolten haben / nicht zu der Confeſſion *Anno* 1530. ſondern zu der geenderten. i. Atque ita palam professi sint, non Confessionem primam Anno 1530. confectam, sed immutatam Anno 1540. *Ideo illam accusationem & suspicionem publice volunt amoliri reipsa. Atque ita videtis in libro excusari eos,* Daß ſolches zu der Zeit ihre Meynung nicht geweſen. i. Quod ista eo tempore illorum sententia non fuerit. *Ideo coram toto mundo referunt se ad primum exemplar* der vngeenderten Augſpurgiſchen

gischen Confession, i. Non permutatæ, inuiolatæque Confessionis Augustanæ, Das heisset corrigiret vnd nicht cassiret/ i. atque hoc est corrigere, non inducere, *Summa: Decretum Naumburgense & Francofurtense*, seynd auff Schrauben gesetzt. i. Summa: decretū Naumburgense, & Francofurtense subdole, vafreque confectum est: ita vt in omnem partem torqueri facile possit. *Ideo Domini denuo indicabunt suo Principi*, Daß diß den Fürsten deß Reichs nicht zu Verkleinerūg gereicht. i. nihil hic Principibus Imperij derogari, nec dignitatis quicquam imminui, *sed quod honor ipsorum hoc exigat, quia Decreta Naumburgense, & Francofurtense trahuntur ad approbationem Caluinismi, vt hac suspicione sese liberent. Ideo etiam videtis, quam necessario formulæ insertum sit vocabulum* (Vngeenderte) Immutatæ *Confession. Reliquas editiones non damnamus*, Die mag man auch lesen. i. Legi enim & istę possunt, *nec damnamus, quæ recte ibi explicata sunt, sed oportet nos habere certum authenticum exemplar.* Vnnd Publi-

Sed vbi nūc illa seruatur?

publicè stehet der Religiõs Fried auff der ersten vngeenderten Confession. Die Theologen müssen sich auch *propter Caluinistas* darauff referiren. Id est, Publice quoque consistit Religionis pax & concordia in prima, eaque inuiolata Confessione: Theologi quoque coguntur eodem se referre. *Mutatam Confessionem Carolus V. non vidit: Non possumus habere duas Confessiones.* Diß lässet sich auch *politicè* nicht entschuldigen/ wann einer ein Product vbergibt/ vnnd es hernach endert/ vnd an Statt deß ersten vbergeben/ sich desselben im Rechten berühmen wölte. Id est: Hoc ne politice quidem excusari potest. Si quis libellum, aut productum, vt aiunt, idemque postmodum immutet, actum in iudicio de hoc, tanquam de priore gloriari velit.

Non igitur ne politicè defendi iubilum potest.

Theologi inferioris Saxoniæ censuerunt, Theologos qui Francofurti conuenerant, non recto ad veritatẽ pede processisse: ego etiam adiũgo, noua, audace, impia, perfidissima impostura Principes ac Dominos

suos

ſuos, quibus iureiurando, beneficiiſque obſtricti erant, fefelliſſe. Nam cum eorum ſententiam non ignorarent, alieniſsimoſque ab Zvingliano errore certo perſpectum haberent; ea tamen verborum perplexitate vſi ſunt, vt Confeſsionis ſuæ integumẽto varias ſectas comprehenderent, velarentque. Quos tales non poſsẽt fallere, qui Principibus ſic impoſuerunt? Quas non vellent in fraudem ducere, cum ſuos magiſtratus, patronoſq;, quorum benignitate vitã & rem tuebantur, in luce imperij, in vrbe regia, tam manifeſto ludibrio exponendos putarunt? Ecce religio politica: Ecce Principum in ea conſtituenda, ac moderanda inanes curas, & irritas cogitationes. Ecce Iubilæus Lutheranus, gaudium eorum quorum patres erant impoſtores, & ſi mens non læua fuiſſet, impulerant ferro hæreticas fœdare latebras.

Vallus vitẽ deceipit, ipſa auxilia Metius ſubduxit.

Sed ſane iuſſu Principum facta eſt Confeſsio, eaq; vſi ſunt Principum nonnulli, & Theologi, vt Anhaltini.

Neque nunc reijciunt; vide Argentoratum, Norimbergam,

vix inuenies qui perfecti sint Vbiquitarij, & Confessionem Francofurtensem condemnent. Sed illos in Gallia, in Heluetia, cum res aduersæ turbarent, in Germania emptores malarum merciũ quæsiuerunt, cur enim,

Si victum Dodona negaret,
Non grauidam pleno pulsarent vertice quercum?

ANNVS 1559.

ANNO 1559. altera est religionis mutatio in Palatinatu instituta, cum enim Fredericus Elector nouos Professores, concionatoresque anno 1546. constituisset, illique, vti variarum erant sectarum, perpetuis inter se litigijs agitarentur, & Vniuersitatem Haidelbergensem diuellerent, nec annis iam quatuordecim spes vlla concordiæ affulgeret, coactus est Elector Palatinus aduocare Melanchthonem, qui inter Theologos suos, quorum vertices erant Heshusius Luheranus,

Nouitium tenerũque Lutheranismum in Palatinatu Caluinismus oppugnat.

nus, & Clebitius Caluinianus, pacẽ firmaret. Melanchthon hic nactus occasionem, quem iam ante meditabatur, & occultis artibus per Saxoniam sparserat, nunc aperte inuehit Zuinglianismum. Describitur certamen in hunc modum ab historicis Confessionis Augustanæ. *Hoc eodem anno 1559. In Academia Heidelbergensi, Theologis inter se diuisis, alijs pro Lutheri sententia, aliis vero pro Caluini opinione dimicantibus, certamen Sacramentariorum magna contentione agitari cœptum est. Illi enim qui à Caluini partibus steterant antea, communi istius sectæ patronorum consuetudine errorem suum versutè dissimulauerant: Circa id tempus vero plus præsidij & opportunitatis nacti, paulatim è latebris prodibãt, allecto in suum ordinem homine quodam iuuene & audaculo, Vvilhelmo Clebitio, qui Caluini opinionem publice defendendam suscipiebat: Huic cum D. Tilemannus Heshusius, tum Ecclesiæ Heidelbergensis Superintendens, officij & vocationis ratione, non iniuria, sese opponeret, res tandem in acerbissimum cer-*

Collidun = tur in vrbe paruuli.

tamen in eo loco exijt. Sequitur Lutheraniſmi inclinatio & ſenecta.

Laudat Fredericum Palatinum Philippus, quod vtrique parti litigantium ſilentium indixerit, deinde ait, reſpondere, periculoſum eſſe, timebat enim homo formidoloſiſſim⁹ Saxonum iras, & in ſanguinem iturã vindictam ſuſpicabatur: Sed tamen aperte Sarcerium, Morlinum, Lutherum reprehendit. Fuit ea magna Lutheraniſmi inclinatio, deficiente propalã eo, qui Luthero doctior eſſe ab omnibus, conſentiente Luthero, iudicabatur, & inſignem electoratũ trahente: quo factum eſt, vt tãti Principis exẽplum plurimi imitarentur. Vſqueadeo, vt præter paucas ditiones, nihil ſit modo Luthericum, nec illæ pauculæ vel conſentientes, vel ex integro genuinam Lutheri ſententiã retinẽtes. Miſer eſt ergo regni iam pereuntis annus ſecularis, nec aliud agitis ô Lutherani, quam vt de veſtris opprobrijs gloriemini. *Et lætæ obuelent mæſtiſſima pectora frontes.*

Carnalis error etiã cum ſtipudio interit.

AN-

ANNVS 1560.

ANNO 1560. *Ioannes Fredericus Saxoniæ Dux ad Fredericum Electorem Palatinum socerum Heidelbergam profectus fuit, in eam erectus spem, si forte illius loci Ecclesiis, intempestiua Philippi censura, veneno Caluiniano iam pridem periculosissimo infectis, piorumque Ministrorum eiectione supra modum afflictis, mederi, ac præcipue carissimum socerum optimumque Principem, ab impio & blasphemo errore abductum, in veritatis viam reuocare posset. Eius rei gratia duos primi nominis Theologos suos, D. Maximilianum Morlinum, & M. Ioannem Stosselium, tunc temporis in Articulo Cœnæ adhuc sincerum, & sanum, sibi adiunxit: qui præter conciones & collocutiones eo in loco, non solum cum viris doctis Caluinianis, sed cum Electore etiã ipso habitas, publicam disputationem, palam excusis atque affixis thesibus, in Academia Heidelbergensi instituerunt.*

Disputatio fauit Lutheranis, sed exitus Caluinianis.

Habita est disputatio, sed quamuis morbida esset causa sacramentaria,

Stosselius ex Lutherano Caluinista desperabundus obiit.

fuissent, imo si reticeri, & celari potuissent, quam studiose id agere contendissemus? *Sed libri Papistarum & Caluinistarum pleni sunt, de illis nostris certaminibus.* Solte man sie nun in *suspenso* lassen / vnnd vnsere Kirchen solten nicht wissen / was recht oder vnrecht were? *Si porro in suspenso,* (vt aiunt) *relinquerentur* (supple subditi) *Ecclesiasque nostras lateret, quid recti, prauique loco censendum foret: male cum illis ageretur. Omnino ergo opus est decisione. Si Papista obijciat nobis aliquam controuersiam inter nostros, potest ex libro responderi; Heus, hæc est nostra sententia de illa controuersia;* Das ist recht / jenes ist vnrecht, *id est, hoc tanquam verum approbandum, istud vt falsum reprobandum.*

Ante concordiam Lutherani in suspenso fuere.

Hæc est mens eorum, qui addicti sunt Augustanæ Confessioni de illis controuersiis. Ita non deformantur Ecclesiæ nostræ hoc libro, sed ea tanquam spongia aspergines absterguntur, & consulitur posteris. Solten die alten Lehrer / so noch wenig in den Kirchen hinge-

hingestorben seyn/ da würdet ihr junge Theologi vber 10. Jahr ein seltzame *Theologiam* machen. Id est, si Doctores antiqui, quorum pauci adhuc, demortui omnes forent, tum vero post decenniũ nouelli vos Theologi miram cõficeretis Theologiam. *Quod ad Naumburgense, ac Frãcofurtense decretũ attinet, scitis quid sit factum.* Die Pfaltzgräffischen (*Boquinus*) sagten/ sie kemen allein dem Naumburgischen vnd Franckfortischen Abschied nach/ id est, Palatini (Boquinus) aiebant, se Naumburgensibus, & Francofurtensibus parere decretis, normamque eorum sequi. *Quod introduxerunt Caluinismum in illam ditionem, sicuti decreta illa talia sunt, vt etiam a Zvinglianis approbentur. Ita Bremenses sub illo respectu* deß Naumburgischen/ vnd Franckfortischen Abschieds/ *Sacramentarij facti sunt.* Vnd wer die *primas partes* gehabt/ das wissen die Herren wol. Id est, Ita Bremenses sub illo prætextu Naũburgensis, & Francofurt. recessus, Sacramentarij facti sũt. Quis vero primas partes habuerit, hoc

Non Apollinis verior oratio.

Francofurtensem Confessionem probant Caluinistæ.

hoc Dominis probe notum est *Francofurti An.* 1557. Ist das die Summa geweſen/ *Augustanam Confessionem esse intelligendam iuxta decretum.* Das ist Philippi Ding geweſen / daß er alles auff Schrauben geſetzt. *l. Francofurti Anno* 1557. ista fuit summa, Augustanam Confeſsionem eſſe intelligendam iuxta decretum, atque hoc opus Philippi fuit, vt omnia vafrè, artificioſeque conſtrueret. *Et quia Electores, & Principes insimulantur, quod per illa decreta approbarint Caluinismum,* Vnd daß ſie ſich damit bekant ſolten haben / nicht zu der Confeſſion *Anno* 1530. ſondern zu der geenderten. i. Atque ita palam profeſsi sint, non Confeſsionem primam Anno 1530. confectam, ſed immutatam Anno 1540. *Ideo illam accusationem & suspicionem publice volunt amoliri reipsa. Atque ita videtis in libro excusari eos,* Daß ſolches zu der Zeit ihre Meynung nicht geweſen. i. Quod ista eo tempore illorum sententia non fuerit. *Ideo coram toto mundo referunt se ad primum exemplar* der ungeenderten Augſpurgiſchen

gischen Confession, i. Non permutatæ, inuiolatæque Confessionis Augustanæ, Das heisset corrigiret vnd nicht cassiret/ i. atque hoc est corrigere, non inducere, *Summa: Decretum Naumburgense & Francofurtense*, seynd auff Schrauben gesetzt. i. Summa: decretũ Naumburgense, & Francofurtense subdole, vafreque confectum est: ita vt in omnem partem torqueri facile possit. *Ideo Domini denuo indicabunt suo Principi*, Daß diß den Fürsten deß Reichs nicht zu Verkleinerũg gereicht. i. nihil hic Principibus Imperij derogari, nec dignitatis quicquam imminui, *sed quod honor ipsorum hoc exigat, quia Decreta Naumburgense, & Francofurtense trahuntur ad approbationem Caluinismi, vt hac suspicione sese liberent. Ideo etiam videtis, quam necessario formulæ insertum sit vocabulum* (Vngeenderte) Immutatæ *Confession. Reliquas editiones non damnamus*, Die mag man auch lesen. i. Legi enim & istę possunt, *nec damnamus, quæ recte ibi explicata sunt, sed oportet nos habere certum authenticum exemplar.* Vnnd Publi-

Sed vbi nũc illa seruatur?

publicè stehet der Religiõs Fried auff der ersten vngeenderten Confession. Die Theologen müssen sich auch *propter Caluinistas* darauff referiren. Id est, Publice quoque consistit Religionis pax & concordia in prima, eaque inuiolata Confessione: Theologi quoque coguntur eodem se referre. *Mutatam Confessionem Carolus V. non vidit: Non possumus habere duas Confessiones.* Diß lässet sich auch *politicè* nicht entschuldigen/ wann einer ein Product vbergibt/ vnnd es hernach endert/ vnd an Statt deß ersten vbergeben/ sich desselben im Rechten berühmen wölte. Id est: Hoc ne politice quidem excusari potest. Si quis libellum, aut productum, vt aiunt, idemque postmodum immutet, actum in iudicio de hoc, tanquam de priore gloriari velit.

Non igitur ne politicè defendi iubilum potest.

Theologi inferioris Saxoniæ censuerunt, Theologos qui Francofurti conuenerant, non recto ad veritatẽ pede processisse: ego etiam adiũgo, noua, audace, impia, perfidissima impostura Principes ac Dominos

suos

ſuos, quibus iureiurando, beneficiiſque obſtricti erant, fefelliſſe. Nam cum eorum ſententiam non ignorarent, alieniſſimoſque ab Zvingliano errore certo perſpectum haberent; ea tamen verborum perplexitate vſi ſunt, vt Confeſsionis ſuæ integumẽto varias ſectas comprehenderent, velarentque. Quos tales non poſsẽt fallere, qui Principibus ſic impoſuerunt? Quas non vellent in fraudem ducere, cum ſuos magiſtratus, patronoſq;, quorum benignitate vitã & rem tuebantur, in luce imperij, in vrbe regia, tam manifeſto ludibrio exponendos putarunt? Ecce religio politica: Ecce Principum in ea conſtituenda, ac moderanda inanes curas, & irritas cogitationes. Ecce Iubilæus Lutheranus, gaudium eorum quorum patres erant impoſtores, & ſi mens non læua fuiſſet, impulerant ferro hæreticas fœdare latebras.

Vallus vitẽ decepit, ipſa auxilia Metius ſubduxit.

Sed ſane iuſſu Principum facta eſt Confeſsio, eaq; vſi ſunt Principum nonnulli, & Theologi, vt Anhaltini.

Neque nunc reijciunt; vide Argentoratum, Norimbergam,

vix inuenies qui perfecti sint Vbiquitarij, & Confessionem Francofurtensem condemnent. Sed illos in Gallia, in Heluetia, cum res aduersæ turbarent, in Germania emptores malarum merciũ quæsiuerunt, cur enim,

Si victum Dodona negaret,
Non grauidam pleno pulsarent vertice quercum?

ANNVS 1559.

ANNO 1559. altera est religionis mutatio in Palatinatu instituta, cum enim Fredericus Elector nouos Professores, concionatoresque anno 1546. constituisset, illique, vti variarum erant sectarum, perpetuis inter se litigijs agitarentur, & Vniuersitatem Haidelbergensem diuellerent, nec annis iam quatuordecim spes vlla concordiæ affulgeret, coactus est Elector Palatinus aduocare Melanchthonem, qui inter Theologos suos, quorum vertices erant Heshusius Luheranus,

Nouitium tenerũque Lutheranismum in Palatinatu Caluinismus oppugnat.

nus, & Clebitius Caluinianus, pacẽ firmaret. Melanchthon hic nactus occaſionem, quem iam ante meditabatur, & occultis artibus per Saxoniam ſparſerat, nunc aperte inuehit Zuinglianiſmum. Deſcribitur certamen in hunc modum ab hiſtoricis Confeſſionis Auguſtanæ. *Hoc eodem anno 1559. In Academia Heidelbergenſi, Theologis inter ſe diuiſis, alijs pro Lutheri ſententia, aliis vero pro Caluini opinione dimicantibus, certamen Sacramentariorum magna contentione agitari cæptum eſt. Illi enim qui à Caluini partibus ſteterant antea, communi iſtius ſectæ patronorum conſuetudine errorem ſuum verſutè diſſimulauerant: Circa id tempus vero plus præſidij & opportunitatis nacti, paulatim è latebris prodibãt, allecto in ſuum ordinem homine quodam iuuene & audaculo, Vvilhelmo Clebitio, qui Caluini opinionem publice defendendam ſuſcipiebat: Huic cum D. Tilemannus Heshuſius, tum Eccleſiæ Heidelbergenſis Superintendens, officij & vocationis ratione, non iniuria, ſeſe opponeret, res tandem in acerbiſſimum cer-*

Collidun-tur in vrbe paruuli.

tamen in eo loco exijt. Sequitur Lutheraniſmi inclinatio & ſenecta.

Laudat Fredericum Palatinum Philippus, quod vtrique parti litigantium ſilentium indixerit, deinde ait, reſpondere, periculoſum eſſe, timebat enim homo formidoloſiſſim⁹ Saxonum iras, & in ſanguinem iturã vindictam ſuſpicabatur: Sed tamen aperte Sarcerium, Morlinum, Lutherum reprehendit. Fuit ea magna Lutheraniſmi inclinatio, deficiente propalã eo, qui Luthero doctior eſſe ab omnibus, conſentiente Luthero, iudicabatur, & inſignem electoratũ trahente: quo factum eſt, vt tãti Principis exẽplum plurimi imitarentur. Vſqueadeo, vt præter paucas ditiones, nihil ſit modo Luthericum, nec illæ pauculæ vel conſentientes, vel ex integro genuinam Lutheri ſententiã retinẽtes. Miſer eſt ergo regni iam pereuntis annus ſecularis, nec aliud agitis ô Lutherani, quam vt de veſtris opprobrijs gloriemini. *Et lætæ obuelent mœſtiſſima pectora frontes.*

Carnalis error etiã cum tripudio interit.

AN-

ANNVS 1560.

ANNO 1560. *Ioannes Fredericus Saxoniæ Dux ad Fredericum Electorem Palatinum socerum Heidelbergam profectus fuit, in eam erectus spem, si forte illius loci Ecclesiis, intempestiua Philippi censura, veneno Caluiniano iam pridem periculosissimo infectis, piorumque Ministrorum eiectione supra modum afflictis, mederi, ac præcipue carissimum socerum, optimumque Principem, ab impio & blasphemo errore abductum, in veritatis viam reuocare posset. Eius rei gratia duos primi nominis Theologos suos, D. Maximilianum Morlinum, & M. Ioannem Stosselium, tunc temporis in Articulo Cœnæ adhuc sincerum, & sanum, sibi adiunxit: qui præter conciones & collocutiones eo in loco, non solum cum viris doctis Caluinianis, sed cum Electore etiã ipso habitas, publicam disputationem, palam excusis atque affixis thesibus, in Academia Heidelbergensi instituerunt.*

Disputatio fauit Lutheranis, sed exitus Caluinianis.

Habita est disputatio, sed quamuis morbida esset causa sacramentaria,

Stosselius ex Lutherano Caluinista desperabundus obiit.

Digitized by Google

quæ medico indigeret; vt facete dixit Stoſſelius, non tamen interijt, ſed auxilio *adhibiti ſunt medici, iuriſconſulti, Syndici, Aduocati, Cauſidici, Procuratores, Philoſophi, Papiſtæ, Ieſuitæ, Poetæ, Oratores, quiuis alij*, ſi non mẽtiuntur auctores Confeſsionis Auguſtanæ. Sed omnium horum non fuit illa efficacia, nec blanditiæ generi, potuere ſocero Caluiniſmi amorem excutere. Imo Ioannes Stoſſelius, qui ſuis facetijs non ſemel auditores in cachinnos coniecit, paulò pòſt à Lutheranis diſceſſit. Magna clade concuſſa fuit hoc anno Confeſſio Auguſtana, periculo igitur moti Theologi Ienenſes, ordinibus & ſtatibus ſupplicarunt, vt Lutheranorum duntaxat Synodum indicerent. Sed ea res in irritum cecidit, cũ nemo iudicare poſſet, quinã eſſent verè, & primæ notæ Lutherani, Mansfeldici tamen Islebiam conuenerunt, magnamque partem Lutheranorum damnarunt. Nam catalogus hæreſeon damnatarũ ille proponitur. *Anabaptiſtæ, Seruetiani, Stancariani,*

Diſcordia res magnæ dilabuntur paruæ euaneſcunt,

cariani, Antinomi, Ieſuitæ, Suencfeltiani, Sacramentarij, Oſiandrici, Defenſores liberi arbitrij. Aſſertores bonorum operum ad ſalutem, Largitores rerum indifferentium, ſeu (vt vocantur) Adiaphoriſtæ.

A Lutheranis omnes pene Lutherani damnãtur.

Pleroſq; vero Lutheranos ab ijs damnatos, tum ille catalogus docet, tũ ea quæ in præfatione dicunt. Primo, *omnes fere Principes & Magiſtratus officium in hac re negligere.* Secundo, *Sectarum auctores, ſeu pingues doctores ſe coniungere, & mutuo ſibi ignoſcere.* Tertio, *neminem audere, nec ſine periculo poſſe reſiſtere.* Quarto, *metu omnes propemodũ doctores tacere, & quãuis aliqui ſinceri ſuperſint, eos tamẽ meticuloſos eſſe ſpectatores fabulæ, & cataſtrophen exſpectare.* Certe eo tẽpore nulli erãt vere Lutherani, nã omnes quos damnant Mansfeldici, à Luthero receſſerant, & illi ipſi integrum doctrinæ corpus tenere non potuerũt. Sarcerius, Spangenbergius, alij in diuerſos errores impegerunt.

Non poſſum, quin iubilum verum ex intimis cordium penetralibus de-

promptum, quem tum Synodus illa cecinit, hodiernis Lutheranis præcinam, merito enim maiorum cantilenam canent posteri.

O Sancte Deus aspice
Quam paruus est eorum
Cœtus, qui toto pectore
Diligunt tuum verbum!
Defecit & extincta est
Fides; nec veritas potest
Habere locum vllum.
Tantum docent præstigias
Insidiosa fraude;
Non quærunt, quæ sit veritas,
E sacro verbi fonte.
Aliud fingit alius,
Sic dissipatur grex tuus
Sub specie honesta.
Exscindat falsa dogmata
Superbæ Deus linguæ,
Quæ palam dicit: Hæc nostra
Quis potest prohibere?
Soli regnamus, vt quæ nos
Statuimus, probetis vos,
Quis nobis est Magister?
Propterea dicit Deus:

Hæc facile anno Iubilæo vobis, non mentituro quilibet ore legat.

Exur-

Exurgam contra hoſtes,
Audiui pios gemitus,
Et lamentationes;
Verbum tuebitur meum
Credentes, atque præmium
Salutis dabit illis.
Probatum aurum ſepties
Fornace fit ſincerum:
Sic & per ſingulos dies
Eſt audiendum verbum:
Spectatur fides per crucem,
Vt plenam diffundat lucem
Per orbem vniuerſum.
Hoc verbum Deus protege
Ab omni dira peſte;
Neu nos quid mali proinde
Inuadat ac infeſtet.
Malorum creſcit rabies,
Vbi regnat impietas
Magnifice triumphans.

ANNVS 1561.

SEQVITVR Annus 1561. negocioſiſſimus, & alia ruina inſignis: mortuo n. Melanchthone, cui plerique concedebant, liberior

inter homines indoctos, & Stoicos contentio gliscebat. Brema ciuitas potens & diues, Lutheranis pulsis Caluino accedit, grauiter ea res Luranos afflixit; cum potentissimus ad Rhenum Elector, nobilissima ad Visurgim ciuitas, hęresin tam auide expetitam, tam animose receptam, celeri satietate fastidirent, & cum noua, ac, vt tum videbatur, florentiore commutarent. Accdit vnguis in vlcere Clebitius, qui Principis, & aulæ fauore victoriam Heidelbergensem obtinuerat, qua elatus crudele funus Lutheranismo vaticinabatur, edito libello, cui titulum fecit: *Victoria veritatis, & ruina Papatus Saxonici.*

Quicquid veritatis sapore non conditur, celeri fastidio nauseā prouocat.

Itaque tot cladibus, & maiorum periculo calamitatum exciti Principes Naumburgum conueniunt. Ministrorum erat institutum, vt Principes ad solennem Caluinianorum condemnationem, & condemnationis executionem seueriter exercendam impellerent: verum nihil ira imbellis potuit, tum quod Lutherani inter se discordes essent, tum

tum quod quidam Principes leniores, Consiliarijs vterentur Melanchthonicis, & in Caluinismum propensis, politicis enim Lutheranorum artibus, suas fraudes Caluinistæ opponebant. Hoc mirum est, & Principi, omnibusque politicis magnopere considerandum, singulis pene annis conuentus Lutheranorum habitos, nec modo Concionatorum, & Doctorum, sed ipsorum Principum, nec tamen effici potuisse, vt concordes vnam religionem tenerent, quamuis politicâ vi atque auctoritate omnia molirentur, æmulationes enim, simulationesque Prædicantium, hoc efficiebant, vt nullis verbis quacunque cautione prolatis, aliorum strophis, & cauillis obsisti posset.

Pertinaciã retinent, & ne fraudi sit, artificiose Principibus illudunt.

Causam conuentus Naumburgensis historia Augstanæ Confess. exponit. *Primo autem quia & in proximis Imperij Comitiis, & in aliis etiam conuentibus, Augustanæ Confessionis exemplarium Διαφωνία, Ordinibus protestantium obiecta, atque exprobrata fue-*

rat: Tot nimirum tamque diuersa & dissona extare exemplaria, vt alius hanc, alius aliam editionem pro suæ sententiæ confirmatione alleget, & propemodum ignoretur, quodnam exemplum authenticum censeri & haberi debeat. Ipsi etiã Sacramentarij palàm ad Augustanam Confessionem prouocabant, eamque non minus, quã Ordines protestantes, in suis Ecclesiis excudi curabant. Multaquoq; spargebantur scripta in hanc sententiam, quod sub Augustanæ Confessionis integumento atque prætextu, opiniones cum sana doctrina pugnantes, astu quorundam in Ecclesias nostras paulatim irreperent. Frequens igitur Electorum ac Principum conuentus Naumburgi, Saxonicæ ditionis ad Salam fluuium oppido, Ianuario mense indictus & habitus fuit, & in familiaribus Electorum ac Principum literis, quibus ad illum conuentum mutuo sese inuitabant atque excitabant, semper hæc fuit adiuncta, & postmodum etiam subinde repetita clausula: Nihil aliud actum tractatumque iri, præter Confessionem Augustanam Anno 1530 Imperatori Carolo

Frequentissimus Principum conuentus confessionem edit ab Augusta na diuersã.

rolo V. in comitiis Augustanis exhibitã.

Quis status huius anni 1561.1562. 1563. & proxime præcedentium fuerit, explicent nobis Synodi Mansfeldicæ Ministri. *Quod autem* (inquiũt) *cumulantur quotidie fanaticorum hominum opiniones, & sectæ, non est mirandum tantopere.*

Lutherani Dei contemptores

Primum, quia cum veritas hominibus est ingrata, neque agnoscunt bonitatem Dei, solet Deus ad puniendum hoc peccatum immittere efficaces & insignes errores, vt credant homines mendacio, vt puniantur ea ipsa causa, quod veritati non credunt, sed delectantur iniustitia. 2. Thess. 2.

Legibus ingenia coercenda sunt.

Secundo necesse est crescere sectas, quia oẽs fere Principes & Magistratus officiũ suum in hac re negligunt, sed petulantiã ingeniorũ confirmant, quod cuilibet pro suo arbitratu quamlibet falsam opinionem fingendi, licentiam permittunt.

Aulici superattendentes errores fouent.

Tertio, pingues illi (vt Psalmus vocat) & potentes doctores, sectarum auctores, summa se opera coniungunt, eãsdem sententias, & eosdem animos mutuo tuentur. Pacifice inter se viuunt, alter alterum

Quid facient rurales?

alterum defendit & excusat. Ac si quis maxime alterius sectam non approbat, tamen amat eum, vt ita fiat, quemadmodum vulgo dici solet: Parce mihi, vt parcam tibi, conniue saltem, si non vis probare, idem faciam & ego. Ita sæpe accidit, vt hæresiarcha quispiam alterius sectam, quam non probat, non tamen oppugnet, acsi aliquamdiu aliquid agat, tamen non perseuerat, & de hac causa successus hæreticorum cum dolore conqueritur Dauid Propheta Psalm. 17. cum inquit: Pingues eorum sunt coniuncti.

Quarto, res iam eo redijt, vt multi hoc tempore turpitudinis atque ignominiæ loco habeant, vel scriptis opponere se falsis fratribus, & sectarum autoribus, cum quidem semper in Ecclesia maximum id fuerit decus, & pro vero Christianæ virtutis documento celebratum.

Quinto, quid obstat, quo minus hoc tempore variæ nascantur hæreses, cum multis hominibus maiores tolerandæ sint contumeliæ, iniuriæ, maledicta,

cta, cauillationes, quam ipsis illis, qui se fanaticis Doctoribus opponunt? Ita quidem, vt per conuitium Stoici appellentur, hoc est, duri ac præcipites, qui nihil sibi cum aliis commune volunt, quibus nihil aliorum placet: quasi vero magna sit virtus, omni vento & afflatu falsorum dogmatum, leuissime, & quidem volentes rapi atque circumferri. Deinde Clamosi nuncupantur, hoc est, iurgatores & rixatores, qui plenis labris, importunisque clamoribus ad seditionem, & tumultum hominum Classicum canunt. Neque vident, quod ipsi vituperant factum, id summam nobis laudem decernere. Tolerabilius est enim, & melius, Catonem in his rebus agere & Stoicum, & ad rauim vsque proclamitare, quam turpi silentio omnes fraudibus patefacere fenestras.

Hæresis omnis, cum vires habet ἀκοινώνητος est.

Clamosi in Orthodoxos contra sectarios muti.

Non enim silentio, sed voce lupus reijcitur. Tacemus, quod ipsa Scriptura clamores Prophetarum & Doctorum commendat, & è contrario silentium adeo vituperat, vt eiusmodi Silenos & Mutios mutis canibus comparet.

Sexto,

Sextò, ſatis eſt fanaticis hominibus occaſionum hoc tempore creſcendi, quoniam formidine quadam & metu amittendæ tranquillitatis, fortunarum, gratiæ, laudis, etiam ſinceri doctores propemodum omnes tacent, languide agunt, horribili temeritate atq; ſecuritate permittunt negocium ſibiipſis & fortunæ ſuæ. Et quamuis inclamant nonnulli, tamen cum deſerantur ab aliis turpiſſime, ſoli non poſſunt tanti molem negocij ſuis humeris ſuſtinere.

Vbi nec cõſcientiæ, nec rei familiaris aut honoris cauſa agitur, ſilẽt.

Septimò, etiamſi qui adhuc ſuperſunt ſinceri doctores necdum infecti fanaticarum opinionum veneno, tamen ſunt languidi, meticuloſi, & animo paulo abiectiori, quam vt veritatis cauſa periculum incurrere velint: quieſcũt igitur, & ſpectatores ſunt eius fabulæ, cui tamen ipſi primo applaudere nolint. Sed ſi bona eſt Cataſtrophe alteri parti, nempe clamantibus & ſcriptitantibus illis: & ſibi bonam eſſe volunt, & partem victoriæ non mediocrem ſuæ virtuti & conſtantiæ arrogant. Sin autem (ſicut ſæpe bona cauſa per vim opprimitur) diuerſum eueniat, collum ſuum reducunt ex nodo, quaſi

quasi nihil à se actum profitentes, & idcirco propter externam pacem alteris se dedunt, quorum iniusta est causa contra suã conscientiam. Cum igitur aduertunt hoc haretici, nos non simul & eadem fide vrgere propositum, animantur, & in institutis falsitatibus malitiosè ac pertinaciter hærent, & subinde alias nouas comminiscuntur.

Hæresis quia superba est. etiã imperiosa est.

Octauo, crescunt etiam secta propter nouã illam tyrannidem, quæ suboritur in Ecclesia. Si quis non statim approbet alterius errorem, indignationẽ, & offensionẽ potentiorũ incurrit, ac sæpe de vita periclitatur. Hanc tyrannidem sectarũ applausores stabiliunt in aliis. Et ipsi adeo non sunt ab hac tyrannide vacui, vt non possint sibi temperare, etiã cum humanissima cum eis colloquia & actiones instituuntur. Atq; ita feriunt homines, ne possint amplius libere suam sententiã profiteri: itaque in hoc vnum omnes incumbunt, vt errores tyranni vi obtrudant aliis, quod tamen (Deo iuuante) non facient perpetuo. Amen.

Si credimus Mansfeldicis, quos contra tñ Lutherani scripsere multi, iam pauci

pauci ſinceri, ijque languidi Lutherani viuebant. Qui rerum potiebantur, qui cum poteſtate reliquorum fidei dominabantur, qui aularum nidorem ſectabantur, ſeſe in perniciem Lutheriſmi, & inferiorum miniſterculorum coniungebant.

Quis vero etiam miretur, ſi nunc de eadem luce congratulantes, de pari gratia ouantes audiat Heidelbergenſes Theologos? Hic annus nunquam in vna ſede moraturos oſtendit. Etheoclis, & Polynicis potius amicitiam, quam in vno curru de eadem laurea concordes nouatores triumphantes credidero. Beza hoc anno, contra Lutheranos χρεοφαγίαν, & ἔνον συλλογιζόμενον conſcripſit, atque ita Selneccerum, Chemnitium, alioſque commouit. Bella, horrida bella, & denſæ multo crudeſcunt ſanguine cædes. Quæ, ſi minutius cognoſcere deſideras, Guilelmi Klebitij ad themata Mörlini, Stöſſelij, Heshuſij, &c. hoc anno edita, & aduerſariorum libros pelege.

AN.

ANNVS 1562. & 1563.

ANNO 1562. & 1563. Noribergæ habita disputatio est inter Lutheranos & Caluinianos, sed quia conuenire nihil poterat, cum indignatione Ioannes Fredericus Saxoniæ Dux recessit. Hoc enim agunt impostores, vt in partes trahãt Principes, & eorum simultate superstitiones tueantur, quas veritate non possunt. Nec tamẽ segnes in dãnandis Caluinistis Lutherani fuere, Halberstatensi, & Luneburgẽsi synodo, inani fulmine eos afflarunt, illis crescentibus, & cassa murmura irridentibus. Cur enim, dicebant, Capernaitarum execrationes timeamus, qui Ecclesiæ veteris censuræ capita subduximus?

E pelui tonant, qui vera fulmina contempserũt.

Quis non cogitaret hos genuine Lutheranos esse? Nemo sane, qui aliorum contra illos scripta legerit. Itaque nunc serio mihi velim respondeant, quos sequantur, quorum de fide iubilent, si excludunt Mans-

Cùm tota religio est in partibus multis, quærẽdum est de singulis.

feldicos? an adiaphoriſtas, & totã illam ſeriem pugnantium opinionum?

ANNVS 1564.

ANNO 1564. laboratum eſt magno timore, & nouo ſidere fulminatum Lutheriſmi nomen: Mulbrunnæ enim inter Friderici Palatini, & Chriſtophori Wirtembergici Thologos diſceptatio inſtituta eſt. Ante pacti mutuo fuerant, ne ſine Principum conſenſu acta in publicum ederentur. Sed fidem ſecreti violarunt, incredibilique contra ſe mutuo acerbitate ſcripſerũt. Theologi qui diſputarunt, fuere, Michael Dyllerus, Caſpar Oleuianus, Boquinus pro Palatino, nam qui nuper Wormatię pro Lutheranis ſteterat, ſociusque Brentii fuerat, ac quinq; Lutheranos damnarat, nunc contra Brentium & Iacobum Andreæ, qui Wirtemburgici partes tuebantur, in acie ſtabat. Hoc & ſequenti anno quæ prius verecundius proſtabat Vbiquitas, magnis elogiis à Brentio in

Fidem violant, cũ de fide diſputant.

cata-

cataſtã producta eſt, venditaq;, nam in ipſo Colloquio verbum Vbiquitatis declinabant, & Maieſtatem Chriſti nominiare malebant. Omittendum nõ fuit, hoc anno ingenti clade Caluiniſmum fuiſſe afflictum, quod eius inſtitutiones Bernenſes damnarint. Nec alia tamen in parte bella ſcriptionum quieſcebant:

Hinc Diſputat. Vinarienſis cõtra Victorinũ Baſileę. Hẽrici Bullingeri repetito Doctrinę de Incõfuſis proprietatib. duarũ naturarũ in Chriſto vna perſona, adeoq; de veritate carnis Chriſti ad dexteram Dei Patris in cœlo ſedentis, & nõ vbique præſentis, contra Ioannem Brentium in 8.

ANNVS 1565.

Pertinax pugna ciuilis, nec maior inter Alexandri duces, quam Lutheri γενήματα pugna.

ANNO 1565. quis Eccleſiæ Pſeudo Luthericæ fuerit ſtatus, multis modis exponit rigidorũ ſectator Wigandus. Longe à lætitia, in ſqualore, & lacrymis, in contentione, & æmulatione. Prœla omnia queritur VVittebergẽſibus, & Lipſienſib. patere, Illyricanis claudi. Iubilate, Euohe dicite, quatite thyrſos, maiores veſtri Academici, qui contra

Catholicos ſteterũt, à veſtris hęretici vocantur, nec ita multo poſt loco pulſi ſunt. Ne vos quidem ea tempora Iubilæo Lutherico inſerere poteſtis. Deinde Synodos Eccleſiarum iuxta arbitriũ potẽtiũ, & affectus gubernari. Vbi ig turpurũ putũ verbum Dei, vbi Chriſtianiſmus, ſi potentium dictamen præualere, & formulas fidei imperare pręſumebat? Politicorũ vero tantam eſſe potentiam, vt Miniſtros non tantum pedum ſuorum oſculatores, ſed etiam ſcabella eſſe velint, vt ærumnoſæ Eccleſiæ Doctoribus articulos armatis minis obtrudant? Vigilat oculus iuſtitiæ, fraudib. ſuis rabulæ politicos in Eccleſiaſticos armarunt, illi ſeducti mala in auctores verterunt, & Miniſtris pro mancipiis vſi ſunt. Sequitur faſtum Nemeſis, ſed magna animarum ſtrage ſæuit, omnem ſpeciem non modo religionis, ſed Lutheranicę quoque ſuperſtitionis exſtirpat.

Religio Lutherana potentum pedi ſſequa, vt olim Pythii, Φιλιππίζει.

Cum deſieris contemnere, contemneris ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα.

(·:·)

AN-

ANNVS 1566.

ANNO 1566. in Conciliabulo Naũburgenſi, Confeſsio Auguſtana toties ad incudẽ reuocata, denuo recognita eſt, eamq; ſic temperatam nouo ſpiritu, Fredericus Princeps ſubſcriptione firmauit. Sed magna totius Saxoniæ turbatione tum Iacobus Andreę, homo, vt eum deſcribunt Haidelbergenſes, μελαγχολῶν, viſitare diſcordantes incepit. Fredericus Palatinus pro Caluiniſmi confirmatione apud Maximilianum Imperatorem multis modis egit, Lutheranos vero iocoſa vox Auguſti Saxonis vehementer perculiſſe dicitur, religio enim quæ à Principis pendet arbitrio, ſemper in motu eſt, & metu, quia quid is poſſit, non quid velit, attenditur. Cum enim Auguſtus Fredericum in religione ſua feruentem cerneret, comiter pulſato eius humero dixiſſe fertur. **Fritz du biſt frömmer dann wir alle miteinander.** Quod ita Lutherani interpretati ſunt, quaſi Luthe-

Vana terrent infirmitatis ſuæ conſcios.

rismo Caluinismum anteferret. Sed nulla bella externa, nulla Principis imperia discordias sopiebant. Chytr. Tõ. 1. deprauat: Confess. Aug. Euangelici, inquit, Doctores immanius fere ac truculentius, quam barbari milites inter se digladiantur.

Petricouiæ inter Arianos & Caluinianos habita disputatione nouæ discordiæ accensæ sunt, quę an. 1567. Varadini in Transyluania conuitiis, & execrationib. finitæ sunt, & in duratura odia firmatæ.

ANNVS 1567.

ANNO 1567. contra omnes prohibitiones, omniaq; edicta, & Synodos irrepsit in Saxoniã Caluinismus, adeo vt querantur illi, angulum non esse, in quo non deliteſcat aliquis Caluinista. Et tamẽ fraterna bella, ciuilesq; acies stabant semper instructæ, & sine missione pugnabatur: felices vero non sunt, qui ætatem in litibus agitant, cum ex multis partibus non nisi vna iustam fouere cau-

causam possit, omnes autē errare facile sit. Deflet Synerista suos & sophistas Nicolaus Selneckerus in Psal. 131. *De publica discordia in Ecclesia* (Lutherana) *nō est quod interroges. Loquor autem non de ea discordia, quæ nobis necessario de Doctrina fidei cum Papistis atque aliis hæreticis intercedit: sed de ea, quæ inter nos ipsos est, qui puram nos Euangelii Doctrinam habere gloriamur. Mota sunt enim certamina &c. de iustitia coram Deo, de libero arbitrio, de præsentia, de participatione corporis & Sanguinis Christi in cœna, de humanitate Christi, de eius ascensione, de sessione ad dexteram Dei, de vbiquitate, deque rebus aliis, ibi rixandi atque contendendi neque finis est, neque vllus modus, in hoc laborat, vt iustam causam habere videatur, & alius alium opprimere nititur: & quicunque nomen aliquod proferre potest, vnde nomen veneretur, id liberè facit.*

Discordia omnium perpetua.

Sed de periculo Caluinismi sero cognitū est, an. scil. 1570, & 1571. Res instituta fuit anno 1565. narrat Selneckerus, Epistolæ partem referunt

Mansfeldici im Bericht von newen Catechismo.

Hierzu kombt das vierde / daß D. Selnecker / der in ihren Kirchen lange in grossen ansehen gewesen / vnd ohne zweiffel / wie ers auch deutlich zuverstehen gibet / vmb jhre händel vnd sachen gute gelegenheit vnd bericht weiß) an seinen Schwehern Herrn Daniel Greser Superintendenten zu Dresd̃ schreibet. Wo Churfürstliche G nur einmal sich würde mercken lassen / als weren jhre Churfürstliche G. einiger Secten / sonderlich der Sacramentirern verwand: (Nota) So würde man wunderbahre wunder sehen / wie viel trotziger / den bißher alle Sacramentirer gethan / sie herauß fahren würden / wie ihr selbs wol wisset / vnnd ich nunmehr (Nota) von dem 65. Jahr bißhero erfahrē / vnnd solche wunderbahrliche anschlege zu beförderung der Sacramentirer vorgenommen / gehöret vnd vernommen / vñ zum teil auch / ohne Rhum / verhindert / (Nota) daß ich nicht wolte / daß es jederman wissen solte / man wolte es dann ja wissen. *id est. Istuc accedit quartū, quod D. Selneckerus (qui in*

Machinæ occultę sed Principis nutū expectant.

in eorum Ecclesiis magno loco fuit, & dubio procul, (vti etiam explicate satis ipse declarat,) negotiorū rerumque eorum statū probe perspexit ac tenuit) affini suo D Danieli Greser superintendenti Dresdano scribat. Si modo vel semel Illust. Elector vllum indicium daret, Illustrissimam suam Celsitudinem vlli sectæ, potissimum vero Sacramentariorum (Nota) addictam esse, aut in eam propendere, mira omnino admiranda visum iri, quanto procacius scilicet, quam antehac Sacramentarii omnes egerunt, in apertum prorupturi forent, vt satis superque ipse nosti, & ego ab anno iam 65 (Nota) experior, & tam admirandas ad promouendum Sacramentarios machinationes iam sæpius attentatas audiui & aduerti, imo partem etiam aliquam (quod tamen absque iactantia dictum velim) impediui (Nota) adeo vt omnino nolim constare passim omnib. nisi plane cognoscere autho rē contendant & laborent. &c. Item dicā quod res est, multos pios, & doctos, ita prorsus sentire, & literis suis nobis significare, ex loco illo ipso, ex quo Disputator prodiit: hoc quasi præambulo siue præludio,

primum lapidem aut gradum positum esse, super quem aliquando post Caluinici dogmatis paradoxa minore cum periculo extruantur. Hæc Selneckerus. Toto igitur illo sexennio res illa agebatur, vt Caluinismus induceretur, atque in illud wittebergenses, & Lipsienses incumbebant, sed quid opus est hic sistere? iam cum primum allata est wittebergam confessio, mutata est, vt tum alii, tum Mansfeldici, **Im Bericht** &c. fatentur, continuo illa verba: *sub specie panis, & vini omissa sunt*, deinde an. 1542. omissum verbum, *Aderat, & improbant secus docentes.* Itaque cum illa omnia quæ in Confessione, & Apologia sunt, mutata, & vt ioquuntur illi, deprauata, sint ita ad inducendum Zuinglianismũ cõmutata, amẽtis est, dubitare fuisse eo tẽpore semper plurimos Zvinglianos. Quam vero fuerit exosus Lutherismus, docebit ann. 1574. Si gladiatorum paria intueri tibi animus est, horũ apparatũ specta. In arenãprogressi, quorũ libros subiũgo. Responsio ad quædam scripta Christopho-

Confessio crebro, mutata iam euanuit.

ſtophori Laſii de peccato originali, libero arbitrio, conuerſione, & regeneratione, Germ. Vrſellis in 4.

Georgii Maioris Repetitio & finalis declaratio Doctrinæ de Iuſtificatione coram Deo, & de bonis operib. Wittembergæ Germ. Iohannis wigandi poſitiones de operib. contra quaſdam præſtigias & argumenta Ioachimi weſtphali in 8. Lutherani in ſe compoſiti.

De errorib. Georgii Maioris admonitio de noua pœnitẽtia Georgii Maioris, aduerſus eius repetionẽ, & finalẽ declarationẽ conſcripta Germanice in 4.

Hermanni Hamelmañi reſpõſio ad dicta Patrũ, quos ℔ ſua aſſertione, ℭ Chriſt⁹ homo ſit in loco, Zvingliani afferũt. Itẽ quomodo Caluiniſtarũ Lithurgia non ſit conformis Lithurgiis quæ fuerunt vſitatæ in primitiua Eccleſia in 8.

Iacobi Scheckii reſponſum ad Simonis Simonii libellum, quo conatus eſt librum de vna perſona, & duabus naturis in CHRISTO refellere: Reſpondetur etiam

etiam Erasto, & explicatur Schec-kium non consentire cum Erasto. Tubingæ.

ANNVS 1568.

ANNO 1568 Si vllum vnquam nobile certamē inter Lutheranos & lacrymis dignū fuit inſtitutū, id fuit Alembergenſe, nam Principes, Principumque legati, coryphæi Miniſtrorum, atque Academiarum, longas lites peroſi, & quocunq; modo ad concordiam parati, totaque Germania Lutherani nominis ad exitum pacificationis intenta, quid crederet in poſterum, exſpectabat. Sed voluit Deus oſtendere, vti res ipſa, ſi mens non cæca fuiſſet, omnibus manifeſtum debat. Non magiſtratuum edictis, aut hominum iudiciis, ſed diuina reuelatione, interprete Eccleſia, eidem rectam inuenirī. Controuerſia fuit inter molles & rigidos, ſemeſtri ſpacio contentio tenuit, tandem cum anathematis, & conuitiis, p ſua quiſq; parte indulſiſſent,

Quo malior in crudo vulnere medicamentis aſſiduitas, hoc magis cancrum aſperatur.

sent, infestis animis vtrinque discessum est. Rigidi, quos alii Flacianos nunc angusto nomine appellant, libros Melanchthonis, Augustanam Confessionem correctam reiecerunt, eorumque lectione suis interdixerunt, Cæremonias, etiam vestimenta Ecclesiastica, quæ adhuc in vsu erant, sustulerunt. Mores, libros Lutheri, qui primarium editionum erant, reiecerunt. Itaque nec tanti erigidi, hve publico primum consilio Lutheri Doctrina discessum esse. Sed tam vt sæpe ostendi, nemo erat, qui vniuersam Lutheri Doctrinam defenderet. Quinta lades sit ata Saxoniæ hoc anno fuerit, Simo Schardius Tom. 4. ostendit. Cum enim grauissimas contentiones, animorumque acerbitates enumerasset, in lacrymas soluitur, nec satis gerit in tha sa nimos sæculares, *Horam certe apsis num*, inquit, *miseretur Christus Iesus, ac Ecclesiæ suæ vulnera propter gloriam nominis sui sanet, & animos docentium ad mansuetudinem lenitatemq; studiumque pias, & salutaris pacis, atque concordiæ*

Disputationis finis Saxonicus non fuit, quum vestigia pulcherrimæ reformationis

dia flectat. Sed non est ille exauditus, ipse oratione suam in ventos effusam profitetur. *Hoc colloquio soluto*, inquit, *certamina angescere, & omnis odii acerbitas erupere, ac ambitionis æstus plurimorū cordib, reconditus ita exardescere cæpit: vt in quosuis arbitrio sui iracundi, & quouis libuerit cōceptū animo emittere, & charius temere illitū, invulgum non absq; piarū mentiū noxa ausi sint spargere.* Cū vtraq; pars illius colloquij etiā nū supstit, hoc est, molles rigidiq; Lutherani, dicite ō decē viri, q tuba indictis festis fœcularia, q̄ parte in gaudia inuitatis? Eamne q̄ Lutheri, an eā quæ animæ Lutherianæ, hoc est, Philippi libros proseripsione dānauite? Quicquid egerūt, odiū fœs, ambitio fuit. Hæc si meminisse nō piget, laudare saltē pudeat. Duces religionū vestrarum, religionum multiplicium, dato classico in pugnam eunt, quasi missa sit mappa, corripiūt spatia cornipedes, inter eiulatus cadētum, iactantia vestra tamen auditur. Totanimorū myriadas inter illa vestra fabiola, ambitiosaq; certamina

Colloquionē consequuntur nouæ lites.

Vt tyranni cruentē pœtio gloriāq; rūt, ita ex animarum clade nomen inimicitiæ.

Tartaro

Tartaro mancipatas in vitã reducere, & vobiſcum iubilare cogite. Tot veſtra diſcordia perdidit, & nunc nulla ſeruatis. Cũ ea memoria repetũt veſtri populi, ne nunc quidẽ præſentib, credunt, ſi lapiunt. Nunc vero vt à cogitatione tantorũ malorũ abducatis miſeros, λύπης ἄφατον ἄθυτον cogitis eos, q̃ in animo Admeti cantione cũ lactymis meditantur. Oro queſo, vos, quib. de Luthero adhuc nomẽ dicitur, hæc conſideratæ, & in qua factiuncula laruati Lutheriſmi conſiſtatis, perpendite. Flete diſceſſũ veſtrũ ab Eccleſia, & ſi deſint lactymæ, ſanguine flete. Tantam n.tã multarũ ſectarũ multitudinẽ acceſſiſſe vos ſi leuiter in emnẽ partem motos, inter æternos ignes flebitis æternũ, niſi mature reditũ paretis. Noſte me vt accuſatore auerſari, autodiſſe, ſed veſtris erroribus, exitioque illacrymantem beneuolo vultu excipite, & dum loquor, muſica veſtra interquieſcat. Nihil obtineo, vocem obruunt litiquæ tubæque. Interim

Miſeris imperare gaudia, eſt eiuſmodi res.

Monentẽ non audiunt qui felices ſibi videntur.

Flete

Fletepiis lacrymis pereuntum funera, luctum
Fessis ad æternos magna ruina rogos,
Sclacrymæ desint, animarum in sanguine sanguis
Horrida corrosis purpurat ora genis.

Nam ita nũc feruẽt certamina, vtha-ctenus tot scelerib⁹ præludum esse videatur, ante rudibus batuere se putabant, nunc

Strictis lucent mucronibus enses,
Nunc toto mergunt in corpore ferrum.

Vos saltem populi, qui Iubilariis vestris ludibrio estis, & luctu, I Petrum, quia de vestris est, audite. In admonitione de vitandis Flaccianis, magno tot mala deflentem luctu.

ANNVS 1569.

ANNO 1569. ingenti conatu, sed exitu plane in felici, pugna-tum

tum ab Hugonotis in Gallia, in Saxonia stylo, verbisque. Sed

ANNVS 1570.

ANNO 1570. Mortuus Brentius partem certaminis abstulit, Albæ luitæ inter Trinitarios, & Caluinianos disputatio publica, magno spectaculo fuit, quod multi, quos Caluinianorum ardentissimos putarant, in castris Trinitariorum, & Arianorum mererent.

Hoc anno Heinrichstadii edita est declaratio de vnione Theologorum Aug. Confessi inqua Philippum vocat suum carissimum Dominum, patrem, præceptorem egregium, & cum Luthero vnanimem heroa, insignem, & præ multis illuminatum Theologum, cuius in vtilissimis, præclarissimisq; scriptis, præsertim libro cui titulus est, Corp. Doctrinæ, oēs Cōfessionis Aug. articuli Christiane recteq; exposīti sint, sed hunc librum præcipui postea vt hæreticum, ex communicarūt, & Theologos eius amatores seiecerunt.

M AN-

Fletepitis lacrymis pereuntum funera, luctum
Pesett ad æternos magna ruina rogos,
Silacrymæ desint, animarum in sanguine sanguis
Horrida corrosis purpurat ora genis.

Nam ita nũc ferũt certamina, vbi hactenus tot scelerib⁹ præludium esse videatur, ante rudibus batuere se putabant, nunc

Strictis lucent mucronibus enses,
Nunc toto mergunt in corpore ferrum.

Vos falsem populi, qui Iubilariis vestris ludibrio estis, & lucro, I Petræum, quia de vestris est, audite. In admonitione de vitandis Flaccianis, magno tot mala deflentem luctu.

ANNVS 1569.

ANNO 1569. ingenti conatu, sed exitu plane in felici, pugnatum

tum ab Hugonotis in Gallia, in Saxonia stylo, verbisque. Sed

ANNVS 1570.

ANNO 1570. Mortuus Brentius partem certaminis abstulit, Albæ lutiæ inter Trinitarios, & Calainianos disputatio publica, magno spectaculo fuit, quod multi, quos Calainianorum ardentissimos putarant, in castris Trinitariorum, & Arianorum mererent.

Hoc anno Heinrichstadii edita est declaratio de vnione Theologorum Aug. Confess. inqua Philippum vocat suum carissimum Dominum, patrem, præceptorem egregium, & cum Luthero vnanimem heroa, insignem, & præ multis illuminatum Theologum, cuius in vtilissimis, præclarissimisq, scriptis, præsertim libro cui titulus est, Corp. Doctrinæ, oēs Cōfessionis Aug. articuli Christiane recteq. expositi sint, sed hunc librum præcipui postea vt hæreticum, ex communicarūt, & Theologos eius amatores seiecerunt.

ANNVS 1571. 1572. 1573. 1574.

ANNO 1571. 1572. 1573. 1574. In Saxonia tandem pus & venēnū quod diu latuerat sese in apertū dedit, ac ingenti etiā Principis fūpore erupit. Wittebergenses tum hæretici erant, Lipsienses etiam Dresdæ in Synodo damnati sunt, Bremæ etiam Sacramentarii conspirarunt, & Lutheranos oppresserunt. Sīvnquam deceptam se nobilis Germania animaduertit, id factum est hisce tribus annis, magna pars Theologorum Caluinistæ erant, & iam eo res deducta erat, vt Princeps totaque iuuentus tot exectationibus abominanum biberet Caluinismum.

Rem totam Decanus, & Theologi Wittebergensis Academiæ sic referunt, in refutatione testamenti Peucerani. Primo Caspartum Peucerum generum Philippi Melanchthonis, & confœderatos Theologos Wittembergenses D. Casparū Cruciger um, D. Henricum Mollerum, D. Theo-

Magna audacia fūperstitionis est sum ma aggressitus.

D. Theodoricum Wiedebramium D. Christophorum Pezelium, auxilio D. Crakow Saxonici Cancellarii fraudulenter abominabilem Caluinismum inducere voluisse.

Secundo, Hoc ve consequerentur, Corpus doctrinæ Philippi, in quo Caluinismus, Synergismus, aliique errores artificiose occultabatur, pro norma, & forma fidei obtrusisse.

Tertio Catechismum Wittebergenſem ex Philippi ſcriptis conſarcinaſſe ne opus eſſet longos Lutheri libros legere.

Hæreſiarcha à diſcipulis damnatur.

Quarto, Docere Eriſtica Lutheri aberrare.

Quinto, Theſes Ieſuitarum Ingolſtadienſium de perſona Chriſti Witteberg æ imprimi curaſſe, & iuenuti vehementer commendaſſe.

Sexto, Caluinianum Catechiſmũ Scholis intuliſſe inſcio Principe.

Septimo: an. 1570. Interrogatus à Principe, an cũ Caluinianis ſentiret? reſpõdiſſe: *Ita æternũ ſe diuino cõſpectui ſeruitutem eſſe, vt in minimo cũ Sacramentariis ſentiret*: vel à Lutheri Doctrina,

Exilia hæreticorum ab hæreticis indicta.

quæ in Catechismo eius continetur, recederet. Sed cum Chirographa eorum tenerentur, de periurio convicti, Theologi quidem loco moti sunt Peucerus Rochlitium in vincula coniectus. Alios quoque lectores scholæ Wittebergensis excussos esse liber decanatus testatur.

Tam facile pecierant, quam volupes pyrum cornell.

Octauo, Chirographum suum, & literas quas scripserat, a se scriptas esse cum periurio negauit.

Indignationi accusantis lenis euidetur vindicta iudicis.

Nun dieweil die Landt Räthe in jrem bedencken sehr kaltsinnig, so kondte gleichwoll / so viel die bestrickte Personen anlanget / jhnen zu einer erinnerung das ein gebildet werden / das beyde Pfaffen meine Beichtvätter gewessen / vnd Seelsorger / D. Peucer mein Leibarzt / dem ich mein leib / weib vnd kindt vertrawet / D. Crackaw / mein gehe imster Rath in allen Weltlichen händlen / von welchen allen ich schändtlich vnnd döfflich dan betrogen / in dem das ich sie für fromme redliche Leut angesehen / vnd auß jhren handlungen doch das gegentheil befunden. *id est.*

Cum porro Consiliarii prouinciæ fre-

frigido admodum animo procedât, posset nihilominus captiuis, moniti loco, inculcari, Presbyterũ vtrumq; meũ fuisse Cõsellarũ, adeoq; animę meæ curam habuisse, D. Peucero vtpote Medico meo, me Corpus, vxorẽ, & liberos cõmississe, D. Cracauv ab intimis mihi consiliis, nõ quoquo pacto lucri negotio fuisse, qui tamẽ omnes, indigne, & malitiose me circumuenêre, eum probos, syncerosque existimarem, contrarium vero è machinationibus eorum comperierim.

Melanchthon lacrymari solitus, quod nõ omnes Caluinistæ sercentur.

Interim Peucerus in sententia perstitit, nec à Selneccero, Schillereno-que, nec aliis abduci potuit, addidit que sæpe se vidisse socerũ flentem, & in causa eorũ Lutherani Caluinistis non accederent. Nec falsò anno enim 1545. Vito Theodoro scripsit: *Scio me rideri à multis & facile ferocibellem, & illos, & alios introspicere meum cor. Sit tantum lacrymarum fundere possem, quantum vndarum noster Albis pleno vehit alueo, non posset exhaurire meus dolor, ortus ex hac dissensione.* Et

vos nullum extanta diſſenſione dolorem ſentiti? an ignoratis Peucerũ per M. Ioannem Brendel Deſſauienſem concionatorem eſſe Canonizatum? Inter illa Theologorum periuria, ſimulatione que, inter lacrymas omnium quid ridetis? quid lubilatis? Non dico de perſecutionibus veſtræ Eccleſiæ, ſed mutuis litibus, fraudibus, impoſturis, periurijs, nihil ſani eſt, omnes de calamitatibus, quarum ipſimet cauſæ ſunt queruntur.

Philippus integro fundendo noſtro flumine exhaurire dolorem non poteſt.

Ponite feſtiuos, felicia ſigna, colores,

Pletu interdum emendantur, quid ad vetus obſtructiõ.

Quid colitis niuea publica damna toga?

Ponite lætificos, felicia tubila, verſus.

Non capiunt hilares funera mœſta modos.

Fundite lugubres obſcuro murmure voces.

Vt celer illiſa murmurat Albis aqua,

Maſſa-

Mœstaque perpetuo deducite flumina luctu,
Flenus vt herbosos cum rigat Albu agros,

Quid enim lacrymis dignum, si illa publica periuria, si Synodicæ conde-
nationes, variarumque hæreseon conuentus, si suspensæ ad exitium animæ non flentur? si homines salutis ancipitesid quærant, quo mollius pereant. Albæ Iuliæ, Bernæ, Dresdæ, Cracouiæ conuenticula hæreticorum inter se certantium, infestissimeque odientium celebrantur, atq; ex illis conuenticulis in plures partes sparguntur, quemadmodum enim si vitra, testaue collidas, in plurascemper frusta diffiliunt, iungi enim non possunt, ita hæreticorum pertinacia cum alteri duritiei impingitur, frangi solet, vt inter diffita membra nouæ pugnæ oriantur. Pene me fugerat conuentus Kemburgenſis, quo Principes secũ nonnullos ministros spe pacis attraxerũt, & Principali auctoritate in vnã

Synodi & conuentus hæreticorũ bellorum sunt indictiones, nõ pacis incitamenta.

fidem, aut fidei concordiæque simulationem coalescere voluerunt, sed omnia vicit pertuacia prædicatis, Corpora, quæ dura sunt, quò maiore vi colliduntur, eo longius in aduersum resiliunt, ipse enim repulsus vires, impetumq; minuit ar. Neque solum Doctores illos confidero, sed auditores, iudi magistros, quadratos illos rudioris notæ prædicantes, qui tam erat Lutherani, vt vno nutu fieri possent Caluiniani. Indicatid Seckeckerw: *Si sua Illustrissima Celsitudo vnico indicio scalicet scelta, præsertim Sacramentarie faucie offenderet, miraq; bilia mira videretur, quanto contumacius omnibus Sacramentariis antiquis prorumperent, &c.* Et sane eo iam ieu pr tentiæ seu confidentiæ venerant Lipsienses, vt Lutheranos, quos vidi debatur, exilijs agerent, mira audacia, Augusto Saxone viuente, & ignorante. Ne miretis superattendentes, & academicos suos collegas, Principijn religione consentientes, inscio Principe, patria pellere, dura res est, & vehemens superstitio, quæ per

Sciani & Plautiani nullis rem, porib de futurunt, sed malas animas, pe posteris detiuit.

per æquas, & iniquas graſſatur. Mariſ-
ſeldicos audi in inſtructione ita lo-
quentes. Eſt ſaber vnſerer ſchrifft/ vñ
erinnerung Copia, vñ auß zuq denen im
Conſiſtorio zu Leipzig/ als ſie ſich vnder-
ſtanden/ auß vnſerm mittel die Predi-
ger des ampts Arnſtein/ mit ihren ar-
men weib/ vnd kinderen/ von ihren Am-
pten ins elend zuverjagen/ zugeſchickt
worden. id eſt. Noſtri porro ſcripti & pa-
ranetſes Copiæ & compendium ad eos, qui
in Lipſienſi Conſiſtorio erant, tranſmiſ-
ſum fuit, ch conarentur aliquot è noſtris
Prædicantes Satrapæ Arnſteinianæ
cum miſeris coniugibus & liberis, e ſua
functionibus & miniſterijs in exilium
exturbare.

Superſti-
tio quanta
poſſit ma-
lo diſſen-
tienes aſſi-
cit.

De Synodo Dreſdenſi mentio-
nem feci: partes fuere, Electorales
Theologi, eorū adue: ſarii, lenenſes,
Brunſuicenſes, Luneburgenſes, Hal-
lenſes, Mansfeldici, ſed nec illi ta-
men conſentientes. Multum cona-
tum Auguſtus Elector adhibuit, vt
litigantes conciliaret, ſed fruſtra,
potius inter Philoſophos, quam ho-
rologia, & inter illa, quam hæreti-

cos conuenit. Deinde aliarum prouinciarum Magistratus alii et quam ipsi voluissent, sentientes profligabant. *Deus* (inquit Schardius) *in tanta answorum distractione, miserae, atq; afflictae Ecclesiae in hac dextra mundi sinu*

In malis orandum est, non gaudendum. *ita miseretur, eique pacem, & concordiam largitur.* Vtinam primo veritatis agnitione, deinde in cognitione concordiam, in concordia perseuerantiam, sed non dabit Euantibus, iactantibus, quibus in mediis patriae lacrymis ad ludos seculares *patrio vocant agmina fistro.*

ANNVS 1575.

ANNO 1575. Bullingerus mortuus maiores Caluinianis discordias reliquit. Lutheriani iam sine modo, & spe pacis diffidebant. Dolebat Saxo à suis confessariis, cancellario, medico se deceptu, sed illi poenas exilio, & vinculis cederunt. grauius angebat, Theologorum omnium dissidia, & qua plures iam sine religionis

metu peierare, nec professioni, nec iuri iurando credebat. Dolore Catholici tantas animarum ruinas magno prosequebantur, magno in gaudio Caluinistæ, magnaque in spe erant, q. regnū, sibi per domesticas discordias parari nō dubitarēt. Cum Iacobo Andreæ iam ab an. 1570. tractauerat Iulius Dux Brunsuicensis, & Wilhelmus Hassiæ Landgrauius, vt ad intestina dissidia sopienda operam conferret suam, ille qui ab Haidelbergensibus exagitatus, firmare Lutherismum vellet, quod nomen, & decus, etiam opes, & vt Haidelbergenses obiicerunt, etiam præposituras veneretur, gnauum se exhibuit, atque ad Electorem Saxoniæ, quirum caput erat Principum Augustanæ confessionis, se contulit, à quo Torgam cum aliis quibusdam missus est.

Clandestinis consiliis magna perfidiæ locus est faciamus.

Historiam præliorum hoc anno pugnatorum ex his monumentis colliges,

De

De Colloquio Lyndauico inter Iacobum Andreæ, & Tobiam Rupp-pium, in 4.

Vide amicitiæ imitamenta.

Liber quo ad oculum demonstrauit, Lutheri & Philippi libros in præcipuis Doctrinæ Christianæ locis discrepare, vt potein articulo de Cœna Domini, de libero arbitrio, de lege, de Euangelio, de iustificatione, de Adiaphoris.

Wolffgangi Amlingi Victoria de triúphata cómunicatione Idiomatum reali, contra Iohannem Matthæum Smalcaldensem. Seruestæ in 8.

Sí Lutherus & Melanchthon non conueniunt, quid certú est?

Colloquium de peccato originis inter Iacobum Andreæ, & Matthiá Flaccum Illyricú, Argentorati Anno 1571. institutum, adiuncta sunt & alia scripta. Tubingæ in 4.

Wirtenbergensium Theologorum declaratio certaminis de cœna Domini, & persona Christi, inter Lutheranos & Caluinistas. Tubingæ Germanice.

Iacobi Andreæ responsio ad confutationem Henrici Bullingeri &c.

Schmi-

Schmidelini, suggestio ad Bullingeri libellum, de septem accusationis capitibus &c.

Apologia Ministrorum Tigurinæ Ecclesiæ, ad confutationem Iacobi Andreæ pro defensione Brentiani Testamenti editam. Bullingeri responsio ad Schmidelinum.

Antidotum aduersus Eruthusiasmum, Metusiastarum, & Synusiastarum cauillos & calumnias in causa Ecclesiastica. Eruthusiasmus, Metusiastæ

Analogia fidei aduersus Antidotum.

Aphorismi recte secantes sermonem veritatis in controuersia Eucharistica

Apologia modesta, ac Christiana ad Acta coeuentus quindecim Theologorum Torgæ in Saxonia nuper habita, Autore Beza.

Eliæ Paluigenii elenchus sanæ de Eucharistia Doctrinæ, &c. Heidelbergæ.

Eusebii Cleberi vera Doctrina de persona Christi, & duab. eius naturis, aduersus Iacobum Andream, Heidel. Germ. Sum-

Simleri appendix qua abſterguntur calumniæ Iacobi Andreæ, quib. Tigurinæ Eccleſiæ Miniſtros, & nominatim Bullingerum aſpergit.

ANNVS 1576.

ANNO 1576. cœpta eſt concordia Bergenſis, ita enim eſt in Electoris Auguſti & aliorum programmate. Vnd demnach Wir der Churfürſt zu Sachſen / mit Rahts vnnd zuthuen etlicher Vnſer Religions Verwandten Chur vnnd Fürſten / zu befürderung der Chriſtlichen Lehrer einigkeit / etliche fürneme / vnverdechtige / Wollerfahrene vnd Gelehrte Theologen / gegen Torgaw / der weniger zahl im 76. Jahr / zuſammen beruffen / welche ſich miteinander

Concordia Bergenſis noua arte loqueosperſi diæ iniicit.

ander von den streitigen Artickeln vnd der jetz angezogenen derhalben gefaßten / Schrifftlichen Vorgleichung Christlich vnterredet vnnd mit Anruffen Gottes des Allmechtigen / zu seinem Lob vnnd Ehre / Euch lichen mit gütten bedacht vnd sorgfeltigem fleiß durch besondere Gnadt des Heiligen Geistes / alles so hierzu behörig vnnd nothwendig / jhn gute Ordnung zu sammen gefasset / vnnd in ein Buch gebracht haben / welches hernach etlichen vielen der Augspurgischen Confession verwandten Chur / Fürsten vnnd Stenden Zugesandt vnnd begert worden / daß jhre Liebden vnnd sie Daßelbige durch jhre Vornehme Theologen mit besonderem Ernst vnnd Christlichen Eyffer durchlesen / hin vnnd her Erwegen / darauff jhre erklärungen vnd Censuras in Schrifften verfassen lassen / vnd vns darüber als denthalbe jre Rathäuser bedencken / ohne scheu zuerkennen geben wollen. *Id est.*

Et postquam Nos Elector Saxoniæ

con-

consulentibus & cooperantibus quibusdã Religionis nostræ consortib. Electoribꝰ & Principibus, ad promouendam Christianorũ Doctorũ vnionẽ, & concordiã, primarios aliquot, minime suspectos, bene doctos autem & expertos Theologos anno 1526. Torgoniam conuocauimus, qui de controuersijs articulis, & præsertim eumque in finem scripto comprehensa concinciliatione, Christianæ contulerunt, atque inuocato Dei numine, ad eius laudem & gloriam, omnia tandem, (adhibita matura deliberatione & solicito studio, concurrente etiam singulari Spiritus Sancti gratia) ad hoc requisita & necessaria, in vnum contulerunt libellum, qui postmodum multis Augustanam Confessi. professionibus Electoribus & Principibus transmissus est, ab iisque petitum, vt singulari studio & zelo Christiano, per præcipuos suos Theologos, eundem legant expendantque, ac suas de eo sententias ac censuras perscribi curent, vbi quæ secundum omnia, quod consultissimum sibi videbitur, liberrime declarent.

Cal-

Caluiniſtis pulſis Lutheraniſmi ſpeciem reduceret, trium igitur Electorum, aliorumque Principum auctoritate, tanta res confici poſſe ſperabatur. Concordiam omnes magno animo petebant; Sic enim Principes fatentur, **Vnd vns daneben vnverborgē iſt/daß viel guthertzige Chriſtlige Perſonen / hohes vnnd nidriges Standes/nach dieſem heilſamen Werck der Chriſtlichen Concordien ſehnlich ſeufftzen / vnd ein beſonders verlangen tragen.** Auctores fuere Iacob. Andr. Smidelinus, Muſculus, Cornerius, Chytræus, Kemnitius, Selneckerus. Sed primo à Iacobo Andreæ, Fabro, Snepffio conſcripta fuit, Brentij Iunioris quoque manus nonnihil attulit. Primum initium ex Ludouici Wirtembergenſis impatientia, qui cum videret, factionibus ſuorum effici, vt omnibus eſſent riſui, nemo illis crederet, omnibus colloquiis ignem odiorum accenſum; Iacobo Andreæ imperauit, vt formam aliquam concordiæ conſcriberet; ſi forte in eam conuenire, vel omnes,

Concordiā optant oēs ſed alteri conſentit nemo.

Quālibet concordiā quærunt, quibus omnia in incerto ſunt.

vel plurimi posſent. Ex quo conſtat primo, ante huius libri ſubſcriptionem omnes fuiſſe diſcordes, vt obijecerint illis Catholici, & Caluiniani, vix duos Theologos vnius ſententiæ apud ipſos reperiri poſſe. Nã quod omnes ſeſe ad Confeſsionem Auguſtanam referant, id non magis concordiam probat, quam ſi omnes hæreſes ad ſcripturam prouocarent.

ANNVS 1577.

DEinde Anno 1577. à plurimis reclamatum eſt; Theologi Thuringiæ librum exploſerunt, à Mansfeldicis nihil obtẽtum eſt, editumq; circumferebatur magno niſu enigma, quo indicabatur librum aliud non continere quam errores.

Noua Cõcordia errorum Pandora.

R habet Auſonium liber hic, R habetq; Pelasgum
R habet Hebræum, prætereaq; nihil.

Regem Daniæ rogatum, vt ſubſcriberet, in ignem librum conieciſſe referunt.

AN-

Digitized by Google

ANNVS 1578.

ANNO 1578. Argentinæ libro Concordiæ se Sturmius opposuit, atque ita non nisi anno 1599. ibi receptus est, sed Theologi eorum diuersum sentiunt. Fuisse v. librum illum omnibus odio habitum, eius laudatores non diffitentur, nam præfatio Colloquij Hertzbergensis, id plus satis indicat, ait enim in auctores, multa amarulenta, & virulenta Sarcasmata, multas irrisiones, & scommata coniecta. Eos difficilibus, & grauibus itineribus fatigatos, tandem valetudinem, corpora, vitamque impendisse.

Sero concordia recipitur, cũ iãde eius sensu disceptatur.

Hoc anno cum Anhaltini Superattendẽtes M. Amling, & M. Petrus nouem rationes proposuissent, cur non susciperent Pandoram Bergensem, instituta est inter eos, & Iacobũ Andreę Cõcordiæ Fabrũ disputatio, vtrinq; verò infectâ pace, discessum est, imò vix ad rem ventum erat, cùm Amlingius rogaret ne insidiosè ageretur, quo verbo cũ Cõcordibergensiũ animi offenderẽtur, exçepit idẽ,

Hertzbergense Colloquiũ, vt inter priuatos, magis detegit mysteria.

Petitoriè, non accuſatorie locutũ. Quaſi vero hoc ab alio, quam inſidiatore petatur. Nuſquam liberius obuiam itum eſt Concordiæ, ita vt Muſculus queratur. *Inter omnes cenſuras tam impuram non vidimus, ſicut eſt veſtra.* Sed occurrit Amlingus, & ait *Subſcriptiones eſſe à pleriſque extortas ſub pœna eiectionis.* Cui non aliud reſpondent, quam omnibus propoſitum librum, vt libere iudicarent, & ſi quid vitii deprehenderent, publice proponerent, verum illud omiſerunt, *vt ſi non acquieſcerent, loco cederent.* Miratus ſum, cum ingenium malitioſum, & ſuperbum Amlingo obiiceretur, *cum pertinaciam exprobrarent, & ne concideret auctoritas, eum reſiſtere quererentur.* Deinde coram Politicis illum accuſant, tanquam Sacramentarium, adduntque, **wollet auff den jungen Mann wol Acht haben / dann es ſteckt ohn Zweiffel mehr dahinden.**

Subſcribere malunt, quam proſcribi.

Diſputant & calũnian tur.

Verum hæc cum agerentur, nondum certi quippiam conſtitutum erat. Cum enim Paſtor Cottenſis obijceret

ijceret, apud Brentium, esse duplicem omnipotentiam, & diuinitatem Christi; Respondet Chemnitius, **Eben dasselbig wird in Formula außtrücklich verworffe.** Addit *Iacobus*: *formulam fore generalem omnium librorum correctionem*; **haben** Brentius, **Pfaff Jacob/andere,** (etiam ne Lutherus) **etwas geschrieben/ daß nicht recht ist / wann wir der Forma erst einig seyn/ wird abgehandelt / vnd richtig gemacht werden.** *Si quid non recte Brentius, Presbyter Iacobus, alij* (etiamne Lutherus) *scripserint, cum primum de formula conuenerimus, componemus illud, ac reformabimus.*

Disputant & calumniantur.

Finis fuit, vt Anhaldini nollent subscribere, Electorales minarentur *se responsuros, vt sensuri sint.* Vltima verba ad Amlingum fuere; *Quicquid prætendis, non est veritas, sed mendacium.* Sed non vltima verba ad Consiliarios Anhaldinos. Musculus enim, & cæteri Theologi grauiter eos monuerunt: **Sie sollen auff denselbigen jungen frechen Man gut Achtung geben / vnnd auch jhren gnädigen**

Herrn daſſelbige erinnern. *Attendant probe ad Iuuenem, eumque procacem, & ſuum Clementiſſimum Dominum ea de re admoneant.* Quæ erat illa vnio, quæ Concordia? tot nouarum diſcordiarum cauſa? Nam omnium libros ad hanc vnicam normam corrigebant, cum verò ſcriptores ſe vnicâ normâ verbo Dei vſos affirmarẽt, Concordiam illam vt humanum ſcriptum ſuorum librorum cenſuram agere noluerunt.

Si verbum Dei eſt vnica norma, cur ad Cõcordiæ normam omnia ſcripta Lutherana corriguntur?

Nec defuêre Lutherani, qui librum Bergenſem eſſe nouam Theologiam, ſuis contradictionibus implicitam aſſererent. Ipſi etiam fatentur à ſuis ſe fratribus plurimum paſſos.

Anhaltini inter cauſas reiectæ Cõcordiæ referunt etiam cõtradictiones eius plurimas.

Qui tamen magnam partem ſubſcripſerunt, poſtquam vt dicũt Haidelbergenſes; *Clauem ad aulam inuenerunt.* In admo. de libro Concordię. Immanẽ numerum ſubſcribentium habent, ſed ineruditorũ, inſciorum, metu coactorũ, certè Theologi Wittebergenſes reſilierunt, aliiq;. Maiores turbas dedit, quod Torgauienſes articuli Bergenſibus ceſſerunt, & qui illis

illis cum Iuramento ſubſcripſerunt, Bergenſibus tanquam ſecundis cutis, iterum ſubſcribere coacti ſunt, cum Concordibergenſes dicerent: *Torgauienſes non recte factos, itaq; nomine principum ſe omnes ab omnibus aliis ſubſcriptionibus, liberos reddere, atque abſoluere, ab omnibus*, inquam, nam anno 1570. cum Wittebergenſibus de corpore doctrinæ conuenerant, nunc & corpus illud damnant, & pacta tollunt, omnesque in ſuam naſſam trahunt. Hæc atque alia innumera, dum apud alios, tum verò in inſtructione de proceſſu Bergenſium Theologorum: Quos demum deſperatio impulit, vt Conſtantinopolim mitterent, & Patriarchæ ſubſcriptionem emendicarent. Sed ille nouitiam hæreſin damnauit, & rogauit ne moleſti ſibi offerendis, tam manifeſtis erroribus eſſe vellent. Abierunt illi retro vnde venerant, ſed tamen de Patriarcha ſeſe vlti ſunt: *Verum ecce tibi, inquit Florimundus l. 5*

Noua pietas, iuramentum fidei factũ, principes irritum faciunt.

Longinqua auxilia domeſticis malis fruſtra quærunt.

nigram & inueteratam hominum iſtorum malitiam, qui hoc velut præiudicio læſos ſe exiſtimantes, eundem Patriarcham poſtea apud Turcarum Imperatorem Baſſæ cuiuſdam opera, perfidiæ & proditionis accuſare non dubitarunt, tamquam cum Papa communi Mahumetanorum & Lutheranorum hoſte cõſpirantem: vnde etiam miſero illi in exilium eiecto, alter fuit ſubſtitutus. Facta ſunt hæc paulo poſt eam, quam Chriſtiani à Turcis apud Echinadas reportarunt victoriam, Pio V. S. fœderis iſtius auctore, S. ſedem tenente. Sed ad Iacobum Andreæ reuertor.

Theologi calumniatores cum repulſam patiuntur.

Nunc igitur ſi Iubilæum verum, & centum annos agit veſtra fides, Concordiam, quæ omnium veterum Scriptorum σφύχθων, omnium emendationem induxit, remouete: nemo, nemo, qui ante concordiam annis ſexaginta ſæpius reformati Lutheriſmi vixit, & de religione ſcripſit, cum illâ concordiâ concordauit, id teſtimonium Concordiſtarum, Caluinianorum, Catholicorum eſt; plerique etiam ſummo ſtudio

ſtudio diuerſam ſententiam defenderunt. Si igitur orthodoxa eſt concordia, ſexaginta annos perdidiſtis, ſi falſa eſt concordia, ſexaginta annos ab hæreſi non abſoluiſtis, & quadraginta hæreſin defenditis, nec proauorũ illæ diſſenſiones, ſed præcipuorum, & eorum, à quibus in cæteros erroris efficacia manare poteſt. In Academijs, in aulis, in ſuggeſtis errores illi dominati ſunt. Si quibus aliud non placet legere, ſaltem Francofurtenſium Miniſtrorũ ſcriptum contra Electorales Saxonas Theologos Dreſdæ congregatos, inſpicere dignentur, editum eſt ſcriptum hoc anno *1571*. Nihil igitur certi, nihil ſtatuti habent, nec initium Iubilæi, nec medium norunt. Venit mihi in mẽtem admirari rem, quam vix poſtera credet ætas, ſummo conatu Principes concordiam vrſere, ſummo iure in prædicantes vſi ſuos, expellentes, recipientes, vinclis ſtringentes, præmio & promiſſis ad concordiam inuitantes, & illi ipſi, qui religionis negocia caupo-

Cum Deũs immiſis ſpiritum vertiginis nulla vis humana concordiam ſtabilire poteſt.

nantur ambitione, auaritia, odio fidei articulos metiebantur, vt docent variorum, quas citaui, sermones, nec tamen conuenire potuerunt. Qua in re grauis Dei vlciscentis manus contemptum sui vindicãs apparet. Quicquid enim ab aula venit de religione nouanda, contentiones parat, quicquid in religione ad aulę fauorem accommodatur, furores accendit.

Noui hæretici superbiunt, senes insaniunt.

Mihi huius temporis statum facetè & aulice expressisse videtur Senior Cancellarius Anhaltinus Truhenrott in Colloq. Hertzbergensi. **Es gehet vnsern** Theologo **wie den Jungen angehenden Juristen/ die es im erstẽ Jahr alles wissen / im andern zweiffeln sie/ im dritten wissen sie gar nichts/ etc.** addebat, vnser Theologus **ist noch im ersten Jahr.** Id est: *Accidit Theologo nostro, quod Iurisprudentiæ tironibus, qui primo anno norunt omnia, secundo dubitant. tertio nihil omnino sciunt.* Et addebat, *Theologus noster etiamnum est anni primi.*

Capere hoc debebant Bergenses, sensus erat: Amlingu[illegible]nuũ Theo-

logũ, confitenter, & vt, Christophorus ab Heim dicebat, primo gladio depugnare, & aliquid certi habere, mediocres Theologos Lutheranos dubitare, canos iã nihil scire, cani n. Bergenses erant, vt initio Colloquij Chemnicius gloriatur: **Dz er vor sich alle** Theologos **in grawẽ Haren/ die sie mit Ehren trugen/ sehe:** lõgo post tempore, ea præfatio in hominum vrbanorum, & dicaciũ facetias incurrit.

Meum de toto negocio, hoc est iudicium, quod olim quidam haud inuenusto carmine signauit.

Vulcanum fornax, aut ars indocta fefellit,
εἰρήνην dum vult cudere, cudit ἔριν.

Reuera cudit ἔριν; nam præter perpetuos tumultus q̃ sunt consecuti, post horribilem illum, & sacrum librum auctoritatib. magistratuũ, ministris obtrusum, certamina creuerunt, & in Caluinianam, socinianamq; sectã maxima pars declinauit. Interea Palatinatus, Brandeburgicus Electoratus, Hassia, Suecia, vt de minorũ gẽtium dynastis taceã, à Cõcordia non modo recesserunt, sed nullum in sua pro-

Concordia coacta, discensiones exacuit.

Concordia Bergensis absurditas, Caluinismo, vt minori malo viam facit.

Prouincia concordiæ tàm famoſæ fautorem retinent in Eccleſia. In anguſtum redacta eſt concordia, & in anguſtiis ſuis ſine miſſione pugnat, & pugnabit, donec litem mors vltima linea rerum

Diuidat, & ſtolido ſcribat ſua fata furori.

Imminet enim fatigato coniubilans Caluiniſmus.

Hæc ſi intelligitis, ſimul iudicare debetis, cymbala veſtra ad luctum vertenda; non ludorum, ſed fletuum eſſe tempus. Quid enim ſtultius, quam veſtros maiores, cùm integrã magis doctrinam, & duplo plures principes haberent, miſerrima, triſtiſsimaque tempora ſua vocare; vos in illa paucitate, & paucitate diſſecta, & ſibi infeſta, ſimulatione gaudiorum, nobis flendi, Caluinianis ſubſannandi quandam neceſſitatem, certè occaſionem inferre?

ANNVS 1579.

Tumultus VVittebergæ.

ANnus 1579. grauis fuit Wittebergæ, & Lipſiæ inter Theologos diſputatio, & tumultus; & cum

cum literis Electoris ad ſubſcriptionem vrgerentur, alij vere, alij fictè ſubſcripſerant, quidam hiſce verbis: *Hanc formulam vt probo, ſic ſubſcribo.* Multa ea de re Saxones, Haidelbergenſes, alij; breuiſſimè refert Florimundus L. 5. *Iacobus Andreæ frequentes diuerſis in locis paſſus repulſas, & ſupradicti Principis conſenſu ad VVittebergenſem, & Lipſienſem Academias profectus eſt, vt Theologiæ ſtudium eiuſque Doctores reformaret. Quamuis autem Lutheri filio, Principis Medico comitatus veniſſet, vt hominis popularis & ob patris, Saxonum Prophetæ, memoriam vulgo cariſſimi (quem plerique homini paternæ gloriæ æmulo, immo ſcriptis ſuis eam obſcurare conanti, talem operam præſtare mirabantur) præſentia ac ſocietas inſtituti excuſaret inuidiam, ac tanto plus adderet auctoritatis, paucis tamẽ librum ſuum probare potuit. Quũ ergo poſtridie conſcenſo ſuggeſtu, magna accurrente hominum, Scholarium præſertim (qui ciues ferè numero ſuperant) multitudine, concionem ad populum haberet, & in ſermone Philippum Melanchtho-*

Concordia in tumultum deſinit,

chthonem quondam ibi Profeſſorem, perſtringere cœpiſſet: ecce tibi, obſcurum initio murmur & ſtrepitus, mox ingens clamor præſentis iuuentutis exoritur: Prædicantem illum primo verbis & conuitiis, mox libris, lapidibus, & quidquid ad manum, inſectantis, tanto impetu ac furore, vt pacis hic & concordiæ præco, in ipſa Eccleſia nouo belli genere deprehenſus, ægre Rectoris, & amicorum opera ſtudioſorum manus euaſerit, ac lapideo huic imbri ſeſe ſubduxerit. Hoc modo euitato periculo, miſer hic Theologus Dreſdam profectus, grauiter de hac iniuria apud Electorem conqueſtus eſt: verum quia verendum erat, ne tumultuantium, & Magiſtri ſui honorem tam ſtrenuè vindicantium pœna Vniuerſitati (id enim genus Scholas Germani Principes magni faciunt, tam ob emolumenta, quæ inde ad ſubditos redeunt, quam vt maiori in exiſtimatione apud exteros habeantur) non parum adferret detrimenti, verbis amiciſſimis hominem conſolatus, tantæ inſolentiæ rationes propediem exacturum ſe promiſit, interea acquieſcere iuſſit. Quum verò Smidelinus, ne eandem quam Witteberga fortu-

Iniurias non tolerant, ſed vlciſcũtur hæretici.

Digitized by Google

nam ſubiret, Lipſiam ipſe proficiſci non auderet; Auguſtus Elector tam VViteber-genſes, quam Lipſienſes Theologos per literas vt formulæ huic Cõcordiæ ſubſcriberent, grauiter eſt cohortatus. Et plures quidem ſubſcripſerunt, nõ tam ſua ſponte, quam Principis auctoritate permoti. Nonnulli verò dubiis admodum verbis vtebantur, nimirum: Hanc formulam vt probo, ita ſubſcribo.

Quis rectius induerit arma, non pronuncio; vtrinq; erratum eſt. Smidelinum Academici, hos Elector caſtigauit Electorẽ ſucceſſor damnauit, ſucceſſorẽ hæres. Wittebergenſes probe etiã vltus eſt Smidelinus; vbiq; enim eos de hæreſi infamauit. Hæc eſt illa aurea Concordia:

Aurea, perpetua ſemper digniſſima vita.

Cui hodieq; iubilus canitur à Lutheranis, & ſpe futurorum Caluiniſtę accinunt. Sic gaudet ad mugitum bouis Leo, & alacer rugitu nemus omne terret. Diſcordiarum & pugnarum, hac annorũ decade pugnatarũ teſtes accipe Lector, librorũ titulos, quos adiungere viſũ eſt; Ex illis n. tota illa νεκυΐα, ob oculos tibi ponetur.

ANNVS 1570.

DEfenſio ſana doctrinæ de originali iuſtitia, aut iniuſtitia, aut peccato. Baſileæ.

Reſponſio ad Iudicium Theologorum Wittenbergenſium, & Lipſenſium. Islebij.

Colloquium Altemburgenſe inter Electoris Auguſtani, & Ducis Saxoniæ Theologos de Iuſtificationis articulo. Ienæ in 4.

Colloquiũ Altemburgenſe.

Ad Ioannis Brentij argumenta, & Iacobi Andreæ theſes, quibus carnis Chriſti Omnipræſentiam nituntur confirmare, id eſt, aduerſum renouatos Neſtorij, & Eutychetis errores reſponſum, Geneuæ cum cæteris Bezæ Opuſculis Theologicis.

Martini Chemnitij liber contra Catechiſmum Heidelbergenſem, fundamenta ſanæ doctrinæ de vera & ſubſtantiali præſentia, exhibitione, & ſumptione Corporis & ſanguinis Domini in Cœna, Ienæ in 8.

AN=

ANNVS 1571.

DE peccato originis, & quibuſdam aliis cõtrouerſiis noſtri temporis: Germanice. Item Analyſis argumentorum, quibus Illyricus nititur. Ienæ in 4.

Iohannis Petrei admonitio, ne fides habeatur clamoribus Flaccianorum damnantium Miſnicas Eccleſias, ſed vt ipſorum contentiones, & rixæ caueantur; Wittenbergę in 4. Germanice. Mutuo ſe damnant.

De peccato Originis contra Manichæorum deliria in 8. Ienæ. Noua monſtra.

Commonefactio de monſtris nouis, & fœcundis in doctrina de peccato. in 4.

Scripta quædam Wigandi, & aliorum de peccato originis cõtra Manichæorum deliria, quod peccatum originis ſit ſubſtantia Ienæ in 8.

Diſputatio de bonis operibus. Ienæ in 4.

Commonefactio, qui ſint perturbatores omnium maximi in mundo. Ienæ in 8.

Herrn daſſelbige erinnern. *Attendant probe ad Iuuenem, eumque procacem, & ſuum Clementiſſimum Dominum ea de re admoneant.* Quæ erat illa vnio, quæ Concordia? tot nouarum diſcordiarum cauſa? Nam omnium libros ad hanc vnicam normam corrigebant, cum verò ſcriptores ſe vnicâ normâ verbo Dei vſos affirmarẽt, Concordiam illam vt humanum ſcriptum ſuorum librorum cenſuram agere noluerunt.

Si verbum Dei eſt vnica norma, cur ad Cõcordiæ normam omnia ſcripta Lutherana corriguntur?

Nec defuêre Lutherani, qui librum Bergenſem eſſe nouam Theologiam, ſuis contradictionibus implicitam aſſererent. Ipſi etiam fatentur à ſuis ſe fratribus plurimum paſſos.

Anhaltini inter cauſas reiectæ Cõcordiæ referunt etiam cõtradictiones eius plurimas.

Qui tamen magnam partem ſubſcripſerunt, poſtquam vt dicũt Haidelbergenſes; *Clauem ad aulam inuenerunt.* In admo. de libro Concordiæ. Immanẽ numerum ſubſcribentium habent, ſed ineruditorũ, inſciorum, metu coactorũ, certè Theologi Wittebergenſes reſilierunt, aliiq;. Maiores turbas dedit, quod Torgauienſes articuli Bergenſibus ceſſerunt, & qui illis

illis cum Iuramento ſubſcripſerunt, Bergenſibus tanquam ſecundis cutis, iterum ſubſcribere coacti ſunt, cum Concordibergenſes dicerent: *Torgauienſes non recte factos, itaq; nomine principum ſe omnes ab omnibus aliis ſubſcriptionibus, liberos reddere, atque abſoluere, ab omnibus*, inquam, nam anno 1570. cum Wittebergenſibus de corpore doctrinæ conuenerant, nunc & corpus illud damnant, & pacta tollunt, omnesque in ſuam naſſam trahunt. Hæc atque alia innumera, dum apud alios, tum verò in inſtructione de proceſſu Bergenſium Theologorum: Quos demum deſperatio impulit, vt Conſtantinopolim mitterent, & Patriarchæ ſubſcriptionem emendicarent. Sed ille nouitiam hæreſin damnauit, & rogauit ne moleſti ſibi offerendis, tam manifeſtis erroribus eſſe vellent. Abierunt illi retro vnde venerant, ſed tamen de Patriarcha ſeſe vlti ſunt: *Verum ecce tibi, inquit Florimundus l. 5*

Noua pietas, iuramentum fidei factũ, principes irritum faciunt.

Longinqua auxilia domeſticis malis fruſtra quærunt.

nigram & inueteratam hominum istorum malitiam, qui hoc velut præiudicio læsos se existimantes, eundem Patriarcham postea apud Turcarum Imperatorem Bassæ cuiusdam opera, perfidiæ & proditionis accusare non dubitarunt, tamquam cum Papa communi Mahumetanorum & Lutheranorum hoste cõspirantem: vnde etiam misero illi in exilium ejecto, alter fuit substitutus. Facta sunt hæc paulo post eam, quam Christiani à Turcis apud Echinadas reportarunt victoriam, Pio V. S. fœderis istius auctore, S. sedem tenente. Sed ad Iacobum Andreæ reuertor.

Theologi calumniatores cum repulsam patiuntur.

Nunc igitur si Iubilæum verum, & centum annos agit vestra fides, Concordiam, quæ omnium veterum Scriptorum σφυίχθων, omnium emendationem induxit, remouete: nemo, nemo, qui ante concordiam annis sexaginta sæpius reformati Lutherismi vixit, & de religione scripsit, cum illâ concordiâ concordauit, id testimonium Concordistarum, Caluinianorum, Catholicorum est; plerique etiam summo

studio

ſtudio diuerſam ſententiam defenderunt. Si igitur orthodoxa eſt concordia, ſexaginta annos perdidiſtis, ſi falſa eſt concordia, ſexaginta annos ab hæreſi non abſoluiſtis, & quadraginta hæreſin defenditis, nec proauorũ illæ diſſenſiones, ſed præcipuorum, & eorum, à quibus in cæteros erroris efficacia manare poteſt. In Academijs, in aulis, in ſuggeſtis errores illi dominati ſunt. Si quibus aliud non placet legere, ſaltem Francofurtenſium Miniſtrorũ ſcriptum contra Electorales Saxonas Theologos Dreſdæ congregatos, inſpicere dignentur, editum eſt ſcriptum hoc anno *1571*. Nihil igitur certi, nihil ſtatuti habent, nec initium Iubilæi, nec medium norunt. Venit mihi in mẽtem admirari rem, quam vix poſtera credet ætas, ſummo conatu Principes concordiam vrſere, ſummo iure in prædicantes vſi ſuos, expellentes, recipientes, vinclis ſtringentes, præmio & promiſſis ad concordiam inuitantes, & illi ipſi, qui religionis negocia caupo-

Cum Deũs immiſis ſpiritum vertiginis nulla vis humana concordiam ſtabilire poteſt.

nantur ambitione, auaritia, odio fidei articulos metiebantur, vt docent variorum, quas citaui, sermones, nec tamen conuenire potuerunt. Qua in re grauis Dei vlciscentis manus contemptum sui vindicãs apparet. Quicquid enim ab aula venit de religione nouanda, contentiones parat, quicquid in religione ad aulę fauorem accommodatur, furores accendit.

Noui hæretici superbiunt, senes insaniunt.

Mihi huius temporis statum facetè & aulice expressisse videtur Senior Cancellarius Anhaltinus Truhenrott in Colloq. Hertzbergensi. **Es gehet vnsern** Theologo **wie den Jungen angehenden Juristen/ die es im erstẽ Jahr alles wissen / im andern zweiffeln sie/ im dritten wissen sie gar nichts/** etc. addebat, **vnser** Theologus **ist noch im ersten Jahr.** Id est: *Accidit Theologo nostro, quod Iurisprudentiæ tironibus, qui primo anno norunt omnia, secundo dubitant. tertio nihil omnino sciunt.* Et addebat, *Theologus noster etiamnum est anni primi.*

Capere hoc debebant Bergenses, sensus erat: Amlingu[illegible]nuũ Theo-

logũ, confitenter, & vt, Chriſtophorus ab Heim dicebat, primo gladio depugnare, & aliquid certi habere, mediocres Theologos Lutheranos dubitare, canos iã nihil ſcire, cani n. Bergenſes erant, vt initio Colloquij Chemnicius gloriatur: **Dz er vor ſich alle** Theologos **in grawẽ Haren/ die ſie mit Ehren trugen/ ſehe:** lõgo poſt tempore, ea præfatio in hominum vrbanorum, & dicaciũ facetias incurrit.

Meum de toto negocio, hoc eſt iudicium, quod olim quidam haud inuenuſto carmine ſignauit.

Vulcanum fornax, aut ars indocta fefellit,
εἰρήνην dum vult cudere, cudit ἔριν.

Reuera cudit ἔριν; nam præter perpetuos tumultus q̃ ſunt conſecuti, poſt horribilem illum, & ſacrum librum auctoritatib. magiſtratuũ, miniſtris obtruſum, certamina creuerunt, & in Caluinianam, ſocinianamq; ſectã maxima pars declinauit. Interea Palatinatus, Brandeburgicus Electoratus, Haſsia, Sueçia, vt de minorũ gẽtium dynaſtis taceã, à Cõcordia non modo receſſerunt, ſed nullum in ſua pro-

Concordia coacta, diſcenſiones exacuit.

Concordia Bergenſis abſurditas, Caluiniſmo, vt minori malo viam facit.

Prouincia concordiæ tàm famoſæ fautorem retinent in Eccleſia. In anguſtum redacta eſt concordia, & in anguſtiis ſuis ſine miſſione pugnat, & pugnabit, donec litem mors vltima linea rerum

Diuidat, & ſtolido ſcribat ſua fata furori.

Imminet enim fatigato coniubilans Caluiniſmus.

Hæc ſi intelligitis, ſimul iudicare debetis, cymbala veſtra ad luctum vertenda; non ludorum, ſed fletuum eſſe tempus. Quid enim ſtultius, quam veſtros maiores, cùm integrã magis doctrinam, & duplo plures principes haberent, miſerrima, triſtiſsimaque tempora ſua vocare; vos in illa paucitate, & paucitate diſſecta, & ſibi infeſta, ſimulatione gaudiorum, nobis flendi, Caluinianis ſubſannandi quandam neceſſitatem, certè occaſionem inferre?

ANNVS 1579.

Tumultus VVitteberg æ.

ANnus 1579. grauis fuit Wittebergæ, & Lipſiæ inter Theologos diſputatio, & tumultus; & cum

cum literis Electoris ad ſubſcriptionem vrgerentur, alij vere, alij fictè ſubſcripſerant, quidam hiſce verbis: *Hanc formulam vt probo, ſic ſubſcribo.* Multa ea de re Saxones, Haidelbergenſes, alij; breuiſſimè refert Florimundus L. 5. *Iacobus Andreæ frequentes diuerſis in locis paſſus repulſas, & ſupradicti Principis conſenſu ad VVittebergenſem, & Lipſienſem Academias profectus eſt, vt Theologiæ ſtudium eiuſque Doctores reformaret. Quamuis autem Lutheri filio, Principis Medico comitatus veniſſet, vt hominis popularis & ob patris, Saxonum Prophetæ, memoriam vulgo cariſſimi (quemplerique homini paternæ gloriæ æmulo, immo ſcriptis ſuis eam obſcurare conanti, talem operam præſtare mirabantur) præſentia ac ſocietas inſtituti excuſaret inuidiam, ac tanto plus adderet auctoritatis, paucis tamẽ librum ſuum probare potuit. Quũ ergo poſtridie conſcenſo ſuggeſtu, magna accurrente hominum, Scholarium præſertim (qui ciues ferè numero ſuperant) multitudine, concionem ad populum haberet, & in ſermone Philippum Melanchtho-*

Concordia in tumultum deſinit,

chthonem quondam ibi Profeſſorem, perſtringere cœpiſſet: ecce tibi, obſcurum initio murmur & ſtrepitus, mox ingens clamor præſentis iuuentutis exoritur: Prædicantem illum primo verbis & conuitiis, mox libris, lapidibus, & quidquid ad manum, inſectantis, tanto impetu ac furore, vt pacis hic & concordiæ præco, in ipſa Eccleſia nouo belli genere deprehenſus, ægre Rectoris, & amicorum opera ſtudioſorum manus euaſerit, ac lapideo huic imbri ſeſe ſubduxerit. Hoc modo euitato periculo, miſer hic Theologus Dreſdam profectus, grauiter de hac iniuria apud Electorem conqueſtus eſt: verum quia verendum erat, ne tumultuantium, & Magiſtri ſui honorem tam ſtrenuè vindicantium pœna Vniuerſitati (id enim genus Scholas Germani Principes magni faciunt, tam ob emolumenta, quæ inde ad ſabditos redeunt, quam vt maiori in exiſtimatione apud exteros habeantur) non parum adferret detrimenti, verbis amiciſſimis hominem conſolatus, tantæ inſolentiæ rationes propediem exacturum ſe promiſit, interea acquieſcere iuſſit. Quum verò Smidelinus, ne eandem quam Witteberga fortu-

Iniurias non tolerant, ſed vlciſcũtur hæretici.

Digitized by Google

nam ſubiret, Lipſiam ipſe proficiſci non auderet; Auguſtus Elector tam VViteber-genſes, quam Lipſienſes Theologos per literas vt formulæ huic Cõcordiæ ſubſcriberent, grauiter eſt cohortatus. Et plures quidem ſubſcripſerunt, nõ tam ſua ſponte, quam Principis auctoritate permoti. Nonnulli verò dubiis admodum verbis vtebantur, nimirum: Hanc formulam vt probo, ita ſubſcribo.

Quis rectius induerit arma, non pronuncio; vtrinq; erratum eſt. Smidelinum Academici, hos Elector caſtigauit Electorẽ ſucceſſor damnauit, ſucceſſorẽ hæres. Wittebergenſes probe etiã vltus eſt Smidelinus; vbiq; enim eos de hæreſi infamauit. Hæc eſt illa aurea Concordia:

Aurea, perpetua ſemper digniſſima vita.

Cui hodieq; iubilus canitur à Lutheranis, & ſpe futurorum Caluiniſtę accinunt. Sic gaudet ad mugitum bouis Leo, & alacer rugitu nemus omne terret. Diſcordiarum & pugnarum, hac annorũ decade pugnatarũ teſtes accipe Lector, librorũ titulos, quos adiungere visũ eſt; Ex illis n. tota illa νεκυια, ob oculos tibi ponetur.

Petitoriè, non accuſatorie locutũ. Quaſi vero hoc ab alio, quam inſidiatore petatur. Nuſquam liberius obuiam itum eſt Concordiæ, ita vt Muſculus queratur. *Inter omnes cenſuras tam impuram non vidimus, ſicut eſt veſtra.* Sed occurrit Amlingus, & ait *Subſcriptiones eſſe à pleriſque extortas ſub pœna eiectionis.* Cui non aliud reſpondent, quam omnibus propoſitum librum, vt libere iudicarent, & ſi quid vitii deprehenderent, publice proponerent, verum illud omiſerunt, *vt ſi non acquieſcerent, loco cederent.* Miratus ſum, cum ingenium malitioſum, & ſuperbum Amlingo obiiceretur, *cum pertinaciam exprobrarent, & ne concideret auctoritas, eum reſiſtere quererentur.* Deinde coram Politicis illum accuſant, tanquam Sacramentarium, adduntque, **wollet auff den jungen Mann wol Acht haben / dann es ſteckt ohn Zweiffel mehr dahinden.**

Subſcribere malunt, quam proſcribi.

Diſputant & calũnian tur.

Verum hæc cum agerentur, nondum certi quippiam conſtitutum erat. Cum enim Paſtor Cottenſis obijceret

ijceret, apud Brentium, esse duplicem omnipotentiam, & diuinitatem Christi; Respondet Chemnitius, **Eben dasselbig wird in Formula außtrücklich verworffē.** Addit *Iacobus*: *formulam fore generalem omnium librorum correctionem*; **haben** Brentius, **Pfaff Jacob/andere,** (etiam ne Lutherus) **etwas geschrieben/ daß nicht recht ist / wann wir der Forma erst einig seyn/ wird abgehandelt / vnd richtig gemacht werden.** *Si quid non recte Brentius, Presbyter Iacobus, alij* (etiamne Lutherus) *scripserint, cum primum de formula conuenerimus, componemus illud, ac reformabimus.*

Disputant & calumniantur.

Finis fuit, vt Anhaldini nollent subscribere, Electorales minarentur *se responsuros, vt sensuri sint.* Vltima verba ad Amlingum fuere; *Quicquid prætendis, non est veritas, sed mendacium.* Sed non vltima verba ad Consiliarios Anhaldinos. Musculus enim, & cæteri Theologi grauiter eos monuerunt: **Sie sollen auff denselbigen jungen frechen Man gut Achtung geben / vnnd auch jhren gnädigen**

Herrn daſſelbige erjnnern. *Attendant probe ad Iuuenem, eumque procacem, & ſuum Clementiſſimum Dominum ea de re admoneant.* Quæ erat illa vnio, quæ Concordia? tot nouarum diſcordiarum cauſa? Nam omnium libros ad hanc vnicam normam corrigebant, cum verò ſcriptores ſe vnicâ normâ verbo Dei vſos affirmarẽt, Concordiam illam vt humanum ſcriptum ſuorum librorum cenſuram agere noluerunt.

Si verbum Dei eſt vnica norma, cur ad Cõcordiæ normam omnia ſcripta Lutherana corriguntur?

Nec defuêre Lutherani, qui librum Bergenſem eſſe nouam Theologiam, ſuis contradictionibus implicitam aſſererent. Ipſi etiam fatentur à ſuis ſe fratribus plurimum paſſos.

Anhaltini inter cauſas reiectæ Cõcordiæ referunt etiam cõtradictiones eius plurimas.

Qui tamen magnam partem ſubſcripſerunt, poſtquam vt dicũt Haidelbergenſes; *Clauem ad aulam inuenerunt.* In admo. de libro Concordię. Immanẽ numerum ſubſcribentium habent, ſed ineruditorũ, inſciorum, metu coactorũ, certè Theologi Wittebergenſes reſilierunt, aliiq;. Maiores turbas dedit, quod Torgauienſes articuli Bergenſibus ceſſerunt, & qui illis

illis cum Iuramento ſubſcripſerunt, Bergenſibus tanquam ſecundis cutis, iterum ſubſcribere coacti ſunt, cum Concordibergenſes dicerent: *Torgauienſes non recte factos, itaq; nomine principum ſe omnes ab omnibus aliis ſubſcriptionibus, liberos reddere, atque abſoluere, ab omnibus*, inquam, nam anno 1570. cum Wittebergenſibus de corpore doctrinæ conuenerant, nunc & corpus illud damnant, & pacta tollunt, omnesque in ſuam naſſam trahunt. Hæc atque alia innumera, dum apud alios, tum verò in inſtructione de proceſſu Bergenſium Theologorum: Quos demum deſperatio impulit, vt Conſtantinopolim mitterent, & Patriarchæ ſubſcriptionem emendicarent. Sed ille nouitiam hæreſin damnauit, & rogauit ne moleſti ſibi offerendis, tam manifeſtis erroribus eſſe vellent. Abierunt illi retro vnde venerant, ſed tamen de Patriarcha ſeſe vlti ſunt: *Verum ecce tibi, inquit Florimundus l. 5*

Noua pietas, iuramentum fidei factũ, principes irritum faciunt.

Longinqua auxilia domeſticis malis fruſtra quærunt.

nigram & inueteratam hominum iſtorum malitiam, qui hoc velut præiudicio læſos ſe exiſtimantes, eundem Patriarcham poſtea apud Turcarum Imperatorem Baſſæ cuiuſdam opera, perfidiæ & proditionis accuſare non dubitarunt, tamquam cum Papa communi Mahumetanorum & Lutheranorum hoſte cõſpirantem: vnde etiam miſero illi in exilium eiecto, alter fuit ſubſtitutus. Facta ſunt hæc paulo poſt eam, quam Chriſtiani à Turcis apud Echinadas reportarunt victoriam, Pio V. S. fœderis iſtius auctore, S. ſedem tenente. Sed ad Iacobum Andreæ reuertor.

Theologi calumniatores cum repulſam patiuntur.

Nunc igitur ſi Iubilæum verum, & centum annos agit veſtra fides, Concordiam, quæ omnium veterum Scriptorum σφάχθων, omnium emendationem induxit, remouete: nemo, nemo, qui ante concordiam annis ſexaginta ſæpius reformati Lutheriſmi vixit, & de religione ſcripſit, cum illâ concordiâ concordauit, id teſtimonium Concordiſtarum, Caluinianorum, Catholicorum eſt; plerique etiam ſummo ſtudio

ſtudio diuerſam ſententiam defenderunt. Si igitur orthodoxa eſt concordia, ſexaginta annos perdidiſtis, ſi falſa eſt concordia, ſexaginta annos ab hæreſi non abſoluiſtis, & quadraginta hæreſin defenditis, nec proauorũ illæ diſſenſiones, ſed præcipuorum, & eorum, à quibus in cæteros erroris efficacia manare poteſt. In Academijs, in aulis, in ſuggeſtis errores illi dominati ſunt. Si quibus aliud non placet legere, ſaltem Francofurtenſium Miniſtrorũ ſcriptum contra Electorales Saxonas Theologos Dreſdæ congregatos, inſpicere dignentur, editum eſt ſcriptum hoc anno *1571*. Nihil igitur certi, nihil ſtatuti habent, necinitium Iubilæi, nec medium norunt. Venit mihi in mẽtem admirari rem, quam vix poſtera credet ætas, ſummo conatu Principes concordiam vrſere, ſummo iure in prædicantes vſi ſuos, expellentes, recipientes, vinclis ſtringentes, præmio & promiſſis ad concordiam inuitantes, & illi ipſi, qui religionis negocia caupo

Cum Deũs immiſis ſpiritum vertiginis nulla vis humana concordiam ſtabilire poteſt.

nantur ambitione, auaritia, odio fidei articulos metiebantur, vt docent variorum, quas citaui, sermones, nec tamen conuenire potuerunt. Qua in re grauis Dei vlciscentis manus contemptum sui vindicãs apparet. Quicquid enim ab aula venit de religione nouanda, contentiones parat, quicquid in religione ad aulę fauorem accommodatur, furores accendit.

Noui hæretici superbiunt, senes insaniunt.

Mihi huius temporis statum facetè & aulice expressisse videtur Senior Cancellarius Anhaltinus Truhenrott in Colloq. Hertzbergensi. **Es gehet vnsern** Theologo **wie den Jungen angehenden Juristen/ die es im erstẽ Jahr alles wissen / im andern zweiffeln sie/ im dritten wissen sie gar nichts/ etc.** addebat, **vnser** Theologus **ist noch im ersten Jahr.** Id est: *Accidit Theologo nostro, quod Iurisprudentiæ tironibus, qui primo anno norunt omnia, secundo dubitant. tertio nihil omnino sciunt.* Et addebat, *Theologus noster etiamnum est anni primi.*

Capere hoc debebant Bergenses, sensus erat: Amlingu[illegible]nuũ Theo-

logũ, confitenter, & vt, Chriſtophorus ab Heim dicebat, primo gladio depugnare, & aliquid certi habere, mediocres Theologos Lutheranos dubitare, canos iã nihil ſcire, cani n. Bergenſes erant, vt initio Colloquij Chemnicius gloriatur: **Dz er vor ſich alle** Theologos **in grawẽ Haren/ die ſie mit Ehren trugen/ ſehe:** lõgo poſt tempore, ea præfatio in hominum vrbanorum, & dicaciũ facetias incurrit.

Meum de toto negocio, hoc eſt iudicium, quod olim quidam haud inuenuſto carmine ſignauit.

Vulcanum fornax, aut ars indocta fefellit,
εἰρήνην dum vult cudere, cudit ἔριν.

Reuera cudit ἔριν; nam præter perpetuos tumultus q̃ ſunt conſecuti, poſt horribilem illum, & ſacrum librum auctoritatib. magiſtratuũ, miniſtris obtruſum, certamina creuerunt, & in Caluinianam, ſocinianam q; ſectã maxima pars declinauit. Interea Palatinatus, Brandeburgicus Electoratus, Haſsia, Sueçia, vt de minorũ gẽtium dynaſtis taceã, à Cõcordia non modo receſſerunt, ſed nullum in ſua pro-

Concordia coacta, diſcenſiones exacuit.

Concordia Bergenſis abſurditas, Caluiniſmo, vt minori malo viam fecit.

Prouincia concordiæ tàm famosæ fautorem retinent in Ecclesia. In angustum redacta est concordia, & in angustiis suis sine missione pugnat, & pugnabit, donec litem mors vltima linea rerum

Diuidat, & stolido scribat sua fata furori.

Imminet enim fatigato coniubilans Caluinismus.

Hæc si intelligitis, simul iudicare debetis, cymbala vestra ad luctum vertenda; non ludorum, sed fletuum esse tempus. Quid enim stultius, quam vestros maiores, cùm integrã magis doctrinam, & duplo plures principes haberent, miserrima, tristissimaque tempora sua vocare; vos in illa paucitate, & paucitate dissecta, & sibi infesta, simulatione gaudiorum, nobis flendi, Caluinianis subsannandi quandam necessitatem, certè occasionem inferre?

ANNVS 1579.

Tumultus VVitteber gæ.

ANnus 1579. grauis fuit Wittebergæ, & Lipsiæ inter Theologos disputatio, & tumultus; & cum

cum literis Electoris ad ſubſcriptionem vrgerentur, alij vere, alij fictè ſubſcripſerant, quidam hiſce verbis: *Hanc formulam vt probo, ſic ſubſcribo.* Multa ea de re Saxones, Haidelbergenſes, alij; breuiſſimè refert Florimundus L. 5. *Iacobus Andreæ frequentes diuerſis in locis paſſus repulſas, & ſupradicti Principis conſenſu ad VVittebergenſem, & Lipſienſem Academias profectus eſt, vt Theologiæ ſtudium eiuſque Doctores reformaret. Quamuis autem Lutheri filio, Principis Medico comitatus veniſſet, vt hominis popularis & ob patris, Saxonum Prophetæ, memoriam vulgo cariſſimi (quem plerique homini paternæ gloriæ æmulo, immo ſcriptis ſuis eam obſcurare conanti, talem operam præſtare mirabantur) præſentia ac ſocietas inſtituti excuſaret inuidiam, ac tanto plus adderet auctoritatis, paucis tamẽ librum ſuum probare potuit. Quũ ergo poſtridie conſcenſo ſuggeſtu, magna accurrente hominum, Scholarium præſertim (qui ciues ferè numero ſuperant) multitudine, concionem ad populum haberet, & in ſermone Philippum Melanchtho-*

Concordia in tumultum deſinit,

chthonem quondam ibi Professorem, perstringere cœpisset: ecce tibi, obscurum initio murmur & strepitus, mox ingens clamor præsentis iuuentutis exoritur: Prædicantem illum primo verbis & conuitiis, mox libris, lapidibus, & quidquid ad manum, insectantis, tanto impetu ac furore, vt pacis hic & concordiæ præco, in ipsa Ecclesia nouo belli genere deprehensus, ægre Rectoris, & amicorum opera studiosorum manus euaserit, ac lapideo huic imbri sese subduxerit. Hoc modo euitato periculo, miser hic Theologus Dresdam profectus, grauiter de hac iniuria apud Electorem conquestus est: verum quia verendum erat, ne tumultuantium, & Magistri sui honorem tam strenuè vindicantium pœna Vniuersitati (id enim genus Scholas Germani Principes magni faciunt, tam ob emolumenta, quæ inde ad subditos redeunt, quam vt maiori in existimatione apud exteros habeantur) non parum adferret detrimenti, verbis amicissimis hominem consolatus, tantæ insolentiæ rationes propediem exacturum se promisit, interea acquiescere iussit. Quum verò Smidelinus, ne eandem quam Witteberg. fortu-

Iniurias non tolerant, sed vlciscūtur hæretici.

nam ſubiret, Lipſiam ipſe proficiſci non auderet; Auguſtus Elector tam VViteber-genſes, quam Lipſienſes Theologos per literas vt formulæ huic Cõcordiæ ſubſcriberent, grauiter eſt cohortatus. Et plures quidem ſubſcripſerunt, nõ tam ſua ſponte, quam Principis auctoritate permoti. Nonnulli verò dubiis admodum verbis vtebantur, nimirum: Hanc formulam vt probo, ita ſubſcribo.

Quis rectius induerit arma, non pronuncio; vtrinq; erratum eſt. Smidelinum Academici, hos Elector caſtigauit Electorẽ ſucceſſor damnauit, ſucceſſorẽ hæres. Wittebergenſes probe etiã vltus eſt Smidelinus; vbiq; enim eos de hæreſi infamauit. Hæc eſt illa aurea Concordia:

Aurea, perpetua ſemper digniſſima vita.

Cui hodieq; iubilus canitur à Lutheranis, & ſpe futurorum Caluiniſtę accinunt. Sic gaudet ad mugitum bouis Leo, & alacer rugitu nemus omne terret. Diſcordiarum & pugnarum, hac annorũ decade pugnatarũ teſtes accipe Lector, librorũ titulos, quos adiungere viſũ eſt; Ex illis n. tota illa νεκυια, ob oculos tibi ponetur.

ANNVS 1571.

DE peccato originis, & quibuſdam aliis controuerſiis noſtri temporis: Germanice. Item Analyſis argumentorum, quibus Illyricus nititur. Ienæ in 4.

Iohannis Petrei admonitio, ne fides habeatur clamoribus Flacianorum damnantium Miſnicas Eccleſias, ſed vt ipſorum contentiones, & rixæ caueantur; Wittenbergę in 4. Germanice. Mutuo ſe damnant.

De peccato Originis contra Manichæorum deliria in 8. Ienæ. Noua monſtra.

Commonefactio de monſtris nouis, & fœcundis in doctrina de peccato. in 4.

Scripta quædam Wigandi, & aliorum de peccato originis cõtra Manichæorum deliria, quod peccatum originis ſit ſubſtantia Ienæ in 8.

Diſputatio de bonis operibus. Ienæ in 4.

Commonefactio, qui ſint perturbatores omnium maximi in mundo. Ienæ in 8.

Maximi in mundi perturbatores Caluiniani

Ad Nicolai Selneceri, & Theologorum Ienensium calumnias responsio Geneuæ in 8.

Ad Theodori Bezę calumnias responsio in 8.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1572.

REsponsio Germanica ad omnia Sophismata Pelagiani accidentis. Vrselis.

Propositiones de Peccato originis contra furores Manichæorum, & Pelagianorum. Ienæ in 4.

Impia dogmata.

Antidoton cõtra impium dogma Illyrici, quo asserit quod peccatum originis sit substantia. Ienæ in 4.

Disputatio de peccato originis contra Manichæos iussu Ducis Saxoniæ instituta Ienæ in 4.

Septem sectarorum Manichæorum discussio. Ienæ in 8.

Præstigiæ Lutheranæ.

Christophori Petralis. Apologia veræ doctrinæ de definitione Euangelii, oppositæ thrasonicis præstigiis Ioannis Wigandi Wittenbergensis in 4.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1573.

REſponſio ad Islebienſium Concionatorum falſam inſtitutionem. Germ.

Rationes, cur hæc propoſitio: Peccatum originis eſt corrupta natura: in controuerſia cum Manichæis nequeat conſiſtere. Ienæ in 4.

De homine integro, corrupto, renato, glorificato, & deuicinis rebus in 8.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1574.

BVllingeri reſponſio ad ſeptem præcipua accuſationis capita Lutheranorum.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1576.

Andreæ Muſculi diſputatio tertia de Cœna Dominica, oppoſita Caluiniſtarum corruptelis.

Articuli de cœna Dominica Miniſtris Eccleſiarum & Scholarum Marchiticarum, mandato D. Ioannis Georgii Marchionis Brandeburgici Electoris propoſiti &c.

Ad eoſdem articulos reſponſio piorum & Orthodoxorum aliquot virorum, Autore Lamberto Danæo.

Lucæ Oſiandri admonitio de errore Zvinglianorum &c.

Boquinus Notatio breuis præcipuarum cauſarum diuturnitatis in controuerſia de cœna Domini.

Papatum illum duriorem fatentur noſtros.

Querela de Secunda captiuitate Babylonica, & nouo Papatu.

ANNVS 1577.

HErmanni Hamelmanni diſputatio, cum aliquot concionatoribus Friſijs, in cauſa Sacramentaria, eiusq; vita.

Oſiandri Homiliæ duæ de cœna, Tubingæ Germ.

Anhaltinorum Theologorum Apologia,

Petri

Petri Glasseri libellus, quæ fuerit Lutheri sententia de cœna, vsque ad vitæ suæ finem. Lipsiæ Germ.

Victorini Strigelij commentarius de præsentia Corporis Christi in Cœna &c. dictatus anno 1553. in Academia Ienensi.

Iacobi Schegij refutatio Thesium Theodorici Schnepffij de personali vnione, &c.

Iacobus Schegius contra Vbiquitatis dogma.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1578.

APologia ad omnes Germaniæ Ecclesias reformatas, quæ sub Zvingliani, & Caluiniani nominis inuidia vim, & iniuriam patiuntur Tiguri in 8.

Argumentorum & obiectionum de præcipuis articulis doctrinæ Christianæ cum responsionibus, quæ sunt collectæ ex scriptis Philippi Melanchthonis, additis Scholijs

illustrantibus vsum singularum responsionum. Partes 7. Neapoli ab Anno 1578. vsque ad annum 1589. in 8.

Asinus auis. Asinus Auis ad Sacramentarios Heidelbergēses scripta ideſt Metamorphosis noua, qua Marcus Beumlerus, dum temere in auem falconē transire voluit, ridiculo errore in asinum commutatus est. Tubingæ in 4.

Assertio veræ & Orthodoxæ doctrinæ de vnitate personæ, & distinctione duarum naturarum in Christo, ac refutatio dogmatis de Vbiquitate, &c. Tiguri.

Christophori Pezelij declaratio doctrinæ de sacra cœna, Neostadij Germ.

Hermanni Pacifici expositio dilucida, qua ratione controuersia de Sacra Cœna facilè cognosci & componi possit.

Digitized by Google

LIBRI SECTAR.

ANNI 1579.

IOHANNIS Sturmii Antipappi tres contra Iohannis Pappi Charitatem & condemnationem Christianam in 4. Condemnationes.

Ambrosii Wolffii fundamenta Lutheranæ doctrinę de vbiquitate, atque adeo de Corporali præsentia Corporis Christi in Eucharistia ad orthodoxæ normã fidei expensa, & sub veritatis censura renouata ex orthodoxo cõsensu contra patres Bergensis. Geneuæ in 4.

De confessione Augustana, quo sensu iam pridem à sociis eius intellecta, accepta, & approbata fuerit, & de concordia Lutheri cum Martino Bucero, & Helueticis Ecclesiis Geneuæ in 4. Sensus cõfessionis Augustanæ.

Confutatio accusationum, quibus Sacramentarii Ecclesias puriores, quæ Augustanæ Confessionis subscribunt, onerare solent, continens verã doctrinam de Cœna Domini, & duabus in Christo naturis.

Digitized by Google

Item refutatio exegeſis Sacramentariæ. Lipſiæ.

Lucę Oſiandri Antiſturmius vnus Tubingæ in 4.

Accuſationes mutuæ.

Nicolai Selneceri confutatio accuſationum, quibus Sacramentarii Eccleſias puriores, quæ Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcribunt, onerare ſolent.

Nicolai Selneceri neceſſaria & breuis repetitio veræ & perſpicuæ doctrinæ de Cœna Domini &c.

Nicolai Cancerini defenſio Auguſtanę Confeſſionis contra Danielem Toſſanum Heidelbergenſem Theologum &c. Tubingæ, Germanice.

Ioannis à Ritus Baronis de vera communicatione Corporis Chriſti.

Lamberti Danęi reſponſio ad Nicolai Selneceri librum qui inſcribitur neceſſaria repetitio, &c.

Benedicti Thalmanni tractatus, In quo &c. Synuſiaſtarum, ſeu Conſubſtantiatorũ opinio de corporali præſentia, & orali manducatione refellitur.

Am-

Ambroſii Wolffii Liber cui titulus: Fundamenta Lutheranæ doctrinæ &c. ſub veritatis cenſuram reuocata &c.

ANNVS 1580.

ANNO 1580. Metrophanes patriarcha Conſtantinopolitanus vel in locum Ieremiæ ſucceſſit, & de Concordia à Lutherianis appellatus, illis in hunc modum reſpondit. *Rogamus itaque vos ne poſt hac labores nobis exhibeatis, neq; de iiſdem ſcribatis. Nam Theologos, qui Eccleſiæ lumina fuerunt alias aliter tractatis, & verbis quidem honoratis eos, factis vero reiicitis, armaq; noſtra nobis inutilia efficere vultis: excutere ſcilicet de manibus noſtris verba eorum Sancta, & diuina, quibus nos ad ſcribendum, & contradicendum vobis vti potuiſſemus. Quamobrem quantum ad vos attinet, liberaſti nos curis.*

Impoſturas accuſat Lutheranos Patriarcha Cõſtantinopolitanus.

Hoc anno edita in lucem & Concordia Bergenſis, admirabiles motus effecit, mirantibus, & frendentibus

Lutheranis tam informi monſtro ſeſe obſtetricaſſe, Caluinianis effuſe ridentibus, quamuis enim Saxones odia in Caluiniſmum non poſuerint, ciuitates tamen Imperiales, & Hanſeaticæ, Electorum Brandeburgicæ ditionis, Landgrauii, comites, & nobiles, quamlibet religionem tam abominandæ doctrinæ præferendam iudicabant.

Hinc Anhaltinorum, Wedenſium, Iſenburgicorum, Furſtenburgicorum, Hanouiorum, aliorumque comitum à Lutheriſmo receſſus, quamuis Lutherum laudent, à Concordia tamen ſe alienos eſſe teſtantur; Confeſſionem Auguſtanam ſe tueri, & propterea in pace religionis eſſe profitentur, Concordiam Bergenſem nouas habere hæreſes, ideo qui illam amplectantur, nec Confeſſionis Auguſtanæ, nec pacis, quæ de religione facta eſt, conſortes eſſe.

(*)

AN

ANNVS 1581.

ANNO 1581. Aquiſgranenſes hæretici iam palam Cæſari reſiſtebant, indicabãt ſe parituros verbo, ſed omnia differebant; nã violato magiſtratu, cum pœnas metuerent, proteſtantium tutela & interceſſione per multos annos vigorem legum eluſerunt; neq; tamen quam Lutheri partem ſequerentur cognoſcere potuerunt. Non erant illi Vbiquitarii, ſed Belgii vicinitate ciuiliores; Caluiniſtæ tandem primas tenuerunt; ſed vtroſque contra magiſtratum perfidia, rebellioque infamauit. Omnia vero recruduiſſe bella hoc anno videntur. Acies anni pręcedentis & huius tu lector, intuere. Adhuc ſupereſſe poſſunt, qui tum pugnarunt, & libris ſcriptis certę ſeſe ſectæ obligarunt. Nunquam hactenus ita vno gradu, eodemque ſibi occurrerunt. Tu lector, armaturarum nomenclationem audi.

Religionis pærtextu regionem captant Aquenſes hæretici.

AN-

ANNVS 1582.

ANNO 1582. ostendit verissimum esse, quod Comœdus dixit: *homine indocto nihil esse iniustius, qui nihil, nisi quod ipse fecerit, rectum putat.* Nam hoc anno cũ in Belgium, agente Alenconio, Calendarii Gregoriana reformatio receepta esset, contra insigniter furere cœperunt, hominum omnium quadratissimi prædicantes. Quamuis enim errorem veteres Mathematici, & patrum memoriâ Albertus Pighius, Paulus Forosempronienſis Episcopos, alijque notassent; ad hæc tamen tempora emendatio illa ventilata diu, omnibus promulgata: Galli, Angli, Belgæ sectarij, vt rem politicam susceperе; Soli Germani rudiores restitere. Principes quidem, quod à pontifice promulgaretur, auctoris odio repudiarunt. Prædicãtes, quod mireris, cum controuersiæ statum non intelligerent, vt qui in poculis magis, quam erudito puluere exercitati

Imperitia præceps in iudicando, & cum assentatores habet intractabilis.

ci ati essent, miras tragœdias conci-
tarunt, & quod supra quam dici po-
test, omni tempore lamẽtabile, hac
occasione multas animas, aut per-
uerterunt, aut in errore confirma-
runt. Dicebant illi. Papam mutare
tempora, statuere, ne dies decem,
qui elapsi essent, pro diebus cense-
rentur, velle vt dies vicesimus, deci-
mus esset. Solem reducere, aut siste-
re conati. Nullum certius signum
Antichristi esse, quam tam aperta
mendacia tradere. Dignum esse, qui
dies illos decem aut ne viueret, aut
vapularet, aut eculeo cruciaretur.
Quid huic imperitissimæ iactantiæ
addi potest? Sic enim litigabant in
alieno foro, & ostendebant, se nun-
quam, ne pictum quidem mathema-
ticum vidisse. Deus bone! Homines
adeo bardi, vt solem ignitum lapi-
dem putarent, nullius astri cursum
intelligerent, illâ pecuuinâ ruditate
ad miseros inescandos abusos esse?
Et vos, ô principes, ô nobiles vrbes
truncis illis credidisse, & forte adhuc
credere? Serio sanè laboratum à pe-
ritio-

Impia peruertendis animabus strophæ.

Mathematici sederunt prædicantes.

ritionibus ſectarijs, vt bucconesillos compeſcerent, ne toti mundo ridendum exponerent Euangelium, tam vaſtâ ignorantiâ falſum. Agite, temporum ratio ad annum Iubilæum pertinet, tenebris additæ gaudia, & felici ſtupori hecatombem anni ſecularis immolate.

ANNVS 1583.

Palatinatus Luthericus.

ANNO 1583. Cauſam ſuam tergiuerſando deteriorem Lutherani fecerunt; colloquium enim à Caluiniſtis oblatum recuſarunt. Potentia Ludouici Principis in preſens tuti, eius morte vero periit in toto Palatinatu Lutheraniſmi nomen.

Ad nouum monſtrum omnes concurrũt.

Quartus hic ab edita in lucem concordia agitur, cum vero vt inuiſam auem, Germanicamq; noctuam omnes eam impeterent, hoc anno apologiam ediderunt, contra Anhaldinos, Bremenſes, Irenæum, Naſum, hos enim nominant, queruntur turmatim libellos famoſos, Satyras, paſquillos ſparſo, demum etiam libellum

bellum cui titulus ſit: *Noua nouorum*. Præcipue tamen Neuſtadianos, & Wolffium inſectantur.

Quantas ille annus lacrymas dederit, etiam inter ſua gaudia Academici Saxones audient. Anno enim illo mortuus eſt Ludouicus Palatinus, qui Lutheraniſmum cum vbiquitate, quæ contra vim nominis ſui palatinatu exulauerat, denuò reuocaret: pro Friderico filio tutor, & adminiſtrator Ioannes Caſimirus ſucceſſit, & Lutheranos, cum ipſa Concordia expulit; exulantibus addita ludibria, & inuenti prętextus, vt iure merito pelli viderentur. Nec hic calamitas ſtetit, ſed alias quoq; prouincias contagione peruaſit: magna enim auctoritas Caſimiri, Comites, nobilesq; in partem traxit. Quin & in Saxonia occulti Caluiniani criſtas erexêre.

Mobile mutatur ſemper cũ principe vulgus.

AN-

ANNVS 1584.

Facilius tetricas phantasias, quam vestem exuunt hæretici.

ANNO 1584. die 17. Iulij, toto Palatinatu indigni iudicati sunt prædicantes Lutherani, illi videlicet, qui se Caluinismo contaminare noluerunt: multi namque fortunam secuti, tot promissiones, subscriptiones, & iuramenta suis cõmodis posthabuere.

Causas exiliorum tradunt Caluiniani sex: *Prima, quod cum Caluinianis nec ad baptismũ patrini assistere, nec defunctis extremũ honorem exhibere vellent.* Secunda, *quod contra suos magistratus falsum testimoniũ dixerint, eosq; pertinaciter, quasi impia dogmata fouerant, traduxerint.* Tertia, *q acerbo sint in Magistratus suos animo, externa imperia, potentiamq; respexerint, eaq; re animos ciuium terruerint.* Quarta, *quod ne ciuilem quidem pacem cum Caluinianis colere, non in eodem consilio cõsidere, non aue dicere, voluerint.* Quinta, *quod τὸν ἔλεγχον verterint in λοιδορίαν, veram, iustamque errorum reprehensionem, in falsas*

Accusantur mali, sed à peioribus.

falsas calumnias; nam hæresibus, vitijs, idololatriaq; præsentis Caluinianos diabolo deuouerunt, eosq; Arianos, Sacramentarios, in Sacramenta contumeliosos, fanaticos appellarunt. Sexta, *quia animaduersum est, eos magna ex parte, ad superbiã, ferociam, contumaciam educare, atque instituere iuuentutem. Itaque necessario illos à Republica remouendos, vt subtracta materia vis incendij elangueſcat, ac exstinguatur.* Tanti mali causa Concordibergensis Chimæra omnium pene articulorum fidei abnegatrix, & plurimarum hęreseon promotrix: eo enim monstro territi plurimi à Cõcordia desciuere. Causas Haidelbergenses considerate Lutherani, quãq; sit expeditum, atq; in promptu Ministris Caluinianis tradere gladium suis Magistratibus, quo iugulemini. Quod enim sanguinem non dederitis, summæ principis clementiæ imputant, adduntque plerosque vestrum libro concordiæ, quem non legeritis, & cuius rationem reddere non potueritis subscripsisse. Quid hic habetis, quo exultetis?

Nunc eadem buccina iubilant.

Calumniator cũ sauciauit, beneficium putat, q; non occidit.

tis ? Quid eſt hoc loco, non flebile? Palatinatus ante Catholicus, exiguo tempore Lutheraniſmum profeſſus; ſed mox ambitioſè decertantibus Academicis, per annos octodecim inductus eſt Zwinglianiſmus à Friderico; deinde per annos ſeptem reductus Lutheraniſmus; nunc viget Caluiniſmus. Quæ eſt conſcientia, quæ vertigo, tam pugnantes religiones, tam feruide, quaſi ſolas ſaluti ſufficientes ſuſcipere ? Verum hoc omitto. Damna veſtra ſentire vos cupio. Secundum iam transfugium Palatinatus à vobis in quo iam annvs 33. perſtitit, lugendum eſt,

Miſera res eſt religionũ crebra mutatio.

Pone truces animos Concordia, deſere faſtum
Dimidia iam parte minor, iam Rhenus, & Iſter
Aduerſa proparte fluunt, veterem nouus error
Expulit, effugiunt de Codice, ſubſcriptorum
Nomina, nunc alia pugnant in parte
LEONES.

Amiſso Palatinatu Lutherani vires perdiderc.

Ite

Ite citi, è lætis hæc demite tempora fastis.
Si tantos Albis victo canit amne triumphos,
Quid faciet victor regali flumine Rhenus?

Dimidia iam parte minor, sed quod est, miserabilius est, dimidium illud secum infestis armis dissidet, & à pluribus sui cultoribus contemnitur: Brandeburgicus enim Elector, non magnum discrimen esse inter dissidentes Lutheranos arbitratur. Scio Lutheranis ingratum esse, omnem eam, quæ est contra librum Cõcordiæ, mentionem. Affirmo tamen, librum eum, causam dedisse, vt abolerentur, quæ adhuc restare videbãtur, reliquiæ Lutheranismi. Si mihi nõ creditur, quia me mea suspectum facit professio, deuotissimo laruæ Concordibergensis mancipio Polycarpo Leisero credendum est. Ille libros Chemnicianos commendans senatoribus Lubecẽsibus, Hamburgensibus, Lüneburgensibus, Rostochien-

Cõcordiæ liber perdidit Lutheri reliquias.

Item refutatio exegeſis Sacramentariæ. Lipſiæ.

Lucę Oſiandri Antiſturmius vnus Tubingæ in 4.

Accuſationes mutuæ. Nicolai Selneceri confutatio accuſationum, quibus Sacramentarii Eccleſias puriores, quæ Auguſtanæ Confeſſioni ſubſcribunt, onerare ſolent.

Nicolai Selneceri neceſſaria & breuis repetitio veræ & perſpicuæ doctrinæ de Cœna Domini &c.

Nicolai Cancerini defenſio Auguſtanę Confeſſionis contra Danielem Toſſanum Heidelbergenſem Theologum &c. Tubingæ, Germanice.

Ioannis à Ritus Baronis de vera communicatione Corporis Chriſti.

Lamberti Danęi reſponſio ad Nicolai Selneceri librum qui inſcribitur neceſſaria repetitio, &c.

Benedicti Thalmanni tractatus, In quo &c. Synuſiaſtarum, ſeu Conſubſtantiatorũ opinio de corporali præſentia, & orali manducatione refellitur.

Am-

Ambroſii Wolffii Liber cui titulus: Fundamenta Lutheranæ doctrinæ &c. ſub veritatis cenſuram reuocata &c.

ANNVS 1580.

ANNO 1580. Metrophanes patriarcha Conſtantinopolitanus vel in locum Ieremiæ ſucceſſit, & de Concordia à Lutherianis appellatus, illis in hunc modum reſpondit. *Rogamus itaque vos ne poſt hac labores nobis exhibeatis, neq; de iiſdem ſcribatis. Nam Theologos, qui Eccleſiæ lumina fuerunt alias aliter tractatis, & verbis quidem honoratis eos, factis vero reiicitis, armaq; noſtra nobis inutilia efficere vultis: excutere ſcilicet de manibus noſtris verba eorum Sancta, & diuina, quibus nos ad ſcribendum, & contradicendum vobis vti potuiſſemus. Quamobrem quantum ad vos attinet, liberaſti nos curis.*

Impoſturas accuſat Lutheranos Patriarcha Cõſtantinopolitanus.

Hoc anno edita in lucem & Concordia Bergenſis, admirabiles motus effecit, mirantibus, & frendentibus

Lutheranis tam informi monſtro ſeſe obſtetricaſſe, Caluinianis effuſe ridentibus, quamuis enim Saxones odia in Caluiniſmum non poſuerint, ciuitates tamen Imperiales, & Hanſeaticæ, Electorum Brandeburgicæ ditionis, Landgrauii, comites, & nobiles, quamlibet religionem tam abominandæ doctrinæ præferendam iudicabant.

Hinc Anhaltinorum, Wedenſium, Iſenburgicorum, Furſtenburgicorum, Hanouiorum, aliorumque comitum à Lutheriſmo receſſus, quamuis Lutherum laudent, à Concordia tamen ſe alienos eſſe teſtantur; Confeſſionem Auguſtanam ſe tueri, & propterea in pace religionis eſſe profitentur, Concordiam Bergenſem nouas habere hæreſes, ideo qui illam amplectantur, nec Confeſſionis Auguſtanæ, nec pacis, quæ de religione facta eſt, conſortes eſſe.

(*)

AN

ANNVS 1581.

ANNO 1581. Aquiſgranenſes hæretici iam palam Cæſari reſiſtebant, indicabãt ſe parituros verbo, ſed omnia differebant; nã violato magiſtratu, cum pœnas metuerent, proteſtantium tutela & interceſſione per multos annos vigorem legum eluſerunt; neq; tamen quam Lutheri partem ſequerentur cognoſcere potuerunt. Non erant illi Vbiquitarii, ſed Belgii vicinitate ciuiliores; Caluiniſtæ tandem primas tenuerunt; ſed vtroſque contra magiſtratum perfidia, rebellioque infamauit. Omnia vero recruduiſſe bella hoc anno videntur. Acies anni pręcedentis & huius tu lector, intuere. Adhuc ſupereſſe poſſunt, qui tum pugnarunt, & libris ſcriptis certę ſeſe ſectæ obligarunt. Nunquam hactenus ita vno gradu, eodemque ſibi occurrerunt. Tu lector, armaturarum nomenclationem audi.

Religionis pærtextu regionem captant Aquenſes hæretici.

AN-

ANNVS 1582.

ANNO 1582. ostendit verissimum esse, quod Comœdus dixit: *homine indocto nihil esse iniustius, qui nihil, nisi quod ipse fecerit, rectum putat.* Nam hoc anno cũ in Belgium, agente Alenconio, Calendarii Gregoriana reformatio recepta esset, contra insigniter furere cœperunt, hominum omnium quadratissimi prædicantes. Quamuis enim errorem veteres Mathematici, & patrum memoriâ Albertus Pighius, Paulus Forosempronienſis Episcopos, alijque notassent; ad hæc tamen tempora emendatio illa ventilata diu, omnibus promulgata: Galli, Angli, Belgæ sectarij, vt rem politicam susceperè; Soli Germani rudiores restitere. Principes quidem, quod à pontifice promulgaretur, auctoris odio repudiarunt. Prædicãtes, quod mireris, cum controuersiæ statum non intelligerent, vt qui in poculis magis, quam erudito puluere exercitati

Imperitia præceps in iudicando, & cum assentatores habet intractabilis.

ci ati essent, miras tragœdias conci-
tarunt, & quod supra quam dici po-
test, omni tempore lamẽtabile, hac
occasione multas animas, aut per-
uerterunt, aut in errore confirma-
runt. Dicebant illi. Papam mutare tempora, statuere, ne dies decem, qui elapsi essent, pro diebus cense-rentur, velle vt dies vicesimus decimus esset. Solem reducere, aut siste-re conati. Nullum certius signum Antichristi esse, quam tam aperta mendacia tradere. Dignum esse, qui dies illos decem aut ne viueret, aut vapularet, aut eculeo cruciaretur. Quid huic imperitissimæ iactantiæ addi potest? Sic enim litigabant in alieno foro, & ostendebant, se nun-quam, ne pictum quidem mathema-ticum vidisse. Deus bone! Homines adeo bardi, vt solem ignitum lapi-dem putarent, nullius astri cursum intelligerent, illâ pecuuinâ ruditate ad miseros inescandos abusos esse? Et vos, ô principes, ô nobiles vrbes truncis illis credidisse, & forte adhuc credere? Serio sanè laboratum à pe-ritio-

Impia per-uertendis animabus strophæ.

Mathema-tici sede-runt præ-dicantes.

ritionibus sectarijs, vt bucconesillos compescerent, ne toti mundo ridendum exponerent Euangelium, tam vastâ ignorantiâ falsum. Agite, temporum ratio ad annum Iubilæum pertinet, tenebris additæ gaudia, & felici stupori hecatombem anni secularis immolate.

ANNVS 1583.

Palatinatus Luthericus.

ANNO 1583. Causam suam tergiuersando deteriorem Lutherani fecerunt; colloquium enim à Caluinistis oblatum recusarunt. Potentia Ludouici Principis in præsens tuti, eius morte vero periit in toto Palatinatu Lutheranismi nomen.

Quartus hic ab edita in lucem concordia agitur, cum vero vt inuisam auem, Germanicamq; noctuam omnes eam impeterent, hoc anno apologiam ediderunt, contra Anhaldinos, Bremenses, Irenæum, Nasum, hos enim nominant, queruntur turmatim libellos famosos, Satyras, pasquillos sparso, demum etiam libellum

Ad nouum monstrum omnes concurrũt.

bellum cui titulus sit: *Noua nouorum*. Præcipue tamen Neustadianos, & Wolfium insectantur.

Quantas ille annus lacrymas dederit, etiam inter sua gaudia Academici Saxones audient. Anno enim illo mortuus est Ludouicus Palatinus, qui Lutheranismum cum vbiquitate, quæ contra vim nominis sui palatinatu exulauerat, denuò reuocaret: pro Friderico filio tutor, & administrator Ioannes Casimirus successit, & Lutheranos, cum ipsa Concordia expulit; exulantibus addita ludibria, & inuenti prętextus, vt iure merito pelli viderentur. Nec hic calamitas stetit, sed alias quoq; prouincias contagione peruasit: magna enim auctoritas Casimiri, Comites, nobilesq; in partem traxit. Quin & in Saxonia occulti Caluiniani cristas erexêre.

Mobile mutatur semper cũ principe vulgus.

ANNVS 1584.

Facilius tetricas phantasias, quam vestem exuunt hæretici.

ANNO 1584. die 17. Iulij, toto Palatinatu indigni iudicati sunt prædicantes Lutherani, illi videlicet, qui se Caluinismo contaminare noluerunt: multi namque fortunam secuti, tot promissiones, subscriptiones, & iuramenta suis cõmodis posthabuere.

Accusantur mali, sed à peioribus.

Causas exiliorum tradunt Caluiniani sex: *Prima, quod cum Caluinianis nec ad baptismũ patrini assistere, nec defunctis extremũ honorem exhibere vellent.* Secunda, *quod contra suos magistratus falsum testimoniũ dixerint, eosq; pertinaciter, quasi impia dogmata foueant, traduxerint.* Tertia, *qp acerbo sint in Magistratus suos animo, externa imperia, potentiamq; respexerint, eaq; re animos ciuium terruerint.* Quarta, *quod ne ciuilem quidem pacem cum Caluinianis colere, non in eodem consilio cõsidere, non aue dicere, voluerint.* Quinta, *quod τὸν ἔλεγχον verterint in λοιδορίαν, veram, iustamque errorum reprehensionem, in falsas*

falsas calumnias; nam hæresibus, vitijs, idololatriaq; præsentis Caluinianos diabolo deuouerunt, eosq; Arianos, Sacramentarios, in Sacramenta contumeliosos, fanaticos appellarunt. Sexta, *quia animaduersum est, eos magna ex parte, ad superbiã, ferociam, contumaciam educare, atque instituere iuuentutem. Itaque necessario illos à Republica remouendos, vt subtracta materia vis incendij elangueſcat, ac exstinguatur.* Tanti mali causa Concordibergensis Chimæra omnium pene articulorum fidei abnegatrix, & plurimarum hęreseon promotrix: eo enim monstro territi plurimi à Cõcordia desciuere. Causas Haidelbergenses considerate Lutherani, quãq; sit expeditum, atq; in promptu Ministris Caluinianis tradere gladium suis Magistratibus, quo iugulemini. Quod enim sanguinem non dederitis, summæ principis clementiæ imputant, adduntque plerosque vestrum libro concordiæ, quem non legeritis, & cuius rationem reddere non potueritis subscripsisse. Quid hic habetis, quo exulte-

Nunc eadem buccina iubilant.

Calumniator cũ sauciauit, beneficium putat, ꝙ non occidit.

Ite citi, è lætis hæc demite tempora fastis.
Si tantos Albis victo canit amne triumphos,
Quid faciet victor regali flumine Rhenus?

Dimidia iam parte minor, sed quod est, miserabilius est, dimidium illud secum infestis armis dissidet, & à pluribus sui cultoribus contemnitur: Brandeburgicus enim Elector, non magnum discrimen esse inter dissidentes Lutheranos arbitratur. Scio Lutheranis ingratum esse, omnem eam, quæ est contra librum Cõcordiæ, mentionem. Affirmo tamen, librum eum, causam dedisse, vt abolerentur, quæ adhuc restare videbãtur, reliquiæ Lutheranismi. Si mihi nõ creditur, quia me mea suspectum facit professio, deuotissimo laruæ Concordibergensis mancipio Polycarpo Leisero credendum est. Ille libros Chemnicianos commendans senatoribus Lubecẽsibus, Hamburgensibus, Lüneburgensibus, Rosto-

Cõcordiæ liber perdidit Lutheri reliquias.

inter se residere passi fuissent. Neque enim de libro tantopere sollicitisumus, aut pro eo contendimus: sedipsa doctrina est de qua agimus, quam synceram & omnibus inferorum portis insuperabilem in eo contineri scimus, eoque ad posteros eam propagari optamus.

Causæ iustæ repudiandi Cõcordiam.

Cum igitur hunc librum magnates simul, & eruditi reiicere incipiant: duo hominum genera sese produnt. Alii proteruiendi, nobisque insultandi ansam inde arripiunt, qui nos vident, quasi fœtum, vix dum natu, & protinus extinctum, foueamus. Qua irrisione simplices adeo offenduntur, vt ipsi quoque propemodum defectionem ab illo libro meditentur, quia errorum segetem in illo contineri clamitatur. In aliis labascit fides, qui de Ecclesiæ & synceræ doctrinæ in ea conseruatione pene desperant, atq; metuunt, ne de saniore religione iam sit actum. Quid ergo? Num ne & nos librum hunc abiiciemus, ne soli irrideamur ob aliorum inconstantiam? An & ipsi de conseruatione & propagatione doctrinæ in illo libro comprehensæ animũ abiiciemus? Minime vero. Quin con-

Concordia in partu expressa.

Pauci, & de ridiculo aliis sunt Cõcordiæ defensores

non potest esse constantia publici, crassi, & quem manus recusant, erroris. Nunc quæso, quis Iubilæum celebrat, Concordistæ, an concordiæ Bergensis inimici? si Concordistæ; pauci sunt; & alijs ludibrio. Si alij; Concordistis sunt apostatæ. At in Saxonia viget ille liber. Imò vero publicè colitur, priuatim irridetur. In publico est adulatio, in occulto odium. Iam tot anni docuere, nec professioni, nec iuramentis Wittebergensium esse credendum, si enim octiduo ter confessionē mutauit Smidelinus Bergensis Chimęrę parens, quid mirum si illa quoque intra cunas suffocetur? Nã omnium Ecclesiarum suarum iudicium Dresdana in synodo expressũ, paucis illis possunt opponere. De tota re, cum recentem Danielis Hostmanni controuersiam narrat, ita testatur historia.

Det serenissimus liberam synodum, cum fide, non fraudi ferè libertatē, vna dies explodet vecordiã.

In Germania, quæ vt Africa monstrorum, sic hæreseon est feracissima, inter alia monstrosam quandam sectam, quam vbiquitatem Do-

hanc Luthero mortuo Eccleſię Saxonicæ Doctore Philippo Melanchthone acriter impugnarunt. Is enim in Epiſtola ad Fridericum comitem Palatinum, quam ſcripſit anno LIX. Alii inquit, Vbiquitatem excogitarunt. Et addit, Hæc ſunt portentoſa omnia. Sed & anno deinde LXXI. celebrarunt Synodum Dreſdenſem, conſentientibus omnibus Superintendentibus Ducatus Saxonici, nec non Doctoribus Academiarum Lipſiæ & Wittenbergę, atque ibi ſtatuerunt Vbiquitatē corporis Chriſti eſſe horribilem prophanationem omnium articulorum Symboli, & renouationem omnium hæreſeon. At non fluxerunt anni decem, quando prodiit ex eadem Wittenberga, Lipſia, ceteriſque eius regionis locis noua Concordia; in qua tantopere damnata illa vbiquitas recipitur pro articulo fidei. Sic enim habet Concordia, edita anno 1580. in forma quarta, pagina 731. Reuera omnia implet & vbique non tantum vt Deus, verum etiam vt homo

Dreſdæ Vbiquitas damnata.

ANNVS 1585.

ANno 1585. Lætitia quidem vos afflutis, o lubiliarii, sed tanta interturbatione, melancholiaq, erat Osiander, vt eum Haidelbergenses miserati, Epistolam consolatoriam scribere aggressi sint. timent enim ne morbus inualescat, Summa acerbissimæ consolationenis est. Neve lint esse VBIQVE, qui enim VBIQVE sunt, nusquam sunt. *Recreet, inquiunt, igitur vos Antiochi regis Asiæ exēplum, qui priuatus parte regni, benigne sibi a populo Romano factum esse dixit, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis vteretur. Meminisse etiam ambiguam fuisse, & non solidam vestram in Palatinatu administrationem, quam iam Marbachius ille senex, iam eius assecla, iam aulici concionatores sibi vendicabant.*

Consolatio hu-bilia ipso vul-nere gra-uius erit.

Consolantur etiam exemplo aliarum mutationum. *Mutationes*, inquiunt, *in Ducatu Virtembergico quas tuor*

modatum agendum: vos rerum Domini, iam vestram agendam, iam eius particulas quasdam: iam articulos Concordiæ Lutheri, & Buceri: demum Pandoram vestram Bergensem, subscribendam, proposuistis: detrectantes remouetis, & exauctoratis. In Saxonia vt de Flaccianis olim explosis, & perse ingressam reductis nihil alicamme anno 70. Iacobe, formulam Concordiæ præscriptis quam clarissimus vir D. Hesshusius formulæ vestræ Bergensi non minus discrepare, publico & edito scripto asseuerauit, quam tenebris: ibidem anno 74. Articuli Torgæscripti, & nomine Confessionis editi sunt, in quibus vestra vbiquitas explodebatur: quod ita egre ferens, Iacobe, eo statim consolatus, ne quicquam esset, donec Vbiquitas, quæ tota fere Europa clarum redalit, in formulam vestræ Concordiæ irrepsisset, & canonizaretur. Quid, D. Iacobe quod sibi publice scripto, nimirum in Apologia anno 81. edita pag. 329. obiecerunt Anhaltini Theologi vivi adhuc sint, sexcitus autographos demonstrare possit, te ctidiui Pastoris ter iuam, de controuersijs capitibus fidem,

Concordiæ fabri ante alitet censere.

Torgauia contraria Bergis.

Torgæ vbiquitas explosa.

Octo dies ter Confessionem immutat.

diderint, ſolent enim animi leues, quamuis nondum debellatum ſit, temporario ſucceſſu efferri, parum memores in lubrico ſtare victoriam, quam vnius animulæ affect⁹, vel corpuſculi caſus euertere poteſt. Quantum enim ante paucos annos abfuit per diſſidia, ruina academiæ Heidelbergenſis? Quam nunc facile eſt Arminianum aliquem, vel occultum Socinianum ſurrepere, aulamque vertere? Flete in miſero ſtatu, timete in lubrico, nolite fidere in incerto, nondum periit Vorſtius.

Hæreſis cum inclinauit facile ruit.

ANNVS 1586.

ANNO 1586. ingentium denuo diſcordiarum ſeminaria dedit, Monomachia enim inter duos Papas, alterum Germaniæ Iacobum Andreæ: alterum Galliæ, Theodorum Bezam: quorundam ſimulationem ſuſtulit, qui falſo putabant conueniri inter partes poſſe. Multi enim Gallorum exiſtimabant de ſola cœna eſſe certamen inter Lutheranos, & Zvinglianos: in præcipuis conuenire, vt Baro Clerouantius

Nompelgartū parua arca magni certaminis atheiſmū promouit.

uantius proteſtatur. Hoc colloquium cum in Francorum manus veniret, admirabilem admirationem peperit, tot hæreſes ex orco reſuſcitatas cum in conſpectu, & tantum odium inter ſectas, tot verbis expreſſum contemplarentur; nihil inter hos cõuenire omnes augere diſſenſiones, hoc laborare, ne victi veritate exiſtimationis iacturam facerent, omnia enim experiri mauult perfidia, quam erraſſe videri. Quid eo Colloquio actum ſit libro de pace Germaniæ expoſui. Orta eſt, & firmata ex illo Colloquio, non vno in loco Hæreſis eorum, qui omnia ſuſque deque habent, quales olim anno 1556. plurimi erant Wittebergæ, etiam inter coryphæos, & magiſtros. *Vides*, inquit Georgius Fabricius Lutheranus ad Hieronymum wellerum conſulem Auguſtanum. *Vides quale ſæculum, quales homines, ſumpſerunt aliqui corpus, & ſanguinem Chriſti, annos ſupra triginta, & iam diſputant quid ſumpſerint? Et ſuas conſolationes, quas in agone habere debebant,*

Gloria cũ iactura veritatis quæritur.

Magna fiducia docent, de cuius veritate poſt annos 30. dubitant.

bant, abiiciunt, eludunt, & Sanguinem Dei conculcant.

Nunc quidem, vt in velabro olearii ex composito mutuas operas tradunt, Iubilæum concinunt, & Caluiniſtæ riſu docuere, cognoſcere ſe matrem, Lutheranam apoſtaſiam; at Pareus, qui hoc anno 1617. præſul eſt, & ampiruat, olim anno 1586. aliter locutus eſt, in Methodo controuerſiæ Vbiquitariæ. *Nihilo clementius Vbiquitaria factio nos tractat, quæ cum crudeliſſimo diſſidio tantum in nos odium exercet, vt non dicam Antichriſti Romani, & Ieſuitarum ſed ipſorum Conſtantinopolitanorum amicitiam citius, quam noſtram toleret, ambiatque: nec ſe illud aliter ſatiare poſſe oſtendit, quam ſi, quod ſolum adhuc reſtat, crudelitatis ſuæ miniſtros inueniat, qui ferro flammaque cauſam eius nobiſcum diſceptent.* Quid de Marbachio dicam? qui cum hoc anno nomine Acad. Heidelbergenſis famoſum libellū ſcripſiſſet, Heidelbergenſes apud Clagenfurtenſes falſi eum accuſant. Nunc eodē in curru triumphāt.

ANNVS 1587.

ANNO 1587. furiis contra Bezam, & ſocios, contraq; Lutheranos abſumptus eſt.

ANNVS 1588.

ANNO 1588. ardente adhuc bello Colonienſi, à Schenckio iterũ capta Bonna, continuata ſunt prœlia. Vlmę etiam ſynodus Lutheranorũ congregata eſt, omnia facta ſunt, ſed nihil ſalutare; ſua quiſq; negotia egit, non reipublicæ; Affectibus omnes, non religioni ſtuduerant. Diſcordias ex monumentis eorum publicis, tu lector diſce.

ANNVS 1589.

ANNO 1589. Nobilis illa diſputatio apud Marchionem Badenſem feliciſſimum habuit exitum, cũ acer ingenio, & maturus pudentia, perſpecta impoſtorum inſania, Deo mi-

miſericorditer adiuuante, in priſcam religionẽ animos retulit, ſubditosq; reduxit. Nihil opus eſt monere vlterius; acta, & vtrimque ſcripta extant, ex quibus conſtat, Iacobum Andreæ ſtatum controuerſiæ inter ſe & Catholicos neſciuiſſe, fraudes eorum omnibus patuiſſe.

Quia vero quamuis victi hęretici, & abiecti, fractique, nolunt cecidiſſe videri, Smidelinus ſuis perſuadere conatus eſt, victorem eſſe ſe, rem ſtrenue egiſſe; itaque hominem arrogantem hiſce literis monet Piſtorius, vt ſe ad modeſtiam reuocet.

Audio te, Doctor Andrea, pro conſuetudine tua, Thraſonice gloriari: omnes æquas à me reiectas eſſe conditiones. Impudens es, ſi dixiſti: immemor ruboris tui, ſi confirmas: κεκαυτηριασμένος ἰδιαυτυεί δησιν, ſi perges. Quid cogitas, cum ad acta? cum ad oculos curiæ? cum ad clariſſimam lucem totius vrbis? cum in receſſus Conſcientiæ tuæ? cum ad Tribunal Chriſti? cum ad factum iuramentum reſpicis? An igitur omnem exuiſti pudorem? & hanc

vim ad reliquas virtutes tuas, & multorum annorum exempla, acceſsionem eſſe maximæ impudentiæ? Quid dices, cum acta diei Mercurii extrema cogitas? Non igitur ſpero, tam immite bellum te indixiſſe veritati, vt ſordidare extremam ætatem adeo turpi mendacio conſtitueris. Ne, quæſo, ſi hactenus peccaſti, pecca iam ſenex, vicinus iudicio Chriſti. Acta ante oculos tuos, Principis Iacobi memoria, optimorum hominum teſtimonia, ipſe aër, & ipſi parietes, vbi iſta verba effudiſti, ante conſpectum tuum obuerſentur. Satis te in contemptionem proieciſti, ſatis affectam tuam ætatem dedecoraſti; & ipſe meminiſti, quod hic tibi accidit, in cæteris tuis audaciſſimis, iam obſcuratis miſsionibus & colloquiis non accidiſſe: vt te Dialecticũ & Doctũ eſſe negares; probares idiotam eſſe, & confidere in vna Germanica garrulitate. Chriſtus te vel conuertat, vel certe verecundum in mundo faciat, vel ſic premat, ne Eccleſiam Chriſti inaniloquentia tua aſpergas: ſed totum vomitum in ſupergeneralẽ Eccleſiã tuam infundas Amen. Noli aduerſus ſtimulum calcitrare:

Impudentia hæreſi neceſſaria.

trare: reuoca te, ante extremum vitæ tuæ diem, vel ad Christi Ecclesiam, vel certe ad Ethicam modestiam. Sic abi, instructus isto viatico: cætera expediemus in proximo congressu, quẽ Princeps cogitat, vel in literis, vel libris publicis, nisi parces verecũdiæ tuæ. Ne Christi nostri Saluatoris mandata, ne Ecclesiæ consuetudinẽ perpẽde, quæ ignoras: Ethica gentiliũ Philosophorum præcepta (exempla Germanorũ) consuetudinẽ patriæ nostræ, ista in animo tuo, & ante oculos pone, & satis esse puta, quod hactenus feciſti. Deus te illuminet, ſi illuminari potes: quod certe opto vt fiat, cum animæ tuæ commodo. Scripsissem citius, nisi boni viri, quos istis inanitatibus compleuisti, paulo serius significassent. Audio Principi optimo imponi contumeliam: quod si verum est, doleo rabiem vestram non posse criminationibus, quas impie in me iacitis, exsaturari: & moneo vos officii quod debetis: & flabellis vestris Principum animos disiungatis. Celeriter, Badenæ, Cal. Decemb. anno 1589.

Hæresis ne moraliter quidem modesta est.

Qualis fuit, ô Lutherani, Iacobi vestri, talis nunc quoque est vestra glo-

gloriatio. Mittite, quæso, hæc vana, & veſtras conſcientias conſulite, veſtras, inquam, conſcientias, & libros veſtrorum.

LIBRI SECTAR. ANNI 1580.

Antipappus.

TRes partes prioris Antipappi 1. commonitio. 2. Antiprœmium. 3. Anti Oſiander pro cæteris Eccleſiis & pro ſynodo Neapoli. in 4.

Antioſiander.

Lamberti Danæi Anti Oſiander ſiue Apologia Chriſtiana ſimul & neceſſaria, in qua Heluticæ Eccleſiæ, & quæ cum iis in Confeſione conſentiunt, tum etiam eorum de Cœna Domini ſententia defenditur aduerſus iniuſtam Lucæ Oſiandri condemnationem. Geneuæ in 8.

Neceſſaria reſponſio ad ſcriptum, quod inſcribitur: Pia & fidelis ad Gallicas, & Belgicas Eccleſias admonitio. Geneuæ in 8.

Antidanæus.

Stephani Gerlachii Anti Danæus ſiue reſponſio, qua Lamberti Danæi figmenta, & calumnia quos contra Anti Sturmiũ Oſiandri in cauſa ſacrę Cœnę Dominicę, & Maieſtatis Chriſti

sti hominis impotenter, euomuit, detegũtur, & confutantur. Tubingæ in 4.

Consolatio eorum, qui ob sanam doctrinam de Sacramentis, & præsertim de Cœna Domini hinc inde persecutionẽ patiuntur. Neostadii Germanice, hic liber genuit tres alios, inquit Hospinianus, pagina 368.

Respondit ad hunc libellum Lucas Osiander, & Nicolaus Camerinus: sed mox eorum calumniis oppositũ fuit aliud scriptum excusum hoc ipso 1580. Neostadii Germ.

Iohannes Marbachius Lutheranus contra Danielem Tossanum.

Ioachimi Giftheil cõmonefactio in materiam de Cœna Dom. Argentorat.

Wilhelmi Holderi admonitio de Theodori Bezæ &c. aduersus Iohannem Olearii explicatio quæstionis contra Pappum.

Heshusii concio germanica de personali & in æternũ inseparabili vnione duarum naturarum in Christo Islebii. Calumniæ morbus.

Ioan. Magiri Refutatio hiſtoriæ Auguſtanæ Confeſſionis ab Ambroſio Wolffio conſcriptæ. Tubingæ Germanice.

Nicolai Selnecceri Epiſtola, in qua reſponder Lamberti Danæi reſponſioni &c.

Danielis Toſſani defenſio ſanæ doctrinæ de Cœna aduerſus Ioh. Marbachium. Neoſtadii Germ.

Beza contra Pappum pro defenſione homiliarũ duarum de Cœna.

Pappus hunc librum confutat.

LIBRI SECTAR.
ANNI 1581.

THeodori Bezæ reſponſio pro corporis Chriſti veritate aduerſus vbiquitatis cõmentum, & Guilhelmi Holderi conuitia: addita eſt reſponſio aduerſus Iacobi Andreæ calumnias. Geneu. in 8.

Calumniæ.

Reſponſio altera ad Iacobi Andreæ calumnias. Geneu. in 4.

Epiſtola Apologetica cõtra Iacobũ Andreæ Neuſtadii. Geneu. in 4.

De

De Euchariſtica ambroſia contra Iohannem Pappum ibid. in 4.

Reſponſio triplex ad fratres Tubingẽſes, & triplex eorum ſcriptum de tribus grauiſsimis quæſtionibus: de Cœna Domini, de Maieſtate hominis Chriſti, & de non damnandis Eccleſijs Dei, nec auditis, nec vocatis. Geneuæ in 8. Damnationes mutuæ.

Examen libri de duabus in Chriſto naturis, de vnione hypoſtatica, & Idiomatum quæ illa ſequuntur, communicatione, à Martino Chemnitio conſcripti. Geneuæ in 8.

Anhaltinorum Theologorum repetitio breuis, ſimplex, & perſpicua Orthodoxæ Cõfeſsionis de aliquot articulis controuerſis: Item de Myſterio Incarnationis verbi, & vnionis hypoſtaticæ cõtra Vbiquitatem, & rea em communicationem Idiomatum aſſertio. Neapoli in 4. Vbiquitas.

Petri Warenburgij reſponſio ad ſcripta Hermanni Hamelmãni, quo conatur probare Ambroſium Wolfium, & alios Sacramentarios falſo pro ſe allegare B. Theodoreti teſti-

monia. Item ad judicium ab eodem Hamelmanno editum de libro consensus orthodoxi in causa Eucharistica. Neostadij in 4.

Anti Sturmius. Anti Sturmius alter Tubingæ in 4.

Epistola Eucharistica ad Iohannem Sturmium Vespertilionem gratitudinis ergo pro Palinodia Ironica. Tubingæ in 4.

Hyperaspistes Anti Danæi. Hyperaspistes Anti Danei de condemnatione errorum de sancta cœna & de Maiestate Christi hominis aduersus L. Danæum Tubingæ in 4.

Petri Warenburgi responsio ad nouum scriptum aliud Hamelmanni, &c.

Theologorum Bremensium Apologia, in qua respondent ad sibi intentata crimina, ac hæreses ab Vbiquistis inferioris Saxoniæ.

Theodori Bezæ responsio aduersus Vbiquitatis commentum, & Gulielmi Holderi conuitia, &c.

Calumniæ. Bezæ responsio ad putidas quasdam

dam à Iacobo Andrea confictas calumnias, &c.

Anhaltinorum Theologorum examen præfationis Libri concordiæ, ac refutatio eiuſdem examinis ab Electoralibus Theologis conſcripta, vna cum Apologia Anhaltinorum refutationis iſtius, &c. Neoſtadij, Germ.

Pauli Schonhouii reſponſio ad Selneceri librum contra Danæum, &c.

Chriſtophori Granmundi liber, &c. contra Schmidlinum, &c.

Lamberti Danęi Apologia aduerſus Iacobi Andreæ admonitionem, ad Ioh. Sturmium.

LIB. SECTAR.

ANNI 1582.

HAmelmannia, ſiue Aries Theologizans, Dialogus oppoſitus duabus narrationibus hiſtoricis Hermanni Hamelmanni. Neoſtadii in 4. Aries Theologizans.

Til-

Blasphemiæ Caluinianæ.

Tilmanni Heshusij assertio Sacrosancti testamenti Christi contra blasphemam Caluinistarum Exegesin, sine nomine authoris editam, Erfordiæ in 4.

Iacobi Andreæ breuis admonitio de crimine Stellionatus Caluinianorum, quo Iesuitas in suam Societatem rapere, & doctrinam Lutheri de Persona Christi, & Sacra Cœna illorum authoritate perfide opprimere conantur. Tubingæ in 4.

Stellionatus Caluinistarum.

Guilhelmi Holderi Caluinianus Candor, hoc est, de eximia pietate, fide, doctrina, & modestia Theodori Bezæ, admonitio altera. Tubingæ in 4.

Candor Caluinianorum.

Confessio Augustana

Augustanæ Confessionis, eiusque Apologiæ, &c. verba, & doctrina, & publicata &c. Neostadij Germ.

Commonefactio cuiusdam Theologi de Sacra Cœna, & eiusdem cõmonefactionis consideratio. Neapoli Nemetum.

Danæi Apologia Orthodoxæ patrum sententiæ, de adoratione carnis Christi, aduersus blasphemam & Ido-

Digitized by Google

Idololatricam Iacobi Smidelini hæresin. Lugduni Batauorum. Smidelino impingitur Idololatria.

Danæi Elenchus Sophismatum Stephani Gerlachij &c.

Propositiones de Sacra Domini Cœna, quas præside Kirchnero S. Theol. Doctore, & Professore in Academia Heidelbergensi, Petrus Patiens Ecclesiarum inferioris Palatinatus Electoralis Superintendens Generalis, respondendo defendit.

Ioan. Brentij P. responsio ad calumnias, quibus Patris sui authoritate & scriptis, errorem suum de Cœna Domini tueri & propagare conantur. Iunior Brentius.

Iudicium de libro ab Ambrosio Wolffio, titulo, Augustanæ Confessionis Historia &c. Historia Confessionis Augustanæ.

An tempore necessitatis sacram Cœnam à Pontificio, vel Caluiniano Pastore quis bona conscientia possit accipere.

Tilmanni Heshusij adsertio &c. contra Caluinistarum exegesin &c. Erfordiæ.

Pro-

uantius proteſtatur. Hoc colloquium cum in Francorum manus veniret, admirabilem admirationem peperit, tot hæreſes ex orco reſuſcitatas cum in conſpectu, & tantum odium inter ſectas, tot verbis expreſſum contemplarentur; nihil inter hos cõuenire omnes augere diſſenſiones, hoc laborare, ne victi veritate exiſtimationis iacturam facerent, omnia enim experiri mauult perfidia, quam erraſſe videri. Quid eo Colloquio actum ſit libro de pace Germaniæ expoſui. Orta eſt, & firmata ex illo Colloquio, non vno in loco Hæreſis eorum, qui omnia ſuſque deque habent, quales olim anno 1556. plurimi erant Wittebergæ, etiam inter coryphæos, & magiſtros. *Vides*, inquit Georgius Fabricius Lutheranus ad Hieronymum wellerum conſulem Auguſtanum. *Vides quale ſæculum, quales homines, ſumpſerunt aliqui corpus, & ſanguinem Chriſti, annos ſupra triginta, & iam diſputant quid ſumpſerint? Et ſuas conſolationes, quas in agone habere debebant,*

Gloria cũ iactura veritatis quæritur.

Magna fiducia docent, de cuius veritate poſt annos 30. dubitant.

bant, abiiciunt, eludunt, & Sanguinem Dei conculcant.

Nunc quidem, vt in velabro olearii ex compoſito mutuas operas tradunt, Iubilæum concinunt, & Caluiniſtæ riſu docuere, cognoſcere ſe matrem, Lutheranam apoſtaſiam; at Pareus, qui hoc anno 1617. præſul eſt, & ampiruat, olim anno 1586. aliter locutus eſt, in Methodo controuerſiæ Vbiquitariæ. *Nihilo clementius Vbiquitaria factio nos tractat, quæ cum crudeliſſimo diſſidio tantum in nos odium exercet, vt non dicam Antichriſti Romani, & Ieſuitarum ſed ipſorum Conſtantinopolitanorum amicitiam citius, quam noſtram toleret, ambiatque: nec ſe illud aliter ſatiare poſſe oſtendit, quam ſi, quod ſolum adhuc reſtat, crudelitatis ſuæ miniſtros inueniat, qui ferro flammaque cauſam eius nobiſcum diſceptent.* Quid de Marbachio dicam? qui cum hoc anno nomine Acad. Heidelbergenſis famoſum libellū ſcripſiſſet, Heidelbergenſes apud Clagenfurtenſes falſi eum accuſant. Nunc eodē in curru triumphāt.

ANNVS 1587.

ANNO 1587. furiis contra Bezam, & socios, contraq; Lutheranos absumptus est.

ANNVS 1588.

ANNO 1588. ardente adhuc bello Colonienſi, à Schenckio iterũ capta Bonna, continuata ſunt prœlia. Vlmę etiam ſynodus Lutheranorũ congregata eſt, omnia facta ſunt, ſed nihil ſalutare; ſua quiſq; negotia egit, non reipublicæ; Affectibus omnes, non religioni ſtuduerant. Diſcordias ex monumentis eorum publicis, tu lector diſce.

ANNVS 1589.

ANNO 1589. Nobilis illa diſputatio apud Marchionem Badenſem feliciſſimum habuit exitum, cũ acer ingenio, & maturus pudentia, perſpecta impoſtorum inſania, Deo mi-

miſericorditer adiuuante, in priſcam religionẽ animos retulit, ſubditosq; reduxit. Nihil opus eſt monere vlterius; acta, & vtrimque ſcripta extant, ex quibus conſtat, Iacobum Andreæ ſtatum controuerſiæ inter ſe & Catholicos neſciuiſſe, fraudes eorum omnibus patuiſſe.

Quia vero quamuis victi hęretici, & abiecti, fractique, nolunt cecidiſſe videri, Smidelinus ſuis perſuadere conatus eſt; victorem eſſe ſe; rem ſtrenue egiſſe; itaque hominem arrogantem hiſce literis monet Piſtorius, vt ſe ad modeſtiam reuocet.

Audio te, Doctor Andrea, pro conſuetudine tua, Thraſonice gloriari: omnes æquas à me reiectas eſſe conditiones. Impudens es, ſi dixiſti: immemor ruboris tui, ſi confirmas: κεκαυ]ηριασμένος ἰδιαυσυνεί δησιν, ſi perges. Quid cogitas, cum ad acta? cum ad oculos curiæ? cum ad clariſſimam lucem totius vrbis? cum in receſſus Conſcientiæ tuæ? cum ad Tribunal Chriſti? cum ad factum iuramentum reſpicis? An igitur omnem exuiſti pudorem? & hanc

vim ad reliquas virtutes tuas, & multorum annorum exempla, acceſsionem eſſe maximæ impudentiæ? Quid dices, cum acta diei Mercurii extrema cogitas? Non igitur ſpero, tam immite bellum te indixiſſe veritati, vt ſordidare extremam ætatem adeo turpi mendacio conſtitueris. Ne, quæſo, ſi hactenus peccaſti, pecca iam ſenex, vicinus iudicio Chriſti. Acta ante oculos tuos, Principis Iacobi memoria, optimorum hominum teſtimonia, ipſe aër, & ipſi parietes, vbi iſta verba effudiſti, ante conſpectum tuum obuerſentur. Satis te in contemptionem proieciſti, ſatis affectam tuam ætatem dedecoraſti; & ipſe meminiſti, quod hic tibi accidit, in cæteris tuis audaciſſimis, iam obſcuratis miſſionibus & colloquiis non accidiſſe: vt te Dialecticũ & Doctũ eſſe negares; probares idiotam eſſe, & confidere in vna Germanica garrulitate. Chriſtus te vel conuertat, vel certe verecundum in mundo faciat, vel ſic premat, ne Eccleſiam Chriſti inaniloquentia tua aſpergas; ſed totum vomitum in ſupergenerale Eccleſiã tuam infundas Amen. Noli aduerſus ſtimulum calcitrare:

Impudentia hæreſi neceſſaria.

trare: reuoca te, ante extremum vitæ tuæ diem, vel ad Christi Ecclesiam, vel certe ad Ethicam modestiam. Sic abi, instructus isto viatico: cætera expediemus in proximo congressu, quẽ Princeps cogitat, vel in literis, vel libris publicis, nisi parces verecũdiæ tuæ. Ne Christi nostri Saluatoris mandata, ne Ecclesiæ consuetudinẽ perpẽde, quæ ignoras: Ethica gentiliũ Philosophorum præcepta (exempla Germanorũ) consuetudinẽ patriæ nostræ, ista in animo tuo, & ante oculos pone, & satis esse puta, quod hactenus feciſti. Deus te illuminet, ſi illuminari potes: quod certe opto vt fiat, cum animæ tuæ commodo. Scripsissem citius, nisi boni viri, quos istis inanitatibus compleuisti, paulo serius significassent. Audio Principi optimo imponi contumeliam: quod si verum est, doleo rabiem vestram non posse criminationibus, quas impie in me iacitis, exsaturari: & moneo vos officii quod debetis: & flabellis vestris Principum animos disiungatis. Celeriter, Badenæ, Cal. Decemb. anno 1589.

Hæresis ne moraliter quidem modesta est.

Qualis fuit, ô Lutherani, Iacobi vestri, talis nunc quoque est vestra

sti hominis impotenter euomuit, deteguntur, & confutantur. Tubingæ in 4.

Consolatio eorum, qui ob sanam doctrinam de Sacramentis, & præsertim de Cœna Domini hinc inde persecutionẽ patiuntur: Neostadii Germanice, hic liber genuit tres alios, inquit Hospinianus, pagina 368.

Respondit ad hunc libellum Lucas Osiander, & Nicolaus Cameri-nus: sed mox eorum calumniis oppositũ fuit aliud scriptum excusum hoc ipso 1580. Neostadii Germ.

Iohannes Marbachius Lutheranus contra Danielem Tossanum.

Ioachimi Giftheil cõmonefactio in materiam de Cœna Dom. Argentorat.

Wilhelmi Holderi admonitio de Theodori Bezæ &c. aduersus Iohannem Olearii explicatio quæstionis contra Pappum.

Heshusii concio germanica de personali & in æternũ inseparabili vnione duarum naturarum in Christo Islebii. Calumniæ morbus.

Digitized by Google

Ioan. Magiri Refutatio hiſtoriæ Auguſtanæ Confeſſionis ab Ambroſio Wolffio conſcriptæ. Tubingæ Germanice.

Nicolai Selnecceri Epiſtola, in qua reſponder Lamberti Danæi reſponſioni &c.

Danielis Toſſani defenſio ſanæ doctrinæ de Cœna aduerſus Ioh. Marbachium. Neoſtadii Germ.

Beza contra Pappum pro defenſione homiliarũ duarum de Cœna. Pappushunc librum confutat.

LIBRI SECTAR.
ANNI 1581.

THeodori Bezæ reſponſio pro corporis Chriſti veritate aduerſus vbiquitatis cõmentum, & Guilhelmi Holderi conuitia: addita eſt reſponſio aduerſus Iacobi Andreæ calumnias. Geneu. in 8.

Calumniæ.

Reſponſio altera ad Iacobi Andreæ calumnias. Geneu. in 4.

Epiſtola Apologetica cõtra Iacobũ Andreæ Neuſtadii. Geneu. in 4.

De

De Eucharistica ambrosia contra Iohannem Pappum ibid. in 4.

Responsio triplex ad fratres Tubingẽses, & triplex eorum scriptum de tribus grauissimis quæstionibus: de Cœna Domini, de Maiestate hominis Christi, & de non damnandis Ecclesijs Dei, nec auditis, nec vocatis. Geneuæ in 8. Damnationes mutuæ.

Examen libri de duabus in Christo naturis, de vnione hypostatica, & Idiomatum quæ illa sequuntur, communicatione, à Martino Chemnitio conscripti. Geneuæ in 8.

Anhaltinorum Theologorum repetitio breuis, simplex, & perspicua Orthodoxæ Cõfessionis de aliquot articulis controuersis: Item de Mysterio Incarnationis verbi, & vnionis hypostaticæ cõtra Vbiquitatem, & reaem communicationem Idiomatum assertio. Neapoli in 4. Vbiquitas.

Petri Warenburgij responsio ad scripta Hermanni Hamelmãni, quo conatur probare Ambrosium Wolfium, & alios Sacramentarios falso pro se allegare B. Theodoreti testi-

dam à Iacobo Andrea confictas calumnias, &c.

Anhaltinorum Theologorum examen præfationis Libri concordiæ, ac refutatio eiusdem examinis ab Electoralibus Theologis conscripta, vna cum Apologia Anhaltinorum refutationis istius, &c. Neostadij, Germ.

Pauli Schonhouii responsio ad Selneceri librum contra Danæum, &c.

Christophori Granmundi liber, &c. contra Schmidlinum, &c.

Lamberti Danęi Apologia aduersus Iacobi Andreæ admonitionem, ad Ioh. Sturmium.

LIB. SECTAR.

ANNI 1582.

HAmelmannia, siue Aries Theologizans, Dialogus oppositus duabus narrationibus historicis Hermanni Hamelmanni. Neostadii in 4. Aries Theologizans.

Til-

Idololatricam Iacobi Smidelini hæresin, Lugduni Batauorum. Smidelino impingitur Idololatria.

Danæi Elenchus Sophismatum Stephani Gerlachij &c.

Propositiones de Sacra Domini Cœna, quas præside Kirchnero S. Theol. Doctore, & Professore in Academia Heidelbergensi, Petrus Patiens Ecclesiarum inferioris Palatinatus Electoralis Superintendens Generalis, respondendo defendit.

Ioan. Brentij P. responsio ad calumnias, quibus Patris sui authoritate & scriptis, errorem suum de Cœna Domini tueri & propagare conantur. Iunior Brentius.

Iudicium de libro ab Ambrosio Wolffio, titulo, Augustanæ Confessionis Historia &c. Historia Confessionis Augustanæ.

An tempore necessitatis sacram Cœnam à Pontificio, vel Caluiniano Pastore quis bona conscientia possit accipere.

Tilmanni Heshusij adsertio &c. contra Caluinistarum exegesin &c. Erfordiæ.

Pro-

Prouocatio cuiuſdam ſtudioſi, vt Nic. Selneccerus reſpondeat, ad argumenta de verò ſenſu verborum Chriſti in Cœna Neoſtadij. Germ.

Contra Miniſtros Bremenſis Eccleſiæ, quod diuidant naturas in Chriſto, &c.

Reſponſio Bremenſium ad eundem librum.

LIBRI SECTAR.
ANNI 1583.

DAnielis Hoffmanni in quæſtionum, & reſponſionum in grauiſsima controuerſia de ſacroſancta cœna, pars prima Helmſtadii in 8.

Andreę Poucherij Theſes oppoſitæ blaſphemæ diſputationi tertiæ Klebitij Geneuæ.

Blaſphemiæ Klebitij.

Defenſio modeſta, & perſpicua ſex argumentorum, quibus inter alia Eccleſiarum Anhaltinarũ Miniſtri realem inter ſe Idiomatum comunicationem falſitatis conuicerunt oppoſita inani, & friuolæ eorum Domini Iohannis Matthęi Profeſſo-

VVittebergenſiũ abſurditates.

ris

ris VVittembergenſis refutationi, cum auctuario abſurditatum, & Antilogiarum eiuſdem. Seruestæ in 8.

Pia defenſio aduerſus Iohannis Caluini, Petri Boſquini, Theodori Bezæ, VVilhelmi Clebitij & ſimilium calumnias. Item refutatio Pelagiani, ſeu Anabaptiſtici Caluiniſtarum erroris de Baptiſmo, & peccato originis, Erfordiæ in 8.

Adduntur Collectanea plurimorum Caluini contra Deum, eius prouidentiam, & prædeſtinationem.

De adoratione carnis Chriſti contra blaſphemam Apologiam Lamberti Danæi. Tubingæ in quarto. Blaſphemia Danæi

De certatio cum Lucæ Danæi profano milite, quem Clibanarium vocat. Tubingę in 4. Clibanarius Danæi

Euſebij Cleberi diſputationes tres: prima de natura: ſecunda de mixtione phyſica: tertia de vnione perſonali duarum naturarum in Chriſto.

Ioan. Matthæi Schmalcaldenſis tractatus de vnione perſonali &c.

Iacobus Andreas contra Apologiam Lam-

Lamberti Danæi de adoratione carnis Christi.

Palatini Keduadē à Strasuuik Dialogus de vnione personali, &c. Geneuæ.

Tilmanni Heshusij Confessionis defensio aduersus Caluinum &c. Erfordiæ.

Portentosa Vbiquitas.

Nicolai Menij Confessio de vera præsentia vtriusque in Christo naturæ, apud Ecclesiam, opposita ijs, qui eam sub odioso portentosæ Vbiquitatis titulo per Germaniam oppugnant, &c.

Witebergensium Theologorum vera ac solida confutatio Apologiæ Ministrorum Ecclesiæ Bremēsis &c. Tubingæ, Germ.

Responsio Bremensium Theologorum ad librum prædictum. Germ. Bremæ.

Bremensium, & VVitebergensiū pugna.

Responsio Ministrorum in Ecclesia Bremensi, ad Iacobi Andreæ confutationem, &c. Germa. Bremæ.

VVitembergensium Theologogorum refutatio Orthodoxi cōsensus, &c. Tubingæ. Iaco-

Iacobi Andreæ Theſes de dicto Chriſti: Ioan. 6. Spiritus eſt, qui viuificat, caro non prodeſt quicquam, &c.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1584.

RESponſio ad quæſtionem & Reſponſionem Danielis Hofmanni in grauiſsima de Cœna Domini Controuerſia. Geneuæ in 8.

Theologorum VVittenbergenſium ſolida refutatio Compilationis Zvinglianæ, & Caluinianæ, qua illi conſenſum Orthodoxum ſacrę ſcripturæ, & veteris Eccleſiæ de controuerſia Sacramentaria appellarunt, in lucem ediderunt, & aliquoties recoxerunt. Tubingæ in fol.

VVittēbergenſes & Caluiniſtæ pugnant.

Iacobi Andreæ Theſes de religioſa adoratione totius Chriſti, ſecundum diuinam & humanā naturam, Tubingæ.

Ioannes Iezlerus de diuturnitate belli Euchariſtici, Tiguri.

Marci Beumleri analyſis diſputationis Iacobi Andreę, &c. Tiguri.

Marci Beumleri duo Logici tractatus de coniunctione Sacramentali, &c. aduerſus nouum & monſtroſum Synuſiſtarum figmentum, &c. Tiguri.

Stephani Szegedini graues aliquot quæſtiones de verò ſenſu verborum Chriſti, &c. Tiguri.

Theodori Bezæ reſponſio ad partem primam quæſtionum, & reſpõſionum Danielis Hoffmanni in controu. de cœna Dom. Geneuæ.

Nicolai Selneceri admonitio de Anhaltinorũ Theologorum ſcripto, contra Kirchnerum, Chemnitium, & Selnecerum. Lipſiæ Germ.

Ioannis Wigandi Exegeſis Colloquiorum aliquot cum Sacramentariis habitorum. Lipſiæ.

Colloquia Luthero-Caluiniana.

Admonitio Theologorum ſuperioris Palatinatus de Ioh. Matthęi fraudulento ſcripto, &c. Neoſtadij, Germ.

LI-

Digitized by Google

LIBRI SECTAR.

ANNI 1585.

DE Stancarismo, dogmata, & argumenta studiose, ac fideliter collecta. Ienæ in 4.

Marci Beumleri Apologia breuis & necessaria, in qua primo exponuntur causæ, cur D. Iacobi Andreæ manus & lingua instar Ismaelis sit contra omnes; deinde diluuntur criminationes aduersus Iohannem Iacobum Grynæum. Tiguri in 8. Iacobus Andreæ contra omnes.

Elenchus Sophismatum Iacobi Andreæ, quæ disputationi de S. Eucharistia Heidelbergæ habitæ opposuit. Tiguri in 8.

Bremensis Ecclesiæ Ministrorum Elenchi paradoxorum, quibus Ecclesias germanicas ab obitu Philippi Melanchtonis perturbarunt, vbiquitarij mutato genere doctrinæ, & phrasibus de persona Christi, pars prima ad refutandam audaciam Tubingensium Theologorum. Bremæ in 4. Vbiquitarii turbatores Germaniæ.

Danielis Hoffmanni Apologia missa

ad Theodorum Bezam, qua τὸ ῥυτὸν in verbis Cœnæ dominicæ immotũ, Bezæ autem demonſtrationes faſiſſimæ demonſtrantur. Helmſtadii in 8.

Cuculus Galuiniſticus. Cuculus Caluiniſticus, ſiue de gratitudine & modeſtia Caluinianorũ, aduerſus blaſphemam Iacobi Grynæi Apologiam cõmonefactio. Tubingæ in 4.

Friderici Petri reſponſio pro libello Martini Chemnitij de vnione hypoſtatica naturarũ in Chriſto, & de Communicatione Idiomatum ad eius examen à Lamberto Danęo conſcriptum.

Addita eſt Admonitio, Num fides poſſit euolare ſupra cœlos, & illic ipſam Carnem Chriſti apprehendere. Lipſiæ in 4.

Reſponſio ad ſcriptum, q̃ Theologi Bremẽſes aduerſus Collectores Apologiæ formulæ Concordiæ publicarunt Lipſiæ in 8. Iohannis Matthæi liber de cauẽdo Caluiniſtarum fermento. VVittembergæ.

De gaudijs æternæ vitæ, & quomodo

do Sacramentarij nobis illa gaudia imminuant. Erfordiæ in 8.

Beza de hypostatica duarum in Christo naturarum vnione & placida & Christiana, cùm Iohan. Pappo disceptatio. Rungius.

Analysis propositionum, quas de negotio Eucharistico ad disputandum proposuit, Iacobus Rungius, vna cum refutatione eorum, quæ à veritate aliena propositionibus illis insperſa sunt. Neostadij.

Antonij Sadelis de veritate humanę naturæ Iesu Christi, &c. Lausannæ.

Theodori Bezę responsionis pars altera contra Danielem Hoffmannum &c Geneuæ. Beza.

Apologia Marci Beumleri contra Iacobum Andream. Tiguri. Beumlerus.

Commonitio & adhortatio ad Nicolaum Selneccerũ, vt cum suis gregalibus Anhaltinos Theologos conuitiando lacessere desinat, &c. Seruestæ Germ. Selneccerus.

Antiqua fides de persona & officio Christi &c. explicata à Daniele Tossano, Neostadij, Germ.

Wolffgangi Amlingi victoria &c, contra Matthęum Schmalcaldensem. Seruestę.

Responsio pro libello Martini Chẽnitij &c. ad eius examen à Lamberto Daneo conscriptum &c. Lipsiæ.

Bremenses. Declaratio binorum librorũ à Bremensis Ecclesiæ Ministris editorum an. 83. nomine VVittembergic. &c.

Ægidij Hunnii libelli quatuor de persona Christi, eiusq; ad dexteram Dei sedentis diuina Maiestate, &c. Francofurti.

Augustanę Cõfessionis historia &c. oppositanarrationibus, quas Ambrosius VVolffius de his rebus disseminauit, &c. Lipsię.

Reformatio Palatinatus. Responsio ad libellum, cuius hic est titulus: Declaratio vera institutę reformationis in Palatinatu, &c. Tubingæ Germ.

Acta Heidelbergensis disputationis de S. Cœna anno 84. institutæ, inter eius loci Theologos & Ioa. Iacobum Grynæum. Lipsiæ.

Responsio ad scriptũ, quod Bremenses Theologi aduersus collectores A-

po-

pologiæ pro formula concordiæ publicaruut Lipsiæ.

Danielis Hoffmanni Apologia missa ad Theodorum Bezam, &c. Helmst.

Lamberti Danæi assertio &c. cõtra postremum Schmidlini scriptum de adoratione carnis Christi. Geneuæ.

Acta Colloquii Quedelburgensis de vbiquitate corporis Christi &c. Neostadii. Germanicè. Acta Colloquium Quedelbergense.

Querela ad iustum Iudicem Iesum Christum, de certamine Sacramentario. Heidelbergę. Germ.

Iacobi Andreæ Cuculus contra Grynęi Apologiam. Deplumatur Cuculus.

Marci Beumleri Falco pro Grynæo ad deplumandum istum Cuculum.

LIBRI SECTAR.

ANNO 1586.

DE Swenckfeldianismo, dogmata, argumẽta cum succinctis solutionibus & indice locorum Scripturæ ac rerum. Lipsiæ in 4. Svvenckfeldianismus.

Responsio ad falsum, & vanum errorem nouo libello ab Amlingo sparsum, de victoria sua, quam se de

Iohannis Matthæi Smalcaldēſis tractatu, quem de vnione perſonali, & communicatione Idiomatum reali ſcripſerat, reportaſſe gloriatus eſt. VVittenbergæ in 8.

Diſputatio de peccato Originis, quod ſit accidens vitium in 4.

Falco Caluinianus laceratCuculum Lutheranum.

Falco emiſſus ad capiendū, deplumandum, & dilacerādum Cuculum Vbiquitarium nuper ab Huldero excluſus, qui impetū in Philomelas innocētes facere cœperat, Neap. in 4.

Triplex ſcriptum ad Iacobum Andreæ. 1. Falconis ſupplementum de Metonymia Sacramentali, de manducatione Infidelium. 2. Prodromi, vbiqtarij refutatio. 3. Index aliquot grauiſsimorum certaminum, & errorum Domini Iacobi Andreæ Neapol. in 4.

Index errorū Smidelini.

Antonij Arimatęenſis Iſagoge breuis & perſpicua, monſtrans vſum ſalutaris, & immutatæ doctrinæ de Inuocatione Dei, & filij Dei D. N. I. C. ſcripta, ad Analyſin Theſium Ægydij Hunnij de inuocatione Dei vera, & SS. Idololatria, vt

Idololatria Hunio tributa.

ſit

prodromus cẽſuræ Confeſſionis ſuo &aliorum nomine ſcriptę. Refutantur ſimul Theſes Confeſſionis exhibitę Iluſtriſſimis Haſſiæ Principibus ab eodem Hunnio. Neapoli in 4.

De vnitate perſonali, & ſupernaturali duarum naturarũ in Chriſto contra blaſphemam diſputationem Euſebii Cleberi Paſtoris Sangalenſis in Heluetia Tubingæ in 4.

Oratio de incarnatione filii Dei cõtra impios & blaſphemos errores Zvinglianorum & Caulinistarum. Tubingæ in 4.

Philippi Nicolai apud Herdecanos Eccleſiæ Miniſtri fundamentorum Caluinianæ ſectæ cum veteribus Arianis & Neſtorianis conuenientium detectio, qua demonſtratur neminem Chriſtianorum Caluinianis adhærere poſſe, quin vna Arianiſmi, & Neſtorianiſmi ſuſcipiat defenſionem Tubingæ in 4.

Cal uiniani & Ariani & Neſtoriani eſſe probantur.

Iohannis Moſellani præſeruatiua contra venenum Zvinglianorum. Tubingæ in 4.

Colloquiũ Mompelgartenſe. Colloquium Mompelgardenſe inter Iacobum Schmidlinum & Bezam.

Et multi alii libri ea de re vtrinq; in lucem editi, quos habet Hoſpinianus in hiſtoria Sacramentaria, parte 2. fol. 383. a.

Iſaię Sylberſchlagii aſſertio de vera Corporis Chriſti in Euchariſtia prę-ſentia, Erphordiæ.

Errores Amlingi. Ioan. Matthæi Schmalcaldenſis reſponſum ad errorem ab Amlingo ſparſum &c. Wittenbergæ.

Baſilii Satleri reſponſio ad quæſtionẽ de manducatione &c. Helmſtadii.

Caluiniſtę Ariani. Philippi Nicolai fundamentorum Caluiniſtarum cum veteribus Arianis & Neſtorianis communium detectio &c. Tubingæ.

Heshuſii aſſertio veræ præſentiæ corporis & Sanguinis Chriſti in Cœna, cum refutatione argumentorum Caluiniſtarum.

Examinãdi, qui de Caluiniſmo ſuſpecti ſunt. Heshuſii tractatus alter, quomodo examinandi, qui de Caluiniſmo ſuſpecti ſunt. Germ.

Ste-

Stephani Gerlachii theſes de perſona Chriſti &c. Tubingæ.

Chriſtiani Waldenſis refutatio noui dogmatis de vbiquitate &c. Baſileæ.

Conſpicillum. Theodori Bezæ conſpicillum ad Danielis Hoffmanni demonſtrationes &c. Geneuæ.

Hieronymi Zanchii ad partem prodromi Wilhelmi Holderi reſponſio &c.

Falconis complementum. Beumleri, ad Iacobi Andreę libellum, triplex ſcriptum: primum falconis complementum: 2. &c. tertium &c.

Georgii Lupichii ſolida declaratio &c. contra libellum Nicolai Selnecceri &c. Heidelbergæ, Germ.

Danielis Toſſani oratio de Aſcenſione in Cœlum &c.

Georgii Sohnii de ſtatu filii DEI incarnati, &c. Theſes Theolog. Neoſtadii.

Dauidis Paræi methodus totius controuerſiæ vbiquitatis breuis &c.

Iacobi

Methodus controuersiæ vbiquitariæ.

Iacobi Andreæ oratio de incarnatione filii Dei, contra errores Zvinglianorum & Caluinistarum.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1587.

Labyrinthus vbiquisticus.

Prodromus Labyrinthi Sacramẽtarii ad Marcum quendã Beumlerum Nouitium Sacramentarium scriptus. Tubingæ in 4.

Zanchius cum conuitiis discessum è mundo meditatur.

Responsum ad Hieron. Zanchii Sacramentarii virulenta conuitia quibus vt ait, discessum ex hoc mundo meditatur. Tubingæ in 4.

Iohannis Modesti Demonstrationes ex sacris literis, quod Sacramentarii non sint Christiani, sed Baptizati Iudæi, & Mahometani. Germanice. Tubingæ in 4.

Errores sexdecim Iacobi Andreę crassiores detecti à Daniele Hofmanno.

Re-

Refutatio errorum, & Sophiſticæ, qua Ægidius Hunnius contaminat ſaluraré doctrinam de perſona Chriſti, autore Ioſepho Grabio Bremenſis ſcholæ profeſſore.

Ægidii Hunnii commentariũ in Epiſtolã Pauli ad Ephesios, in quo reſpondet ad Bremenſium Theologorum ſcriptum &c. Francofurti.

Andreę Oſiandri tractatus de omnipræſentia Chriſti &c. contra Chriſtianum Waldenſem, Tubingæ.

Franciſci Burkardi diſcrimen, inter Lutheranorum & Caluiniſtarum diſcrimen &c. Erfordiæ Germanice.

Zachariæ Vrſini volumen tractationum Theologicarum &c.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1588.

CAlumniarum, & Sophiſmatum, quibus Iacobus Andreæ poſtremum ſcriptum aſinum auem compleuit. Aſinus auis calumniis fartus farta.

Digitized by Google

pleuit. Elenchus Coronidis vice cõcinnatus. Lugd: Bat. in 4.

Georgii Altrathii reſponſio ad Ioan. Schelbemeri narrationem de præcipuis Caluiniſtarum & Sacramentariorum erroribus, Herbornæ, Germ.

Fraudulente & captioſæ quæſtione.

Danielis Toſſani Orationes Euchariſticæ duæ &c. Heidelbergæ. Breuis reſponſio ad decem fraudulentas & captioſas quæſtiones Heshuſii, quibus eos, qui de Caluiniſmo ſuſpecti ſunt, exanimandos cenſet.

LIBRI SECTAR.
ANNI 1589.

Errores Iacobi Andreæ.

DOgmatum Iacobi Andreæ de perſona Chriſti, & Cœna Domini à Principiis ſuis repetitorum, cum Saxonica Confeſſione orthodoxa comparatio in 8.

Errores ſeptemdecim Iacobi Andreę craſſiores collecti & detecti, in 8.

Quinq; Diſputationes de peccato originis, quod non ſit ſubſtantia, in Academia Iulia habitæ.

Cã-

Caluinus rediuiuus, hoc eſt, Zvinglii, Caluini, Bezę, Amlingi, Peuceri, Pezelii &c. propriæ opiniones de quibuſdam articulis controuerſis. Francofurti in 4. Peculiares opiniones.

Hiſtorica narratio &c. de toto certamine Sacramentario à Miniſtris Eccleſię Embdenſis certis capitibus comprehenſa.

Quadraginta & quinque falſa dogmata Iacobi Andreæ, partim à Daniele Hoffmanno, partim à Dauide Paræo detecta, Neoſtadii Germa.

Repetita ac vera narratio eorum, quæ cum Wittenbergenſibus Theologis anno 74. propter Torgenſes articulos geſta ſunt &c. aduerſus Hoffmanni cõuitia &c. Bremæ, Ger- Errores 40 Iacobi Andreæ.

Adami Franciſci theſes de Cœna Dom. Tubingæ.

Theſes de Aſcenſione Chriſti in Cœlũ &c. per Ægidium Hunnium, Tubingæ.

Ioan. Wigandus de vbiquitate ſeu omnipræſentia Chriſti, Tubingæ.

Danielis Hoffmanni reſponſio ad rationes, & ſigna Chriſtophori Peze-

Signa Sacramentariorum.

Pezelii, &c. quib. docuit veros Sacramentarios agnoſcere, Helmſtadii Germ.

Declaratio Vbiquitatis &c. Tubingæ, Germ.

Wittenbergenſium Theologorũ iudicium de Libello Danielis Hoffmanni de 17. erroribus craſſioribus Iacobi Andreæ, Tubingæ, Germ.

Wittembergenſium Theolog. aſſertio de Maieſtate hominis Chriſti &c. vna cum reſponſione ad librum Danielis Hoffmanni &c. Tubingæ, Germ.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1590.

Exorciſmus.

DOctrina de Exorciſmo in adminiſtratione Baptiſmi, à quibuſdam Auguſtanam Confeſſionẽ amplectentibus retenta. in 4.

Synopſis loci de Sacramentis in genere & ſpecie &c Ambroſii Reudentii, Ienæ.

Narratio de ſex capitibus ad certamen

tamen Sacramentarium pertinentibus. Bremæ Germ.

Tilmannus Heshusius de duabus naturis in Christo, earumque vnione hypostatica, Magdeburgi.

Iacobi Hailbrunnericompendiū, & confutatio Zvinglianæ & Caluinianæ doctrinæ &c. de Cœna, Germanicè.

Martini Chemnitii doctrina de vera præsentia &c. Francofurti, Germ.

Ægidii Hunnii articulus, siue locus, de Sacramentis veteris & noui Testamenti per qu. & respons: pertractatus, confutatis è contra Pontificiorum & Caluinistarum argumentis &c.

Selnecceri Confessio & Testamentum de Cœna Dom. Germ.

De quo ait Hospinianus præfatione, suis mandat & hortatur, vt Papistis se seiungant, & concordiam cum eis teneant tantum, vt Caluinistæ opprimantur. Hospn. pagina 390. 6.

Selneccerus suos iubet Catholicis se iungere.

Homiliæ duæ de sacra Christi

Wolffgangi Amlingi victoria &c, contra Matthęum Schmalcaldenſem. Seruestę.

Reſponſio pro libello Martini Chẽnitij &c. ad eius examen à Lamberto Danęo conſcriptum &c. Lipſiæ.

Bremenſes. Declaratio binorum librorũ à Bremenſis Eccleſiæ Miniſtris editorum an. 83. nomine VVittembergic. &c.

Ægidij Hunnii libelli quatuor de perſona Chriſti, eiuſq; ad dexteram Dei ſedentis diuina Maieſtate, &c. Francofurti.

Auguſtanę Cõfeſſionis hiſtoria &c. oppoſita narrationibus, quas Ambroſius VVolffius de his rebus diſſeminauit, &c. Lipſię.

Reformatio Palatinatus. Reſponſio ad libellum, cuius hic eſt titulus: Declaratio vera inſtitutę reformationis in Palatinatu, &c. Tubingæ Germ.

Acta Heidelbergenſis diſputationis de S. Cœna anno 84. inſtitutæ, inter eius loci Theologos & Ioa. Iacobum Grynæum. Lipſiæ.

Reſponſio ad ſcriptũ, quod Bremenſes Theologi aduerſus collectores A-

po-

pologiæ pro formula concordiæ publicaruut Lipsiæ.

Danielis Hoffmanni Apologia missa ad Theodorum Bezam, &c. Helmst.

Lamberti Danæi assertio &c. cõtra postremum Schmidlini scriptum de adoratione carnis Christi. Geneuæ.

Acta Colloquii Quedelburgensis de vbiquitate corporis Christi &c. Neostadii. Germanicè. Acta Colloquium Quedelbergensis.

Querela ad iustum Iudicem Iesum Christum, de certamine Sacramentario. Heidelbergę. Germ.

Iacobi Andreæ Cuculus contra Grynęi Apologiam. Deplumatur Cuculus.

Marci Beumleri Falco pro Grynæo ad deplumandum istum Cuculum.

LIBRI SECTAR.

ANNO 1586.

DE Swenckfeldianismo, dogmata, argumẽta cum succinctis solutionibus & indice locorum Scripturæ acrerum. Lipsiæ in 4. Svvenckfeldianismus.

Responsio ad falsum, & vanum errorem nouo libello ab Amlingo sparsum, de victoria sua, quam se de

Iohannis Matthæi Smalcaldēſis tractatu, quem de vnione perſonali, & communicatione Idiomatum reali ſcripſerat, reportaſſe gloriatus eſt. VVittenbergæ in 8.

Diſputatio de peccato Originis, quod ſit accidens vitium in 4.

Falco Caluinianus laceratCuculum Lutheranum.

Falco emiſſus ad capiendū, deplumandum, & dilacerādum Cuculum Vbiquitarium nuper ab Huldero exclusus, qui impetū in Philomelas innocētes facere cœperat, Neap. in 4.

Triplex ſcriptum ad Iacobum Andreæ. 1. Falconis ſupplementum de Metonymia Sacramentali, de manducatione Infidelium. 2. Prodromi, vbiqtarij refutatio. 3. Index aliquot grauiſsimorum certaminum, & errorum Domini Iacobi Andreæ Neapol. in 4.

Index errorū Smidelini.

Antonij Arimatęenſis Iſagoge breuis & perſpicua, monſtrans vſum ſalutaris, & immutatæ doctrinæ de Inuocatione Dei, & filij Dei D. N. I. C. ſcripta, ad Analyſin Theſium Ægydij Hunnij de inuocatione Dei vera, & SS. Idololatria, vt

Idololatria Hunio tributa.

ſit

prodromus cẽſuræ Confeſſionis ſuo &aliorum nomine ſcriptę. Refutantur ſimul Theſes Confeſſionis exhibitę Iluſtriſſimis Haſſiæ Principibus ab eodem Hunnio. Neapoli in 4.

De vnitate perſonali, & ſupernaturali duarum naturarũ in Chriſto contra blaſphemam diſputationem Euſebii Cleberi Paſtoris Sangalenſis in Heluetia Tubingæ in 4.

Oratio de incarnatione filii Dei cõtra impios & blaſphemos errores Zvinglianorum & Caulinistarum. Tubingæ in 4.

Philippi Nicolai apud Herdecanos Eccleſiæ Miniſtri fundamentorum Caluinianæ ſectæ cum veteribus Arianis & Neſtorianis conuenientium detectio, qua demonſtratur neminem Chriſtianorum Caluinianis adhærere poſſe, quin vna Arianiſmi, & Neſtorianiſmi ſuſcipiat defenſionem Tubingæ in 4.

Cal niniani & Ariani & Neſtoriani eſſe probantur.

Iohannis Moſellani præſeruatiua contra venenum Zvinglianorum. Tubingæ in 4.

Stephani Gerlachii theſes de perſona Chriſti &c. Tubingæ.

Chriſtiani Waldenſis refutatio noui dogmatis de vbiquitate &c. Baſileæ.

Conſpicil. la. Theodori Bezæ conſpicillum ad Danielis Hoffmanni demonſtrationes &c. Geneuæ.

Hieronymi Zanchii ad partem prodromi Wilhelmi Holderi reſponſio &c.

Falconis complementum. Beumleri, ad Iacobi *Andreę* libellum, triplex ſcriptum: primum falconis complementum: 2. &c. tertium &c.

Georgii Lupichii ſolida declaratio &c. contra libellum Nicolai Selnecceri &c. Heidelbergæ, Germ.

Danielis Toſſani oratio de Aſcenſione in Cœlum &c.

Georgii Sohnii de ſtatu filii DEI incarnati, &c. Theſes Theolog. Neoſtadii.

Dauidis Paræi methodus totius controuerſiæ vbiquitatis breuis &c.

Iacobi

Methodus controuersiæ vbiquitariæ.

Iacobi Andreæ oratio de incarnatione filii Dei, contra errores Zvinglianorum & Caluinistarum.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1587.

Labyrinthus vbiquisticus.

Prodromus Labyrinthi Sacramẽtarii ad Marcum quendã Beumlerum Nouitium Sacramentarium scriptus. Tubingæ in 4.

Zanchius cum conuitiis discessum è mundo meditatur.

Responsum ad Hieron. Zanchii Sacramentarii virulenta conuitia quibus vt ait, discessum ex hoc mundo meditatur. Tubingæ in 4.

Iohannis Modesti Demonstrationes ex sacris literis, quod Sacramentarii non sint Christiani, sed Baptizati Iudæi, & Mahometani. Germanice. Tubingæ in 4.

Errores sexdecim Iacobi Andreę crassiores detecti à Daniele Hofmanno.

Re-

Digitized by Google

Refutatio errorum, & Sophiſticæ, qua Ægidius Hunnius contaminat ſalurarē doctrinam de perſona Chriſti, autore Ioſepho Grabio Bremenſis ſcholæ profeſſore.

Ægidii Hunnii commentariū in Epiſtolā Pauli ad Ephesios, in quo reſpondet ad Bremenſium Theologorum ſcriptum &c. Francofurti.

Andreę Oſiandri tractatus de omnipræſentia Chriſti &c. contra Chriſtianum Waldenſem, Tubingæ.

Franciſci Burkardi diſcrimen, inter Lutheranorum & Caluiniſtarum diſcrimen &c. Erfordiæ Germanice.

Zachariæ Vrſini volumen tractationum Theologicarum &c.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1588.

CAlumniarum, & Sophiſmatum, quibus Iacobus Andreæ poſtremum ſcriptum aſinum auem compleuit. Aſinus auis calumniis fartus farta.

Digitized by Google

Caluinus rediuiuus, hoc eſt, Zvinglii, Caluini, Bezę, Amlingi, Peuceri, Pezelii &c. propriæ opiniones de quibuſdam articulis controuerſis. Francofurti in 4. Peculiares opiniones.

Hiſtorica narratio &c. de toto certamine Sacramentario à Miniſtris Eccleſię Embdenſis certis capitibus comprehenſa.

Quadraginta & quinque falſa dogmata Iacobi Andreæ, partim à Daniele Hoffmanno, partim à Dauide Paræo detecta, Neoſtadii Germa.

Repetita ac vera narratio eorum, quæ cum Wittenbergenſibus Theologis anno 74. propter Torgenſes articulos geſta ſunt &c. aduerſus Hoffmanni cõuitia &c. Bremæ, Ger- Errores 40 Iacobi Andreæ.

Adami Franciſci theſes de Cœna Dom. Tubingæ.

Theſes de Aſcenſione Chriſti in Cœlũ &c. per Ægidium Hunnium, Tubingæ.

Ioan. Wigandus de vbiquitate ſeu omnipræſentia Chriſti, Tubingæ.

Danielis Hoffmanni reſponſio ad rationes, & ſigna Chriſtophori Peze-

Signa Sacramentariorum.

Pezelii, &c. quib. docuit veros Sacramentarios agnoſcere, Helmſtadii Germ.

Declaratio Vbiquitatis &c. Tubingæ, Germ.

Wittenbergenſium Theologorũ iudicium de Libello Danielis Hoffmanni de 17. erroribus craſſioribus Iacobi Andreæ, Tubingæ, Germ.

Wittembergenſium Theolog. aſſertio de Maieſtate hominis Chriſti &c. vna cum reſponſione ad librum Danielis Hoffmanni &c. Tubingæ, Germ.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1590.

Exorciſmus.

DOctrina de Exorciſmo in adminiſtratione Baptiſmi, à quibuſdam Auguſtanam Confeſſionẽ amplectentibus retenta. in 4.

Synopſis loci de Sacramentis in genere & ſpecie &c Ambroſii Reudentii, Ienæ.

Narratio de ſex capitibus ad certamen

tamen Sacramentarium pertinentibus. Bremæ Germ.

Tilmannus Heshusius de duabus naturis in Christo, earumque vnione hypostatica, Magdeburgi.

Iacobi Hailbrunneri compendiū, & confutatio Zvinglianæ & Caluinianæ doctrinæ &c. de Cœna, Germanicè.

Martini Chemnitii doctrina de vera præsentia &c. Francofurti, Germ.

Ægidii Hunnii articulus, siue locus, de Sacramentis veteris & noui Testamenti per qu. & respons: pertractatus, confutatis è contra Pontificiorum & Caluinistarum argumentis &c.

Selnecceri Confessio & Testamentum de Cœna Dom. Germ.

De quo ait Hospinianus præfatione, suis mandat & hortatur, vt Papistis se seiungant, & concordiam cum eis teneant tantum, vt Caluinistæ opprimantur. Hospn. pagina 390. 6.

Selneccerus suos iubet Catholicis se iungere.

Homiliæ duæ de sacra Christi

ad Theodorum Bezam, qua τὸ ῥυτὸν in verbis Cœnæ dominicæ immotũ, Bezæ autem demonſtrationes faſiſſimæ demonſtrantur. Helmſtadii in 8.

Cuculus Caluiniſticus. Cuculus Caluiniſticus, ſiue de gratitudine & modeſtia Caluinianorũ, aduerſus blaſphemam Iacobi Grynæi Apologiam cõmonefactio. Tubingæ in 4.

Friderici Petri reſponſio pro libello Martini Chemnitij de vnione hypoſtatica naturarũ in Chriſto, & de Communicatione Idiomatum ad eius examen à Lamberto Danęo conſcriptum.

Addita eſt Admonitio, Num fides poſſit euolare ſupra cœlos, & illic ipſam Carnem Chriſti apprehendere. Lipſiæ in 4.

Reſponſio ad ſcriptum, ꝙ Theologi Bremẽſes aduerſus Collectores Apologiæ formulæ Concordiæ publicarunt Lipſiæ in 8. Iohannis Matthæi liber de cauẽdo Caluiniſtarum fermento. VVittembergæ.

De gaudijs æternæ vitæ, & quomodo

do Sacramentarij nobis illa gaudia imminuant. Erfordiæ in 8.

Beza de hypostatica duarum in Christo naturarum vnione & placida & Christiana, cùm Iohan. Pappo disceptatio. Rungius.

Analysis propositionum, quas de negotio Eucharistico ad disputandum proposuit, Iacobus Rungius, vna cum refutatione eorum, quæ à veritate aliena propositionibus illis insperſa sunt. Neostadij.

Antonij Sadelis de veritate humanę naturæ Iesu Christi, &c. Lausannæ.

Theodori Bezę responsionis pars altera contra Danielem Hoffmannum &c Geneuæ. Beza.

Apologia Marci Beumleri contra Iacobum Andream. Tiguri. Beumlerus.

Commonitio & adhortatio ad Nicolaum Selneccerũ, vt cum suis gregalibus Anhaltinos Theologos conuitiando lacessere desinat, &c. Seruestæ Germ. Selneccerus.

Antiqua fides de persona & officio Christi &c. explicata à Daniele Tossano, Neostadij, Germ.

Wolffgangi Amlingi victoria &c, contra Matthęum Schmalcaldensem. Seruestę.

Resposio pro libello Martini Chẽnitij &c. ad eius examen à Lamberto Daneo conscriptum &c. Lipsiæ.

Bremenses. Declaratio binorum librorũ à Bremensis Ecclesiæ Ministris editorum an. 83. nomine VVittembergic. &c.

Ægidij Hunnii libelli quatuor de persona Christi, eiusq; ad dexteram Dei sedentis diuina Maiestate, &c. Francofurti.

Augustanę Cõfessionis historia &c. oppositanarrationibus, quas Ambrosius VVolffius de his rebus disseminauit, &c. Lipsię.

Reformatio Palatinatus. Responsio ad libellum, cuius hic est titulus: Declaratio vera institutę reformationis in Palatinatu, &c. Tubingæ Germ.

Acta Heidelbergensis disputationis de S. Cœna anno 84. institutæ, inter eius loci Theologos & Ioa. Iacobum Grynæum. Lipsiæ.

Responsio ad scriptũ, quod Bremenses Theologi aduersus collectores A-

po-

pologiæ pro formula concordiæ publicaruut Lipsiæ.

Danielis Hoffmanni Apologia missa ad Theodorum Bezam, &c. Helmst.

Lamberti Danæi assertio &c. cõtra postremum Schmidlini scriptum de adoratione carnis Christi. Geneuæ.

Acta Colloquii Quedelburgensis de vbiquitate corporis Christi &c. Neostadii. Germanicè. Acta Colloquium Quedelbergensis.

Querela ad iustum Iudicem Iesum Christum, de certamine Sacramentario. Heidelbergę. Germ.

Iacobi Andreæ Cuculus contra Grynęi Apologiam. Deplumatur Cuculus.

Marci Beumleri Falco pro Grynæo ad deplumandum istum Cuculum.

LIBRI SECTAR.

ANNO 1586.

DE Swenckfeldianismo, dogmata, argumẽta cum succinctis solutionibus & indice locorum Scripturæ ac rerum. Lipsiæ in 4. Svvenckfeldianismus.

Responsio ad falsum, & vanum errorem nouo libello ab Amlingo sparsum, de victoria sua, quam se de

Iohannis Matthæi Smalcaldēſis tractatu, quem de vnione perſonali, & communicatione Idiomatum reali ſcripſerat, reportaſſe gloriatus eſt. VVittenbergæ in 8.

Diſputatio de peccato Originis, quod ſit accidens vitium in 4.

Falco Caluinianus laceratCuculum Lutheranum.

Falco emiſſus ad capiendū, deplumandum, & dilacerādum Cuculum Vbiquitarium nuper ab Huldero exclusus, qui impetū in Philomelas innocētes facere cœperat, Neap. in 4.

Triplex ſcriptum ad Iacobum Andreæ. 1. Falconis ſupplementum de Metonymia Sacramentali, de manducatione Infidelium. 2. Prodromi, vbiqtarij refutatio. 3. Index aliquot grauiſsimorum certaminum, & errorum Domini Iacobi Andreæ Neapol. in 4.

Index errorū Smidelini.

Antonij Arimatęenſis Iſagoge breuis & perſpicua, monſtrans vſum ſalutaris, & immutatæ doctrinæ de Inuocatione Dei, & filij Dei D. N. I. C. ſcripta, ad Analyſin Theſium Ægydij Hunnij de inuocatione Dei vera, & SS. Idololatria, vt ſit

Idololatria Hunio tributa.

prodromus cẽſuræ Confeſſionis ſuo &aliorum nomine ſcriptę. Refutantur ſimul Theſes Confeſſionis exhibitę Iluſtriſſimis Haſſiæ Principibus ab eodem Hunnio. Neapoli in 4.

De vnitate perſonali, & ſupernaturali duarum naturarũ in Chriſto contra blaſphemam diſputationem Euſebii Cleberi Paſtoris Sangalenſis in Heluetia Tubingæ in 4.

Oratio de incarnatione filii Dei cõtra impios & blaſphemos errores Zvinglianorum & Cauliniſtarum. Tubingæ in 4.

Philippi Nicolai apud Herdecanos Eccleſiæ Miniſtri fundamentorum Caluinianæ ſectæ cum veteribus Arianis & Neſtorianis conuenientium detectio, qua demonſtratur neminem Chriſtianorum Caluinianis adhærere poſſe, quin vna Arianiſmi, & Neſtorianiſmi ſuſcipiat defenſionem Tubingæ in 4.

Cal niniani & Ariani & Neſtoriani eſſe probantur.

Iohannis Moſellani præſeruatiua contra venenum Zvinglianorum. Tubingæ in 4.

Stephani Gerlachii theſes de perſona Chriſti &c. Tubingæ.

Chriſtiani Waldenſis refutatio noui dogmatis de vbiquitate &c. Baſileæ.

Conſpicil. la. Theodori Bezæ conſpicillum ad Danielis Hoffmanni demonſtrationes &c. Geneuæ.

Hieronymi Zanchii ad partem prodromi Wilhelmi Holderi reſponſio &c.

Falconis complementum. Beumleri, ad Iacobi *Andreę* libellum, triplex ſcriptum: primum falconis complementum: 2. &c. tertium &c.

Georgii Lupichii ſolida declaratio &c. contra libellum Nicolai Selnecceri &c. Heidelbergæ, Germ.

Danielis Toſſani oratio de Aſcenſione in Cœlum &c.

Georgii Sohnii de ſtatu filii DEI incarnati, &c. Theſes Theolog. Neoſtadii.

Dauidis Paræi methodus totius controuerſiæ vbiquitatis breuis &c.

Iacobi

Methodus controuersiæ vbiquitariæ.

Iacobi Andreæ oratio de incarnatione filii Dei, contra errores Zvinglianorum & Caluiniſtarum.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1587.

Labyrinthus vbiquiſticus.

Prodromus Labyrinthi Sacramẽtarii ad Marcum quendã Beumlerum Nouitium Sacramentarium ſcriptus. Tubingæ in 4.

Zanchius cum conuitiis diſceſſum è mundo meditatur.

Reſponſum ad Hieron. Zanchii Sacramentarii virulenta conuitia quibus vt ait, diſceſſum ex hoc mundo meditatur. Tubingæ in 4.

Iohannis Modeſti Demonſtrationes ex ſacris literis, quod Sacramentarii non ſint Chriſtiani, ſed Baptizati Iudæi, & Mahometani. Germanice. Tubingæ in 4.

Errores ſexdecim Iacobi Andreę craſſiores detecti à Daniele Hofmanno.

Re-

Digitized by Google

Refutatio errorum, & Sophiſticæ, qua Ægidius Hunnius contaminat ſalurarē doctrinam de perſona Chriſti, autore Ioſepho Grabio Bremenſis ſcholæ profeſſore.

Ægidii Hunnii commentariū in Epiſtolā Pauli ad Ephesios, in quo reſpondet ad Bremenſium Theologorum ſcriptum &c. Francofurti.

Andreę Oſiandri tractatus de omnipræſentia Chriſti &c. contra Chriſtianum Waldenſem, Tubingæ.

Franciſci Burkardi diſcrimen, inter Lutheranorum & Caluiniſtarum diſcrimen &c. Erfordiæ Germanice.

Zachariæ Vrſini volumen tractationum Theologicarum &c.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1588.

CAlumniarum, & Sophiſmatum, quibus Iacobus Andreæ poſtremum ſcriptum aſinum auem compleuit. Aſinus auis calumniis fartus farta.

Caluinus rediuiuus, hoc eſt, Zvinglii, Caluini, Bezę, Amlingi, Peucери, Pezelii &c. propriæ opiniones de quibuſdam articulis controuerſis. Francofurti in 4. Peculiares opiniones.

Hiſtorica narratio &c. de toto certamine Sacramentario à Miniſtris Eccleſię Embdenſis certis capitibus comprehenſa.

Quadraginta & quinque falſa dogmata Iacobi Andreæ, partim à Daniele Hoffmanno, partim à Dauide Paræo detecta, Neoſtadii Germa.

Repetita ac vera narratio eorum, quæ cum Wittenbergenſibus Theologis anno 74. propter Torgenſes articulos geſta ſunt &c. aduerſus Hoffmanni cõuitia &c. Bremæ, Ger- Errores 40 Iacobi Andreæ.

Adami Franciſci theſes de Cœna Dom. Tubingæ.

Theſes de Aſcenſione Chriſti in Cœlũ &c. per Ægidium Hunnium, Tubingæ.

Ioan. Wigandus de vbiquitate ſeu omnipræſentia Chriſti, Tubingæ.

Danielis Hoffmanni reſponſio ad rationes, & ſigna Chriſtophori Peze-

tamen Sacramentarium pertinentibus. Bremæ Germ.

Tilmannus Heshusius de duabus naturis in Christo, earumque vnione hypostatica, Magdeburgi.

Iacobi Hailbrunneri compendiũ, & confutatio Zvinglianæ & Caluinianæ doctrinæ &c. de Cœna, Germanicè.

Martini Chemnitii doctrina de vera præsentia &c. Francofurti, Germ.

Ægidii Hunnii articulus, siue locus, de Sacramentis veteris & noui Testamenti per qu. & respons: pertractatus, confutatis è contra Pontificiorum & Caluinistarum argumentis &c.

Selnecceri Confessio & Testamentum de Cœna Dom. Germ.

De quo ait Hospinianus præfatione, suis mandat & hortatur, vt Papistis se seiungant, & concordiam cum eis teneant tantum, vt Caluinistæ opprimantur. Hospn. pagina 390. 6.

Selneccerus suos iubet Catholicis sẽ iungere.

Homiliæ duæ de sacra Christi

Matth. 7. Attendite à falsis prophetis Germ. Witenberg. in 4.

Samuelis Huberi Antithesis Lutheranę, & Caluinisticæ doctrinæ in prę cipuis fidei articulis. german. Lauingę in 4. Antitheses Lutheranæ & Caluinianæ.

Iacobi Hailbrunneri synopsis doctrinę Caluinianę, hoc est, summaria narratio, & refutatio Zvinglianorũ & Caluinistarũ doctrinæ de aliquibus fidei Christianæ articulis. Germanicè Lauingæ in 4.

Hieremiæ Victoris vera & dilucida demonstratio, quod Zvingliani, & Caluinistæ nunquam se subiecerunt Confessioni Augustanæ, Carolo V. Anno 1530. exhibitę German: Francofurti in 4. Zvinglianos non esse Confessionistas.

Cõfutatio respons. Danielis Hoffmanni de signis, quib. Sacramentarii agnoscendi sunt. Bremæ Germ.

Tres homiliæ in quibus declaratur doctrina, &c de personali, & Sacramentali vnione, de prædestinatione, Heidelbergę, Germ.

Antithesis Vbiquitatis, & orthodoxę doctrinę de plona Christi illã pro-

sunt condemnandi, Vrsellis, Germanice.

Confutatio causarum, ob quas Selneccerus putat populum à Caluiniano errore moneri debere Germ. Vitandi Caluiniani.

Ioan. Piscatoris responsio ad dictata Hoffmanni de tropo in verbis Domini, &c. Herbornæ.

Georgii Sohnii operum Tomus 2. continens exegesin articulorum Confess. Augustanæ, & de hodierna controuersia in reformatis Ecclesiis de præsentia in Cœna &c. Herbornæ. Declaratio, quod Lutherani non retineant veram cœnæ institutionem. Neostadii Germ.

Demonstratio veritatis in omnibus articulis Bremensium historicæ narrationis de certamine Sacramẽtario, quam Selneccerus oppugnare conatus est. Bremenses articuli.

Declaratio de emendatis exemplaribus Augustanæ Confessionis, &c. opposita Testamento Nicolai Selneceri, Bremæ Germ,

Commentarius in Confessionem

De impoſtura Chriſtophori Pezelii in citatis orthodoxorum Catholicę Eccleſię Patrum teſtimonijs commiſſa Tubingæ in 8. Impoſtura Pezelii.

Conqueſtio pia & ſeria ad Iudicem Chriſtum, ſuper controuerſia de cœna, Bremæ.

Ioannis Conradi chorus Orthodoxus teſtium &c. oppoſitus vbiquitariorum erroribus, Schaffhuſii Heluet.

Chriſtiana Concordia de omnibus cõtrouerſis articulis &c.

Defenſio orthodoxæ doctrinę, &c. corruptelis Gregorii Horworth oppoſita à Sebaſtiano Ambroſio &c. VVittebergenſes reprehenſi.

Admonitio de libello wittembergenſium quo Pierium de Caluiniſmo purgare conantur, Tubingæ.

Hunnii aſſertio doctrinæ de perſona & Maieſtate Chriſti, contra Pezelium, Francofurti.

Conradi Schluſſelburgii Theologiæ Caluiniſtarum libri tres, Francofurti. Theologia Caluiniſtarum.

Selnecceri repetitio doctrinæ de

cœna, cum confutatione, reponsionis Pezelii ad Caluinum rediuiuum, Islebii, Germ.

Declaratio contra Marium Zummam Heidelbergensem, quod non Lutherani, sed Caluiniani doctrinam de sacra Cœna corrrumpant, Tubingæ Germ.

Antitheses. Martini Froschemerii libellus, doctrinam Caluinistarum conuictã esse errorũ, oppositus libello Grundmanni Germ.

Responsionis Georgii Horwot pars prima ad Sebastiani Ambrosii antithesin &c.

ANNVS 1590.

ANNO 1590. sed quid ego externa illis profero, vt inane gaudium, quod cum acerbitate coniunctum est, interpellem. Vestra omnia videte. Dicite qui temere iubilatis de Euangelio toties mutato, tantumne ea, quæ ante pedes sunt, intuemini, quæ futura sunt, non prospicitis? Meministis illius temporis

Sperant Ariani quod amiserunt Lutherani.

poris, quo Pontifices vestri, & fratres Palatinatu pellebantur; illi ipsi qui paulo ante Caluinistas proscripserant. Alienamus mouent. Quis vester animus erat, cum anno 1589. ex Metropoli Caluiniana à Casimiro Professores, & Concionatores in Saxoniam Christiano primo, Electori vestro mitterentur, cum toties abominatus Luthero Caluinismus, præsidio principis validus, naturâ, & exercitatione callidus Saxoniam plenis velis inueheretur? Quid enim ad plenam mutationem defuit, nisi longior vita Christiani principis? Sed totam eam rem expendamus, quam multi adhuc meminisse possunt. Anni insequentes & luctus, & iubila exhibebunt. In acie victor inter spoliandum percutitur, & diuitem prædâ globus deijcit, alteri futuram prædam. Hic quoq; totus annus in armis, primores pugnant, stant cæteri in procinctu: libros vestrorum duobus his annis editos inspicite.

Tum vera est victoria, cum victor est extra pericula.

ANNVS 1591.

Lutherismus anno ætatis 74. hypercli macterico infirmatur

ANNO 1591. quasi nihil hactenus actum esset, & quasi Concordia Bergensis decennalibus suis interisset, VVittebergam ex omni Lutherismi angulo conueniunt ad synodum, vt in communem formam credendi consentirent; sed longe aliter cecidit. Vrbanum Pierium, scripto de Caluinismo infamarunt, sed alios alij incusarunt; nec litem illam Theologi, sed carceres, vt postea exitus docuit, deciderunt. Pridie exequiarum Cancellarius Electoralis Crellius in libera custodia esse iubetur. Anno 1588. Christianus Elector Caluiniani dogmatis antesignanos, cum Lutheranis, non curiositate aliqua commiserat, sed quod in nouam religionem, & Palatino probatam propenderet, ex eo tempore quantum potuit, sectam illam promouit, sed cum nobilitatem, & prouinciales obsistere non ignoraret,

Tyrannica consilia sunt superstitionis incensæ.

ret, rationemque quæreret, qua cogitata perficeret, dicitur à Crellio atrocia consilia accepisse; coniectus igitur ille in vincula, quem post dicemus, exitum habuit. Vrbanum Pierium, sed occultè, in carcerem deducunt, Gundermannus conscientia timidus sponte fugit; sed blanditijs reductus in vincula etiam ducitur. Fridericus Wilhelmus administrator Torgouiæ hæc à suis prouincialibus mandata accipit. Dolere se *immaturum Ducis Christiani obitum, viduitatem vxoris, & orbitatem sobolis: Se Administratori in omnibus fore obedientes, quæ ad Religionem, & politicam administrationem pertinent: optare se Administratori multos annos, & felicitatem in hoc suo munere: Cæterum orare, ne inconsuetis exactionibus & tributis prouincias oneret; sed iura & libertatem populi sartam tectam conseruet. Famosos Sacramentariorum libellos prohibeat; & in authores debitis supplicijs animaduertat. In futura visitatione diligentiam adhiberi iubeat, vt Caluinianorum latenti-*

Religio principis est regale inter inscios.

Iam Sacramentarij Epinicia canunt.

um

um ratio habeatur: ex Scholis, Ecclesiis, Magistratib. aliisq; publicis administrationibus eijciantur: Captiuos Theologos, periuros, & in subscriptionem Concordiæ, cui consenserant, perfidos, Creilij cõplices, nequaquam bona fide ad tempus (vt postularant) dimittendos, sed diligentius examinandos esse. Orant, vt iuuenioris Principis diligens habeatur ratio; Pædagogus illi detur vir doctus, pius, & Religioni patriæ deditus. Alius item nobilis quidam illi addatur, à quo mores & consuetudines aulicas, quæq; ad externam cõuersationem pertinent, paulatim discat. Plura hæc, aliaq; in illo conuentu acta sunt. Tandem Ordines accusationem aduersus Doctorem Creilium instituunt, eum multorum scelerum reum agunt. Eum cruentis & facinorosis consiliis suis patriæ suæ ad perpetuam ignominiam, damnumque irreparabile contra conscientiam suam præfuisse: Electorem ad mutationem Religionis, & politicæ administrationis, ad subsidia quoque in Gallias mittenda impulisse: eundem Electorem contra Cæsaream maiestatem, cæterosq; Electores, & principes, imperij insti-

Politia tẽporalis male dirigit æterna.

instigasse prouincias, & populum varijs periculis exposuisse: Schismata & discordias in Concilium Principis disseminasse, multos consiliarios suspectos, & exosos falso reddidisse: cum cæteris, qui suæ opinionis & Religionis erant, clandestina consilia communicasse: Pastores Lutheranos persecutum esse, Saxonia eiecisse, adeo vt multo tempore quibusdam in locis Ecclesiarum ministri non fuerint qui verbum Dei annunciarent, Sacramenta administrarent, infantes baptizarent: Biblia & Catechismum Lutheri adulterasse, reliquos libros Lutheri, eiusq; sectatorum prohibuisse, & perdidisse: Caluinianorum scripta eorum loco introduxisse: Augustanam confessionem anno post millesimum quingentesimum tricesimo in Comitijs Cæsari exhibitã, per Pierium & Gundermannium in dubium reuocasse.

Interim Gundermannus tædio carceris, palinodiam canit. Sed facile est eiurare perfidiam veram fidem complecti Dei munus est.

AN-

ANNVS 1592.

Seuerus imperator sui nominis omnes hostes, & hostium amicos è medio tollebat.

ANNO 1592. Steinbachius Caluinismum detestatur. Magno studio, sed maiore odio instituta est visitatio Saxonica, cuius principes fuere Selneccerus, & Leiserus; dein alij vicinorum exemplo edocti Saxones, vno omnes anno Caluinianos exstirpare conabantur, ne si inualuissent, solum vertere cogerentur Ministri Lutherani. Itaque certos articulos omnibus proposuerunt, quos qui improbarent, officiis & dignitatibus exuerentur. VVittenbergæ quatuor Doctores, duo Professores, duo iudices, duo senatores, Lipsiæ sex exautorati sunt: eaque censura Saxoniam peruadendo multos fecit intestabiles, qui deinde inopia, & vltionis cupidine accensi, concionibus, & scriptis in Doctores Lutheranos inuecti, doctrinam, & mores traduxerunt: quæ quia

ex

ex vero dicebantur, valde eos perculerunt. Sed querelæ erant penes exules, vis apud victores: incitatius itaque & durius agere censuram, omnes iterum Lipsienses suspectos examinare, & quos visum esset, loco mouere. Tantumque erat odium, vt si quis lentior videretur, ipsa modestia, & comitas in crimen traheretur. Consulem Lipsiensem sistere se iusserunt, quod libros in Caluinistas extra modum vel scurriles, vel maledicos vendi prohibuisset; ille, conuitia humanum modum supergressa in disputatione, vbi sanctitas, & veritas quæritur, probare se negauit. Seuere deinde interdictum Bibliopolis, ne libros Caluinistarum, præcipuè Bremensium, Neustadiensium, Herbornensium, Heidelbergensium, retinerent, inferrent, diuenderent. Sed cum in summo periculo, summoque odio Caluinistarum hoc agerent, ne nomen quidem Caluini supereresset; non tamen do-

De pessimo genere ne Catulus quidem relinquẽdus.

Olim libri Caluiniani exulabũt, nunc ipsi in eadem ara sacrificant.

domeſticorum certaminum obliti, ſine lite ætatem agebant; verum Daniel Hoſtmannus, Helmſtadianus Profeſſor, & Superattendens, & Baſilius Stalerus Brunſuicenſis principis concionator de monſtro vbiquitatis, portentoſas concienes habuerunt, quas Henricus dux, non è verbo Dei, ſed principali auctoritate preſſit. Inter Helmſtadianos tamen, & alios hodieque contentio illa tumet.

Externo hoſte ſublato, aut dilato, ciuilia certamina gliſcunt.

Quis ſtrages animarum, ingentia funera dicat?
Et conſanguinea bella cruenta manu?

ANNVS 1593.

Victores ſecuri domi, hoſtem foris perſequũtur.

ANnus 1593. ſi non hic annus fuit Iubilæus, at magna ſane veſtra ô Miniſtri Concordibergenſes, ô Semiflacciani, lętitia fuit. Cum enim poſt viſitationis tempeſtatem, tranquillo iam cœlo liberius Caluiniſtæ ſeſe exercerent, non tulêre Lutheraſ-

ni ad

niad minimos motus trepidi ; ſed nouum principi mandatum extorſerunt, ne conuenticula haberent, vt denuo qui non ſubſcripſerunt, ad hoc officium cogerentur ; deinde, vt Ioannes Georgius Anhaltinus moneatur, ne exules excipiat : ita etiam extra terminos ſuæ iuriſdictionis Saxoniam, Miſniamque, factionis odia ſeſe porrigebant. Cum pulſis itaque æmulis, purgataque patriâ, tutos ſe putarent, tum in pulpitis gratulationes, in templis cantica, in Triclinijs conuiuia celebrari, nec quicquam niſi annus ſæcularis abeſſe. Nec modo lætitia, ſed quæ hæreſi victrici ſemper adhæret, crudelitas ſuperabat. Lipſiæ cauponem ob diſputationem iocularem, & quales inter pocula Germani tractant, ad necem ſtudioſi adoleſcentes, etiam erectâ in fori medio furcâ quærebant, & ciues hortatores erant. Sed tamen ne gaudio emorerentur, alia incommoda tumores il-

Ipſas muſas hæreſis irritata crudeles facit.

los temperabant. Pierius Anglicæ Reginæ precibus donatus euasit. In vrbe Brunsuicensi duo Syndici Caluinismum tutela senatus spargebant.

Iohannes Maior toties laudatus, vir inter eos summæ dignitatis, furentium Collegarum iras fuga declinare cogitur ; sed retractus maiore infamiâ carceri senex mancipatur. Incendia Caluinistæ minantur, & Lipsiæ inchoant. In principem ipsum Zelotæ insurgunt, monent omnes, vt Caluinistas expellat: Magistratus dissimulatores incusant: Ministros ipsos, quod aliter, quam ante mensem concionarentur, perfidię arcessunt. Qui enim vehementi affectu in rem suam incumbunt, nulla principum largitate, aut conniuentia contenti sunt. Quicquid enim non extorquent, ereptum sibi arbitrantur ; quia animis & imaginatione fortissimâ possidebant. Cum plerique insaniunt magno odio, aut metu,

Nusquam tuta fides, vbi perfidiæ pugna est.

Impetus nihil moderabile admittit, sed sua fertur incitatione.

metu, proditor habetur, ſi quis moderationem ſuadet. Vulgus concitatum, nihil, niſi abruptum, probat, atque hac ratione plurimum ſibi obfuerunt. Nam dubij in alteram partem tranſierant, & poſtquam exſæuiſſet impetus, quiſque ſibi diſplicebat. Præſertim cum veritatis, & religionis cauſa non ageretur, ſed ſecuritati prædicantium conſuleretur.

Malâ cauſam præcipitatio cõficit, mora detegit.

Nihil in rebus, præſertim vbi affectus primatum tenet, difficilius eſt, quam modus, quem cum Miniſtri Saxones ſeruare non poſſent, imperio Adminiſtratoris in ordinem cogendi fuerunt. Primo omnes Superattendentes Dreſdam vocati; omnes enim illi Epiſcopi ab aulâ, vt poteſtatem, ita normam regendæ plebis accipiunt. Imperatum eſt, vt conuocatis ſynodis, mandent nomine principis concionatoribus, ne conuitientur, ne ſeditiones concitent, modeſtè verum

Superſtitioni neceſſariæ habenæ ſunt.

morabimus, discat exemplo. Obijt hoc mense Nouembri, Dresdæ Iacobus Lossius, Italus, Placentinus, qui viginti circiter annos continuos sub Augusto, & Christiano eius filio, Ducibus Saxoniæ aulicum egerat musicum, & fidicinem. Erat is dum viueret Caluinianæ addictus opinioni, & tam in vita, quam in hora mortis à Lutheranorum sacris sese abstinuit. Quare mortuum neque in Polyandrio, neque vsitatis cum ceremoniis sepelire Dresdenses voluerunt. Institit socer Magistratui, seu Ecclesiasticis supplex, vt locus illi in sepulcreto concederetur, vtque honeste, & Christianorum more conderetur. Caterum nil aliud impetrauit, quam in cœmiterio S. Bartholomæi, vbi malefici, seu homines flagitiosi, post publice datam pœnam solent sepeliri, & hunc Losium licere tumulari. Amicii itaque, & affines quatuor mercenarios conduxerunt. qui eum dicto loco sepelirent. Duodecimo itaq; Nouembris, hora quinta pomeridiana, paulo ante, quam portæ vrbis claus

Aulæ facile adrepunt, qui regno pelluntur.

Maleficorum sepultura Caluinistam dignantur prædicantes.

derentur, funus absque vllo cantu, aut æramentorum sonitu, cum summo silentio efferunt. Cum autem extra portam ventum esset, occurrunt aliquot lanionum, & fabrorum ministri, aliique homines suburbani, fortè ad hoc destinati, qui lapides in vespillones certatim iacere cæperunt: nec destiterunt, priusquam illi relicto funere, seu cadauere, sese in fugam conijcerent. Alij cum impetu accurrentes, sandapilam & capulum comminuerunt, ipsumque cadauer immaniter tractarunt, huc illuc pedibus capillisque tractum iectis lapidibus sauciarunt, & allectis canibus laniandum obiecerunt. Dum ita in mortuum hominem insaniunt, Rustici quidam Strelenses, qui vicino in pago nuptias celebrarant, forte fortuna isthac iter faciunt, domum ad suos reuersuri. Qui videntes hanc tragœdiam accurrunt, tympanumque suum pulsantes nouæ pugnæ signum dederunt, animosque, & vires iam fessis addiderunt. Hic iterum in cadauer insiliunt, lapidibus cooperiunt, iecto pedibus laqueo ad

Indignum etiam maleficorum humatione iudicat Lutherani.

Sæuire iudicrum hæreticis videtur.

pra-

præterfluentis Albis ripam protraxerunt, in fluuium præcipitare volentes. Id ne fieret quidam paulo cæteris humanior impediuit. Hoc modo à quinta hora ad octauam in miserum hominem debacchati sunt, defessique tandem recesserunt. Quod cum intellexissent vespillones, reuersi ad cadauer sanguine & cerebro aspersum ac puluere cœnoque fœdatum vna cum capulo corraserunt, atq; in polyandrio Sancti Bartholomæi sepelierunt.

Lacrymari necesse est rabiem pio suo errore sæuientem, ita enim nec morte finitur: vltra lacerationes, & tractus, superstitio supplicium inuenit. Videte Caluinistæ, quibuscam iubiletis; videte, quorum felicitati vestra pulpita aggratulentur, illorum,

Quorum, mors vestra haud sufficit iræ,
Dilacerant artus, & membra per auia raptant.

Nec interim stylus cruentus feriatur. Editus Ienæ liber Ioannis Wigandi, de Vbiquitate, Erotemata

Mamphraſij, diſputatio Witteber-
gæ contra Caluiniſtas. Nec ſuorum
In acie ſtant, & ſtylo acrius, quam miles gladio, depugnant. cauſam deſeruit Piſcator, nam con-
tra Heizonem tropos ſuos aſſerit.
Quin & Ægydius Saxonicam viſi-
tationem contra Caluiniſtas defen-
dit. Refutationem enim ſcripſit
Caluiniſtici libelli, quo viſitatio
illa exagitata fuit. Georgius An-
tonius etiam inſignem librum edi-
dit, cuius titulus eſt. **Die Heidel-
bergiſche Caluiniſterey / etc. in welcher
Gründtlicher Bericht / von jhrem Le-
ben / Wandel / vnnd Sitten / in Poli-
tiſchen Händeln.** Caluiniſmus Hei-
delbergenſis, &c. in quo pleniſſima
perfectiſſimaque inſtructio, de vi-
ta, moribus, conuerſatione eorum
in politicis negotijs. Si magna diſ-
ſidia videre optas, proteſtationem
Samuelis Huberi, & editam hoc
anno Contraproteſtationem ciui-
tatis Bernenſis inſpice, & quos hic
ſubiunxi libros.

**Ordentlicher / vnnd Gründtlicher
Gegenbericht auff den Vngegründ-
ten**

gründten Bericht von Caluinischer / vnd Zwinglischer Lehr D. Iacobi Häilbrunners / den er Anno 90. durch den Truck außgesprengt ꝛc. Durch Marcum Beumlerum Tigurinum zu Zürich Bey Johans Wolffen. in 8.

Ordinata, & bene fundata contra-Remonstratio aduersus Remonstrationem sine fundamento de Caluinistica, & Zvingliana doctrina D. Iacobi Heilbrunneri, quam Anno 90. Typis excudit Marcus Beumlerus Tiguri apud Ioannem Wolffium in 8.

Instructio contra instructiones.

Gründtliche Widerlegung der Vnwarhafften / vnnd Vnbestendigten antwort / Welche ein Studiosus der Caluinischen Theologicę in Collegio Sapientiæ zu Heidelberg Jüngst verschenenen Jahrs Wider M. Iohannē Magirum Probst zu Stutgartē offentlich außgesprengt / Darinnen die Reine Lehr von der Person Christi / von der H. Tauff / von des Herrn Nachtmall vertheidingt / vnd deß Sapientisten vielfältige Sophisterey vnd Crimina falsi entdeckt werden / Durch M. Iohannem

Magir. Probſt zu Stutgarten / Georg Gruppenbach in 4.

Refutatio è fundamentis falſæ & inconſtantis Reſponſionis, quam ſtudioſus quidam Theologiæ Caluiniſticæ Collegii ſapientiæ Heidelbergæ anno recens elapſo contra M. Iohannem Magirum Præpoſitum Stugardienſem publice ſparſit, qua doctrina pura de perſona Chriſti ſacro Baptiſmo, Cœna Domini defenditur, & multiplex Sapiẽtiſtæ Sophiſticatio, item Crimina falſi detegũtur ab eodem M. Iohanne Magiro Prępoſito Stutgardienſe apud Georgium Gruppenbach in 4.

Sapientiſtarum.

Baptiſmata.

Kurtze/ vnd entliche antwort D. Marci zum Lamb/ zu Heidelberg auff Iohannis Magiri Probſten zu Stutgarten/ Danielis Schadæi zu Franckfort/ vnd Wilhelm Holderſt Pfarherr zu gemelten Stutgarten in nechſten Faſten Meß abermal wider jhre ꝛc. Calumnien. zu Heidelberg bey Abraham Smeiſman in verlegung Joſuæ Harniſch in 4.

Breuis & finalis reſponſio Domini Marci zum Lamb Heidelbergę ad Iohan-

Gemmen, Edelgesteine, Perlen, Corallen, Bernstein, Schwämme, Schnecken, Muscheln, Schildkröten, Elfenbein, Horn, Haar, Federn, Wachs, Honig, Seide, Wolle, Baumwolle, Leder, Pergament, Papier, Tinten, Farben, Firnissen, Leim, Kitt, Wasser, Salz, Laugen, Oehlen, Fetten, Talg, Schmeer, Butter, Käse, Milch, Eyern, Fleisch, Fischen, Vögeln, Wildpret, Thieren, Insecten, Würmern, Gewächsen, Kräutern, Früchten, Getraide, Mehl, Brod, Zucker, Gewürzen, Spezereyen, Arzneymitteln, Gummi, Harzen, Balsamen, Gummiwasser, Spiritus, Oehlen, Salben, Pflastern, Zucker, Confituren, Latwergen, Syrupen, Tränken, Pulvern, Pillen, Zeltlein, Species, Electuarien, Trochisken, Extracten, Tinkturen, Essenzen, Salzen, Laugensalzen, Vitriolen, Alaunen, Salpeter, Schwefel, Arsenik, Spießglas, Quecksilber, Zinnober, Mennig, Bleyweiß, Grünspan, Kupferwasser, Kupfervitriol, Eisenvitriol, Bleyzucker, Bleyessig, Bleyessigwasser, Bleyessigsalbe, Bleypflaster, Kampfer, Moschus, Zibeth, Ambra, Castoreum, Bisam, Galläpfeln, Vitriolgallen, Tinte, Schreibfedern, Tinte, Schreibfedern, Tinte, Schreibfedern

domesticorum certaminum obliti, sine lite ætatem agebant; verum Daniel Hostmannus, Helmstadianus Professor, & Superattendens, & Basilius Stalerus Brunsuicensis principis concionator de monstro vbiquitatis, portentosas conciones habuerunt, quas Henricus dux, non è verbo Dei, sed principali auctoritate pressit. Inter Helmstadianos tamen, & alios hodieque contentio illa tumet.

Externo hoste sublato, aut dilato, ciuilia certamina gliscunt.

Quis strages animarum, ingentia funera dicat?
Et consanguinea bella cruenta manu?

ANNVS 1593.

Victores securi domi, hostem foris persequũtur.

ANnus 1593. si non hic annus fuit Iubilæus, at magna sane vestra ô Ministri Concordibergenses, ô Semiflacciani, lętitia fuit. Cum enim post visitationis tempestatem, tranquillo iam cœlo liberius Caluinistæ sese exercerent, non tulêre Lutheranias ad

niad minimos motus trepidi ; ſed nouum principi mandatum extorſerunt, ne conuenticula haberent, vt denuo qui non ſubſcripſerunt, ad hoc officium cogerentur ; deinde, vt Ioannes Georgius Anhaltinus moneatur, ne exules excipiat : ita etiam extra terminos ſuæ iuriſdictionis Saxoniam, Miſniamque, factionis odia ſeſe porrigebant. Cum pulſis itaque æmulis, purgataque patriâ, tutos ſe putarent, tum in pulpitis gratulationes, in templis cantica, in Triclinijs conuiuia celebrari, nec quicquam niſi annus ſæcularis abeſſe. Nec modo lætitia, ſed quæ hæreſi victrici ſemper adhæret, crudelitas ſuperabat. Lipſiæ cauponem ob diſputationem iocularem, & quales inter pocula Germani tractant, ad necem ſtudioſi adoleſcentes, etiam erectâ in fori medio furcâ quærebant, & ciues hortatores erant. Sed tamen ne gaudio emorerentur, alia incommoda tumores il-

Ipſas muſas hæreſis irritata crudeles facit.

los temperabant. Pierius Anglicæ Reginæ precibus donatus euasit. In vrbe Brunsuicensi duo Syndici Caluinismum tutela senatus spargebant.

Iohannes Maior toties laudatus, vir inter eos summæ dignitatis, furentium Collegarum iras fuga declinare cogitur ; sed retractus maiore infamiâ carceri senex manci-

Nusquam tuta fides, vbi perfidiæ pugna est.

patur. Incendia Caluinistæ minantur, & Lipsiæ inchoant. In principem ipsum Zelotæ insurgunt, monent omnes, vt Caluinistas expellat: Magistratus dissimulatores incusant: Ministros ipsos, quod aliter, quam ante mensem concionarentur, perfidię arcessunt. Qui enim vehementi affectu in rem suam incumbunt, nulla principum largitate, aut conniuentia contenti sunt. Quicquid enim non ex-

Impetus nihil moderabile admittit, sed sua fertur incitatione.

torquent, ereptum sibi arbitrantur ; quia animis & imaginatione fortissimâ possidebant. Cum plerique insaniunt magno odio, aut metu,

metu, proditor habetur, ſi quis moderationem ſuadet. Vulgus concitatum, nihil, niſi abruptum, probat, atque hac ratione plurimum ſibi obfuerunt. Nam dubij in alteram partem tranſierant, & poſtquam exſæuiſſet impetus, quiſque ſibi diſplicebat. Præſertim cum veritatis, & religionis cauſa non ageretur, ſed ſecuritati prædicantium conſuleretur.

Malâ cauſam præcipitatio cõficit, mora detegit.

Nihil in rebus, præſertim vbi affectus primatum tenet, difficilius eſt, quam modus, quem cum Miniſtri Saxones ſeruare non poſſent, imperio Adminiſtratoris in ordinem cogendi fuerunt. Primo omnes Superattendentes Dreſdam vocati; omnes enim illi Epiſcopi ab aulâ, vt poteſtatem, ita normam regendæ plebis accipiunt. Imperatum eſt, vt conuocatis ſynodis, mandent nomine principis concionatoribus, ne conuitientur, ne ſeditiones concitent, modeſtè verum

Superſtitioni neceſſariæ habenæ ſunt.

morabimus, discat exemplo. Obijt hoc mense Nouembri, Dresdæ Iacobus Lossius, Italus, Placentinus, qui viginti circiter annos continuos sub Augusto, & Christiano eius filio, Ducibus Saxoniæ aulicum egerat musicum, & fidicinem. Erat is dum viueret Caluiniianæ addictus opinioni, & tam in vita, quam in hora mortis à Lutheranorum sacris sese abstinuit. Quare mortuum neque in Polyandrio, neque vsitatis cum ceremoniis sepelire Dresdenses voluerunt. Institit socer Magistratui, seu Ecclesiasticis supplex, vt locus illi in sepulcreto concederetur, vtque honeste, & Christianorum more conderetur. Caterum nil aliud impetrauit, quam in cœmiterio S. Bartholomæi, vbi malefici, seu homines flagitiosi, post publice datam pœnam solent sepeliri, & hunc Losium licere tumulari. Amiciitaque, & affines quatuor mercenarios conduxerunt. qui eum dicto loco sepelirent. Duodecimo itaq; Nouembris, hora quinta pomeridiana, paulo ante, quam portæ vrbis claus-

Aulæ facile adrepunt, qui regno pelluntur.

Malefico-rum sepultura Caluiniſtam dignantur prædicantes.

derentur, funus absque vllo cantu, aut æramentorum sonitu, cum summo silentio efferunt. Cum autem extra portam ventum esset, occurrunt aliquot lanionum, & fabrorum ministri, aliique homines suburbani, fortè ad hoc destinati, qui lapides in vespillones certatim iacere cœperunt: nec destiterunt, priusquam illi relicto funere, seu cadauere, sese in fugam conijcerent. Alij cum impetu accurrentes, sandapilam & capulum comminuerunt, ipsumque cadauer immaniter tractarunt, huc illuc pedibus capillisque tractum iniectis lapidibus sauciarunt, & allectis canibus laniandum obiecerunt. Dum ita in mortuum hominem insaniunt, Rustici quidam Strelenses, qui vicino in pago nuptias celebrarant, forte fortuna isthac iter faciunt, domum ad suos reuersuri. Qui videntes hanc tragœdiam accurrunt, tympanumque suum pulsantes nouæ pugnæ signum dederunt, animosque, & vires iam fessis addiderunt. Hic iterum in cadauer insiliunt, lapidibus cooperiunt, iniecto pedibus laqueo ad

Indignum etiam maleficorum humatione iudicat Lutherani.

Sæuire iudicrum hæreticis videtur.

pra-

præterfluentis Albis ripam protraxerunt, in fluuium præcipitare volentes. Id ne fieret quidam paulo cæteris humanior impediuit. Hoc modo à quinta hora ad octauam in miserum hominem debacchati sunt, defessique tandem recesserunt. Quod cum intellexissent vespillones, reuersi ad cadauer sanguine & cerebro aspersum ac puluere cœnoque fœdatum vna cum capulo corraserunt, atq; in polyandrio Sancti Bartholomæi sepelierunt.

Lacrymari necesse est rabiem pio suo errore sæuientem, ita enim nec morte finitur: vltra lacerationes, & tractus, superstitio supplicium inuenit. Videte Caluinistæ, quibuscam iubiletis; videte, quorum felicitati vestra pulpita aggratulentur, illorum;

Quorum, mors vestra haud sufficit iræ,
Dilacerant artus, & membra per auia raptant.

Nec interim stylus cruentus feriatur. Editus Ienæ liber Ioannis Wigandi, de Vbiquitate, Erotemata

Mamphraſij, diſputatio Wittebergæ contra Caluiniſtas. Nec ſuorum cauſam deſeruit Piſcator, nam contra Heizonem tropos ſuos aſſerit. Quin & Ægydius Saxonicam viſitationem contra Caluiniſtas defendit. Refutationem enim ſcripſit Caluiniſtici libelli, quo viſitatio illa exagitata fuit. Georgius Antonius etiam inſignem librum edidit, cuius titulus eſt. **Die Heidelbergiſche Caluiniſterey / etc. in welcher Gründtlicher Bericht / von jhrem Leben / Wandel / vnnd Sitten / in Politiſchen Händeln.** Caluiniſmus Heidelbergenſis, &c. in quo pleniſſima perfectiſſimaque inſtructio, de vita, moribus, conuerſatione eorum in politicis negotijs. Si magna diſſidia videre optas, proteſtationem Samuelis Huberi, & editam hoc anno Contraproteſtationem ciuitatis Bernenſis inſpice, & quos hic ſubiunxi libros.

In acie ſtant, & ſtylo acrius, quam miles gladio, depugnant.

Ordentlicher / vnnd Gründtlicher Gegenbericht auff den Vngegründ-

ten

Zeugnuß der Heiligen Schrifft/ vor Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ Act. 10. 41. Und Paulus Act. 13. 31. Er ist gesehen worden viel Tage/ von denen/ die mit ihm hinauf gegangen sind aus Galilea gen Jerusalem/ welche nun seine Zeugen sind an das Volck. Und Petrus 1. Epist. 1. 3. Gelobet sey Gott und der Vater unsers HErrn Jesu Christi/ der uns nach seiner grossen Barmhertzigkeit wiedergebohren hat zu einer lebendigen Hoffnung durch die Auferstehung Jesu Christi von den Todten/ zu einem unvergänglichen/ unbefleckten/ und unverwelklichen Erbe/ das behalten wird im Himmel/ euch/ die ihr aus Gottes Macht durch den Glauben bewahret werdet zur Seligkeit/ die bereit ist/ daß sie offenbahret werde zu der letzten Zeit. Und Johannes 1. Epist. 1. 1. Was von Anfang gewesen ist/ das wir gehöret haben/ das wir gesehen haben mit unsern Augen/ das wir beschauet haben/ und unsere Hände betastet haben/ vom Wort des Lebens/ und das Leben ist erschienen/ und wir haben gesehen/ und zeugen/ und verkündigen euch das Leben/ das ewige/ welches war bey dem Vater/ und ist uns erschienen. Und Johannes 1. Epist. 5. 6. Das ist der da kommen ist durch Wasser und Blut/ Jesus Christus/ nicht durch Wasser allein/ sondern durch Wasser und Blut. Und der Geist ist/ der da zeuget/ daß Geist Wahrheit ist. Denn drey sind/ die da zeugen im Himmel/ der Vater/ das Wort/ und der Heilige Geist/ und diese drey sind eins. Und drey sind/ die da zeugen auf Erden/ der Geist/ das Wasser/ und das Blut/ und diese drey sind beysammen. Wo nun dieses Zeugnuß der Heiligen Schrifft/ vor Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ nicht gelten soll/ wo soll denn ein Zeugnuß gelten? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget/ und seine Zeugen/ die er erwehlet hat/ zeugen? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget/ und seine Zeugen/ die er erwehlet hat/ zeugen/ und die Heilige Schrifft zeuget? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget/ und seine Zeugen/ die er erwehlet hat/ zeugen/ und die Heilige Schrifft zeuget/ und die Heilige Schrifft/ vor Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeuget? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget/ und seine Zeugen/ die er erwehlet hat/ zeugen/ und die Heilige Schrifft zeuget/ und die Heilige Schrifft/ vor Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeuget/ und die Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeugen? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget/ und seine Zeugen/ die er erwehlet hat/ zeugen/ und die Heilige Schrifft zeuget/ und die Heilige Schrifft/ vor Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeuget/ und die Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeugen/ und die Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeugen? Wo soll denn ein Zeugnuß gelten/ wenn Gott selber zeuget/ und seine Zeugen/ die er erwehlet hat/ zeugen/ und die Heilige Schrifft zeuget/ und die Heilige Schrifft/ vor Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeuget/ und die Zeugen/ die Gott erwehlet hat/ zeugen

Iohannis Magiri Prępoſiti Stutgardienſis, Danielis Schadæi Francofurti, & Wilhelmi Holderſt Parochi dictæ Stutgardiæ à proxime lapſis Nundinis vernalibus, &c. excuſas calumnias. Heidelbergæ Apud Abrahamum Smeiſman ſumptibus Ioſuæ Harniſch.

Demonſtratio fallaciarum Ioannis Caluini in doctrina de Cœna Domini quib. vſus eſt in libro Inſtitutionis Chriſtianæ Wittenbergæ in 4.

Caluinus Iudaizans.

Ægidii Hunnii Caluinus Iudaizãs hoc eſt, Iudaicæ gloſſę & corruptelæ, quib. Ioãnes Caluinus illuſtr. ſcripturę ſacræ loca, & teſtimonia de glorioſa Trinitate, Deitate Chriſti & Spiritꝰ Sancti, cũ primis autẽ vaticinia Prophetarũ de aduentu Meſſiæ, Natiuitate, eius paſſione, Reſurrectione, Aſcenſione ad Gœlos, & ſeſſione ad dexteram Dei, deteſtandum in modum corrumpere non abhorruit. Wittembergæ in 4.

Roſtochiꝰ norum & VVittembergenſiũ diſputatio.

Colloquium Saxonicorum Theologorum cũ Pierio. Diſputatio Wittembergenſium quorundam contra valentini Schackzii Profeſſoris Roſtochiẽſis declarationẽ &c. Theo-

Confessio Saxonicarum Ecclesiarum de Cœna Domini, ad Caluini librum ipsis dedicatum, Francofurti ad Oderam. Historia certaminis Sacramentarii &c. à Theodosio Fabritio Magdeburgi Germ.

Confesso Saxonicũ Ecclesierũ.

Disputatio de persona Christi sub præsidio Georgii Milii.

Ioan. Wigandus de Vbiquitate, &c. Ienæ.

Ægidii Hunnii disputatio prima de Aug. Confessione, Wittenbergæ.

Cogitatione obire annos illos lubet, quib. primo clandestinis colloquiis, ac disputationibus Concordię librum alii euerterunt, deinde nacti Principem suæ sententiæ, etiam palã oppugnarũt, tot ex primis professoribus video contra sentientes, cæteros discordes, ciuiles tumultus, nec nisi potentia ciuili restitutam speciem Lutherismi, à quo Anhaltini, Hassi, cæteri, dissentiebant. Illi, qui nunc rerum in templo, Academiis, aulaq; potiũtur, calamitates suas meminisse possunt, nec præteritorũ periculorũ debet esse grata, sed ad-

Tristis pugna religionis est, quia in ea cadunt, animæ, in prælio corpora.

non cedere; atq; adeo hoc, cũ maxime dubitant, ingeminare, certissimos sese esse. Ad tres Academias appellatur, & causa cadit Huberus, à munere docẽdi amouetur iussu Principis, sed vnã conciunculã vi, velut gladiatoriã cœnã, præripiens, in aduersarios suos inuectus, omnes Sacramentarios nominauit, neq; n. inter se concordes illi erant; audaciam tamen carcere luit temporario, nõ tamen minis vllis obtineri potuit à captiuo, vt se contra Saxonas polliceretur non scripturũ; quod illi præcipue metuebãt. Et fecit Huberus, nã Brunsuici, Lunæburgi, Hamburgi, Lubecę, Rostochii humaniter exceptus est, auxilioque adiutus, Rostochianis enim gratissimus fuit, quibusdam in doctrina consensit, sed hoc anno 1595. contigit. Frustra autem è Saxonia fulmina, & accusationes ad illas Ecclesias contra Huberum mittebantur, quod scirent homines eos esse sui impotentes, & religionis ignaros. Iam olim Lunæburgum, Hamburgũ, Lubeça, cum

Mens immota manet, non carcere territa cedit.

aduersus Samuelem Huberum instituit Tubingæ in 8.

Balthasaris Menceri Altentorphensis Elenchus errorum Antonii Sadelis in libello de Sacramentali manducatione Carnis Christi. Wittenbergæ in 8. Elenchus errorum Sadelis.

Hectronis Buscheri exercitationum Theologicarum & logicarum responsioni Iohannis Piscatoris oppositarum pars 1. de Doctrina Troporum vsitata de verbis Cœnæ proprie, non Tropice intelligendis, de præsentia corporis Christi in Cœna ex verbis illis demonstranda pars altera, de Prædicationibus inusitatis, & Pædo Baptismo. Lemgouiæ in 8.

Ioannes Schroderus de Nestorianismo & Eutychismo contra Iosephum Bremensem, Wittembergæ.

Elenchus alter errorum Antonii Sadelis, Authore Baltazare Mentzero, Wittembergæ. Secundus Elenchus errorum Sadelis.

Synopsis variorum huius temporis errorum de Eucharistia Philippi Hailbruneri, Lauingæ.

Buscheri exercitationum Teolo-

prodibant, feneſtras lapidabant, ciuiũ ædes oppugnabãt, diſcipliuæ, & timoris exortes: cõniuentibus inter mutua diſſidia rectoribus, nec ſi auctoritatem inrerponerent, obtemperantibus ſtudioſis, quod ipſi iam in Academiis didiciſſent, legem Dei non poſſe ſeruari, idque ciuibus incolisq; non diſputando magis, quam viuendo probare cuperent.

Nec quicquam ibi vili tunc erat, niſi mores mali.

Sementis illa talem meſſem dedit.

De Academiis alterum etiam poſtulatum fuit, ne Lipſię, & Witteberga vllæ in rebus Theologicis nõ neceſſariæ diſputationes inſtituerentur, ne noua diſſidiis anſa daretur. O miſeri tam parum Epiſcopis, & Doctoribus fiditis, vt timore diſcordiarum diſputationes eorũ liberas conſtringatis? Tantus erat amor Lutheriſmi; Nam ſi identidem mutarent, rerum ſe, & libertatis damna adire videbant, & inter mala hoc ſe boni optare plerique ducebant, vt conſtanter errarent, hoc enim habere ſpeciem fidelitatis, crebras mutationes etiam indoctis ludribrio eſſe.

Præſtat tacere, quam diſputatione controuerſias accendere.

ſes ad reſtituenda Eccleſiarum bona, q̃ nullo iure poſſidebant, impelleret.

Hoc item anno Vnna vidiſſe ſpectrum, quo Caluiniſmi fœditas expreſſa, atq; apud ciues infamata, fuit, refert libr. 16. hiſt. Ianſonius, Neque minus Hardeniana cauſa quid nomine ſpecioſo indicaretur demonſtrauit. Interim Hugenottos in Francia haud exigua mœſtitia confecit, Legatus Pontificis à rege honorifice, amanterque ſuſceceptus. Et noſtræ Societatis fidelis induſtria Hollandiam permouit, vt facultatem ſubditis adimerent, ne Gymnaſia noſtra obirent. Inuentum hoc fuit, Rigidorum Caluinianorum, qui Summo Magiſtratui edicta illa importunitate extorſerunt, Cum enim intelligerent horribiles ſuas, & blaſphemas ſententias non à nobis modo, ſed intra ipſam Hollandiam, in Academia Lugdunenſi refutari vehementer efferati, bilem, quam in collegas euomere non poterant, in nos, vt pote odiis opportunos effuderunt. Sed

Interdum contumacibus aliquando errantibus immittuntur ſpecta, pro ſalubri timore conſtringant.

Dum nequeunt hoſti, cuilibet nocent.

Digitized by Google

Warheit / vñ allein Seligmachendē Evangelij / mit grausamen vnabläßigen sturmwinden außzulassen vnd zutilgen aller ding gemeynet vnd entschlossen ist) ebē diesen Teuffel vñ seinen archlistigen anhang zu trutz / die reine Lehr Christlicher Religion / noch hin vñ wider in vnserē lieben Vatterlandt / dē Heyligen Römischen Reich / biß daher aller Gnädigst beschirmet / vñ bewaret vñ sind alle trewe Gottselige Seelen Hirten jhres tragenden Ampts vnd gewissens halben / jeder zeit der Nothleidenden Warheit / wider die Vnsinnige schwarmgeyster mit offenbahrer zeugniß / vnd freydiger bekandtniß d' warheit bey zufallen schuldig / wofern sie nit fur den Richter Stul Christi / als gewesene Miedlinge / stumme hunde / vnd verschlaffene wächter / daß schreckliche end vrtheil zum Tod vñ ewigen hellischē fewr vber sich wollē ergehn lassen. Quis teneat lacrymas, ecce duæ partes, duę potentissimę factiones, quæ à nobis dicessionē fecerūt, se mutuo incusant, nō de leuibus erratis, quæ infirmitas humana nunq̃ satis excutere potest, sed de summa

Caluinistę in mari Lutherani turbines.

Franciæ Rex, legatione Romam missa, omnia optimi, & obedientissimi filij officia Pontifici defert; sunt enim hæc verba oratoris, & non ficta protestatio: Tantum dicimus tuis regem diplomatis, & Sanctissimis Legati monitis, promptissimè & lubentissimè satisfeciſſe, satisq; esse facturum omnibus. Ille legatus Franciæ tum Iubilæum agit. *O regi felicissimum, fortunatissimumq; diem! Diem Galliæ optatissimum! Diem lætissimum Italiæ! Diem orbi Christiano fàustissimum! Diem Sanctitati Tuæ glorioſissimum! Diem, vel ipsis Angelis celebratissimum! cum præsente infinita hominum multitudine, spectante & applaudente cũ nobilitate; Clero, & amplissimo Cardinalium consilio comprobante & collaudante, Errico quarto, Franciæ, & Nauarræ Regi, hæreditarius Christianissimi titulus, summa voluntate tua, conceſſus est! Nam qua res unquam prô Deus immortalis! non solum Romæ, verum etiam in terris omnibus est gesta maior? quæ glorioſior? quæ commendatior hominum memoriæ sempiternæ? Illo tu die, Pater*

Vera gaudia pœnitentium.

ANNVS 1599.

ANNO 1599. Stiria cæteræque regiones intellectis erroribus magno animo, & constanti hactenus perseuerantia ad religionem veterem redierunt. Neque in hodiernum diem impostoras prædicantium odisse, pristinosq; errores lugere desinunt. Sed hoc minus afficit vel dolore, vel ignominia Saxones. Non enim erant illi Concordistæ, sed nec gnari dissensionum Wittebergensium; tantum Confessionem Augustanam sequi se suspicabantur.

Conuertimini ad me sicut in profundū recesseratis filii Israel.

Turbauerant regiones illas tum alij, tum Marbachius recens Heidelberga exul, quem Heidelbergenses scripto libro, etiam politicè infamem, & intestabilem probauerunt. Rationes viginti tam insignis conuersionis Cleophas Distelmaier, proposuit, & defendit; nunc illi principem tanti boni auctorem in oculis ferunt. Imitamini ô Germani Tauriscos; vos enim non modo aberrastis, sed

rũ ſtrages cernite. Libelli Caluiniani, cui titulus: (Hiſtoricꝰ tractatus de ſententia Philippi Melanchtonis in articulo de Cœna Dominica, per C. Peucerum Med. editus) refutatio ex ſacris literis, & veris hiſtorijs, vna cum Apologia I. Herbrandi contra Peucerianos concinnata, per facultatem Theologiçam VVittembergenſem in 4.

Analyſis quæſtionum quarundam Theologophyſicarum de localitate, illocalitate & omnipræſentia Corporis Chriſti, theſibus comprehenſa, & oppoſita contemplationi Phyſicę M. Barthol. & Keckermanni Philoſophi Heidelbergenſis, per Magiſtrum Albertum Grallerium Wittembergenſem in 8.

Catalogi hæreticorum liber XII. De Anabaptiſtarũ impietate. Francofurti.

Catalogi hęreticorum liber XIII. & vltimus contra Adiaphoriſtiarum, & Interimiſtarum colluſionẽ. Francofurti in 8.

Letzte Antwort auff D. Samuel Hubers

cero Medico è verbo Dei, historiarumque testimonijs composita per Theologicam Facultatem. Wittenbergæ in 4.

Hundert Vnwarheiten / welche die Caluinischen an heyliger Schrifft der heyligen Vätter Schrifften / vnnd der Augspurgischen Confession begehen / colligirt auß der Apologia Concordienbuchs / durch M. Matthæum Fabrum **Pfarrherren zu Rockenitz. Wittemberg in** 8.

Mendacia centum, quæ Caluiniani circa sacram scripturam, S. S. Patrum scripta, & Confessionem Augustanam committunt, Collecta ex Apologia libri Concordiæ, per Mattheum Fabrum Pastorem Rochenitzensem. VVittembergæ in 8.

Publicatio Actorum, **Was sich im Fürstenthumb Lignitz mit Leonharten Creutzheimen zugetragen / vnnd welcher Massen er den** Caluinismum **in selbigen Landen eingeführt / durch** Ægidium Hunnium **vnnd** VVolffgangum Mamphrasium D. **vnd gewesene Lignitzische** Visitatores. **Wittemberg in** 8.

Pu-

ANNVS 1600.

ANNO 1600. verè, proprieque, & ſolenniſſimè Iubilæus eſt: iam enim mille ſexcenti ſunt, quo *gloria Domini apparuit in terra noſtra*, quo *Dominus exercituum viſus eſt in templo ſancto ſuo, venitque Sioni rex eius manſuetus, venit lumen gentium, & ſalus nationum vſque ad extremum terræ.* Hoc Iubilæum iam decimum ſextum celebrat Eccleſia: Conſiſtit verò celebritas in eo illa, vt pœnitentia, contritione, & lacrymis humiliati cordis, à peccatis per ſanguinem Agni immaculati CHRISTI IESV, expiati, ſacroque eius Corpore, non vbiquitario, nec ſignis inanibus paſti, orationi, eleemoſynæ, ſanctisq; operibus incumbentes, pœnarum temporalium ex immenſi theſauri, quem merita Chriſti in Eccleſiæ ſacrario repoſuerunt, diſpenſatione indulgentiam accipiamus.

Annus Conſtantiæ Romanæ.

Sacrum gaudium non eſt ſine lacrymis pœnitentiæ.

Deo etiam immenſas toto pecto-

Sedecim sæcula vni opponimus

Sex constantia vni cothurnato.

re, omnibus viribus gratias agimus, qui Ecclesiam suam per sæcula sex & decem, suâ virtute ac benignitate inter gentilium gladios, hæreticorum contentiones, falsorum fratrum defectiones, inuiolata fide, ad nos vsque deduxit. Quis enim non gaudeat, cum sanctum illum inter Iudæorum inuidiam, calumniasque cœtum educatum, Neronis, Domitiani, Neruæ, Traiani, Adriani, Antoninorum, Seueri, Maximini, Decij Diocletiani, aliorum crudelitate pressum, toto se orbe spargere, & titulos suos regum frontibus affigere videt? Nauem illam tot scopulis allisam, tot decumanis fluctibus verberatam, tot machinis oppugnatam, incolumi onere, firmis compagibus, inuiolato præsidio perstitisse? Sed gaudia nostra præscindit effusus imo corde luctus, dũ salua nostra rate, heu quondam fratrum naufragia conspicimus, nos lumen accendimus, tabulas eijcimus, funes dimittimus, manum porrigimus, vt si quis optata statione salutis con-

Gladiorũ, & hæreseon victrix Ecclesia animas reduces trãsmittit cœlo.

condere animam desideret, nobis se se iungat, hæc enim sola est, qua maiores nostri in salutis æternę portum nauigarunt. Deflete hæc meum, ad tãtos, ad tam varios errantium casus ingemiscite. Sit magna velut mare contritio nostra, quia magna est, velut infernus, clades ciuium nostrorum, & in tanta strage pereuntium se nemo cogitat periturum.

Tum vicinissimũ est exitium, cum maxime securus.

Plangite, & æquoreos lacrymis euincite fluctus,
Aggemat & vestris æquoris vnda malis.
Mille rates vasto sparguntur marmore, & omnes
Vertunt in varias turgida vela vias.
Vnica sola tenet veri moderamine portum,
Qua vehitur prisca relligione fides.
Illa Lutheriacis iam dudum syrtibus hæret,
Quam facilis molli stringit arena sinu.

Est aliam medios Campanus ducit in hostes,
Vectorum vt multo sanguine plena natet.
Ecce illam scopulus, saxum inuiolabile, frangit,
Qua tumidus stricto Zvinglius ense sedet.
Illa est Caluini, celeri quam vortice raptat,
Et premit inuersa torta charybdis aqua.
Mennonis hanc nulla tactum mare detinet aura,
Dum pereat lenta naufraga turba fame.
Hunc regit Arminius, furit illa in parte Socinus,
Et lacerat miseram ventus, & vnda ratem.
Vna tenet certum multa inter millia portum,
Præda natant auido cætera turba mari.

ANNVS 1601.

ANNO 1601. Colloquio Ratisbonenſi concuſſus Lutherismus, & multorum conuerſioni via parata eſt. Non agam pluribus hac de re, tantum moneo præcocem fuiſſe victoriæ prædicationem, nondum enim inceperat, cum iam rumorem de ſua victoria ſparſiſſent Lutherani: verum progreſſus docuit, quocunque ſe modo verterent, aliquid extra ſcripturas credendum illis eſſe; tandem concedere coacti. Adeoque tum profectum eſt, vt nuper in Durlacenſi Colloquio, diſertè negarent, ex ſcriptura ſe probare poſſe, ſed conſequentias per humanam ratiocinationem permittebant. Sed ad Ratisbonenſes redeo, cum ſibi iam ipſi diſplicerent, & res ſuas deteriore loco viderent, ſine præmio laborem, cum contumelia ſuas ineptias euulgatas fremerent, ad notas artes calumniandi deſcenderunt. Itaque refutandi fuerunt,

Ratisbonenſis Colloquii felix exitus.

Scripturã eſſe ſcripturam ſacram, traditio eſt.

quod insigni apologia Tannerus præstitit. Et ne refugere certamen videretur, initio statim centum eos mendaciorum insimulat, & probat. Verum cum multi Colloquij meminerint, multa etiam scripta sint, & multorum conuersioni disputatio illa occasionem dederit, in medio relinquo.

ANNVS 1602.

Crudelitas consiliorũ in Crellio punita.

Si mortem meruit voluntas inducendi Caluinismi, cur nunc cum illis festa aguntur?

ANNO 1602. multis Lutheranis lætus eluxit, morte Crellij Cancellarij, qui decem iam annos in carceris squalore egerat, conuictus enim magni criminis, dolens, fremens, protestans in forum Dresdense productus, & capite plexus est. Vicit quidem Lutherismus, at fero, neque enim paucos laudatores habuit Crellius.

Hoc anno librum edidit Philippus Nicolai, cuius titulus est: *Sacrosanctum omni-præsentiæ Iesu Christi mysterium.* Non ille triumphos & epinicia canit, sed lugendo luget inte-

interitum Caluiniſtarum : *Non enim*, inquit, *eſt mihi cornea fibra, nec ſum tam ferrei pectoris, quin ex Eccleſiæ præſentis ſqualore, vulneribus, & membrorum diſtractionibus, ingentem animo dolorem concipiam.* Hęc ille, cum adhuc integra eſſet Haſſia, ſtaret Lutheriſmus in Marchionatu, Boruſſiaque. Vos autem ô degeneres animæ, ô rerum obliti veſtrarum Prędicantes, in illo ſqualore, vulneribus, amputatis duobus nobiliſſimis membris, Electoratu & Landgrauiatu, hiante ſæuo vulnere, feſtam ſollennitatem Eccleſiæ vix animam trahenti indicitis, canere eam iubetis, cui reſpirare vix conceſſum eſt. Durum eſt non flere miſeros; tyrannicum, miſerorum lacrymas cohibere, quid eſt autem miſeris, dolentibusque gaudia imperare?

Lutheranus luget Caluiniſtas.

Difficile eſt triſti fringere mente iocos.

ANNVS 1619.

Augustus Nikolaus Bucelinus Ord. S. Benedicti Professus, & Abbas Ettenhemensis, Catholicus Romanus, Germanus, Constantiensis Diœcesis, Anno Christi 1599. 16. Augusti natus, virgo genitalibus pene destitutus, & ob id Eunuchus, ut ferunt, ab Ecclesiæ Romanæ Ordinibus habitus, & ad Sacros Ordines admissus, Abbas Ettenhemensis, Tribunus Ecclesiæ Romanæ, Anno Christi 1619. 16. Augusti, ætatis suæ 20. Ordinatus, & Consecratus, mortuo Leone Decimo, Pontifice Romano, Anno Christi 1621. 10. Martii, ætatis suæ 21. mensium 7. dierum 24. Pontificatus Urbani Octavi Anno 1. mensium 11. dierum 4. Ordinationis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Consecrationis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Abbatiæ suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Tribunatus Ecclesiæ Romanæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Ordinis Sancti Benedicti Professionis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Ætatis suæ 21. mensium 7. dierum 24. Ordinis Sancti Benedicti Professus, & Abbas Ettenhemensis, Catholicus Romanus, Germanus, Constantiensis Diœcesis, Anno Christi 1599. 16. Augusti natus, virgo genitalibus pene destitutus, & ob id Eunuchus, ut ferunt, ab Ecclesiæ Romanæ Ordinibus habitus, & ad Sacros Ordines admissus, Abbas Ettenhemensis, Tribunus Ecclesiæ Romanæ, Anno Christi 1619. 16. Augusti, ætatis suæ 20. Ordinatus, & Consecratus, mortuo Leone Decimo, Pontifice Romano, Anno Christi 1621. 10. Martii, ætatis suæ 21. mensium 7. dierum 24. Pontificatus Urbani Octavi Anno 1. mensium 11. dierum 4. Ordinationis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Consecrationis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Abbatiæ suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Tribunatus Ecclesiæ Romanæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Ordinis Sancti Benedicti Professionis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Ætatis suæ 21. mensium 7. dierum 24.

Augustus Nikolaus Bucelinus.

Ordinatus.

Consecratus.

Abbatiæ suæ.

Tribunatus.

Professionis suæ.

Ætatis suæ.

Ordinis Sancti Benedicti Professus, & Abbas Ettenhemensis, Catholicus Romanus, Germanus, Constantiensis Diœcesis, Anno Christi 1599. 16. Augusti natus, virgo genitalibus pene destitutus, & ob id Eunuchus, ut ferunt, ab Ecclesiæ Romanæ Ordinibus habitus, & ad Sacros Ordines admissus, Abbas Ettenhemensis, Tribunus Ecclesiæ Romanæ, Anno Christi 1619. 16. Augusti, ætatis suæ 20. Ordinatus, & Consecratus, mortuo Leone Decimo, Pontifice Romano, Anno Christi 1621. 10. Martii, ætatis suæ 21. mensium 7. dierum 24. Pontificatus Urbani Octavi Anno 1. mensium 11. dierum 4. Ordinationis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Consecrationis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Abbatiæ suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Tribunatus Ecclesiæ Romanæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Ordinis Sancti Benedicti Professionis suæ Anno 1. mensium 7. dierum 24. Ætatis suæ 21. mensium 7. dierum 24.

Vbiquitariis, Pigidis, sæuis ac turbulentis veritatis hostibus est dictum qui multas pacis cõditiones, nisi salua sua Vbiquitate & Maiestate recipiant, qui Orthodoxos tanquam hæreticos ipsis Turcis deteriores traducunt & damnant, quique palam profitentur, ad Papistas potius transeundum, quam cum orthodoxis, quos Caluinianos vocant, fraternitatem colendam esse. Ex quibus nuper aulicus quidam Stentor publico scripto non erubuit Principi suo consultor esse, vt in Comitiis potius sese Papistis, quam orthodoxis Caluinistis coniũgeret, duab. allatis rationibus, vna Theologica: quod Lutherani cum Papistis in pluribus consentiunt, quam cum Caluinianis, quos vocat: altera ciuili, quod Papa protuendo imperio Romano vires conferat: Principes vero Caluiniani cum Turca aduersus imperium non dissimulanter colludant:

O quales coniubilantes habent Heidelbergenses?

AN-

demia veſtræ clades reſtauratæ ſunt, cum à Chriſtiano pulſi Concordibergenſes in patriam reuocarentur. Nunc vero Academia veſtræ reparatrix in eam hæreſin manu Principis impellitur, è qua Lipſiam ipſas & Wittebergam eduxit. Acta Marpurgenſia ipſimet exules ediderunt. Miſerrimæ vices Academiæ nobilis, quæ aliquando Lutherana, tandem vbiquitaria, demum coniecta eſt in Caluiniſmum rigidum. Quæ ſcripta conuitia, quæ execrationes Marpurgenſes, & Giſenſes inſecutæ ſunt? At nunc quaſi.

Cæsâ iunxiſſent fœdera porcâ.

De Euangelii noua luce communia feſta agitant. At ante annos 13 infeſtis armis concurrebatis.

ANNVS 1607.

Nouus Caluiniſmus abſumit veterem.

ANNO 1607. Rupellę ingenti contentione ſynodus nationalis inter rigidos Caluiniſtas inſtituta eſt, multaque quæ Arminianis, Herbornenſibus, & Heidelbergenſibus Adiaphoriſtis cõtraria ſunt, decreta: neque dubium eſt, quin ſenſim ad Socinianos, & Arianos tendãt, cum Balticæ regiones, Dantiſcum, Hollandia, Polonia, noua vetere hæreſi imbuatur.

Idoneus refutandis Caluiniſtis non erat, niſi ſuſpectus.

Hoc anno habita eſt ſynodus Suidthollandiæ Delphis, in qua de Anabaptiſtis refutandis actum, eorũ vero cõfutandorũ prouincia Iacobo Arminio tradita fuerat, ſed & illum examinare ſtatuerant, verum caute ad ſynodum nationalem appellat.

Triplicem igitur aciem annus ille vidit, Caluiniſtarum præcipue in Belgio, Lutheranorum inter ſe, & duarum partium propriis particulis male conſarcinatarum, maius prælium.

AN-

Estats de Blois, ou ils furent appellez.

AVANT que parler de la Conuocation des Estats Generaux, ie veux dire quelque chose de la Conuocation des Notables, de laquelle ie n'ay rien trouué escrit, ny en nos Annales, ny en nos Chroniques, ny en nos Loix, ny en nos Ordonnances, que quelques vns disent, que Charlemagne conuoqua vne Assemblée de peuple, à Worms, pour faire la guerre à Witikind. Puis on trouue que le mesme Empereur conuoqua vne Assemblée de peuple, à Paderborn, pour faire la guerre aux Sarrazins. Puis on trouue que Philippes le Bel conuoqua vne Assemblée de peuple, à Paris, pour faire la guerre à Boniface VIII. Puis on trouue que Philippes de Valois conuoqua vne Assemblée de peuple, à Paris, pour faire la guerre à Edouard, Roy d'Angleterre. Puis on trouue que le Roy Henry II. conuoqua vne Assemblée de peuple, à Paris, pour faire la guerre à Charles V. Empereur. Puis on trouue que le Roy Charles IX. conuoqua vne Assemblée de peuple, à Paris, pour faire la guerre à Philippes II. Roy d'Espagne. Puis on trouue que le Roy Henry III. conuoqua vne Assemblée de peuple, à Paris, pour faire la guerre à Henry de Bourbon, Roy de Nauarre, à Henry de Bourbon, Prince de Condé, à Henry de Bourbon, Prince de Conty, à Henry de Bourbon, Duc de Montpensier, à Henry de Bourbon, Duc de Rohan, à Henry de Bourbon, Duc de Thouars, à Henry de Bourbon, Duc de Beaufort, à Henry de Bourbon, Duc de Vendosme, à Henry de Bourbon, Duc de Sedan, à Henry de Bourbon, Duc de Montmorency, à Henry de Bourbon, Duc de Ventadour, à Henry de Bourbon, Duc de Turenne, à Henry de Bourbon, Duc de Lauzun, à Henry de Bourbon, Duc de Rethelois, à Henry de Bourbon, Duc de Mercœur, à Henry de Bourbon, Duc de Mayenne, à Henry de Bourbon, Duc de Guise, à Henry de Bourbon, Duc de Nemours, à Henry de Bourbon, Duc de Longueville, à Henry de Bourbon, Duc de Nyuernois, à Henry de Bourbon, Duc de Montpensier, à Henry de Bourbon, Duc de Chastelleraud, à Henry de Bourbon, Duc de Bouillon, à Henry de Bourbon, Duc de Vendosme, à Henry de Bourbon, Duc de Sedan, à Henry de Bourbon, Duc de Montmorency, à Henry de Bourbon, Duc de Ventadour, à Henry de Bourbon, Duc de Turenne, à Henry de Bourbon, Duc de Lauzun, à Henry de Bourbon, Duc de Rethelois, à Henry de Bourbon, Duc de Mercœur, à Henry de Bourbon, Duc de Mayenne, à Henry de Bourbon, Duc de Guise, à Henry de Bourbon, Duc de Nemours, à Henry de Bourbon, Duc de Longueville, à Henry de Bourbon, Duc de Nyuernois, à Henry de Bourbon, Duc de Montpensier, à Henry de Bourbon, Duc de Chastelleraud, à Henry de Bourbon, Duc de Bouillon,

tracta sunt dissidia Belgica. Edita est in lucẽ hæc Epistola anno 1613. Quis vero status fuerit Belgij & religionis orphani liberi Arminiani nobis exponunt. *Simul atque ergo concessum vobis diuinitus fuit spatium respirandi, reportata ab hoste Hispano cum duodecennalib. induciis præclara illa confessione auitæ libertatis atq; αὐτονομίας, retulistis vos protinus ad primas illas curas cõstituendæ tranquilitatis Ecclesiasticæ. Sciebatis n. numeris vestri esse omniũq; adeo ἐνυπεροχῇ ὄνλων dare operã, vt ciues ἠρεμὸν κ̀ ἡσύχιον βίον διάγωσιν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ κ̀ σεμνότητι. Videbatis etiã, non in vicinis tãtũ, sed in vestra etiã Rep. id nus per præcisis quorundã actionib. consiliisq; effectũ esse, vt titulo reformationis, pauci aliquot inquieti, sibiq; pariter atq; aliis molesti homines, κυφλότητα ἀθετῦντες, δόξας ἢ βλασφημῦντες, nouã quandã hierarchiã, non eã qdem idololatriæ aut superstitionis, sed conscietiarũ tyrãnidis inueherẽt; & qpsi optimũ ac verissimũ iudicarẽt id aliis ptinus viris bonis etiã cũ grauissimorũ suppliciorũ comminatione præscriberẽt; abutentes ad hãc rẽ credulæ plebis*

Ante inducias dissidia erant, sed maiore cura belli, minores curæ absorbbeantur.

Rigidi in Hollandiæ Tyranni conscientiarum.

plebis facilitate, & paucorum quorundam doctorum nostrorum autoritate. Quum autem res ista certum Ecclesiæ schisma, tristem ciuibus calamitatem, & funestam Reip. Christianæ labem esset illatura, neque adhuc copia vlla synodi generalis daretur; exstitistis vos primi, qui ad Reip. & Ecclesiæ vobis commissæ conseruationē, formulam quandā reginiminis Ecclesiastici ante hos annos sex conceptā, iussistis in lucem protrahi, vt quibus ea partibus breuior videbatur, suppleretur; quibus laxior, truncaretur; quibus mutila, corrigeretur, atque emendaretur; ad exemplum (quoad eius fieri poterat) institutionis Apostolicæ, vt ita habita in rebus indifferentibus ratione indolis ciuium vestrorum, vestrique politeumatis, omnia fierent, εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

Hæresis semper crudelis.

ANNVS 1609.

Superstitionum excidium veritatis.

ANNO 1609. Noua religionum vnio in Bohemia instituta, inter Lutheranos. Hussitas, Picardos, Fratres, vestimenta missalia, & Cleri-

calia, luminaque retinenda decernũt, de cæteris ceremonijs alio tempore tractaturi, omnes vno nomine se Euangelicos nominant. Itaq; & Augustanæ confessioni iam vbiquitariæ, Hussiticum templum concessum est, & gliscit Caluinismus. Pax illa politica disputationum pugnas, & odiorum fomites non tollit è medio, pereunt in pace illa discordes animæ, similes gladiatoribus, qui placidè viuunt, simul habitant, edunt, bibunt, at cum dies muneris aduenit, & iam crudeli sibi componuntur arena, mox odere pares, infestisque armis lanienam exercent. Illustrissimus Princeps Deschiensis Catholicam religionem magno animo nõ sine rerum suarum periculo suscepit. Exemploque præiuit alijs, quos repudiatis tot insanis monstrosisque erroribus, ex variarum hæreseon tenebris ad Orthodoxam lucem, quæ patres sanctos illustrauit, regressuros esse speramus.

Perspicax animus, qui verum vidit; magnus, qui cõtempto periculo, amplexus est,

Orthodoxorum fœdus initum est, non ad vllius offensionem dam-

Defensionis iusta tutela est, & summi iuris, inuadentē vi repellere.

numué, sed ne dum singuli carpuntur, quia resistere non possunt, omnia tandem amittuntur, defensionis itaq; hoc opus est, & defensionis inculpatæ, quam iura ac suprema potestas approbauit. Indoluere Ministri tam Lutherani, quam Caluiniani, qui occultis, sed efficacibus artibus suos principes in bella trahere conabantur, atque identidem inculcabant, Episcopos non posse esse principes, Episcopatus & Collegiatas Ecclesias diuidendas esse. Quasi verò si princeps, comes, nobilis, si CHRISTO seruire, & sacerdotium amplecti velit, iure quod in suos subditos habet, priuandus siti sed eam causam pro nobis obtinuit, Adrianus Saraiuia Caluinianus.

AN-

ANNVS 1610.

ANNO 1610. Omnibus passim Lutheranis tecta fraude se miscent Caluiniani, quemadmodum, & Caluinianis Sociniani seu Arriani, nec sanari potest illa pestis, quia incognita latet, donec mortifera lue vulgata multorum interitu se prodat, ita Heidelbergæ olim, recens Lipsiæ, Wittebergæ, Berlini actum est. Hoc anno cum duo ciuium Ratisbonensium, quod cum Caluinianis sentirent, exulatum ire iuberentur, non contensit, qui Lutheranus habebatur Minister Christophorus Donawertz, & quo ipse in controuersijs animo esset, versiculis expressit.

Caluinianorum indoles est occultè se insinuare.

Cœna pijs fidei vinclum, dissoluit amorem,
Deq; modo lis est, non habitura modum.
Litem quam præsens, nec postera finiet ætas,
Tu fini aduentu maxime Christe tuo.

Eius autem, vt libello declarauit, mens est, Lutheranos & Caluinistas in vnam conflari posse sectam, cum tamen alij alios, plurimorum, horribiliumque errorum incusent. Atq; hoc est, quod Iubilæum Lutherium Caluini propago celebrat, quod adeo ministerium Spirense male habet, vt silentio præterire rei indignitatem non possint: **Welche Einigkeit auch die vbel vnnd falsch genandten Reformirten / (so sich auch wiewol fälschlich / vnd wider die Warheit Orthodoxos nennen /) jhren Verstandblungen aufferlegt haben.** Lacrymabile Iubilæum, lux orta est nobis, ante centum annos tenebræ fugatæ sunt, nostra est Orthodoxia; canit Ministerium Spirense. Reformati Heidelbergenses, quiq; nunc Spiræ inualescunt, in tenebris manent, videntes non vident. At contra maiore sono Heidelberga clangit: nostra lux est, tenebræ vestræ sunt, iam plusquam triginta anni sunt, quando vos exulare iussimus. Quid exules triũphatis, victos non decent verba felicia.

Lutherani non probant Iubilæum Caluinianum

Heidelbergæ & Spiræ diſsidia.

AN-

ANNVS 1611.

ANNO 1611. Fato ſuo functus eſt Chriſtianus Saxoniæ Elector, ſucceſsitqne frater, qua mutatione haud parum erecti Caluiniani, iterum feliciora ſperabant, ſed cum obſiſti ſibi animaduerterent, in Marchionatum declinarunt.

Nec fuit maior cauſa Iubilandi Caluinianis, hoc enim anno quæ vna reconciliationis ſpes videbatur in Hollandiâ, ipſo facto ſublata eſt. Decreto enim ordinum Colloquium Hagæ Comitis inter ſex vtrinq; Eccleſiaſtas indictum eſt. Rigidorum, ſeu Contraremonſtrantium nomina ſunt, Ruardus Acronius, Ioannes Bogardus, Ioannes Beccus, Petrus Plancius, Libertus Fraxinus, Feſtus Hommius. Remonſtrantium autem, I. Wttenbogert, Adrianus Borrius, Eduardus Poppius, Nicolaus Greuinckhouius, Ioannes Arnoldus, Simon Epiſcopius. Nihil tamen

Diſputatio Hollandica coram magiſtratu Politico omnia vulnera denudat.

men adeo laborioſa, ac diuturna, & quia ordines politica poteſtate præſidebant, modeſta in ſpeciem diſputatione nihil effectum eſt aliud, quam vt tractis in partes vrbibus, ac magnatibus, diſcordia ciuilis inde gliſcat. *Natum eſt*, inquit Henricus Brandius ad optimates, *illud triſte diſſidium, atq; id adeo quidem innaluit, vt de eius capitibus publice ſit diſputatum, non tantum in ſcholis, non tantum in Eccleſiis ſed & apud principes populi: ſed neque hic ſubſtitit illud, verum etiam acta rei geſtæ typis mandata vernaculo ſermone etiam plebi proſtituta ſunt.*

ANNVS 1612.

Vorſtius à Rigidis diſcedit.

ANNO 1612. Hoc anno errorem ſuum ingenuè, Vorſtius fatetur, *quod horridæ illi ſententiæ de prædeſtinatione abſoluta, quam ante triginta circiter annos à ſuis præceptoribus imprudenter hauſerat, longo tempore plus ſatis animosè adhæſerit.* Rarum hoc tempore eſt in hęreticis, ſed ad

ad exemplum tamen magnum esse debet.

Tantum vero abfuit, vt lætus ille annus fuerit, vt Rex magnæ Britanniæ tanquam ad commune incendium in Batauia restinguendum, per legatum suum Rudolphum VVinwod, vndam ex Britannia deuehens dam curarit, longa enim & graui oratione, in consessu Ordinum, tum Vorstium, tum cæteros reformatæ religionis Secundo-reformatores condemnauit. Sed regi illi cederent? non profecto; *Homo est*, enim Rex, *inquiunt, errori, & fraudi obnoxius, nec minus, quam cæteri hominum est mendax.*

Paucos Armenianos nec Hollãdi, nec Angliæ Rex potest cõpescere.

Ne vero quicquam mali deesset, post classicas contentiones, & ciuiles in vrbe Alcmariana pugnas editur hoc anno liber Adolphi Tectandri Venatoris, qui exertè, & sine ambagibus Pelagianismum inducit.

Erroribus impar est potestas.

ANNVS 1613.

ANNO 1613. Defeceruntne iam pię lacrymæ oculis veſtris? Si adhuc miſeris ſuperſunt, deducite eas *quaſi torrentem*, Thren. 2. 11. & 18. *ponite lacrymas in conſpectu populi veſtri, edite panem lacrymarum, & non modo in cubilibus, ſed etiam cathedris*, atque in ipſa iactatione lætitiæ compungimini. Latè imperans, virisque opibuſq; potens à vobis deficit Marchio Brandeburgicus, & ſine magno tumultu tot titulos, prouinciasq; trahit, neq; quicquam in totâ conuerſione illa religionis difficilius fuit, quam prima actionis inchoatio, quæ tamẽ ſermonis magis, q̃ turbas dedit. Si perire eos arbitramini, cur in fratrum, vicinorũq; funere, ad publica gaudia vocatis populos? Illi ſanè veſtra gaudia non minus modo rident, q̃ olim lacrymas, & inanes viriũ iras ſubſannarunt. Meminiſtis opinor, quam ſarcaſticè vos Colloquio inter Benedictum Haberecht, & Hanns Knor/

Brandeburgici tã facile à Luthero ad Caluinum ducuntur, quam facile oues in diuerſas caulas præeunte paſtore.

Knor/ quorum hic Lutheranos', ille Caluinianos repræsentabat, & inimice exceperint, iræ enim, vociſq; impotens, Hans Knor/ poſt execrationes, dęmonũ inuocationes & tandem miranti Benedicto cauſas perturbationis aperit, *Frater*, inquit, *Electoris, Conſiliarij, & omnes dæmones Berlini ſunt Caluiniani.* Statum huius temporis miſerrimum deplorant, omnes qui ſe reformatos appellant, quia fidem faciunt controuerſiæ diſputantium incertam. Teſtatur id Coruinus præfatione libri ſui ad Lugdunenſis Academiæ curatores, & conſules. Chriſtianitatem ob maximam diſcordiæ cladem, commiſeratione potius dignam, & deplorandam ait,

Caluinianis captis addunt ludibria.

Nulla dies ſine nubecula.

Grauiſſimo motu Caluiniſmum hoc anno concuſſerunt, omneſque dubitationis impleuerunt, Petrus Bertius, & Sibrandus Luberti; alter Lugdunenſis, hic Franckeranæ Academiæ caput, cum enim hactenus inter ſe, & amicos diſceptaſſent, hoc anno contentionem publica-

runt qua ex re conſtitit, quemadmodum poſtea ex Bertii libro de Apoſtaſia Sanctorum, quam etiam ſex Remonſtrantes defendunt, nec ſtatus Hollandiæ condemnarunt, quã inique, tum multo tempore Catholicos perſecuti fuerint, quod de ſua perſeuerãtia ſe certos eſſe negarint.

Nec ideo tamen pace externa fruebantur. Iacobus Reneccius librum de ortu, curſu, exitu Caluinianorum ſcripſit, adeo perſpicuum, adeo iracundum, & vehementem, vt contra furias, non homines acuiſſe ſtylum videatur. Eodem anno prodiit iterato Albertus Grawerus, qui Reneccium mitem, comemque, videri fecit: Titulus libri eſt; *Abſurda Abſurdorum Abſurdiſſima, Caluiniſtica abſurda*, quem librum Illuſtriſſimis Ioanni Erneſto, & Frederico Saxoniæ ducibus dedicauit, oppoſitũ eſt hoc tam ſplendidum veſtibulum, arcui triumphali Caluinianorum, cuius epigraphe fuit: *Noua nouorum nouiſſima, Vbiquiſtica noua.*

Quam vero nihil ille annus ad trium-

triumphos & festa Lutherana pertineat, res ipsa edocet. Serenissimus enim, ingeniosissimus, prudentissimus, nunc etiam de misericordię supercœlestis adiutorio religiosissimus Princeps, Wilhelmus Wolffangus Palatinus Neoburgicus, Dux Iuliæ, Cliuiæ &c. ad orthodoxam Ecclesiæ vnitatem maturo Consilio, certissimaque errorum vestrorum cognitione, atque experientia regressus est, & auorum suorum tam Neoburgicorum, quam Cliuensiũ Principum fidem, pietatemque amplexus eorum sumptu fundata templa reformat. Tanta detrimenta si nondum sensistis, vel mẽtem lethargus, & stupor oppressit, vel gaudiorũ vanitas euentilauit. Nonne animaduertitis, id quod de Dauidis & Saulis regno dicitur, 2. reg. 3. 1. *Facta est ergo longa concertatio inter domum Saulis, & inter domum Dauidis. Dauid proficiens, & semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie, siue* ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει, *ibat, & infirmabatur, attenẽ*

Magnorũ prudentiumque Principum conuersiones multis saluti sunt.

Ignis ardentissimus, Solis Typhoeus, Lucifer, Phosphorus, Hesperus, Vesper, Stella Veneris, Stella Iovis, Stella Martis, Stella Saturni, Stella Mercurii, Stella Diana, Stella Iunonis, Stella Vestæ, Stella Cereris, Stella Palladis, Stella Neptuni, Stella Plutonis, Stella Vulcani, Stella Mercurii, Stella Apollinis, Stella Bacchi, Stella Herculis, Stella Mercurii, Stella Mercurii, Stella Mercurii

tres anni, quatuorue Germaniam immutarunt, vt quasi Circæo pharmaco pota in aliam gentem transformaretur, nunc alia est constantia tot Catholicorum cœtus inter quotidianas Prædicantium fraudes, vexationes, iniurias, damna, fidei antiquæ summam retinent integritatem, plurimis vero in locis, inter dura magistratuum imperia, pœnasq; crescunt. Cum tamen quotidie Lutherismus maiores in angustias, paucitatemq; contrahũtur, quid igitur, dum omnia vestra carpuntur, acciduntur, euanescunt, ipsique modicis in finibus regnantes belligeratis, quasi re integra, quasi stante republica ad læta vertimini, & tristia corda vultus hilaritate, vocisque iactantia tegitis?

Catholicorum cõstantia quantum hoc seculo creuerit.

ANNVS 1614.

ANNO 1614. Schlusselbergius in Pelargum eundem inuehitur. *Reuertere*, inquit, *mi Pelarge in viam, desere Caluinianos ipsius Cacodæmonis ministros*, & paulo ante: *Cogita mi Pelarge, quafronte, & quanam quæso conscien-*

Lieux propres au Solitaire.

Choix de la demeure.

Solitude exterieure.

Solitude interieure.

Solitude de corps.

Solitude de cœur.

Solitude d'esprit.

Solitude de volonté.

Solitude de memoire.

Solitude de langue.

Solitude de conuersation.

Solitude de vacation.

Solitude de vie.

Solitude de mort.

Solitude de Resurrection.

Solitude de Gloire.

Solitude de Paradis.

Solitude de Dieu.

Solitude de Trinité.

Solitude d'Eternité.

Solitude de Diuinité.

Solitude de Verité.

Solitude de Sapience.

Solitude de Bonté.

Solitude de Beauté.

Solitude de Charité.

Solitude de Misericorde.

Solitude de Iustice.

Solitude de Iugement.

Solitude de Vengeance.

Solitude de Puissance.

Solitude de Dominations.

Solitude de Principautez.

Solitude de Vertus.

Solitude de Potestez.

Solitude de Cherubins.

Solitude de Seraphins.

Solitude de Throsnes.

Solitude de Thrones.

Solitude de Archanges.

Solitude de Anges.

Solitude de Iesus-Christ.

Solitude de Marie.

Solitude de Ioseph.

Solitude de Iean Baptiste.

Solitude de Pierre.

Solitude de Paul.

Solitude de Iean Euangeliste.

Solitude de Iacques.

Solitude de Thomas.

Solitude de Barthelemy.

Solitude de Matthieu.

Solitude de Philippe.

Solitude de Iacques.

Solitude de Simon.

Solitude de Thadée.

Solitude de Matthias.

Solitude de Barnabé.

Solitude de Luc.

Solitude de Marc.

Solitude de Tous les Saints.

Solitude de Tous les Martyrs.

Solitude de Tous les Confesseurs.

Solitude de Toutes les Vierges.

Solitude de Tous les Innocens.

Solitude de Tous les Penitens.

Solitude de Tous les Iustes.

Solitude de Tous les Predestinez.

Solitude de Tous les Glorifiez.

Solitude de Tous les Bienheureux.

Solitude de Tous les Esleus

uiniſtæ pro talib. ſe haberi à Lutheranis admirantur, cũ nihil illi mitius de Lutheranis ſentiãt? q̃ libro de vnione & ſynodo Euangelicorũ demonſtraui. ſi n. fratres ſuos molles tã duro iudicio condẽnant, in illis articulis, quib. ad Lutheranos accedunt, cur non eadem audiant Lutherani, præter hæc etiã maiora peccantes?

Nec de Lutheranis mitius ſentiunt Caluiniani.

Memini, inquit, Wilhelmus Greuinckhouius, me in vicina Eccleſia, audita cõcione quã virulentiſsima, amicam ſuper ea collationẽ cum ipſo Eccleſię eius miniſtro. S. Grutero, à presbyterio petiſſe; ſed poſt multas acerbiſsimas cõtumelias tandem vero q̃d? reſponſum perẽptoriũ: Si Turca vel Iudęus eſsẽ, poſſe ac debere me ad Colloquiũ admitti, Hæreticũ vero iſtis nequiorẽ, nõ audiendũ, ſed vitãdũ eſſe, ex mandato Pauli. Reliquũ igit' eſt, vt Prophetis iſtis ἀντιτύποις, vel hiantib., vel ructantibus, ſola nobis cernuis ſupſit adoratio. Euge, Euge compendiariam ſcil. viãingreſsi eſtis ad tutandãveritatẽ; ſed nolite credere, vos vnq̃ iſta via victores abituros.

Caluiniſtæ Caluiniſtas Turcis, & Iudæis aiunt eſſe nequiores. Quid igitur de Lutheranis?

Conatus a, Rigidorum in Hollãdia

idem

Eius autem, vt libello declarauit, mens est, Lutheranos & Caluinistas in vnam conflari posse sectam, cum tamen alij alios, plurimorum, horribiliumque errorum incusent. Atq; hoc est, quod Iubilæum Lutherium Caluini propago celebrat, quod adeo ministerium Spirense male habet, vt silentio præterire rei indignitatem non possint: **Welche Einigkeit auch die vbel vnnd falsch genandten Reformirten / (so sich auch wiewol fälschlich / vnd wider die Warheit Orthodoxos nennen /) jhren Verainblungen aufferlegt haben.** Lacrymabile Iubilæum, lux orta est nobis, ante centum annos tenebræ fugatæ sunt, nostra est Orthodoxia; canit Ministerium Spirense. Reformati Heidelbergenses, quiq; nunc Spiræ inualescunt, in tenebris manent, videntes non vident. At contra maiore sono Heidelberga clangit: nostra lux est, tenebræ vestræ sunt, iam plusquam triginta anni sunt, quando vos exulare iussimus. Quid exules triũphatis, victos non decent verba felicia.

Lutherani non probant Iubilæum Caluinianum

Heidelbergæ & Spiræ dissidia.

A N-

ANNVS 1611.

ANNO 1611. Fato ſuo functus eſt Chriſtianus Saxoniæ Elector, ſucceſsitqne frater, qua mutatione haud parum erecti Caluiniani, iterum feliciora ſperabant, ſed cum obſiſti ſibi animaduerterent, in Marchionatum declinarunt.

Nec fuit maior cauſa Iubilandi Caluinianis, hoc enim anno quæ vna reconciliationis ſpes videbatur in Hollandiâ, ipſo facto ſublata eſt. Decreto enim ordinum Colloquium Hagæ Comitis inter ſex vtrinq; Eccleſiaſtas indictum eſt. Rigidorum, ſeu Contraremonſtrantium nomina ſunt, Ruardus Acronius, Ioannes Bogardus, Ioannes Beccus, Petrus Plancius, Libertus Fraxinus, Feſtus Hommius. Remonſtrantium autem, I. Wttenbogert, Adrianus Borrius, Eduardus Poppius, Nicolaus Greuinckhouius, Ioannes Arnoldus, Simon Epiſcopius. Nihil tamen

Diſputatio Hollandica coram magiſtratu Politico omnia vulnera denudat.

men adeo laborioſa, ac diuturna, & quia ordines politica poteſtate præſidebant, modeſta in ſpeciem diſputatione nihil effectum eſt aliud, quam vt tractis in partes vrbibus, ac magnatibus, diſcordia ciuilis inde gliſcat. *Natum eſt*, inquit Henricus Brandius ad optimates, *illud triſte diſſidium, atq; id adeo quidem inualuit, vt de eius capitibus publice ſit diſputatum, non tantum in ſcholis, non tantum in Eccleſiis ſed & apud principes populi: ſed neque hic ſubſtitit illud, verum etiam acta rei geſtæ typis mandata vernaculo ſermone etiam plebi proſtituta ſunt.*

ANNVS 1612.

Vorſtius à Rigidis diſcedit.

ANNO 1612. Hoc anno errorem ſuum ingenuè, Vorſtius fatetur, *quod horridæ illi ſententiæ de prædeſtinatione abſoluta, quam ante triginta circiter annos à ſuis præceptoribus imprudenter hauſerat, longo tempore plus ſatis animosè adhæſerit.* Rarum hoc tempore eſt in hęreticis, ſed ad

ad exemplum tamen magnum esse debet.

Tantum vero abfuit, vt lætus ille annus fuerit, vt Rex magnæ Britanniæ tanquam ad commune incendium in Batauia restinguendum, per legatum suum Rudolphum VVinwod, vndam ex Britannia deuehendam curarit, longa enim & graui oratione, in consessu Ordinum, tum Vorstium, tum cæteros reformatæ religionis Secundo-reformatores condemnauit. Sed regi illi cederent? non profecto; *Homo est*, enim Rex, *inquiunt, errori, & fraudi obnoxius, nec minus, quam cæteri hominum est mendax.*

Paucos Armenianos nec Hollãdi, nec Angliæ Rex potest cõpescere.

Ne vero quicquam mali deesset, post classicas contentiones, & ciuiles in vrbe Alcmariana pugnas editur hoc anno liber Adolphi Tectandri Venatoris, qui exertè, & sine ambagibus Pelagianismum inducit.

Erroribus impar est potestas.

Knor/ quorum hic Lutheranos', ille Caluinianos repræsentabat, & inimice exceperint, iræ enim, vociſq; impotens, Hans Knor/ poſt execrationes, dęmonũ inuocationes & tandem miranti Benedicto cauſas perturbationis aperit, *Frater*, inquit, *Electoris, Conſiliarij, & omnes dæmones Berlini ſunt Caluiniani.* Statum huius temporis miſerrimum deplorant, omnes qui ſe reformatos appellant, quia fidem faciunt controuerſiæ diſputantium incertam. Teſtatur id Coruinus præfatione libri ſui ad Lugdunenſis Academiæ curatores, & conſules. Chriſtianitatem ob maximam diſcordiæ cladem, commiſeratione potius dignam, & deplorandam ait.

Caluinianis captis addunt ludibria.

Nulla dies ſine nubecula.

Grauiſſimo motu Caluiniſmum hoc anno concuſſerunt, omneſque dubitationis impleuerunt, Petrus Bertius, & Sibrandus Luberti; alter Lugdunenſis, hic Franckeranæ Academiæ caput, cum enim hactenus inter ſe, & amicos diſceptaſſent, hoc anno contentionem publica-

runt qua ex re conſtitit, quemadmodum poſtea ex Bertii libro de Apoſtaſia Sanctorum, quam etiam ſex Remonſtrantes defendunt, nec ſtatus Hollandiæ condemnarunt, quã inique, tum multo tempore Catholicos perſecuti fuerint, quod de ſua perſeuerãtia ſe certos eſſe negarint.

Nec ideo tamen pace externa fruebantur. Iacobus Reneccius librum de ortu, curſu, exitu Caluinianorum ſcripſit, adeo perſpicuum, adeo iracundum, & vehementem, vt contra furias, non homines acuiſſe ſtylum videatur. Eodem anno prodiit iterato Albertus Grawerus, qui Reneccium mitem, comemque, videri fecit: Titulus libri eſt; *Abſurda Abſurdorum Abſurdiſſima, Caluiniſtica abſurda*, quem librum Illuſtriſſimis Ioanni Erneſto, & Frederico Saxoniæ ducibus dedicauit, oppoſitũ eſt hoc tam ſplendidum veſtibulum, arcui triumphali Caluinianorum, cuius epigraphe fuit: *Noua nouorum nouiſſima, Vbiquiſtica noua.*

Quam vero nihil ille annus ad trium-

triumphos & festa Lutherana pertineat, res ipsa edocet. Serenissimus enim, ingeniosissimus, prudentissimus, nunc etiam de misericordię supercœlestis adiutorio religiosissimus Princeps, Wilhelmus Wolffangus Palatinus Neoburgicus, Dux Iuliæ, Cliuiæ &c. ad orthodoxam Ecclesiæ vnitatem maturo Consilio, certissimaque errorum vestrorum cognitione, atque experientia regressus est, & auorum suorum tam Neoburgicorum, quam Cliuensiũ Principum fidem, pietatemque amplexus eorum sumptu fundata templa reformat. Tanta detrimenta si nondum sensistis, vel mẽtem lethargus, & stupor oppressit, vel gaudiorũ vanitas euentilauit. Nonne animaduertitis, id quod de Dauidis & Saulis regno dicitur, 2. reg. 3. 1. *Facta est ergo longa concertatio inter domum Saulis, & inter domum Dauidis. Dauid proficiens, & semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie, siue* ἐπορεύετο καὶ ἤθενει, *ibat, & infirmabatur, attenu-*

Magnorũ prudentiumque Principum conuersiones multis saluti sunt.

Egregia ratio Stoicorum de
Deo.

Deum esse, & quidem optimum, ex ipsa rerum natura, & ex ipso mundo, qui Deus ipse sit, probare non est operæ pretium. Nihil enim est, quod non ratio illum esse cogat, & quidem talem, qui omnia regat, & moderetur, & quidem ita, ut nihil ei, quod ad salutem pertineat, non præsens præsto sit. Hæc ratio, quæ nos ad Deum cognoscendum ducit, ea est, quam ipsa rerum natura nobis præbet. Quam primo nascimur ex parentibus, & ex ipsa terra, quæ nos alit, & sustentat, & ex ipsis elementis, quæ nos tuentur, & conservant, & ex ipso mundo, qui omnia continet, & complectitur, & ex ipsis siderum motibus, & conversionibus, & ex ipsa temperatione diei, & noctis, & ex ipsa mutatione, & varietate temporum, quarum causa nubes, & venti, & tempestates, & fulmina, & nix, & grandines, & tonitrua, & ex ipsa rerum pulchritudine, & ex ipsa ratione, & varietate, & pulchritudine animantium, quarum unaquæque ita nata, & ita fabricata est, ut non modo ad vitam, sed etiam ad voluptatem, & ad ornatum videatur esse

tres anni, quatuorue Germaniam immutarunt, vt quasi Circæo pharmaco pota in aliam gentem transformaretur, nunc alia est constantia tot Catholicorum cœtus inter quotidianas Prædicantium fraudes, vexationes, iniurias, damna, fidei antiquæ summam retinent integritatem, plurimis vero in locis, inter dura magistratuum imperia, pœnasq; crescunt. Cum tamen quotidie Lutherismus maiores in angustias, paucitatemq; contrahũtur, quid igitur, dum omnia vestra carpuntur, acciduntur, euanescunt, ipsique modicis in finibus regnantes belligeratis, quasi re integra, quasi stante republica ad læta vertimini, & tristia corda vultus hilaritate, vocisque iactantia tegitis?

Catholicorum cõstantia quantum hoc seculo creuerit.

ANNVS 1614.

ANNO 1614. Schlusselbergius in Pelargum eundem inuehitur. *Reuertere*, inquit, *mi Pelarge in viam, desere Caluinianos ipsius Cacodæmonis ministros*, & paulo ante: *Cogita mi Pelarge, quafronte, & quanam quæso con-*

scien-

Lutheri iudicium de Caluinistis hodieq; eius discipuli retinent.

scientia tu apostata inconstantissime cō-
rā horrendo Filii Dei, cuius minister hactenus fuisti fidelis, in nouissimo die tribu-
nali cōparebis? Et quid Iesu Christo D. tuo
quē turpiter abnegasti, te accusaturo de
fœdissima tua apostasia respōdebis? Quod
veritatē semel agnitam, & professam in
gratiam hominū, in quib. non est salus,
deseruisti, & Spiritū Sanctum in multo-
rum cordibus contristasti. Si tu voles mi
Pelarge, patronus & defensor esse Calui-
nianorū respōde ad meos quatuor Theo-
logiæ Caluinistarum libros iam dudū pu-
blicis typis vulgatos, in quibus ceu ad ocu-
lū, veluti in tabella plusquā ex trecentis
scriptis demōstraui. Eos de nullo fere Chri-
stianæ articulo doctrinæ rectè sentire, &
docere. Nunquam satis admirari po-

De nullo fere articulo fidei rectè sentire Caluinistas putant Lutherani.

tui consentientem Lutheranorū, & Caluinianorū in Iubilæo exultatio-nem, cum libro contra Wirttenber-genses edito hoc ipso anno querantur, à Lutheranis doceri in fundamē-to se non conuenire, habere eos tot horrēdos errores, vt nemo Christia-nus bona cōscientia, eos pro fratrib. in Christo habere possit, aut cū illis communicare, Cur vero rigidi Cal-

Digitized by Google

uiniſtæ pro talib. ſe haberi à Lutheranis admirantur, cũ nihil illi mitius de Lutheranis ſentiãt? q̃ libro de vnione & ſynodo Euangelicorũ demonſtraui. ſi n. fratres ſuos molles tã duro iudicio condẽnant, in illis articulis, quib. ad Lutheranos accedunt, cur non eadem audiant Lutherani, præter hæc etiã maiora peccantes?

Nec de Lutheranis mitius ſentiunt Caluiniani.

Memini, inquit, Wilhelmus Greuinckhouius, me in vicina Eccleſia, audita cõcione quã virulentiſsima, amicam ſuper ea collationẽ cum ipſo Eccleſię eius miniſtro. S. Grutero, à presbyterio petiſſe; ſed poſt multas acerbiſsimas cõtumelias tandem vero q̃d? reſponſum perẽptoriũ: Si Turca vel Iudęus eſsẽ, poſſe ac debere me ad Colloquiũ admitti, Hæreticũ vero iſtis nequiorẽ, nõ audiendũ, ſed vitãdũ eſſe, ex mandato Pauli. Reliquũ igit' eſt, vt Prophetis iſtis ἀνυπτίοις, vel hiantib., vel ructantibus, ſola nobis cernuis ſupſit adoratio. Euge, Euge compendiariam ſcil. viãingreſsi eſtis ad tutandãveritatẽ; ſed nolite credere, vos vnq̃ iſta via victores abituros.

Caluiniſtæ Caluiniſtas Turcis, & Iudæis aiunt eſſe nequiores. Quid igitur de Lutheranis?

Conatus a, Rigidorum in Hollãdia

idem

idem describit. *Igitur classico iã vndiquaque sonante: tum vero non modo publice, sed & priuatim singuli extrema aduersus hanc vestram Ecclesiam tentare, alii falsa atque ementita testimonia (quorum ipsos testes deinde puduit) contra nos à simplicioribus emendicare: alii domatim discurrere & singulos ad defectionem sollicitare, incautos promissis circumuenire, remissiores minis terrere, constantiores obtestari, atque ad tribunal Dei viui citare, ni secessionem facerent: quam si qui facerent, eos benigne suscipere, atque alio ad Cœnam Domini, sine vllo publico testimonio, aut commendatione presbyterii, contra receptos Ecclesiæ canones, abducere. Catechumenus quis si conciones nostras frequentaret, atque ad S. synaxin nostræ Ecclesiæ aspiraret, eum omni conatu remorari atque auertere. Hæ artes, hæc studia istorum in Ecclesiam vestram coniuratorum; Ac ne facilem nimis & immeritam de rudi atque imbelli turba victoriam reportare videretur, subinde quoq; se in officinis, in conuiuiis, in tabernis, & conuenticulis suis, Theologos admirabiles, & in-*

Praxes Caluinianorum contra Caluinianos.

uictos

victos disputatores exhibebant: quibus si quando cum viris paulo constantioribus congrediendum erat, tum vero pauidi, incerti tremere ac certamen fugere: Sensit id Ges. noster, qui vestro iussu, rationes sui cum Collegis dissidii, quod singulis fere concionib. inculcabat, redditurus; quum nullam non rimulam tergiuersando tentasset, tandem sorex suo se prodidit indicio, diffidentiam sui causatus, si soli sibi mecum experiundum foret; itaque socium se petere ac consortem huius discriminis. Nec ægre id quidem V.V. Ampl. impetrauit: concessum est arbitrio eius, parastaten, quem vellet, è tota classe sibi eligeret: Sed hic quoque inter Classiarios fratres non minus trepidatum est, quam si Martium anguem conspexissent: Hic ad præscriptionē fori prouocare, ille nuptias suas, quas tum forte celebrabat, prætendere, alius, qui tum vestro parebat imperio, metuens ne hac in se cuderetur faba, mature instituta profectione ad amicos saluus euasit: vnus restabat A. Smoutius cōlumen fratrum & desperatæ causæ præsidium: Hic ergo pastor anniculus, desertor ministerii,

Se mutuo timent.

Turnum Æneam, Dareta & Entellum putes.

Defensionis iusta tutela est, & summi iuris, inuadentē vi repellere.

numué, sed ne dum singuli carpuntur, quia resistere non possunt, omnia tandem amittuntur, defensionis itaq; hoc opus est, & defensionis inculpatæ, quam iura ac suprema potestas approbauit. Indoluere Ministri tam Lutherani, quam Caluiniani, qui occultis, sed efficacibus artibus suos principes in bella trahere conabantur, atque identidem inculcabant, Episcopos non posse esse principes, Episcopatus & Collegiatas Ecclesias diuidendas esse. Quasi verò si princeps, comes, nobilis, si CHRISTO seruire, & sacerdotium amplecti velit, iure quod in suos subditos habet, priuandus siti sed eam causam pro nobis obtinuit, Adrianus Saraiuia Caluinianus.

AN-

ANNVS 1610.

ANNO 1610. Omnibus passim Lutheranis tecta fraude se miscent Caluiniani, quemadmodum, & Caluinianis Sociniani seu Arriani, nec sanari potest illa pestis, quia incognita latet, donec mortifera lue vulgata multorum interitu se prodat, ita Heidelbergæ olim, recens Lipsiæ, Wittebergæ, Berlini actum est. Hoc anno cum duo ciuium Ratisbonensium, quod cum Caluinianis sentirent, exulatum ire iuberentur, non consensit, qui Lutheranus habebatur Minister Christophorus Donawertz, & quo ipse in controuersijs animo esset, versiculis expressit.

Caluinianorum indoles est occultè se insinuare.

Cœna pijs fidei vinclum, dissoluit amorem,
Deq; modo lis est, non habitura modum.
Litem quam præsens, nec postera finiet ætas,
Tu fini aduentu maxime Christe tuo.

Ecclesiam, vtilitatis declarat, quæ
ex ea in Ecclesiam redundat, & de-
monstrat, quantum per hanc
Ecclesiæ vtilitatem, Ecclesia ipsa
Christi Ecclesia, & Christus ipse
Ecclesiæ sponsus, & caput, & Ec-
clesiæ propugnator, ornetur, & ex-
tollatur. Quæ omnia ita sunt ad
vnguem, vt nihil desiderari pos-
sit. Quæ cum ita sint, quis non
videat, hanc Ecclesiæ vtilitatem
ita esse Ecclesiæ propriam, vt
nullo modo ab ea separari, aut
diuelli possit? Quis ergo non
videat, hanc vtilitatem, quæ
Ecclesiæ propria est, ita esse
Ecclesiæ annexam, vt ab ea
nullo modo separari possit?
Quis non videat, hanc vtilitatem
Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ propria
est, ita esse Ecclesiæ annexam,
vt ab ea nullo modo separari
possit? Quis non videat, hanc
vtilitatem Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ
propria est, ita esse Ecclesiæ
annexam, vt ab ea nullo modo
separari possit? Quis non videat,
hanc vtilitatem Ecclesiæ, quæ
Ecclesiæ propria est, ita esse
Ecclesiæ annexam, vt ab ea
nullo modo separari possit?

Lutheri dicta de Ecclesia.

Ecclesiæ vtilitas.

Ecclesiæ vtilitas Ecclesiæ propria.

Ecclesiæ vtilitas Ecclesiæ annexa.

Ecclesiæ vtilitas Ecclesiæ propria.

Ecclesiæ vtilitas Ecclesiæ annexa.

Ecclesiæ vtilitas Ecclesiæ propria.

Ecclesiæ vtilitas Ecclesiæ annexa.

Quis non videat, hanc vtilitatem Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ propria est, ita esse Ecclesiæ annexam, vt ab ea nullo modo separari possit?

ANNVS 1611.

ANNO 1611. Fato ſuo functus eſt Chriſtianus Saxoniæ Elector, ſucceſsitque frater, qua mutatione haud parum erecti Caluiniani, iterum feliciora ſperabant, ſed cum obſiſti ſibi animaduerterent, in Marchionatum declinarunt.

Nec fuit maior cauſa Iubilandi Caluinianis, hoc enim anno quæ vna reconciliationis ſpes videbatur in Hollandiâ, ipſo facto ſublata eſt. Decreto enim ordinum Colloquium Hagæ Comitis inter ſex vtrinq; Eccleſiaſtas indictum eſt. Rigidorum, ſeu Contraremonſtrantium nomina ſunt, Ruardus Acronius, Ioannes Bogardus, Ioannes Beccus, Petrus Plancius, Libertus Fraxinus, Feſtus Hommius. Remonſtrantium autem, I. Wttenbogert, Adrianus Borrius, Eduardus Poppius, Nicolaus Greuinckhouius, Ioannes Arnoldus, Simon Epiſcopius. Nihil tamen

Diſputatio Hollandica coram magiſtratu Politico omnia vulnera denudat.

men adeo laborioſa, ac diuturna, & quia ordines politica poteſtate præſidebant, modeſta in ſpeciem diſputatione nihil effectum eſt aliud, quam vt tractis in partes vrbibus, ac magnatibus, diſcordia ciuilis inde gliſcat. *Natum eſt*, inquit Henricus Brandius ad optimates, *illud triſte diſſidium, atq; id adeo quidem inualuit, vt de eius capitibus publice ſit diſputatum, non tantum in ſcholis, non tantum in Eccleſiis ſed & apud principes populi: ſed neque hic ſubſtitit illud, verum etiam acta rei geſtæ typis mandata vernaculo ſermone etiam plebi proſtituta ſunt.*

ANNVS 1612.

Vorſtius à Rigidis diſcedit.

ANNO 1612. Hoc anno errorem ſuum ingenuè, Vorſtius fatetur, *quod horridæ illi ſententiæ de prædeſtinatione abſoluta, quam ante triginta circiter annos à ſuis præceptoribus imprudenter hauſerat, longo tempore plus ſatis animosè adhæſerit.* Rarum hoc tempore eſt in hęreticis, ſed ad

ad exemplum tamen magnum esse debet.

Tantum vero abfuit, vt lætus ille annus fuerit, vt Rex magnæ Britanniæ tanquam ad commune incendium in Batauia restinguendum, per legatum suum Rudolphum VVinwod, vndam ex Britannia deuehendam curarit, longa enim & graui oratione, in consessu Ordinum, tum Vorstium, tum cæteros reformatæ religionis Secundo-reformatores condemnauit. Sed regi illi cederent? non profecto; *Homo est*, enim Rex, *inquiunt, errori, & fraudi obnoxius, nec minus, quam cæteri hominum est mendax.*

Paucos Armenianos nec Hollãdi, nec Angliæ Rex potest cõpescere,

Ne vero quicquam mali deesset, post classicas contentiones, & ciuiles in vrbe Alcmariana pugnas editur hoc anno liber Adolphi Tectandri Venatoris, qui exertè, & sine ambagibus Pelagianismum inducit.

Erroribus impar est potestas.

Knor/ quorum hic Lutheranos', ille Caluinianos repræsentabat, & inimice exceperint, iræ enim, vociſq; impotens, Hans Knor/ poſt execrationes, dęmonũ inuocationes & tandem miranti Benedicto cauſas perturbationis aperit, *Frater*, inquit, *Electoris, Conſiliarij, & omnes dæmones Berlini ſunt Caluiniani.* Statum huius temporis miſerrimum deplorant, omnes qui ſe reformatos appellant, quia fidem faciunt controuerſiæ diſputantium incertam. Teſtatur id Coruinus præfatione libri ſui ad Lugdunenſis Academiæ curatores, & conſules. Chriſtianitatem ob maximam diſcordiæ cladem, commiſeratione potius dignam, & deplorandam ait.

Caluiniſmis captis addunt ludibria.

Nulla dies ſine nubecula.

Grauiſſimo motu Caluiniſmum hoc anno concuſſerunt, omneſque dubitationis impleuerunt, Petrus Bertius, & Sibrandus Luberti; alter Lugdunenſis, hic Franckeranæ Academiæ caput, cum enim hactenus inter ſe, & amicos diſceptaſſent, hoc anno contentionem publica-

runt qua ex re conſtitit, quemadmodum poſtea ex Bertii libro de Apoſtaſia Sanctorum, quam etiam ſex Remonſtrantes defendunt, nec ſtatus Hollandiæ condemnarunt, quã inique, tum multo tempore Catholicos perſecuti fuerint, quod de ſua perſeuerãtia ſe certos eſſe negarint.

Nec ideo tamen pace externa fruebantur. Iacobus Reneccius librum de ortu, curſu, exitu Caluinianorum ſcripſit, adeo perſpicuum, adeo iracundum, & vehementem, vt contra furias, non homines acuiſſe ſtylum videatur. Eodem anno prodiit iterato Albertus Grawerus, qui Reneccium mitem, comemque, videri fecit: Titulus libri eſt; *Abſurda Abſurdorum Abſurdiſſima, Caluiniſtica abſurda*, quem librum Illuſtriſſimis Ioanni Erneſto, & Frederico Saxoniæ ducibus dedicauit, oppoſitũ eſt hoc tam ſplendidum veſtibulum, arcui triumphali Caluinianorum, cuius epigraphe fuit: *Noua nouorum nouiſſima, Vbiquiſtica noua.*

Quam vero nihil ille annus ad trium-

triumphos & festa Lutherana pertineat, res ipsa edocet. Serenissimus enim, ingeniosissimus, prudentissimus, nunc etiam de misericordię supercœlestis adiutorio religiosissimus Princeps, Wilhelmus Wolffangus Palatinus Neoburgicus, Dux Iuliæ, Cliuiæ &c. ad orthodoxam Ecclesiæ vnitatem maturo Consilio, certissimaque errorum vestrorum cognitione, atque experientia regressus est, & auorum suorum tam Neoburgicorum, quam Cliuensiũ Principum fidem, pietatemque amplexus eorum sumptu fundata templa reformat. Tanta detrimenta si nondum sensistis, vel mẽtem lethargus, & stupor oppressit, vel gaudiorũ vanitas euentilauit. Nonne animaduertitis, id quod de Dauidis & Saulis regno dicitur, 2. reg. 3. 1. *Facta est ergo longa concertatio inter domum Saulis, & inter domum Dauidis. Dauid proficiens, & semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie, siue* ἐπορεύετο καὶ ἠθένει, *ibat, & infirmabatur, attenę*

Magnorũ prudentiumque Principum conuersiones multis saluti sunt.

Qui magno impetu currũt cito aut sistunt, aut cadunt.

attenuabatur. Initio Turbarum ante annos centum, vno velut momento per oras Germaniæ exultans se nouitas effudit, postea sæpius interpolata, renouata, discissa, in se collisa, fidem omnem perdidit, atque in se collapsa consumitur. Interea dum pars Germaniæ, Galliæ, Angliæ vicinarumq; regionum à veritate desciscit, magno incremento vtriusq; plagæ India atq; extrema Africæ gratissimis animis, tantaque constantia lucem Euangelii amplectuntur, vt primam martyrum nobis Ecclesiam credendi feruore, vitæ integritate, patiendi alacritate referant. Neque spem redituræ ad patriam religionem Germanię deponimus. Magna pignora diuinæ bonitatis fiduciam nostram erigunt, nam in singulos annos magno numero ex diuersis sectis ad Ecclesiam redeunt, etiam in Anglia, & Hollandia, & vix vlli, nisi quos scelera, vel licentiæ cupido vel magistratuum metus abducit, in lustra, sectarum se condunt. Olim

Lapsus hæreticorum compensat, conuersio gentium.

tres

tres anni, quatuorue Germaniam immutarunt, vt quasi Circæo pharmaco pota in aliam gentem transformaretur, nunc alia est constantia tot Catholicorum cœtus inter quotidianas Prædicantium fraudes, vexationes, iniurias, damna, fidei antiquæ summam retinent integritatem, plurimis vero in locis, inter dura magistratuum imperia, pœnasq; crescunt. Cum tamen quotidie Lutherismus maiores in angustias, paucitatemq; contrahũtur, quid igitur, dum omnia vestra carpuntur, acciduntur, euanescunt, ipsique modicis in finibus regnantes belligeratis, quasi re integra, quasi stante republica ad læta vertimini, & tristia corda vultus hilaritate, vocisque iactantia tegitis?

Catholicorum cõstantia quantum hoc seculo creuerit.

ANNVS 1614.

ANNO 1614. Schlusselbergius in Pelargum eundem inuehitur. *Reuertere*, inquit, *mi Pelarge in viam, desere Caluinianos ipsius Cacodæmonis ministros*, & paulo ante: *Cogita mi Pelarge, quafronte, & quanam quæso conscien-*

Lutheri iudicium de Caluinistis hodieq; eius discipuli retinent.

scientia tu apostata inconstantissime cō-
rā horrendo Filii Dei, cuius minister hac-
tenus fuisti fidelis, in nouissimo die tribu-
nali cōparebis? Et quid Iesu Christo D. tuo
quē turpiter abnegasti, te accusaturo de
fœdissima tua apostasia respōdebis? Quod
veritatē semel agnitam, & professam in
gratiam hominū, in quib. non est salus,
deseruisti, & Spiritū Sanctum in multo-
rum cordibus contristasti. Si tu voles mi
Pelarge, patronus & defensor esse Calui-
nianorū respōde ad meos quatuor Theo-
logiæ Caluinistarum libros iam dudū pu-
blicis typis vulgatos, in quibus ceu ad ocu-
lū, veluti in tabella plusquā ex trecentis
scriptis demōstraui. Eos de nullo fere Chri-
stianæ articulo doctrinæ rectè sentire, &
docere. Nunquam satis admirari po-

De nullo fere articulo fidei recte sentire Caluinistas putant Lutherani.

tui consentientem Lutheranorū, & Caluinianorū in Iubilæo exultatio-nem, cum libro contra Wirttenber-genses edito hoc ipso anno querantur, à Lutheranis doceri in fundamē-to se non conuenire, habere eos tot horrēdos errores, vt nemo Christia-nus bona cōscientia, eos pro fratrib. in Christo habere possit, aut cū illis communicare, Cur vero rigidi Cal-

Digitized by Google

uiniſtæ pro talib. ſe haberi à Lutheranis admirantur, cũ nihil illi mitius de Lutheranis ſentiãt? q̃ libro de vnione & ſynodo Euangelicorũ demonſtraui. ſi n. fratres ſuos molles tã duro iudicio condẽnant, in illis articulis, quib. ad Lutheranos accedunt, cur non eadem audiant Lutherani, præter hæc etiã maiora peccantes?

Nec de Lutheranis mitius ſentiunt Caluiniani.

Memini, inquit, Wilhelmus Greuinckhouius, me in vicina Eccleſia, audita cõcione quã virulentiſsima, amicam ſuper ea collationẽ cum ipſo Eccleſię eius miniſtro. S. Grutero, à presbyterio petiſſe; ſed poſt multas acerbiſsimas cõtumelias tandem vero q̃d? reſponſum perẽptoriũ: Si Turca vel Iudęus eſsẽ, poſſe ac debere me ad Colloquiũ admitti, Hæreticũ vero iſtis nequiorẽ, nõ audiendũ, ſed vitãdũ eſſe, ex mandato Pauli. Reliquũ igit̃ eſt, vt Prophetis iſtis ἀντιτίχοις, vel hiantib., vel ructantibus, ſola nobis cernuis ſupſit adoratio. Euge, Euge compendiariam ſcil. viãingreſsi eſtis ad tutandãveritatẽ; ſed nolite credere, vos vnq̃ iſta via victores abituros.

Caluiniſtæ Caluiniſtas Turcis, & Iudæis aiunt eſſe nequiores. Quid igitur de Lutheranis?

Conatus a, Rigidorum in Hollãdia

idem

uictos disputatores exhibebant: quibus si quando cum viris paulo constantioribus congrediendum erat, tum vero pauidi, interti tremere ac certamen fugere: Sensit id Ges. noster, qui vestro iussu, rationes sui cum Collegis dissidii, quod singulis fere concionib. inculcabat, redditurus; quum nullam non rimulam tergiuersando tentasset, tandem sorex suo se prodidit indicio, diffidentiam sui causatus, si soli sibi mecum experiundum foret; itaque socium se petere ac consortem huius discriminis. Nec ægre id quidem V.V. Ampl. impetrauit: concessum est arbitrio eius, parastaten, quem vellet, è tota classe sibi eligeret: Sed hic quoque inter Classiarios fratres non minus trepidatum est, quam si Martium anguem conspexissent: Hic ad præscriptionē fori prouocare, ille nuptias suas, quas tum forte celebrabat, prætendere, alius, qui tum vestro parebat imperio, metuens ne hac in se cuderetur faba, mature instituta profectione ad amicos salvus euasit: vnus restabat A. Smoutius cōlumen fratrum & desperatæ causæ præsidium: Hic ergo pastor arriculus, desertor ministerii,

Se mutuo timent.

Turnum Æneam. Dareta & Entellum putes.

Preslauiæ fecerunt, non illi qui γνησίως Lutheranos se putant, longe n. ab vbiquitate recesserunt: nam Sereniſſimus, & Reuerendiſsimus Princeps Carolus monitis, arq; auctoritate ſcripturę, veterumq; patrũ multos ad fidei veritatẽ reduxit. Vndiq; igitur decreſcens, nõ eſt velut integer proponendus Lutheriſmus. Cum n. omnia decerpuntur, cum domi diſſenſiones ſunt, ſane præ foribus ſunt, vt ruinæ imperiorũ, ita & hæreſeon. Neque ſatis adiuuant male ſarti tecti ſyncretiſmi, niſi vt coitionibus malũ exaſperent. Concordia n. quatuor ſectarum recens Pragæ inita, ſuſpicionibus & ambitione plena fuit, mortuo enim illo quem adminiſtratorem vocabant, cum Caluiniſtæ magno ſtudio, vt ſuæ opinionis ſectator eligeretur, incubuerunt, ſed ſors cecidit in veterem Huſſitam & Lutheranis quam Caluiniſtis propẽ ſiorẽ Nunc vero obiatis Cæſ. Mſt. libellis lites ſuas in publicũ protulerũt. Tumultus Wittebergæ in arcis templo, quantus timor a Caluinian s immineat, ſatis ſanè demonſtrat, cum

Concordia falſa sẽpe ſuſpicionibus obnoxia.

& Lutheranis, quam Caluiniſtis propenſiorem. Nunc vero oblatis Cæſareæ Maieſtati libellis, lites ſuas in publicum protulerunt.

Tumultus Wittebergæ in arcis templo, quantus timor à Caluinianis immineat, ſatis ſane demonſtrat, cũ enim phreneticus quidam ſecuri armatus in mediam concionem cũ multorum clade irrumperet, populus diffugit, quod Caluinianorum id ſtratagema exiſtimaret. Adeo in Saxonia non modo vitantur verumetiam timentur Caluiniani.

Sociniani ſucrefcũt Caluiniſtis.

Ne vero ab vlla mutatione ſecuros ſe Lutherani ſperare poſſent, à longinquo etiam impetuntur, nam Valentinus Smalcius Gothanus Fauſti Socini commentarium in Epiſtolam primam S. Ioannis, ampliſſimis Illuſtris Reipublicæ Argentoratẽſis ſenatoribus, dominis ſuis gratioſiſſimis dedicauit, ita paulatim ſeſe potentibus inſinuant. vt aliquo in angulo hæreant, hæreſinque latenter, aliud agentibus, inſtillent.

AN-

ANNVS 1615.

ANNO 1615. Editæ sunt Lipsię duæ memorabile Epistolæ à Corando Schlusselbergio, & Daniele Cramero ad Christoph. Pelargũ totius Brãdeburgici marchionatus Archisuperattendentem, qui Caluinismo se non opposuit, *Quid ergo hic tui officii erat, quin Caluinismus non inducitur, sed intruditur in tota patria mea? Dic mihi hic quæso, aut Caluinismus est vera doctrina, aut Lutherana Confessio non erit, aut tu cum Streuberotuo olim oppugnato, medium quid facies? Quicquid horum dixeris, Apostata eris. Sed vero te Apostatam sanctè negas (male enim hoc nomen fers in Epistola D. Schlusselburgii ad te data) Age profiteberis te Lutheranũ, vt ante, id q; accipio vtraq; manu. sed si hoc ita est, insto & ad forum propriæ cõscientiæ, corã tribunali CHRISTI te voco, & iubeo te ingredi conscientiam & apud te ipsum, de te ipso iudicium facere. An non confessio fidei, quæ fit ore, & fides, quæ in corde est individuo semper nexu coniungenda sunt? Rom. 10. Et vt rectius me capias, audi me patienter,*

Pelargus à Luthero deficit.

Crameri Epistola.

vel audi conſcientiam tuã ſic argumentantem. Et cogita, cogita quæſo, an etiã ſit futura dies iudicii, in qua reddenda erit ratio de tuo talento, & de tot animabus, quas Deus ex tuis manib. repoſcet. Væ illi, per quem veniunt ſcandala. Matth. 18.

Miſerrimum eſt negare nõ poſſe, quod eſt turpiſſimum cõfiteri.

Iacturam nullo vnquam æuo reſarciendam Iacobus Hailbronnerus in colloquio Neoburgico attulit, fratrib. Lutheranis vniuerſis, dum rẽm vniuerſam in diſcrimen mittere, & ſemel aperris; liquidisq; mendaciis cauſam perdere, quam ſollicita exſpectatione futuri animum verſare ac torquere.

Vnus Lutheranus omnes Caluiniſtarũ primores aggreditur.

Bellum Luthero-Caluiniſticum tum alii continuarunt, tũ vero Henricus Eckhardus homo durus & cunei inſtar penetrans aciem Caluinianam ſolus integram inuectus, ordines turbauit. Nam Zvingliũ, Oecolampadium, Caluinum, Martyrem, Muſculum Aretium, Danæum, Bezam, Vrſinum, Zanchium, Sonhium, Sadaelem, Iunium, Polanum, Bucanum, Piſcatorem, Trelcatium, Keckermannum, Perkinſium, Nahumum

humum, quasi vnam ceruicem haberet, *Vno Fasciculo controuersiarum* colligatos elidit, suffocatq;. Quia vero vicinus meus Dauid Pareus in vno tantum, eoque non toto, nec fundamentum concernente ait Lutheranos, & Caluinianos dissentire, opponit ille contrariam plane sententiam. *Et Heidelbergenses in suo Irenico scriptitant, verissime iam inde à Schismatis huius exortu non fuisse controuersiã, nisi de cœna: nec de eius doctrina tota sed tm. de vna eius parte, eaq; non ad salutem necessaria; Quæstionem esse non de fundamento, sed de stipula: non de grano fidei, sed de palea, cui nullus insit succus. Id quod est splendide nugari. Ex articulis n. cardinalibus & fundamentalibus ne vnum quidem Theologia Caluinistica inuiolatũ nobis relinquit: adeo vt ipsi quoque omnipotentiæ, misericordiæ, Veritati & iustitiæ diuinæ lis moueatur, vnio personalis dissoluatur, & ipsa quoque basis fiduciæ & consolationis, qua in tentationibus conscieutia perterrita niti posset & deberet, funditus subuertatur. Quod cum alibi, tum in*

Caluinistæ ne vnum quidem articulum integrum reliquerũt Lutheranis.

præsente etiam libello tanta euidentia demonstratum est, vt noctuæ sint Caluiniani, si lucem istam haud viderint.

Viennæ etiam Cæsar suburbiorum conciones, & discordias sustulit hoc anno, semper enim inquieti prædicantes, turbas dabant. Hic igitur annus quid habet, quod trabeâ, aut triumphali dignum sit Pompa? Quo in vnam lætitiam conspirare potestis?

ANNVS 1616.

ANNO 1616. Hic sane annus perquam luctuosus fuit, Duce Augusto mortuo, qui non modo serio Lutheranus, sed Caluinianis etiam infensus fuit, quo circa magno animo in Zvinglianos arma parabant, laudes, opes, decora ampla reportaturi.

Dissidia Belgica hoc anno primum ciuilem tumultum mouere, sed quia per imbecillum sexum, & ætatem, facile discussus est.

AN-

ANNVS 1617.

ANNO 1617. Mira Amſterodami tragœdia poterat Heidelbergẽſibus omnẽ plauſum excutere, cum fratres tam feroces & barbaros in fratres intelligerent. Hiſtoriam omitto, quia nota eſt. Quanti verò res ea ſit momenti Anglicanæ literæ demonſtrant. Intellexiſſe ſe rex docet, qua ratione inter Hollandos ſectæ eſſent exortæ, ideoque quam primum id eis ſerio ſignificaſſe, eo impulſum zelo, quo ad Remp. Chriſtianam, illorumque regiminis felicitatem promouendam continuo moueretur, atque vt auxilio ſimul veniret, quid conſilij ſui eſſet oſtendiſſe, orantem monentemque eos, vt ſingulari ſtudio adhibito, ne permitterent venenatam adeo luem vlterius ſerpere, verum ei conuenientibus antidotis occurrerent. Pari modo vt relatum ad ſe eſſe, quam vehemẽter miniſtri Eccleſiæ, apud eos ex mera curioſitate in cathedris arti-

Rex Britanniæ accuſat Hollandicorũ Miniſtrorum curioſitatem.

culum Prædestinationis seu præuisionis Dei vrgerent, denuo ad eos scripsisse, monuisseq; quã paruus ex huiuscemodi concionib. fructus existeret. Siquidem tñ abesse, vt hinc populus solida constantiq; doctrina imbueretur, vt pluribus etiam maioribusq; intricaretur erroribus; quandoquidẽ sublimis adeo articulus difficilius à rudibus intelligeretur. Cognito verò quod ea, quæ scripsisset non modo nihil proficerent, verum etiam à quibusdam indubium sensum, aut à nonnullis in ipsius erroris defensionem traherentur, coactum esse obligatumque tam ad diuinum honorem, quam ad conscientiæ suæ quietem procurãdam, pericula quæ illis, illorumque statui ex huiuscemodi dissidijs impenderent, ante oculos ponere. Quæ quidem eo essent manifestiora, quo recentior illorum esset administratio, solidas nondum vires atq; robur consecuta, adeo vt omnis eorum felicitas in vna cum Deo imprimis, deinde illos ipsos inter concordia reponenda sit.

Nouæ Reipublicę fatale est dissidium.

Qua-

Quapropter hortari se quibus possit modis, & per Deum obtestari, vt eiusmodi sectas erroresque penitus euellãt, quos Diabolus inimicorum ipsorum vsus astutia, longe lateq; inter eos disseminarit, vt nisi quibus oportet modis occurrentes, doctrinæ à communi Ecclesia reformata susceptæ (quæ etiam præcipuum amicitiæ vinculum sit) affinitatique quæ inter sua regna prouincias q; illorum intercedit constanter adhæreant, illis illico pereundum sit. Quod si malum eas in populo radices egerit, vt euelli extirpariq; tam facile neque-at, orare vt qua possent ratione periculo præsenti occurrerẽt, Nationalemq; Synodum conuocarent, quod vnicum præsentissimumq; in huiusmodi dissensionibus medium nullo non tempore in Christiana Ecclesia sit vsurpatum. Nec dubitare eam, si qua parè sollicitudine & ordine habeatur, ad Dei benedictionem impetrandam, illorumq; ordinis honorem & amplitudinem procurandam præsidij plurimum allauram.

Euellẽdus error.

Nihil

Nihil addo, hoc moneo: legite Remonſtrantiam ſecundam, ac Contra-Remonſtrantiam hoc anno editam, nec magno erit opus labore, vt Catholicam fidem amplectamini.

Manent in hodiernũ diem certamina.

Grauia, horrenda, noua in ſingulos annos diſſidia, Synodosq; & omnia irrita remedia eſſe demonſtraui. Poſtquam tamen mentiendi impudentia Syncretiſmos, & ſubdolas pacificationes tentauit, poſtquam Pareus in vno ſolo non toto, non fundamentali articulo diſcrepare Lutherianos, & Caluinianos aſſeruit. Poſtquam, innumerabilia, horrenda, abſurda, paradoxa vnum tantum, non totum perſuadere conatus eſt, multis inſedit ea opinio, vt putent res iam pacatas eſſe. Quorum ſimplici credulitati paradigmata præcipuorũ Ducum, & certaminum propono, vt clare perſpicueque intelligant, nunc demum hæreticos miniſtros ſerio furere. Sunt vero hi libri teſtes omni exceptione maiores.

AN-

ANNO 1596. Henrici Berndes Wiſmarienſis doctrina, &c. fictitiæ Caluiniſtarum cõmunicationi oppoſita. VVitteb. in 4. Fucatæ conciliationes.

Andreæ Schaffmanni contra Piſcatorem. Tremoniæ in 8.

Philippi Nicolai contra Sadaelem. Francof.

Conradi Almanni contra Heidelbergenſes. Lipſiæ.

Catechiſmus vbiquiſticus.

Wittembergenſes pro cruce, & imaginibus &c. VVitteb. contra Amberg.

VVittembergenſium, & Ambergenſium reciproca ſcripta.

Hermanni Reinnecheri ſcriptum de æterna Electione cum refutatione vbiquitatis. Hanou. in 8.

Iacobi Heilbrunneri Schwenckfeldio-Caluiniſmus. Lauingæ in 8.

Vdalricus Chriſtmannus contra Ioannem. Naum.

Tractatus de Melancht. ſententia de Cœna.

Hermannus Reinnecherus de carne Chriſti, eiusq; vbiquitatis refutatione. Hannou.

Mat-

Matthiæ Martinij examen contra Balthasarum Menzerum lib. 2. Sigenæ.

Matthiæ Martinij de omnipręsentia carnis Christi.

Caluinus contra Christum.

Antipareus de Sancta Trinitate, &c. Francofurti in 8.

Alberti Gralderi bellum Ioannis Caluini & IESV CHRISTI &c. Praptæ in 4.

Gerhardi Giesehenij defensio contra Pezelium de Corpore Christi. Francof.

Conradi Schlusselburgij hæreticorum Catalogus libris 13. comprehensus. Apud Petrum Kopffium in 8.

Eiusdem Catalogi hæreticorum liber tertius. Francof. apud Ioannem Saurium in 8.

Catalogus hæreticorum.

Eiusdem Catalogi hæreticorum liber 4 ibid.

Iacobi Heilbrunneri Schwenckfeldio-Caluinismus. Lauingæ in 8.

De Origine Vbiquitatis cuiusdam tractatio. Iean. le preux.

Ioh. Bisterfeld de monstro Libanij. Hanou. Guil. Anton in 8.

Exa-

Digitized by Google

Examen theſium Mylianarum per Theophilum Fiſch. Hanou. in 8. Babel Babel.

Matthiæ Martinij ſcriptum de cõfuſione confuſionum Balthaſ. Mentzeri. Confuſiones confuſionum Lutheranarum.

Iohannis Schröderi diſputationes duæ de Corpore Chriſti. VVit. in 8.

Actorum Huberianorum pars poſterior. Tubingæ in 8. Huberi, & VVittebergenſiũ longæ cõcertationes.

Theologorum VVittenbergenſium cõtra Peucerum refutatio. Witteb in 8.

Ægidij Hunnij ad Samuelis Huberi prefationem in ſeptem dæmonia Piſtorij. Francof. in 4.

Epiſtola I. Heilbrunneri ad Samuelem Huberum &c. VVitteb. germ.

Theologicæ facultatis Witteberg. contra Samuelem Huberum Confeſsio. VVitteb. in 4. germ.

Iacobi Heilbrunneri Synopſis doctrinæ Caluinianæ, Lauingæ in 4. G. Heilbrunnerus contra Caluiniſtas.

Dauidis Rugij Catechiſmus Vbiquiſticus VVitteb. in 4. Germ.

Defenſio libri Concordiæ per Ægidium Hunnium, contra Danielem Hoffman. Francof. Spies in 8 Ger.

Eiuſ-

Eiusdem publicatio actorum sub regimine Illustrissimi Principis Frider. Ducis Silesiæ &c. VVitteb. in 4. Germ.

Anhaltini contra VVittebergenses.

Viti VVolffij narratio de Principe Georgio Anhaltino. VVitteb. in 4. Germ.

Monitio de libro VVitteb. contra Anhaltinum. Ambergæ in 4.

Liber de æterna Dei Prædestinatione Caluinistica. Hano. in 4. German.

Vnnenses vexant suũ pastorem.

Refutatio Philippi Nicolai per Vnnenses. Germ. Siegæ in 8.

Eorundem scriptum contra eundem. Germ. Siegæ in 8.

Instructio contra eundem. Turingæ in 8. Germ.

Hieronymi Toxitæ doctrina contra errores Caluinisticos. German. in 8.

Philippi Nicolai tractatus diuersi de omni-præsentia Christi secundum vtramque naturam, & Apologia pro Ecclesia Hollandiæ. Germ. Hamburgi in 8.

Consultatio de non subscribentibus

bus libro Concordiæ. Hanou. in 8. Germ. Liber Concordiæ.

Vrſinii inſtructio de Cœna Domini. Neoſtadij. Germ.

Chriſtiana Concordia de articulis fidei controuerſis. Neoſtadij German.

Quatuor Ciuitatum Imperialium proteſtatio contra Argentoratenſem Eccleſiæ ordinationem. Germ. Biponti in 8. Proteſtatio contra Argentoratenſes.

Balth. Mentzeri contra M. Martinium de perſona Chriſti reſponſio. Francof. Apud Kopf. in 8.

D. Matthiæ Hoë de Luthero magno contra eius maſtigas narratio. Mülhuſij in 8. Lutherus male defenſus.

D. G. Milij aduerſus errores Caluiniſtarum volumen primum. Ienæ in 4. Errores Caluiniſtarum.

Prompta reſponſio Philippi Nicolai contra Pierium. Germ. Hamburgi in 8.

Eiuſdem Caluinus reuelatus, item de erroribus Caluiniſtarum. Franc. in 8. Germ.

Catholici. 2. Ecclesiæ Catholicæ Ministri. 3. Ecclesiæ Catholicæ Membra. 4. Ecclesiæ Catholicæ Regimen. 5. Ecclesiæ Catholicæ Fines.

Catholicus Ecclesiæ Ministri.

Ubi sint Ecclesiæ publicæ Catholicæ, ibi sunt Ecclesiæ Catholicæ. Ecclesiæ Catholicæ Membra sunt Fideles. Pii, Electi, & Prædestinati. Ecclesiæ Catholicæ Regimen est Monarchicum. Ecclesiæ Catholicæ Fines sunt Orbis terrarum. Ecclesiæ Catholicæ Ministri sunt Apostoli, Prophetæ, Evangelistæ, Pastores, & Doctores.

Catholicus Ecclesiæ Membra.

Ecclesiæ Catholicæ Ministri sunt Apostoli, Prophetæ, Evangelistæ, Pastores, & Doctores.

Catholicus Ecclesiæ Regimen.

Ecclesiæ Catholicæ Membra sunt Fideles. Pii, Electi, & Prædestinati. Ecclesiæ Catholicæ Regimen est Monarchicum. Ecclesiæ Catholicæ Fines sunt Orbis terrarum. Ecclesiæ Catholicæ Ministri sunt Apostoli, Prophetæ, Evangelistæ, Pastores, & Doctores.

Catholicus Ecclesiæ Fines.

Ecclesiæ Catholicæ Regimen est Monarchicum. Ecclesiæ Catholicæ Fines sunt Orbis terrarum. Ecclesiæ Catholicæ Ministri sunt Apostoli, Prophetæ, Evangelistæ, Pastores, & Doctores.

næ capitibus Gieſſę, apud Hampelium in 8.

Eiuſdem Philoſophia ſobria contra Caluiniſtas, ibid. in 8.

Seuerini Sluteri Antitheſis Philanthropiæ diuinæ, & Miſanthropiæ Caluinianæ. Hamburgi in 8.

Matthiæ Hoë Apologia pro Luthero &c. Lambergi in 4.

Iacobi Arminij tractatus de plurimis quæſtionibus cõtrouerſis. Ambſtelrod. in 8.

Theologorum Conſiſtorij Mansfeldiaci, &c. de Prædeſtinatione doctrina. Islebiæ in 8.

I. Pappi Apologia pro ordinatione Eccleſiaſtica Argentinenſi. Lederſię in 4. Germ. Apologia Argentoratenſis.

Theologorum Palatinorum confutatio ordinata contra Theologos. VVittembergenſes in 8. Palatinatenſium, & VVittebergenſium bella.

Formula Concordiæ de Catechiſmorum Lutheri, &c. conciliatione. Hanou. in 12. Germ.

I. Gerhardi tomus ſecundus locorum Theologicorum. Ienæ apud Steinmannum in 4.

lus controuerſiarũ Theologicarum. Lipſiæ in 8.

Examen I. Reneccij ſuper Prologo Mauritij Neodorpii. Tubingæ in 4.

I. Weberi informatio de diiudicãdis fidei dogmatibus è verbo Dei. ibid. in 8.

Alberti Gralderi abſurda abſurdorum abſurdiſſima Caluiniſtica abſurda. Ienæ in 4. Abſurda abſurd. abſurd. Calu. abſurd.

D. Crameri diſtincti Decalogi contra Caluiniſtas. Stetini in 8.

P. Winckelmanni errores Caluiniſmi tortodoxi. ibid. in 4. Caluiniſmus Tortodoxus.

F. Brœckeri antidotum errorum contra Conradum Vorſtium. Amſtelrod. in 4.

Defenſio fidei I. ad portam contra C. Oſterrodium Samoſatenianum. Ibid. in 4. Oſterrodii error.

Dauidis Parei tractatus de Cœna Domini &c. Ambergæ in 8.

Hypocriſis orationis Vorſtianæ. Lugd. Batau. Hypocriſis Vorſtiana.

D. Georgij Egliſennij contra iam dictã C. Vorſtij orationem &c. Lugduni Batau. in 4.

culum Prædestinationis seu præuisionis Dei vrgerent, denuo ad eos scripsisse, monuisseq; quã paruus ex huiuscemodi concionib. fructus existeret. Siquidem tñ abesse, vt hinc populus solida constantiq; doctrina imbueretur, vt pluribus etiam maioribusq; intricaretur erroribus; quandoquidẽ sublimis adeo articulus difficilius à rudibus intelligeretur. Cognito verò quod ea, quæ scripsisset non modo nihil proficerent, verum etiam à quibusdam indubium sensum, aut à nonnullis in ipsius erroris defensionem traherentur, coactum esse obligatumque tam ad diuinum honorem, quam ad conscientiæ suæ quietem procurãdam, pericula quæ illis, illorumque statui ex huiuscemodi dissidijs impenderent, ante oculos ponere. Quæ quidem eo essent manifestiora, quo recentior illorum esset administratio, solidas nondum vires atq; robur consecuta, adeo vt omnis eorum felicitas in vna cum Deo imprimis, deinde illos ipsos inter concordia reponenda sit.

Nouæ Reipublicę fatale est dissidium.

Qua-

Digitized by Google

Quapropter hortari se quibus possit modis, & per Deum obtestari, vt eiusmodi sectas erroresque penitus euellãt, quos Diabolus inimicorum ipsorum vsus astutia, longe lateq; inter eos disseminarit, vt nisi quibus oportet modis occurrentes, doctrinæ à communi Ecclesia reformata susceptæ (quæ etiam præcipuum amicitiæ vinculum sit) affinitatique quæ inter sua regna prouincias q; illorum intercedit constanter adhæreant, illis illico pereundum sit. Quod si malum eas in populo radices egerit, vt euelli extirpariq; tam facile neque-at, orare vt qua possent ratione periculo præsenti occurrerẽt, Nationalemq; Synodum conuocarent, quod vnicum præsentissimumq; in huiusmodi dissensionibus medium nullo non tempore in Christiana Ecclesia sit vsurpatum. Nec dubitare eam, si qua par è sollicitudine & ordine habeatur, ad Dei benedictionem impetrandam, illorumq; ordinis honorem & amplitudinem procurandam præsidij plurimum allauram.

Euellẽdus error.

Nihil

Nihil addo, hoc moneo: legite Remonſtrantiam ſecundam, ac Contra-Remonſtrantiam hoc anno editam, nec magno erit opus labore, vt Catholicam fidem amplectamini.

Manent in hodiernũ diem certamina.

Grauia, horrenda, noua in ſingulos annos diſſidia, Synodosq; & omnia irrita remedia eſſe demonſtraui. Poſtquam tamen mentiendi impudentia Syncretiſmos, & ſubdolas pacificationes tentauit, poſtquam Pareus in vno ſolo non toto, non fundamentali articulo diſcrepare Lutherianos, & Caluinianos aſſeruit. Poſtquam, innumerabilia, horrenda, abſurda, paradoxa vnum tantum, non totum perſuadere conatus eſt, multis inſedit ea opinio, vt putent res iam pacatas eſſe. Quorum ſimplici credulitati paradigmata præcipuorũ Ducum, & certaminum propono, vt clare perſpicueque intelligant, nunc demum hæreticos miniſtros ſerio furere. Sunt vero hi libri teſtes omni exceptione maiores.

AN-

ANNO 1596. Henrici Berndes Wiſmarienſis doctrina, &c. fictitiæ Caluiniſtarum cõmunicationi oppoſita. VVitteb. in 4. Fucatæ conciliationes.

Andreæ Schaffmanni contra Piſcatorem. Tremoniæ in 8.

Philippi Nicolai contra Sadaelem. Francof.

Conradi Almanni contra Heidelbergenſes. Lipſiæ.

Catechiſmus vbiquiſticus.

Wittembergenſes pro cruce, & imaginibus &c. VVitteb. contra Amberg.

VVittembergenſium, & Ambergenſium reciproca ſcripta.

Hermanni Reinnecheri ſcriptum de æterna Electione cum refutatione vbiquitatis. Hanou. in 8.

Iacobi Heilbrunneri Schwenckfeldio-Caluiniſmus. Lauingæ in 8.

Vdalricus Chriſtmannus contra Ioannem. Naum.

Tractatus de Melancht. ſententia de Cœna.

Hermannus Reinnecherus de carne Chriſti, eiusq; vbiquitatis refutatione. Hannou.

Mat-

Matthiæ Martinij examen contra Balthasarum Menzerum lib. 2. Sigenæ.

Matthiæ Martinij de omnipręsentia carnis Christi.

Caluinus contra Christum.

Antipareus de Sancta Trinitate, &c. Francofurti in 8.

Alberti Gralderi bellum Ioannis Caluini & IESV CHRISTI &c. Praptæ in 4.

Gerhardi Giesehenij defensio contra Pezelium de Corpore Christi. Francof.

Conradi Schlusselburgij hæreticorum Catalogus libris 13. comprehensus. Apud Petrum Kopffium in 8.

Eiusdem Catalogi hæreticorum liber tertius. Francof. apud Ioannem Saurium in 8.

Catalogus hæreticorum.

Eiusdem Catalogi hæreticorum liber 4 ibid.

Iacobi Heilbrunneri Schwenckfeldio-Caluinismus. Lauingæ in 8.

De Origine Vbiquitatis cuiusdam tractatio. Iean. le preux.

Ioh. Bisterfeld de monstro Libanij. Hanou. Guil. Anton in 8.

Exa-

Digitized by Google

Examen theſium Mylianarum per Theophilum Fiſch. Hanou. in 8. Babel Babel.

Matthiæ Martinij ſcriptum de cõfuſione confuſionum Balthaſ. Mentzeri. Confuſiones confuſionum Lutheranarum.

Iohannis Schröderi diſputationes duæ de Corpore Chriſti. VVit. in 8.

Actorum Huberianorum pars poſterior. Tubingæ in 8. Huberi, & VVittebergenſiũ longæ cõcertationes.

Theologorum VVittenbergenſium cõtra Peucerum refutatio. Witteb in 8.

Ægidij Hunnij ad Samuelis Huberi prę fationem in ſeptem dæmonia Piſtorij. Francof. in 4.

Epiſtola I. Heilbrunneri ad Samuelem Huberum &c. VVitteb. germ.

Theologicæ facultatis Witteberg. contra Samuelem Huberum Confeſsio. VVitteb. in 4. germ.

Iacobi Heilbrunneri Synopſis doctrinæ Caluinianæ, Lauingæ in 4. G. Heilbrunnerus contra Caluiniſtas.

Dauidis Rugij Catechiſmus Vbiquiſticus VVitteb. in 4. Germ.

Defenſio libri Concordiæ per Ægidium Hunnium, contra Danielem Hoffman. Francof. Spies in 8 Ger.

Eiuſ-

Eiusdem publicatio actorum sub regimine Illustrissimi Principis Frider. Ducis Silesiæ &c. VVitteb. in 4. Germ.

Anhaltini contra VVittebergenses.

Viti VVolffij narratio de Principe Georgio Anhaltino. VVitteb. in 4. Germ.

Monitio de libro VVitteb. contra Anhaltinum. Ambergæ in 4.

Liber de æterna Dei Prædestinatione Caluinistica. Hano. in 4. German.

Vnnenses vexant suũ pastorem.

Refutatio Philippi Nicolai per Vnnenses. Germ. Siegæ in 8.

Eorundem scriptum contra eundem. Germ. Siegæ in 8.

Instructio contra eundem. Turingæ in 8. Germ.

Hieronymi Toxitæ doctrina contra errores Caluinisticos. German. in 8.

Philippi Nicolai tractatus diuersi de omni-præsentia Christi secundum vtramque naturam, & Apologia pro Ecclesia Hollandiæ. Germ. Hamburgi in 8.

Consultatio de non subscribentibus

bus libro Concordiæ. Hanou. in 8. Germ. Liber Concordiæ.

Vrſinii inſtructio de Cœna Domini. Neoſtadij. Germ.

Chriſtiana Concordia de articulis fidei controuerſis. Neoſtadij German.

Quatuor Ciuitatum Imperialium proteſtatio contra Argentoratenſem Eccleſiæ ordinationem. Germ. Biponti in 8. Proteſtatio contra Argentoratenſes.

Balth. Mentzeri contra M. Martinium de perſona Chriſti reſponſio. Francof. Apud Kopf. in 8.

D. Matthiæ Hoë de Luthero magno contra eius maſtigas narratio. Mülhuſij in 8. Lutherus male defenſus.

D. G. Milij aduerſus errores Caluiniſtarum volumen primum. Ienæ in 4. Errores Caluiniſtarum.

Prompta reſponſio Philippi Nicolai contra Pictium. Germ. Hamburgi in 8.

Eiuſdem Caluinus reuelatus, item de erroribus Caluiniſtarum. Franc. in 8. Germ.

Caluinus reuelatus.

Confessio iterata D. Nicolai Selnecceri de Sacra Cœna.

ANNO 1610. Conradi Schlusselburgij Theologiæ Caluinistarum liber quartus. Francof. apud Petrum Kopffium in 4.

I. Fôrsteri Systema problematicum de controuersiis Religionis. V Vitte. apud Zachariam Schur. in 4.

Petri Piscatoris commentarius in formulam concordiæ. Ienæ. Apud Steinman in 8.

I. Schrôteri tractatus de corpore Christi &c. contra Iodocum Naum. Giessæ in 8.

Responsio I. Piscatoris ad problemata P. Piscatoris ibid. in 8.

Henrici Gutberleth contra Mag. Finckium vindicatio.

Desertores Lutheri.

I. Lampadij Prodromus concordiæ de certitudine salutis contra Lutheri desertores. Marpurgi in 4.

Prophetæ Hassiæ.

Leonhardi Rechtenbach Collyrium pro prophetis Hassiæ &c. ibid. in 4 Germ.

ANNO 1611. Disputationes à tribus habitæ de præcipuis cœlestis doctri-

næ

næ capitibus Gieſſę, apud Hampelium in 8.

Eiuſdem Philoſophia ſobria contra Caluiniſtas, ibid. in 8.

Seuerini Sluteri Antitheſis Philanthropiæ diuinæ, & Miſanthropiæ Caluinianæ. Hamburgi in 8.

Matthiæ Hoë Apologia pro Luthero &c. Lambergi in 4.

Iacobi Arminij tractatus de plurimis quæſtionibus cõtrouerſis. Amſtelrod. in 8.

Theologorum Conſiſtorij Mansfeldiaci, &c. de Prædeſtinatione doctrina. Islebiæ in 8.

I. Pappi Apologia pro ordinatione Eccleſiaſtica Argentinenſi. Lederſię in 4. Germ. Apologia Argentoratenſis.

Theologorum Palatinorum confutatio ordinata contra Theologos. VVittembergenſes in 8. Palatinatenſium, & VVittebergenſium bella.

Formula Concordiæ de Catechiſmorum Lutheri, &c. conciliatione. Hanou. in 12. Germ.

I. Gerhardi tomus ſecundus locorum Theologicorum. Ienæ apud Steinmannum in 4.

lus controuerſiarũ Theologicarum. Lipſiæ in 8.

Examen I. Reneccij ſuper Prologo Mauritij Neodorpii. Tubingæ in 4.

I. Weberi informatio de diiudicãdis fidei dogmatibus è verbo Dei. ibid. in 8.

Alberti Gralderi abſurda abſurdorum abſurdiſſima Caluiniſtica abſurda. Ienæ in 4. Abſurda abſurd. abſurd. Calu. abſurd.

D. Crameri diſtincti Decalogi contra Caluiniſtas. Stetini in 8.

P. Winckelmanni errores Caluiniſmi tortodoxi. ibid. in 4. Caluiniſmus Tortodoxus.

F. Brœckeri antidotum errorum contra Conradum Vorſtium. Amſtelrod. in 4.

Defenſio fidei I. ad portam contra C. Oſterrodium Samoſatenianum. Ibid. in 4. Oſterrodii error.

Dauidis Parei tractatus de Cœna Domini &c. Ambergæ in 8.

Hypocriſis orationis Vorſtianæ. Lugd. Batau. Hypocriſis Vorſtiana.

D. Georgij Egliſennij contra iam dictã C. Vorſtij orationem &c. Lugduni Batau. in 4.

I. ad portum contra C. Osterrodium. Geneuæ in 4.

Isaaci Arminij Epistola ad Hypolitum à collibus de prȩcipuis doctrinę Christianæ capitibus. Franc. in 8. Arminii, Sibrandi, Bertii &c, discordiæ.

Disputatio inter D. Sibrãdum Luberti, & P. Bertium de fide iustificante. Francof. in 4.

Conradi Vorstij Parasceue super I. Piscatoris tractatum de Deo Lugd. Batau. in 4. Vorstii & Piscator cõmissit.

Polycarpi Leyseri de Electione Dei &c. aduersus Amandum Polanum. V Vitten. in 4.

Alberti Gralderi de æterna Christi Deitate contra Photinianorum Sophisticationes in 8.

Eiusdem harmonia Caluinianorũ, & Photinianorum. Caluino-Photiniani.

I. Affelmanni Censura Censuræ Lampadianæ de omni præsentia Christi. Rostochij in 4.

Desiderium matris Euæ contra Iudæos, Caluinũ, Pareũ, &c. Gies in 4. Eua cõtra Caluinianos.

Balthas. Mentzeri tractatus de persona & officio Christi &c.

D. Georgij Weinreichij disputatio

de Iustificatione peccatoris, &c. Lipsiæ in 4.

I. Lampadii pars prima de Conciliis &c. aduersus Vbiquitarios. Bremæ in 8.

A. Frisii tractatus de prouidentia, & Prædestinatione Dei, item Iudicium de thesibus Andreæ Libauii, Basileæ in 4.

Controuersiæ Hollandicæ.

Conradi Vorstii Paræneſis contra Calumnias Sibrandi Luberti. Lugd. in 4.

Iacobi Arminii Tractatus de plurimis quæstionibus Theologicis controuersis. Lugd. Batau. in 4.

I. Arnoldi Coruini defensio pro D. I. Arminio contra Danielem Tilenum de Prædest. &c.

D. I. Crameri Enchiridion quæstionum Vbiquitariorum. Basileæ in 8.

Vorstii errores 99.

Sibrandi Luberti contra 99. errores Conradi Vorstii Franickeræ in 8.

Imago contentionum huius sæculi.

Imago contentionum huius sæculi depicta à Laurentio Lud. Leobergensi. Francof. in 8.

I. Piscatoris Apologia ad Paraſceuen Conradi Vorstii. Herbor. in 4.

Leo-

Leonardi Hutteri Caluiniſta aulicopoliticus cõtra Ioh. Munſterienſem Witteb. in 4. Germ. Caluiniſta aulopoliticus.

Lapis Lydius V. Wetgelii in 4. Germ.

Defenſio veræ doctrinæ diuinæ per Iohan. Waltherum contra Iacobum Adamum. Roſtochii in 4. Germanice.

Epiſtolæ 3. de vbiquitate contra B. Mentzerum, Gieſſæ in 4. Germanice.

Zachæi Fabri conciones duæ de Libertate Religionis in Bohemia Witteb. in 4. Germ. Libertas religionis in Boemia.

De reformatione Anhaltina, de imaginibus, de fractione panis in S. Cœna, & Decalogo in 4. Germ. Reforma. anhaltina.

Prædicantium Marpurgenſium de fractione panis contra D. Vietorem. Caſſellis in 4. Germ.

Confutatio Ieremiæ Victoris per Danielem Angelocratorẽ de fractione panis in Sacra Cœna. Caſſellis in 4. Germ. De fractione panis controuerſiæ.

Anatomia D. Vietoris per primarium quendam virum Anonymum

de eodem Marpurgi. in 4. Germ.

Reformatio Hassica.

Breuis, & è scriptura petita institutio Caspari Embdeni de reformatione Hassica, & Analytica refutatio D. Vietoris de eadem fractione. Germ. Marpurgi in 4.

D. Christophori Pezelii responsio contra Dan. Hoffmannũ pro Sacramentariis. Marpurgi in 8. Germ.

Paradoxa. Caluinisticæ.

M. Alberti Gravveri Antilubinus siue Elenchus paradoxorum, & Emblematum Caluinisticorum &c.

I. Schröderi Apodixis Theologica de orali Corp. & Sang. D. in S. Eucharistia perceptione.

D. Ioh. Winckelmanni Theses de S. Cœna. Giessæ in 4.

Caspari Finckii disputationes de Analogia Sacramentali Zvingliana ibid. in 4.

I. Winkelmanni responsio ad Conciliationem pugnæ Sacramentariæ Giessæ in 4.

Pulminar securitatis Christianæ.

Othonis Casmanni puluinar securitatis Christianæ. Francof. in 4.

R. Gotlenii Theses apologeticæ contra Casp. Finckium de Fractione panis, Marpurgi in 4. Con-

Confutatio ſcripti Marpurgenſis dialogi de Imaginibus per I. Nathanaelem Haſſum.

Ieremiæ Victoris Apologia contra Caſp. Embdenum, & Danielem Angelocratorem de S. Cœna. &c. Gieſſæ germ.

Exules Haſſici querelantur.

Theologorum Marpurgenſiũ exulum ſynodi Haſſię decreta reſpuentium narratio, cur ſynodo non obtemperarent. Gieſſæ in 4. germ.

De Statu Religionis Haſſicæ ab initio Euangelicæ reformationis VVittemb. in 4. germ.

Reſponſio breuis Chriſtiani Bonifacii ad Tractatum Caluiniſticum de fractione panis neceſſaria in S. Cœna in 4. germ.

Hermanni Evvaldi Concionem ſuper Catechiſmo Haſſo pars prima germ. Schmalckaldiæ in 4.

Georgii Zœmanni blaſphemi cuiuſdam ſcripti ſtatibus Auſtriacis oblati confutatio &c. Lauingæ in 4. germ.

Quid credãt aut nõ credãt Eccleſię refor-

Speculum Ecclesiarū Caluiniarum. reformatę Germaniæ & qua ratione? in 8. Germ.

Mauritii Neodorpii fraternitas Lutheri. Hanou. in 8. Germ.

Detestatio Caluinismi. Errores Caluinistarum detestandi &c. adumbrati ab Hier. Toxita, aucti vero & in lucem editi à Christoph. Wilhelmo Walburgio. Gerę in 4. Germ.

Anno 1614. Christ. Guilhelmi Walpurgi porta Constantiæ, siue demonstratio in negotio Transubstantiationis pro Luthero. Lipsiæ in 4.

Formula & Concor. Conradi Theodorici Discursus Theologicus de formula Concordiæ an. 1536. initæ ibid. in 4.

Leonardi Hutteri Concordia cōcors de origine, progressu &c. formulæ Concordiæ cum recessibus conuentuum Principum. VVitteberg. in fol.

Matthiæ Martinii Theologia, de vnica Christi persona contra B. Mentzerum, alios q; hæreticos ibid. in 8.

Matthæi

Matthæi Sladi disceptatio contra Conradum Vorstium de immutabilitate Dei &c. Ambstelod. in 8.

Ioh. Bogermanni Annotationes ad Hugonis Grotii pro Ioh. Arminio defensionem, &c. Franickeræ in 4. Controuersiæ Hollandiæ.

Iac. Arminii Disputationes priuatæ de Religionis Christianæ capitibus. Lugd. Batau. in 8.

C. Vorstii Examen doctrinæ Sibrandi Luberti &c. ibid. in 4.

Pauli Bertii Apologeticus ad fratres Belgas contra Ioh. Piscatorem. ibid. in 4.

Sibrandi Luberti responsio ad pietatem Hugonis Grotii ibid. in 4.

D. VVolffgangi Mamphrasii confutatio supplicis libelli ad Status Silesianos & de Visitatione Ecclesiæ Lignitzensis. Ibid. in 4. Germ.

Scripta reciproca Haidelbergensium, & VVittembergensium Theologorum de statu Ecclesiæ germanicæ &c. Heidelbergæ Germ. Visitatio Ecclesiæ Lignitzensis.

Ioh. Affelmanni Thesium de Cœna Domini Centuria prima in 4.

Caspa-

Caſparis Finckii Apologia contra Caluiniſtam Herbornenſem Gieſſæ.

Alberti Gravveri quæſtionum Theologicarum Centuria 1. in 4.

Matthæi Archiepiſcopi Eboracenſis explicatio doctrinæ de Electione Dei, & aliorum de eodem argumento ſcripta in 8.

Ioh. Piſcatoris Tractatus de gratia Dei &c, Herbornæ in 8.

Examen examinis. Recapitulatio Examinis Theologorum VVittemb. &c. per Paulum Toſſanum Heidelbergæ in 8. germ.

Pax, pax non pax. Dauidis Parei Irenicum de vnione, & Synodo Euangelicorum in 4.

C. Vorſtii ἀλεξίκακος ſiue Scholia ad D. Sibrandi commentarios ad errores Vorſtii. Lugd. Batau. in 4.

Ratio pacis. Herm. Rauenſpergeri via veritatis & pacis, quibus modis Eccleſia ad concordiam firmam &c. pertingere poſſit. Hanou. in 8.

Confutatio famoſi libelli Iacobi Adami Caluiniſtæ per Ioh. VValtherum.

Leo-

Digitized by Google

Leonardi Hutteri Caluiniſta Aulicopoliticus primus &c. Secundus contra inuectionem Caluiniſmi in Marchiam Brandeburg. Magd. in 8. Caluiniſmus in Marchia.

Eiuſdem reſponſio ad noua Berlinenſia, &c. Magd. in 8. germanice.

Eiuſdem Examen profeſſionis fidei Francofurt. aut alibi nuper impreſſæ &c. ibid. in 12. germ. Noua Berlinenſia.

D. Hoë Apologia contra Berlino effuſas blaſphemias pro Brandenburgenſibus &c. germ. ibid. in 4.

Eiuſdem ad Berlinenſes & Brandeburgicos Euangelicos admonitio ibid. in 4.

Eiuſdem probatio de horrendis Caluinianorum blaſphemiis Ibid. in 12. Horrendæ Caluinianorũ Blaſphemiæ

Anno 1615 I. Affelmanni Caluini ſequarum portenta abſurda abſurdiſsima circa doctrinam de Prædeſtinatione &c. Roſtochii in 4. Abſurda abſurdiſsima Caluini ſequarum.

Eiuſdem Synopſis controuerſiarum de Pœnitentia, & Baptiſmo, ibidem in 4.

Faſcicu-

Fasciculus controuersiarum inter Augustanæ Confessionis Theologos disceptatarum iterum editus authore Henrico Eçkhardi. Lipsiæ in 4.

Refutatio solida obiectionũ Caluinisticarum de diuersis in Enchiridion digesta è scriptis D. Hunnii à Georgio Kilio. ibid, in 8.

Saxonicorum & Brandeburgicorũ litigia.

Ioh. Gerhardi locorum Theologicorum Tom. 4. Ienæ in 4.

Conradi Schlusselburgii & Dan. Crameri Epistolæ 2. ad Christoph. Pelargũ ob desertum patrocinium Ecclesiæ Marchiensis ibid. in 4.

Pauli Tarnouii Prælectionũ contra Aretium de Sacramentis ἀποστάστιον in 4.

Furores nouorum Photinianorum

M. Lucæ Osiandri controuersiarum Augustanę Confessionis Enchiridion. V Vitteb. in 8.

Iac. Martini liber secundus de tribus Elohim, furoribus nouorũ Photinianorum oppositus.

Belgicæ turbæ nempe:

Bona fides Sibrandi Luberti asserta contra Hugonem Grotium Lugd. Batau.

Ioh.

Digitized by Google

Ioh. Coruini Reſponſionum ad Bogermanni Annotationes pars prima. Ibid. in 4.

Petri Bertii Hymenæus deſertor ſiue de Sanctorum perſeuerantia, & apoſtaſia. Ibid. in 4.

Collationes diuerſæ inter diuerſos Eccleſiaſtas de Prædeſtinatione. Ambſtelrod. in 4.

Diſſertatio Theologica Matth. Sladi Anglobritanni inter Guilhelmum Ameſium, & Nicolaum Greuinchouium de duabus quæſtionibus, &c. Ambſtelod. in 4.

Vindiciarum pars prima aduerſus Andream Libanium de Prędeſtinatione. Baſileæ in 8.

Ioh. Piſcatoris reſponſio ad Apologiam Petri Bertii de Prædeſtin. Herbornæ Naſſou. in 4.

Motiua Leonardi Hutteri, cur cum Berlinenſibus, aliisque Caluiniſtis diſputationem inſtituere differat V Vitteb. in 4. Germ.

Eiuſdem reſponſio ad libellum famoſum Francofurtenſium ad Oderam. Germ.

Sibrandi. Grotii, Coruini Bertii. Begermanni. Armeſii. Greuinckhouii.

Piſcatoris.

Berlinianorum cõgreſſum vitant Saxones.

Alberti Gravveri refutatio calumniarum ficti Colloquii Berlinenſis. Ienæ in 4. germ.

Balth. Mentzeri declaratio verborum Inſtitutionis S. Cœnæ Gieſſæ in 12. germ.

Iudicium Lutheri deciſiuum de doctrina Caluiniſtica per Ioh. VVeberum: Lipſiæ in 4. germ.

Triumphus. Caluiniſticus. Iudicium de D. Hoë triumpho Caluiniſtico inſtitutum à Caſparo Tolero. Francof. in 4. germ.

Doctrina Sacræ Cœnæ in forma Dialogi. Schmalckaldi. Germanice,

Proteſtatio de reformatione Confeſſionis. Leon. Hutteri & D. Matthæi Hoë extorta proteſtatio de iuſta Confeſsionis in Germania reformatione,

Eucharii Godefridi Reformatio Berliniana. Ambergæ in 4. germanice.

Acta Colloquii inter Regis magnæ Britanniæ legatos, & D. Matthiam Hoë. Item diuerſa ſtatuum quorundam Imperialium mandata de

de Scandalis, blaſphemiis, Calumniis, & damnationibus in Cathedra vitandis.

Chriſtoph. Pelargi Reſponſoriæ ad Conradi Schluſſelburgii & Dan. Crameri Epiſtolas Francof. ad Oderam, in 8.

Conradi Vorſtii reſponſio ad diſceptationem Matthęi Sladis item alia. Lugd. Batau.

Refutatio Hermanni de Moſa, & Gregorii Brandeburgici per Leonardum Hutterum VViteb. in 8. germ.

Scaturigo Caluiniſtica in qua conſequentiæ è doctrina Caluiniana de Electione ductę breuiter refutantur per Ioh. VVeberum. Lipſiæ in 4. germ. Scaturigo Caluiniſtica.

De Eccleſiæ VVittembergenſis, eiuſque cærimoniarum ordinatione. Stutgardiæ in 8. germ.

Chriſtoph. Binderi contra Paulum Toſſanũ pro Theologis VVittemb. Apologia. Tubingæ in 8. germanice,

M. Sigiſmundi Euenii inſtitutio de cærimoniis S. Cœnæ. Witteb. in 8. Germ.

Dan. Crameri ad Confeſsionem Chriſtoph. Pelargi ibid. in 4. Germanice.

Venenum Caluiniſtarum.

Ioh. Matthæi Schmalckaldenſis monitio contra venenum Caluiniſtarum, Sacramentariorum. Ibid. in 4. Germ.

Ioh. Dreſdenſis contra ſupradictam Leon. Hutteri, & Matthiæ Hoê de germanorum confeſsione proteſtationem. Lipſiæ in 4. Germanice.

Cantio contra Caluinitas.

D. Matthiæ Hoê reſponſio ad calumnias Pauli Toſſani. ibid. in 4. Ger.

Balth. Meiſneri cantio de doctrina Caluiniſtica in proprio ſenſu fundata. VVitteb. 12. in germ.

Variæ pugnæ contra Caluinitas.

Alberti Graweri defenſio aduerſus incognitum &c. Ienæ in 4. Germ.

Confutatio doctrinæ Caluiniſticæ de Prædeſtinatione piorum corda obtenebrantis per Iuſtum Stenglerum Caluiniana religio Simonis Kedicii, Lipſiæ in 8. Com-

Compendium controuerſiarum Lutheranarum, & Caluinianarum Lazari Theodori March: Francof. ad Oderam in 12. Germ.

Martini Fuſſ, profeſſio fidei: ibid. in 12. Germ.

Chriſtoph. Pelargi reſponſio ad 2. quæſtiones D. Crameri. ibid. in 4.

De 12. rationibus diſſenſionis Lutheri cum reformatis Eccleſiis circa materiam de S. Cœna, &c. Francof. in 4.

Confutatio vani triumphi VVittembergenſium Theologorum pro Theologis Heidelbergenſibus. ibid. in 4. Germ.

Heidelbergenſes negant triumphum VVittebergenſibus.

Pauli Toſſani reſcriptum contra inanem reſponſionem ad Recapitulationem &c. Chriſtoph. Binderi. Ibid. in 8. Germ.

Pars altera defenſionis D. Iacobi Fabricii à Michaele Coleto de Caluiniſmo inſimulati. Oppenheimii in Germ.

LIBRI SECTAR.

ANNI 1616.

Lampadius nescius.

LAmpadius nescius, hoc est confutatio Prodromi. I. Lampadii, de vbiquitate, & Prædestinatione Caluinistica per I. VVeberum Giessæ in 4.

Ioh. Schröderi Problema Theologo logicum. Item tractatus duo de orali corporis Christi in sacra Cœna communicatione contra Iodocum Naum. Editio secunda ibidem in 8.

Iodoci Feurbornii Responsio ad Disputationem Theologicam Philippi Cæsaris de vltimo Christi aduentu. Giessæ in 4.

Consideratio noui libelli Matthiæ Martinii cui titulus; Examen querelarum & admonitionis Balthasaris Mentzeri, authore Balthasaro Mentzero. ibid. in 4.

Vnio Euangelicorum nulla.

I. Sigvvarti Admonitio Christiana super Irenico Dauidis Parei de vnione Euangelicorum, Tubingę. in 4.

Re-

Reſponſionis ad Ioh. Bogermanni Annotationes in pietatem Illuſt. Ordinum Hollandiæ, & VVeſtfriſię à D. Hugone Grotio vindicatam pars altera. Per Ioh. Arn. Coruinum. Lugd. Batau in 4.

Mentzerus Antinuithetumenus, id eſt, Demonſtratio vanæ admonitionis alterius per eundem de libro M. Martinii, Francof. in 8.

Perſeuetantia ſanctorum.

De perſeuerantia Sanctorum libri 7. dogmatici & Apologetici, ſimulque de æterna Dei Prædeſtinatione, &c. aduerſus hymenæum deſertorem, & hyperaſpiſten Petri Bertii de Sanctorum Apoſtaſia ibid. in 8.

Diſquiſitio de attributis Dei aduerſus Balth. Meiſnerum per M. Carolum Sachſium ibid. in 4.

VValdenſſa.

Balth. Lydii VValdenſia ſeu conſeruatio veræ Eccleſiæ demonſtrata ex Confeſſionibus Taboritarum, & Bohemorum. Roterodami in 8.

Godef. Sopingii Apologetica reſponſio ad bonã fidem Sibrandi Luberti, & pietatẽ Hugonis Grotii, &c. Amſtelrodami in. 4.

Declaratio eorum, quæ in quadam formula Concordiæ edita tit. Illuſt. ord. decreti cũ verbo Dei, & doctrina hactenus in Eccleſiis Belgicis recepta conſentiunt, aut diſſentiunt, ibid. in 4.

Notæ Apologeticæ in Sillos Gieſſenſes Caſparis Finckii, & Iohannis Steuberi. Francof. in 8.

LIB. SECTAR. ANNI 1617.

DIſputationum Theolog. de præcipuis cœleſtis doctrinæ capitibus, & inprimis horum temporum controuerſiis in Acad. Gieſſ. publice habitarum Tomus 6. | Gieſſę in 8.

Refutatio ſententiæ Fauſti Socini Senenſis de Iuſtificatione hominis coram Deo &c. per. M. Iohan. VVinterum VVittebergæ in 4.

Inſana ſuſpicio Caluiniſmi. Epiſtolæ Chriſtiani Sledani defenſoriæ aduerſus inſanam, & infenſam ſuſpicionem Caluiniſmi Roſtoch. in 4.

Diſpu

Disputationes Theologicę Apologeticæ oppositæ responsioni. Ioh. Piscatoris ad disputationem de absoluta reprobatione. Per I. Tauffrerum Argentinæ in 4.

Capistrum Hunnio paratum, Lancillotto iniectum, hoc est, euidens probatio demonstratioue Ministerij Lutherani diuini adeoque legitimi contra Henric. Lancillotum, ita conuictum, & captum, vt eius fundamenta toto suo Apologetico ne quidem tangere ausus fuerit &c. per Nicol. Hunnium, ibid. in 8. Capistrum Lancellotto iniectũ.

Examen Compendij Theologici correcti à Dn. Christopho. Pelargo in 8.

Institutio M. Martinij de præsentia Christi in Sacra Cœna, & c. contra Balthasar. Mentzerum. Bremæ in 8.

Eiusdem demonstratio quod orthodoxe dicatur Christum secundũ, vtramq; naturam exinanitum, & exaltatum esse contra D. Mentzerum. Ibid. in 8.

Assertio veræ & Catholicæ doctri-

næ de Sacramento Corporis, & ſanguinis Chriſti olim à Thoma Crammero ſcripta. Francof. in 8.

Informatio diſcipuli Herbornenſis laruati pro examine libri Herbornæ editi, qui veram Chriſti humanitatem, &c. tuetur. Per Balth. Mentzerum. Gieſſæ in 4. germ.

Triũphus VVittebergenſiũ.

Triumphus Theologorum VVirtenbergenſium contra libellum famoſum Anonymi, cuiuſdam Caluiniſtæ per eoſdem Theologos Wirtembergenſes. Francofur. in 8. german.

Chriſtophori Binderi, Reſponſio ad vanã Apologiam Pauli Toſſani. Ibid. in 8. germ.

Controuerſiæ præcipuæ Lutheranæ & Caluinianæ Religionis diſceptatæ in forma Dialogi, per Georgium Dedekennum Roſtoch. in 8.

Golloquia Luthero-Caluiniana.

D. Matthiæ Hoë extorta reſpõnſio ad libellum procuratorium cuiuſdam Anonymi cui titulus: Diſſertatio monitoria &c. Lipſiæ in 4. german.

Con-

Confutatio bene fundata ficti Colloquij Berlinēſis ſub excogitato nomine Petri Freyeri, per Albertum Grawerum compoſita. Ibid. in 4. german. Colloquiū Berlinenſe

Locuſtæ Caluiniſticæ, ad vitandā Schwermeriam Caluiniſticam, & confirmandā puram veritatem, præcipue verò directionem fidelium, in Marchionatus Brādeburgici ad plenius cognoſcendā, imò palpandam infœlicis Caluiniſmi naturā, & proprietatem. Per Ioh. Affelmannum. Roſtoch. in 4.

Collatio Papiſmi, Caluianiſmi, Anabaptiſmi, Schwenckfeldianiſmi, &c. item Inſtructio vtilis de quibuſdā adiaphoris ſectis, turmis, &c. per M. Petrum Dōtſchmannum. Franc. in 4. germ.

Doctrina Confeſſionis Auguſtanæ, eiuſdemq; Apologiæ, & Repetitionis, nec non receſſus Francofurtenſis doctrina de Sacramentis in genere &c. Francof. ad oderam in 12. german.

Inſti-

Inſtitutio, ſiue reſponſio ſuper Excommunicatione, quam M. Philippus Arnoldi contra Apologiam Cõfeſſionis M. Fuſſelij emiſit authore M. Fuſſelio. Germ.

Frid. Balduini reſponſio ad Antitheſes Apologeticas Chriſtoph. Pelargi. VVitteb. in 4.

Pentas Diſputationum Theologicarum contra Pontificis, Caluinianos, & Photinianos. Ienæ in 4.

Harmonia pręcipuorũ Caluinianorum, & Photinianorũ: hoc eſt euidens demõſtratio, qua ocularitèr demõſtratur recentiores Photinianos ſaluis Vorſtij, & aliorum Doctorum Caluinianorum hypotheſibus, & ſcripturæ interpretationibus ſolide & ſufficienter refutari non poſſe. Per Albertum Gravverum, Ienæ in 4.

Diſputatio Theologica contra errores Caluiniſticos de Baptiſmo, Cœna Domini, perſona Chriſti, & Electione, quos Paulus Toſſanus Germanicæ bibliorum verſioni Lutheri à ſe nuper editæ in margine ad ſeducendum ſimplices aſſuit, & multa

ta S. Scripturæ dicta deprauauit, per Iohannem V Vinckelmannū. Gieſſæ in 4.

Examen Demonſtrationis M. Martinij de Chriſto ſecundum vtramq; naturam exinanito, & exaltato. Per Balth. Mentzerum. Ibid in 4.

Errorum Zwinglio-Caluinianorum methodica enumeratio, & refutatio per Iohan. Giſeorium. ibid. in 4.

Sib. Luberti libri quatuor, cur & qua ratione I. Chriſtus noſter Seruator ſit contra Fauſtū Socinum. Arnhemij in 4.

Defenſio fidei Catholicæ de ſatisfactione Chriſti aduerſus Fauſtum Socinum. Per Hugonem Grotium. Lugd. in 4.

Gnomon Apologeticus Circuli horologij hiſtorici Typici, &c. à Wenceslao Budovvectz, editi contra D. Matthiam Hoê ab Hoênegg. Hanou. in 4.

Hermanni Rauenſpergeri aduocatus, ſeu purgatio quod aduerſus Iohan. Piſcatorem litem nec egerit,

rit, nec agere velit. Ambſtelr. in 4.

Cenſura libri Marpurgi editi de præcipuis articulis controuerſis inter Euangelicos &c. Per Balt. Mentzerum. Gieſſæ in 4. germ.

Apologeticus Inſtructionis Balth. Meiſneri de vitanda doctrina Caluiniſtica. V Vittemb. in 8.

Simonis Gedicci Pelargus Apoſtata ſeu vera demonſtratio, quod turpiter Chriſtoph. Pelargus à pura Religione Lutherana deſciuerit. Lipſię in 4.

Diſſertatio Theologica de aſcenſione Chriſti in cælũ, & cœlo, in quod corpore ſuo aſſumptus eſt, continẽs breuem, & modeſtam Paradoxorum de cœlo illo ἀναστευὴν proponi ſolitorum. Per Chriſtoph. Pelargum. Francof. ad Oderam in 4.

Apologia breuis Inſtitutionis Simonis Gedicci de orali, & ſpiritali ſumptione veri corporis & ſanguinis Chriſti in Sacra Cœna, ibid. in 4.

Apologia 12. rationum vindicatarum, quare Eccleſiæ reformatæ Euangelicę cum D. Lutheri opinione

in

in doctrina de S. Cœna non conueniant, contra præsumptam defensionem instabilis responsi D. Frider. Balduini. Germ. Francof. in 4.

Doctrina Augustanæ Confessionis, eiusdemq; Apologiæ, & Francof. decisionis de Sacramentis, & inprimis de Cœna Domini. Ger. Franc. in 12.

Confutatio in verbo Dei fundata Gedeonis Agricolæ, quod Vbiquistæ rixantes & clamãtes causam nullam habeant, Caluinistas iniuria ita dictos hæreseos damnandi, per Iobum Fridericum. Germ. ibid in 4.

Errori propria inconstãtia quig malo notæ facile aliũd videtur melius.

Sæcularem habes, ô lector, mutationem, magnam, damnabilem, damnatamq; ab ipsis sectarijs mutationem, ipsâ lunâ mutabiliorem; neq; enim astri illius semper variantis se mutuo damnant, oderuntq; φάσις, noua luna succedit veteri, & vetus nouæ cedit, ipsa sibi Cynthia semper conciliata est. At verò in mutationibus sectarum, non animorum pietas duntaxat, verum ipsa quoque respublica concutitur, semper quod fecit, eadem damnat opus.

Ve-

Verum quod principio monui velim animo recondas tuo, nempe omnibus illis annis quos ſacros, felices, Iubilarios indigetant, decem illa documenta mediteris. Inuenies profecto, in turpi apoſtaſia turprore Societate hæreſeon, turpiſſima diſſenſione, maiorem humana ſuperbiam, certitudinis iactantiam, calumniaſque, neque vllum, quo tanta mala tolli, aut mitigari queant, remedium. Quod vt manifeſto cognoſcas breui diſcurſu præibo, & quæ initio propoſui, paucis illuſtrabo hoc ſolum proteſtatus, nullum eſſe librum ex illis, quos contra ſe mutuo ediderunt, quo non plura contineantur, quam hic explicaturus ſim multa.

PRIMVM igitur eſt; vt cum annorum fœlicium pugnas, ſectas, ſectiunculas, fraudes, & velut Oceani reciprocantis, abeuntium, redeuntiumque in vicem religionum ortus, occaſusq; legerint, id ſemper ſecum taciti loquantur: Doctores illos intre

inter se odio plusquam ciuili dissidentes, sese mutuo deuouentes, execrantes; multis, exiliis, ferro prosequẽtes, omnes à prima Ecclesia, quæ annos mille sexcentos decem & septem nunc stetit discessionem fecisse. Mouisse τὰ ἀκίνητα, illa quæ moueri nequaquam oportuit. *Transgressos esse antiquos termiuos, quos posuerunt patres eorum.* Inde tot esse rixas, & cruenta certamina. Graue scelus, & vigore legum semper vindicatum est: agrorum sacros limites mouisse, cedere Terminum, quod ne Iouem quidem potuisse aiunt, coëgisse. Diuina certè lex (Deut. 19. 14. & 27 17.) terminorum translatoribus maledicit: nec Romana illis constituta parcunt. *Viliores ad metalla* damnabant, honestiores *tertia bonorum parte multatos in Insulam deportari* iubebant. Si leges humanę tanta cautione glebis, & incilibus prospiciunt: quid sacrosanctæ religioni debent Canones Ecclesiastici? Quantæ audaciæ fuerit μετοίρειν ὅρια ἀκίνητα; terminos sęculares seu terminos sæculi, verè sacros

De veritate Ecclesiarum suarũ pugnant, qui Ecclesiam 1617. annorum deseruerunt.

Qui terminum exarasit sacer esto.

diuina manu fixos? Audite ea de re nouitatis accusatorem, osoremque Vincentium Lirinensem. *Quæ cum ita sint (inquit) iterum atq; iterum eadem mecum reuoluens ac reputans, mirari satis nequeo tantam quorundam hominum vesaniam, tantam excæcatæ mentis impietatem, tantam postremo errandi libidinem, vt contenti non sint tradita semel & accepta antiquitus credendi regula, sed noua ac noua in diem quærant, semperque aliquid gestiant religioni addere, mutare, detrahere. Quasi non cœleste dogma sit, quod semel reuelatum esse sufficiat: sed terrena institutio, quæ aliter perfici, nisi assidua emendatione, imo potius reprehensione, non posset: Cum diuina clament oracula: Ne transferas terminos, quos posuerunt patres tui.*

Antiqua est veritas, adultera nouitas.

Ad viuum descriptus Lutherismus.

Non est parui hoc argumentum momenti, quamuis enim eluditur verbis irrisorum, stringit tamen conscientias etiam contumacium. Nouitates enim etiam hoc anno in suâ cõtrarem onstrantia Arminianis Rigidi

Arminiani noui, quia 20. annorum, Rigidi veteres, quia 60.

gidi obiecerunt. Quibus illi (p. 3.) respondent: *Hæc obiectio coloris aliquid habitura esset, si probari posset sententiam Remonstrantium in dictis articulis nouam esse respectu Antiquitatis primitiuæ Ecclesiæ, post tempora Apostolorum: nam eiusmodi antiquitas apud omnes Christianos iure meritoque in magno habetur pretio. Sed hic contra Remonstrantes nihil omnino habent, quod producant. Si putant se aliquid habere: agedum audiantur primi patres, atq; ex ipsorum libris controuersiæ decidantur. Quæ ergo hæc nouitas, cui opponatur antiquitas 40. aut paulo plurium annorum?* & pag. 17. Inter innumeros orthodoxos patres, recensent præcipuos, Augustinum, Prosperum, Fulgentium, *quos Ecclesia primitiua semper pro orthodoxis scriptoribus agnouit.*

Hos si agnoscũt, cur à nobis recesserunt?

SECVNDO. Nulla laus est in transfugio, tam sero, tam multis, tam perditis omnibus communi. Omnis hęresis recessit à Catholica Ecclesia, aut ab hæresi apostatrice in hæresin peiorem. Primo temporis

Cõmune est omnib. hæreticis à Catholica recessisse.

ſacri,& acceptabilis ſæculo, Simon Magus,Nicolaus Antiochenus, Cerinthus,Ebion,Menander, Saturnius, quamuis cauſam non habuerint à tam ſanctâ Eccleſia, & de ſanguine Domini adhuc recenter lotâ, recedendi,prętextus tamen finxerunt. Alterum ſæculum protulit Baſilidem, Carpocratem, Gnoſticorum greges, Chiliaſtas, Cerdonem, Marcionem,Caianos, Valentinum, Apellem,Bardeſanem,Montanum, Seuerianum, Apoſtolicos, Melchiſedecianos,Florinianos. Et manſit tamen eadem, à quâ & nunc tot hæreſeon examina exierunt, Eccleſia. Et ne tot peſtibus, & Carcinomatis memorandis immorer; ſecuti ſunt inſequenti tempore, Helcheſitæ, Nouatiani,Sabelliani, Samoſateniani, Hieracitæ, Manichæi, Donatiſtæ, Ariani, Macedoniani, Anthropomorphitæ, Collyridiani, omnes illi varij, atque in varia genimina diſperſi. His nondum Sopitis, Pelagiani, Neſtoriani, Eutychiani, Acephali, Theopaſchitæ, Monotheli-

Nulla Eccleſia tam ſancta fuit, à qua non receſſerint hæretici.

tæ,

tæ,atq; hi quoque in particulas diſſecti prodiêre : donec omnes ferè oppreſſit , aut in vnam ſectam contraxit violentia Mahometis. Interea tamen Iconoclaſtæ , Berengariani, Bogomili, Petrobruſiani, Waldenſes , Begardi, Huſſitæ ab eadem Eccleſia, errorum iudice, ac damnatrice, apoſtaſiam fecerunt. Sæculi etiam proximi hæreſes primum ab Eccleſia receſſerunt , deinde inter ſe colliſæ centurias ſectarum effecerunt. Videte numeroſitatem, diuerſitatem, animoſitatem errantium, proſcribentium, & proſcriptorum , & dicite: manet Eccleſia, perſecutio fecit martyres, hæreſes apoſtatas tãtum. Illa vera Eccleſia eſt eadem. , à qua priſci,& noui diſceſſerunt. Conſortium autem veterum hæreticorum ſi fugitis , ad Eccleſiam redite. Nullus illorum vobiſcum, nullus veſtrum cum illis in omnibus ſentit. Non eſt finis errandi dum à linea receditur. Totam igitur turbam illam ſuis regionibus, nominibus, opinionibus diſtinctam cum intuemini, di-

Manet Eccleſia, ſecãtur ſectæ

cite: Nemo in Ecclesia, à qua omnes hæreses à Simone vsque ad Vorstium exierunt, ita sensit. Non est nostrorum hæreticorum discessus excusatior, quam veterum, quia semper in peius proficit, sibi indulgens error, vti libro de hæreseon incremento docui, oraculum est quod libro de vtilitate credendi Augustinus dixit: *Hæreticos de Lethargicis plane phreneticos facere.* Ab ea igitur Ecclesia, quæ per singulos annos, ad Prosperi, Augustini, primasq; Ecclesias martyrum, atq; apostolorum traducem deriuat, omnes illæ religiones, quæ nunc Europam sine fide perturbant, discesserunt.

Discrimen magnũ est Ecclesiæ, à qua exieũt hæreses; & hæreseon inter se collisarum.

TERTIO: Hoc quoq; perpendite quantam sit Ecclesiæ veræ à qua deficiunt hæreses, & hæreseon inter se collisarum discrimen. Ecclesia semper perseuerat, tanquam vna respublica, diuino iure, sanctis docendi, viuendiq; legibus constituta, successionis ordine, doctrinam, ac iura à maioribus accipit, legitimæ præscriptio-

ptionis iure ꝓsessionem veritatis, auctoritatemq; tuetur. Hęretici pulsi de patria, aut sponte exules, cum inualuerunt in se vertunt iras, factionum nouas factiones, & sectarum sectiunculas faciunt, & cum se mutuo impetunt, merito suo omnes cadunt. Egregie hos explicuit Irenæus l. 1. c. 3. Ἔστο τὸ κήρυγμα παρειληφυῖα, καὶ ταύτην τὴν πίστιν, ὡς προέφαμεν, ἡ ἐκκλησία καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη ἐπιμελῶς φυλάσσει, ὡς ἕνα οἶκον οἰκοῦσα. Καὶ ὁμοίως πιστεύει τούτοις, μίαν ψυχὴν, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν καὶ συμφώνως ταῦτα κηρύσσει, καὶ διδάσκει, καὶ παραδίδοσιν, ὡς ἓν στόμα κεκτημένη, καὶ γὰρ αἱ κατὰ τὸν κόσμον διάλεκτοι ἀνόμοιαι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μία καὶ ἡ αὐτή, καὶ οὔτε αἱ ἐν γερμανίαις ἱδρυμέναι ἐκκλησίαι, ἄλλως πεπιστεύκασιν, ἢ ἄλλως παραδιδόασιν, οὔτε ἐν ταῖς ἱβηρίαις, οὔτε ἐν κελτοῖς, οὔτε κατὰ τὰς ἀνατολὰς, οὔτε ἐν αἰγύπτῳ, οὔτε ἐν λιβύῃ, οὔτε αἱ κατὰ μέσα τοῦ κόσμου ἱδρυμέναι· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος τὸ κτῆσμα τοῦ θεοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἷς, καὶ ὁ αὐτὸς οὕτω καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας πανταχοῦ βαίνει.

Prædicationis Ecclesia custos est.

Ecclesia sol vnus etsi ab eius se lumine multi subducant.

In huius igitur vnius Ecclesiæ vna anima, per tot gentes vnus est, sæcu-

lorum ſedecim conſenſus, tot ſanctorum, & orthodoxorum ſucceſſione firmus, tot hæreticorum exceſſu purgatus. Eadem mente S. Cyprianus L. de vnitate Eccleſiæ. *Hanc Eccleſiæ vnitatem, qui non tenet, tenere ſe fidem credit? qui Eccleſiæ renititur & reſiſtit, qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia deſerit; in Eccleſia ſe confidit? quando et beatus Apoſtolus Paulus hoc idem doceat, & Sacramentum vnitatis oſtendat, dicens: Vnum corpus & vnus ſpiritus, vna ſpes vocationis veſtræ, vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma, vnus Deus? Quam vnitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maxime Epiſcopi, qui in Eccleſia præſidemus, vt Epiſcopatum quoq; ipſum vnum atque indiuiſum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfidâ præuaricatione corrũpat. Epiſcopatus vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Eccleſia quoq; vna eſt quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quo modo Solis multi radij, ſed lumen vnum, & rami arbori multi, ſed robur vnum tenaci*

Qui vnam Eccleſiam nõ habet, de vna fide fruſtra gloriatur.

Vnus Epiſcopatus eſt.

tenaci radice fundatum, & cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur, exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit. Ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide riuum præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce per fusa per orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latius expandit: vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Illius fœtu nascimur, illius lacte nutrimur, Spiritu eius animamur.

Vna arbor vna radix Ecclesia.

Hæreticus est ramus fractus.

Frangitur Simon Magus, abrumpitur Arius, excidit Nestorius, diuellitur Hus, præcipitat Lutherus, præciditur Zvinglius, exuritur Caluinus, sed inseruntur gentes à Ierosolymis ad Illyricum, Germani, & Britanni, Afrique de longe veniunt, & nunc in locum ramorum per tu-

Fractis ramis, aliis inferantur, quia truncus manet, & radix.

mitiuam Eccleſiam genus Eccleſiæ ſuæ, nemo ad antiquæ nobilitatis patres, nemo ac martyres triumphales ſtemma referre valet. Non eſt conuitium cum obiicitur vobis nouitas; cum diſcordiæ veſtræ ſcopis diſſolutis, & aridis virgultis comparantur, ad quam enim Eccleſiam, ad quam vnam partem appellatis? Veſtra vos bella premunt, negant veſtri vos veteres auctores habere. Caſaubonus, (quantus in veſtro grege taurus?) Epiſt. ad Bertium *Tua quæſtio pendet ex alia, velaliis potius, de quibus video noſtros contraria docere antiquis patribus. Ridicule faciunt, qui hoc negant.* Neutra ergo pars veſtrum arbori inſeritur, tota hæreſis commutatur, rami fracti inſeri ſibi mutuo non poſſunt. Dreſdenſis ſynodus Vbiquitatem damnat, decennio poſt, eadem illa larua canonizatur, & magnæ parti Lutheraniſmi imperatur. Vbiquitas non modo non vbique ſed in veteri Eccleſia nullibi inuenitur

Sectæ ſibi mutuo nouitatem obiiciunt, & merito.

Mutabilitas totius turbæ hæreticæ.

omnes etiam Melanchthon docuerat. Ludouicus autem proſcriptis Caluinianis Lutheranos Vbiquitarios induxit, homines ſæuos, impacatos, ipſa ruditate feroces. Totam religionem, quæ ante fuerat, in primariis articulis, tollebat Vbiquitas, mortuo, poſt ſepternium dominãtis Vbiquitatis, Ludouico, Ioannes Caſimirus adminiſtratorio iure, rigidum Caluiniſmum, exulesque reduxit. Intra annos ſexaginta, illæ viciſſitudines fuere, multæque animæ primo Catholicę, deinde Lutheranæ, tertio Melanchthonicæ, quarto vbiquitariæ, quinto Rigido-Zvingianę, toties fidem abiurarunt, quoties ambitioſa aſtutia Principibus mutationem perſuaſit. Nuncunam oſtendite firmam, conſtantemq; Eccleſiam, ex qua illæ exorbitationes proceſſerunt, à qua, & iudicantur. Nulla pars horum eſt Eccleſia, nulla cum primitiua Eccleſia nectitur. Neque nunc aliud ſupereſt, quã vt per occultos Arminianos, aut Vorſtianos altera mutatio ſuccedat.

Miſera varietas, & palidonia.

Faci-

Facilius Germania recipiet Arminium, quam Belgium. Belgæ enim initio Caluinum amplexi sunt: Germani non nisi legibus, & metu Principum, nec sic tamen animis, sed cærimoniis Caluinū admiserunt, & plerique sub nomine Lutheri, cum vero Arminianis sit maior cum Lutheranis Concordia, si quis eorum sententiam proponat, faciles auditores experietur.

Armaniani facile in Germania proficient.

Quartum est, quod ad cōsiderationem infelicis sæculi, & laruati Iubilæi plurimū conferet, nēpe in summa leuitate mutandarum religionū, summa, ac plusquam impostoria certissimæ cognitionis, & plenissimæ fiducię iactantia. Euidentissima, certissima, irrefragabilia sacrarum literarum testimonia proferunt omnes, omnem hæsitationem, obscuritatēque orco delegant, & post hanc tamen præsumptuosissimam cōfidentiloquentiam à prima religione desciscunt, alteri Sacramentū dicunt, idq; toties faciunt, quoties animo est collubitum, iamq; tam certi sunt priora

Certitudinis falsæ contumacia est, non ratio.

priora esse falsa ac impia; quã prius, vera piaque. Tota igitur illa certitudo, quam versura, & σειραὶ χθειραι, veterumq; Catechismorum, formularum, iuramentorum, professionum cõturbatio consequitur, improbissima est. Non est enim viri boni id procertissimo venditare, de quo ipse dubitet. Exemplum recentissimum videte. Crocius rem fiduciariam, rigidamq; contra Bertiũ strenue egit, post scripta, anathematismos, iuramenta, dubitare incipit, adeo vt Rigidos in Hollandia offenderit. Obiicit illi hæc omnia, in *hyperaspiste* Bertius. Dixisse eum: *Veruntamen diffiteri non debemus rem implicatam adhuc esse.* Et. *Fieri potest vt rem totam nec illi nec nos intelligamus.* De fiducia speciali loquitur. Quantum abest ille à veritate, qui de errore dubitare incipit. Certe fiduciam ille non habet specialem, qui nescit, vtrum controuersiam de fiducia intelligat.

Incerta fatentur, quæ certa iurarunt

Tria itaque illa per omnes Iubilæi annos consideranda propono. Primo discessum à Catholica, totius antiquitatis inimicitiam: cur

enim

enim nō omnibus annis exprobrent illis, quód in Colloquio Franckendallensi Catabaptistis ipsi exprobrarunt? *Si vos Ecclesia Dei estis, inquiunt, sequitur Deum sine populo, & Ecclesia fuisse, vsque ad annum 1524. in quo Carolstadius doctrinæ vestræ fundamenta posuit, Nam si vel omnes historias perlegatis, nullum ab exordio mundi populum inuenietis, qui Confessionem fidei vestræ similem habuerit.* Deinde confidentiam docendi incertā. Beza in vita Caluini: *Doctrinam de Cœna Dominica, à nullo post Apostolos recte intellectam, & traditam hactenus fuisse quam à Caluino.* Tertio in tanta confidentia perpetua dubitatio fons religionum, & Rerum publicarum mutandarum cernitur.

Suis telis petuntur.

In signe argumentū aduersarios rum.

Ruditas confidens est, & in difficultatibus dubia.

Quinto, hoc quoque animo reuoluite. Maiores vestros Luthero fuisse infestissimos hostes. Lutherum vero irreconciliabili odio vt olim Brutus Tarquinium, ad inferos vsque Zvinglianos persecutum esse, vt libro de Vnione, & synodo Euangelicorum probaui. At nunc Heidel-

delbergenſes Lutherum inſigne Dei inſtrumentum, ac reformatorem appellant, & honori illius ſe Iubilæum celebrare ſimulant. Si talis eſt Lutherus; non igitur teſtimonium eius repudiare poſſunt. Nam & anno ſæculari eum colere, & inteſtabilem eundem facere, hominis eſt ſecum pugnantis. Sancto ergo, & fido Dei Euangeliſtæ ſi creditis; hoc etiam credite; Eum, cum vos *diabolos* vocat *incarnatos*, cum *ſeptuplo Papiſtis peiores*, vere, religioſeque teſtimonium dicere. Admiſſo vero ad teſtimonium Luthero, diſcipulos Lutheri reiicere nullo iure poteſtis. Quotieſcunque igitur cum Lutheranis eaſdem tibias inflatis, & in commune Iubilatis, dedecora veſtra fatemini. Qui teſtem laudat, teſtimonium, quod contra ſe eſt, confirmat.

Lutherus Caluiniſti laudatus, laudatores execratur.

Sexto, omnes anni qui aureum Luthero-Caluinianum ſæculum conſtituunt, vt pugnas & contentiones habent, ita quoq; aperta, ca-

Omnes aurei ſæculi, noui Euangelii præcones mendaces ſunt.

cite: Nemo in Ecclesia, à qua omnes hæreses à Simone vsque ad Vorstium exierunt, ita sensit. Non est nostrorum hæreticorum discessus excusatior, quam veterum, quia semper in peius proficit, sibi indulgens error, vti libro de hæreseon incremento docui, oraculum est quod libro de vtilitate credendi Augustinus dixit: *Hæreticos de Lethargicis plane phreneticos facere.* Ab ea igitur Ecclesia, quæ per singulos annos, ad Prosperi, Augustini, primasq; Ecclesias martyrum, atq; apostolorum traducem deriuat, omnes illæ religiones, quæ nunc Europam sine fide perturbant, discesserunt.

Discrimen magnũ est Ecclesiæ, à qua exieũt hæreses; & hæreseon inter se collisarum.

TERTIO: Hoc quoq; perpendite quantam sit Ecclesiæ veræ à qua deficiunt hæreses, & hæreseon inter se collisarum discrimen. Ecclesia semper perseuerat, tanquam vna respublica, diuino iure, sanctis docendi, viuendiq; legibus constituta, successionis ordine, doctrinam, ac iura à maioribus accipit, legitimæ præscriptio-

ptionis iure ꝓsessionem veritatis, auctoritatemq; tuetur. Hęretici pulsi de patria, aut sponte exules, cum inualuerunt in se vertunt iras, factionum nouas factiones, & sectarum sectiunculas faciūnt, & cum se mutuo impetunt, merito suo omnes cadunt. Egregie hos explicuit Irenæus l. 1. c. 3. Ἕστο τὸ κήρυγμα παρειληφυῖα, καὶ ταύτην τὴν πίστιν, ὡς προέφαμεν, ἡ ἐκκλησία καίπερ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη ἐπιμελῶς φυλάσσει, ὡς ἕνα οἶκον οἰκοῦσα. Καὶ ὁμοίως πιστεύει τούτοις, μίαν ψυχὴν, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν καὶ συμφώνως τούτοις κηρύσσει, καὶ διδάσκει, καὶ παραδίδοσιν, ὡς ἓν στόμα κεκτημένη, καὶ γὰρ αἱ κατὰ τὸν κόσμον διάλεκτοι ἀνόμοιαι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μία καὶ ἡ αὐτὴ, καὶ οὔτε αἱ ἐν γερμανίαις ἱδρυμέναι ἐκκλησίαι, ἄλλως πεπιστεύκασιν, ἢ ἄλλιως παραδιδόασιν, οὔτε ἐν ταῖς ἱβηρίαις, οὔτε ἐν κελτοῖς, οὔτε κατὰ τὰς ἀνατολὰς, οὔτε ἐν αἰγύπτῳ, οὔτε ἐν λιβύῃ οὔτε αἱ κατὰ μέσα τοῦ κόσμου ἱδρυμέναι· ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος τὸ κτῆσμα τοῦ θεοῦ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ εἷς, καὶ ὁ αὐτὸς οὕτω καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας πανταχοῦ βαίνει.

Prædicationis Ecclesia custos est.

Ecclesia sol vnus etsi ab eius se lumine multi subducant.

In huius igitur vnius Ecclesiæ vna anima, per tot gentes vnus est, sæcu-

lorum sedecim consensus, tot sanctorum, & orthodoxorum successione firmus, tot hæreticorum excessu purgatus. Eadem mente S. Cyprianus L. de vnitate Ecclesiæ. *Hanc Ecclesiæ vnitatem, qui non tenet, tenere se fidem credit? qui Ecclesiæ renititur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia deserit, in Ecclesia se confidit? quando et beatus Apostolus Paulus hoc idem doceat, & Sacramentum vnitatis ostendat, dicens: Vnum corpus & vnus spiritus, vna spes vocationis vestræ, vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma, vnus Deus? Quam vnitatem firmiter tenere & vindicare debemus, maxime Episcopi, qui in Ecclesia præsidemus, vt Episcopatum quoq; ipsum vnum atque indiuisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat, nemo fidei veritatem perfidâ prævaricatione corrũpat. Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia quoq; vna est quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quo modo Solis multi radij, sed lumen vnum, & rami arbori multi, sed robur vnum tenaci*

Qui vnam Ecclesiam nõ habet, de vna fide frustra gloriatur.

Vnus Episcopatus est.

tenaci radice fundatum, & cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur, exundantis copiæ largitate, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit. Ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide riuum præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce per fusa per orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos latius expandit: vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fœcunditatis successibus copiosa. Illius fœtu nascimur, illius lacte nutrimur, Spiritu eius animamur.

Vna arbor vna radix Ecclesia.

Hæreticus est ramus fractus.

Frangitur Simon Magus, abrumpitur Arius, excidit Nestorius, diuellitur Hus, præcipitat Lutherus, præciditur Zvinglius, exuritur Caluinus, sed inseruntur gentes à Lerosolymis ad Illyricum, Germani, & Britanni, Afrique de longe veniunt, & nunc in locum ramorum per tu-

Fractis ramis, alius inferantur, quia truncus manet, & radix.

mitiuam Eccleſiam genus Eccleſiæ ſuæ, nemo ad antiquæ nobilitatis patres, nemo ac martyres triumphales ſtemma referre valet. Non eſt conuitium cum obiicitur vobis nouitas; cum diſcordiæ veſtræ ſcopis diſſolutis, & aridis virgultis comparantur, ad quam enim Eccleſiam, ad quam vnam partem appellatis? Veſtra vos bella premunt, negant veſtri vos veteres auctores habere. Caſaubonus, (quantus in veſtro grege taurus?) Epiſt. ad Bertium *Tua quæſtio pendet ex alia, velaliis potius, de quibus video noſtros contraria docere antiquis patribus. Ridicule faciunt, qui hoc negant.* Neutra ergo pars veſtrum arbori inſeritur, tota hæreſis commutatur, rami fracti inſeri ſibi mutuo non poſſunt. Dreſdenſis ſynodus Vbiquitatem damnat, decennio poſt, eadem illa larua canonizatur, & magnæ parti Lutheraniſmi imperatur. Vbiquitas non modo non vbique ſed in veteri Eccleſia nullibi inuenitur

Sectæ ſibi mutuo nouitatem obiiciunt, & merito.

Mutabilitas totius turbæ hæreticæ.

omnes etiam Melanchthon docuerat. Ludouicus autem proſcriptis Caluinianis Lutheranos Vbiquitarios induxit, homines ſæuos, impacatos, ipſa ruditate feroces. Totam religionem, quæ ante fuerat, in primariis articulis, tollebat Vbiquitas, mortuo, poſt ſepternium dominãtis Vbiquitatis, Ludouico, Ioannes Caſimirus adminiſtratorio iure, rigidum Caluiniſmum, exulesque reduxit. Intra annos ſexaginta, illæ viciſſitudines fuere, multæque animæ primo Catholicę, deinde Lutheranæ, tertio Melanchthonicæ, quarto vbiquitariæ, quinto Rigido-Zvinglianę, toties fidem abiurarunt, quoties ambitioſa aſtutia Principibus mutationem perſuaſit. Nuncunam oſtendite firmam, conſtantemq; Eccleſiam, ex qua illæ exorbitationes proceſſerunt, à qua, & iudicantur. Nulla pars horum eſt Eccleſia, nulla cum primitiua Eccleſia nectitur. Neque nunc aliud ſupereſt, quã vt per occultos Arminianos, aut Vorſtianos altera mutatio ſuccedat.

Miſera varietas, & palidonia.

Faci-

Facilius Germania recipiet Arminium, quam Belgium. Belgæ enim initio Caluinum amplexi sunt: Germani non nisi legibus, & metu Principum, nec sic tamen animis, sed cærimoniis Caluinū admiserunt, & plerique sub nomine Lutheri, cum vero Arminianis sit maior cum Lutheranis Concordia, si quis eorum sententiam proponat, faciles auditores experietur.

Armaniani facile in Germania proficient.

Quartum est, quod ad cōsiderationem infelicis sæculi, & laruati lubilæi plurimū conferet, nēpe in summa leuitate mutandarum religionū, summa, ac plusquam impostoria certissimæ cognitionis, & plenissimæ fiducię iactantia. Euidentissima, certissima, irrefragabilia sacrarum literarum testimonia proferunt omnes, omnem hæsitationem, obscuritatēque orco delegant, & post hanc tamen præsumptuosissimam cōfidentiloquentiam à prima religione desciscunt, alteri Sacramentū dicunt, idq; toties faciunt, quoties animo est collubitum, iamq; tam certi sunt

Certitudinis falsæ contumacia est, non ratio.

priora

priora esse falsa ac impia; quã prius, vera piaque. Tota igitur illa certitudo, quam versura, & σεισαχθεια, veterumq; Catechismorum, formularum, iuramentorum, professionum cõturbatio consequitur, improbissima est. Non est enim viri boni id procertissimo venditare, de quo ipse dubitet. Exemplum recentissimum videte. Crocius rem fiduciariam, rigidamq; contra Bertiũ strenue egit, post scripta, anathematismos, iuramenta, dubitare incipit, adeo vt Rigidos in Hollandia offenderit. Obiicit illi hæc omnia, in *hyperaspiste* Bertius. Dixisse eum: *Veruntamen diffiteri non debemus rem implicatam adhuc esse.* Et. *Fieri potest vt rem totam nec illi nec nos intelligamus.* De fiducia speciali loquitur. Quantum abest ille à veritate, qui de errore dubitare incipit. Certe fiduciam ille non habet specialem, qui nescit, vtrum controuersiam de fiducia intelligat.

Incerta fatentur, quæ certa iurarunt

Tria itaque illa per omnes Iubilæi annos consideranda propono. Primo discessum à Catholica, totius antiquitatis inimicitiam: cur

enim

delbergenſes Lutherum inſigne Dei inſtrumentum, ac reformatorem appellant, & honori illius ſe Iubilæum celebrare ſimulant. Si talis eſt Lutherus; non igitur teſtimonium eius repudiare poſſunt. Nam & anno ſæculari eum colere, & inteſtabilem eundem facere, hominis eſt ſecum pugnantis. Sancto ergo, & fido Dei Euangeliſtæ ſi creditis; hoc etiam credite; Eum, cum vos *diabolos* vocat *incarnatos*, cum *ſeptuplo Papiſtis peiores*, vere, religioſeque teſtimonium dicere. Admiſſo vero ad teſtimonium Luthero, diſcipulos Lutheri reiicere nullo iure poteſtis. Quotieſcunque igitur cum Lutheranis eaſdem tibias inflatis, & in commune Iubilatis, dedecora veſtra fatemini. Qui teſtem laudat, teſtimonium, quod contra ſe eſt, confirmat.

Lutherus Caluiniſti laudatus, laudatores execratur.

Sexto, omnes anni qui aureum Luthero-Caluinianum ſæculum conſtituunt, vt pugnas & contentiones habent, ita quoq; aperta, ca-

Omnes aurei ſæculi, noui Euangelii præcones mendaces ſunt.

lumnioſa, impudentia mendacia, ita de ſe mutuo non modo queruntur, ſed etiam probant. Appello ad libros tum Caluinianorum, tum Lutheranorum contra Lutheranos, & contra Caluiniſtas. Ex centum ſcriptoribus vix duos inuenies, qui aduerſarium mendacii, calumniæ, impudentiæ non accuſent, vix tres, qui non probent. Exemplum præbet in *ſenioreſuo* Academia Heidelbergenſis. Poſt diſcordias, & ingentia bella, poſt concuſſam Europã hæreſibus, poſt colliſos errores Pareus ait, Lutheranos, & Caluinianos non diſcrepare in fundamento, cum in 1. cor. ſic loquitur. *Quod ſi extremus ille fidei Chriſtianæ articulus, de reſurrectione & vita æterna in dubium non vocatur: profecto non pauci alii haud leuioris notæ articuli, de veritate carnis Chriſti, de vera Chriſte morte, reſurrectione, aſcenſu in cælũ conſeſſu ad dexteram Dei, & extremo eius reditu, per monſtroſum vbiquitatis dogma non obſcure conuelluntur.* Et cap. 28. Irenici. *Neque arbitren-*

Pareus inueteratus mendaciorum malorum.

bitrentur ſibi cum brutis rationis expertibus negocium eſſe, aut fore, cum ad collocutionem ventum fuerit: vel nos in præſens etiam, ſi vellemus, vicem ipſis rependere non poſſe, exprobrando paradoxa & dogmata longe horribiliora, & falſiora ex ipſorum libris.

Pareo innumerabilia ſunt vnum.

Poſt hominem natus impudentiſſimum mendacium.

Poſt enumerata illa horribilia parodoxa, adhuc perſtat, & ait, *in vno tantum, non toto, non fundamentali diſſentire.* An ergo innumerabilia ſunt vnum tantum? an articuli præcipui non pertinent ad fundamentum? Cur exiliis eos agitis ob vnum ſolum, non fundamentalem articulum? Arminianos perſequimini, & dicitis: *Eos Iudæis, omnibus hæreticis, adeoque Mahometiſtis eſſe peſtilentiores*, (vide Bertii Hyperaſpiſten) & cur obſecro? quia de prædeſtinatione, aliisque, cum Lutheranis ſentiunt. Lutherani ergo, & tales vobis eſſe debent. Oblatum eſt mihi hiſce diebus Thema ſæculare, quod niſi fallor 136. theſib. conſtabat quas præſide Pareo defendiſſe quidem Hungarus dicebatur.

Impudentiora mendacia in vnum fascem collecta non memini me hactenus vidisse, verum pus illud ac venenum mendaciorum apertissima stoliditate plus Catholicis profuit, mirantibus vniuersis hoc sibi imponi de quo nunquam nisi illis chartis lectis dogitarant.

Mendaci non creditur, & iura eo.

Tu amice lector omniũ annorum certaminibus adiicies, vt ille per iocũ: ληκυθον ἀπώλεσε; sic tu serio ψεύδεα κρηθῶν. Quid vero fidei, aut sinceritatis ex illis disces, qui omnes mendacij insimulantur, & conuincuntur? Age ex mille libris Lutheranorum, & Caluinianorum da mihi viginti, quibus se mutuo mendaces esse non probent. Si ergo mentientium pugna est, cur tu miraris eos seculum mendacio concludere, cuius singulos annos mendaciis infamarunt? Pareũ habes nõ reueritum canos suos Archimendacem: ex vno disce omnes, & ne vni quidẽ crede. Aut si cui credis, Bertio crede: cui cũ Crocius diceret: *Qui absolutã perseuerantiæ necessitatem oppugnant, videntur*

tur ſibi errorem, & humanam confidentiam inuadere. Reſpondit ille. *Imo vero ipſam vltimæ impietatis, & profanitatis inuadunt arcem: neque enim vlla religione opus eſt, ſi talis eſt hominum ſtatus, qualem tua ponit ſententia.* Reuera ita eſt, ideo primores Caluiniſmi profeſſores in vltima impietatis, & profanitatis arce conſtituti, non modo libere, ſed etiam palam mentiuntur, nec extrema ſenectus mentiendi libidinem domat: verum eſt enim quod canunt Græci:

Caluiniſtæ iudicant Caluiniſtas ſine religione eſſe.

Conſuetudo altera eſt natura.

Ὁ ὑποῖε ποιήσεις τὸν κάρκινον ὀρθὰ βαδίζειν.

Rectipedem faciet non vlla induſtria cancrum.

Quicquid igitur per omnes annos dixerint, ſcripſerint, iurarint,

In vento, & liquida ſcribere oportet aquâ.

De hac mentiendi immanitate, quã olim præceptor meus Ioannes Mulhuſinus in Pareo notauit, libris *de*

Obscuritas & ambiguitas loquẽdi.

gratia primi hominis, de Crudelitate, & Idolo Caluinistico, sæpe mihi tractandum fuit.

Septimo Mendacio affinis sentẽtiarum obscuritas affectata, & distinctionũ, vanitas qua horrenda quæq; legantur. Illa virtus proprie est Caluinianorum, & per singulos pene annos annotabitur. Specimen videre desideras? Interroga Arminianos in Hollandia, dicent in sua supplicatione pag. 7. *Ac, quod maius est si quis toti membrorum Ecclesiarum reformatarum multitudini sententiam Remonstrantium & contra Remonstrantium nude & sincere vti reuera se habet, coram Deo atque Angelis ipsius proponeret, eũ in finẽ vt sine aliquo affectu præpostero aut præiudicio, quo plurimi miris artificiis sunt præoccupati, rotunde responderent, quãnam ex duab. hisce sententiis arbitrentur in conscientia antiquissimam atq; optimam esse, pateret per experientiam, longe maiorem partem declaraturam, se stare in sententia Remonstrantium. Notum quoque est multos deserere Remonstrantes ex peruersa opinione*

Rigidus Caluinismus sensa legit.

ne quam conceperunt: ſcilicet, Remonſtrantes docere illud quod docent contra Remonſtrantes: cuius rei exemplo non vno in loco deprehenſa fuerunt.

Simplices putant rigorem contra Remonſtrantium pertinere ad Remonſtrantes.

Celant igitur myſteria ſua non minus, quam veteres in adyto Cereris Eluſinæ Priapum. Audire opere precium in hac re, diu ac multum verſatum Bertium in Hyperaſpiſte pag. 215. *Horum (Rigidorum, Heidelbergenſium, &c.) ſapientia ſi remotis parergis omnibus ad breuiſſimas, & ſimpliciſſimas formulas reuocanda ſit, & in vnum veluti faſcem compingenda, conſtabat ex oppoſitis inter ſe, & mirifice conciliatis terminis, hac commodo, Iuſtus, Non iuſtus: Poteſt, Non poteſt: Deſerere Non Deſerere; Iuſtitiam, Non Iuſtitiam: ſuam, Non ſuam: & Perire, Non perire. Ita eſt mi Croci; Diceres vulpes aduerſis caudis colligatas immiſſas in ſegetem Domini, ad faciendam in ea vaſtitatem, Non poſſunt male ſarta niſi hac ratione defendi.*

αστυφατα Calviniana.

Horrenda dogmata eorum, qui contra nos pugnant.

Octauo, In conſiderationem veniant horrenda dogmata, errores-que ab orco reducti. Doctrina Borboritarum, Manichæorum, Libertinorũ, de quibus, libro de Idolo Caluiniſtarum actum eſt. Nunc teſtimonio eorum domeſtico Nicolai Greuinchouii Eccleſiaſtę Roterodamẽſis contentus ero, in diſſert. Theolog. cum Ameſio. *Denique Libertinis quam vos affines ſitis non meis verbis, ſed collatis iterum ſententiis oſtendo:*

LIBERTINISMVS.

Libertini Deum in dæmonem commutant, idem facere Caluinianos docet Caluiniſta.

Libertinorum ſententiam ſic deſcribit Caluinus inſtruct: aduerſus libert: cap. 14.

Temulenti iſti à Deo fieri omnia perſtrepentes, eum mali authorem conſtituunt, deinde quaſi immutetur mali natura, cum ſub hoc nominis Dei velo tegitur, bonum eſſe affirmant: in quo atrociore & ſceleratiore contumelia Deũ afficiunt, quam ſi poteſtatem aut iuſtitiam ipſius alio transferrent. Cum enim

Deo

Deo nihil magis proprium sit quam sua bonitas, ipsum à se abnegari oportet, & in diabolum transmutari, vt malum efficeret, quod ei ab istis tribuitur.

Eodem cap.

At scriptura inquiunt, in vniuersum pronũciat Deum omnia efficere in omnibus 1. Cor. 12. 6. Eph. 1.

Respondeo ipsos perperam & falso scripturam ad id accommodare: cum enim hac sententia vtitur Paulus tantum loquitur de gratia Spiritus Sancti &c.

Cap. 13. notandum est ex hoc articulo (Deum nempe omnia operari) tria admodum execranda consequi. Primo, hoc concesso, nullum inter Deum & Diabolum discrimen fore &c. Alterum quod homines nulla amplius ad vitãdum malum conscientia mouebuntur, sed vt belluæ nullo rerum habito discrimine sequẽtur appetitum suum: Tertium quod nemo iam audebit de re aliqua iudicare, sed omnia probanda erunt, scortationes homicidia, furta, & crimina omnium flagi-

Conscientiã tollunt, & rerum discrimina.

tioſiſſima pro laudandis facinoribus habenda erunt &c.

Beza Homil. 7. in hiſtor. Paſſionis alias vero tentare accipitur, pro ad malum inducere & impellere: quod Deo niſi cum blaſphemia tribui non poteſt. Iacobi 1. 13. proprium enim illud Sathanæ, qui propterea tentabor vocatur. Matt. 4. 3.

Aphoriſ. 19. quicquid agit Deus bonum eſt, omnia autẽ efficit, omnia igitur bona ſunt quatenus à Deo efficiũtur, & diſcrimen illud boni & mali in inſtrumentis duntaxat locum habet.

Aphoriſ. 22. ſic autem agit per illa inſtrumenta, vt non tantum ſinat illa agere, nec tantum moderetur euentum, ſed etiã excitet, impellat, moueat, regat, atq; adeo quod omnium eſt maximum, etiam creet, vt per illa agat quod conſtituit.

Omnia Caluinianus bona, aut Caluiniſta.

Idem eodem lib. ad Calum. 11. Deus ſuggerit voluntatem & affectus ipſius etiam improbis, Sturmius de prædeſt. theſi 16. vult Deus quæ agit, & quæ vt fiant efficit, efficit autem quæ peccata ſunt, theſi 18. quicquid agunt impij id vult Deus fieri.

Zuinglius de prou. c. 6. vnum atq; idem fa-

facinus puta adulterium aut homicidiũ quantũ Dei authoris, maloris, impulsoris est opus, crimen non est, quantum autem hominis crimen ac scelus est.

Musculus loco comm. de desperatione. Eius desperationis quam finalem et incurabilem vocamus causæ sunt aliæ occultæ, aliæ manifestæ : occulta causa est reprobatio , sicut occulta veræ spei est electio.

Ruardus Acron. in Catech q. 45. creatos (homines) in peccatum labi & mortis reos fieri voluit Deus.

Beza aduersus Castell. colum. 3. argu. 1. hæc inter se mutua relatione cohærent, actio scilicet eorũ qui sanctos prosequuntur & sanctorum ab illis perpessio, vt qui hanc dicat Deum velle , illam vero tantum permittere, communis etiam sensus expers merito videri possit.

Martyr in 1. sum. 2. cum itaq; Deus gratiam & fauorem suum, peccantibus auferat &c. videri potest, causa non modo actionum humanarum. verum etiam defectuum atque priuationum, quæ ipsis inhærent.

Cal-

Caluinus Inſt 1.18.1. quod autem nihil efficiant homines niſi arcano Dei nutu, nec quicquam deliberãdo agitent, niſi quod ipſe apud ſe decreuerit, & arcana ſua directione conſtituat, innumeris & claris teſtimonijs probatur, quod antecitauimus ex Pſal. Deum quæcunque vult facere ad omnes actiones hominum pertinere certum eſt.

Idem in Geneſi cap. 41. hanc copulam tenemus à Moyſe poſitam, quæ futura ſunt Deum præſcire, quoniam ea facere decreuit.

Item de æterna Dei prædeſt. aliud mihi principium ſumo, quæ perperam & iniuſte ab hominibus fiunt, eadem recta et iuſta ſunt Dei opera.

Idem aduerſus Pighium de prædeſt. citante Beza contra Caſtell. Colum. 3 quod homo iniuſte perpetrat, vel ambitione, vel auaritia, vel libidine, vel prauo quouis alio affectu incitatus, cum Deus iuſto licet occulto iudicio per manum eius faciat, non poteſt in eum quadrare peccati nomen.

Beza contra Caſtell. colum. 2. ſupereſt, vt reſpondeam ad alterum quod quærere ſolc-

ſoletis, vbi nimirũ in libris diuinis ſcriptum ſit; Adamum non ſine decreto lapſum eſſe, cur vero mihi non liceat confirmãda illi rei, de qua quæritur, Pauli dictum illud afferre Deum omnia facere voluntatis ſuæ concilio. Eph. 1. 12.

Idem eodem libro de Aphoriſmo 1. 67. Deus energẽi, id eſt, efficaciter agit, ſeu efficit omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ. Epheſ. 1. in quo Pauli dicto vniuerſalis particula nulla prorſus quantulacunq; exceptione reſtringi poteſt, &c. ſtat ergo concluſio Deum ipſum, prout illi libuit, ab æterno omnia futura decernere, ita quoq; illa ſuo tempore ſua ipſius efficacitate peragere ſicut vult.

Neque alia cauſa eſt, cur nobis tam varia, tam abſurda dogmata impingant, vitam optimorum criminoſiſſimè calumnientur, niſi vt auditores populumq; ab inquiſitione penitiorum placitorum, ad aliena ſpeculanda abducant. Vt ſua tegant, alios calumniãtur.

NONO. Omnium annorum etiam eſt fatalis inconſtantia. Initio duo Sacramenta Baptiſmum & cœnam anno 21. Philippus credidit. Anno 36. & Inconſtantia ſumma hæreticorum.

36. & 58. quatuor, Baptiſmum, Cœnam, Pœnitentiam, ordinationem.

Lutherus de captiuitate Babyl. aliquando vnum, aliquando duo, deinde tria, deniq; ſeptem concedi poſſe putat. De iuſtificatione nihil certius habét conſtitutũ, fidem bona opera cum fide, iuſtitiam Dei eſſentialẽ, alij alia, omnes diuerſa memorant. Verum de his quoq; añi ſinguli iudices erunt copioſi, & diſſenſionũ teſtes.

Carcere remedio aduerſum hæreſes ſignũ falſæ Eccleſiæ.

DECIMVM eſt in tantis malis ἀπορία, & omne irritum remedium id ſingulis annis animaduertent, nec vnquam alio modo quicquam effectum, quam principum iuſſu. In Catholica Eccleſia cũ error aliquis deprehenditur, mox præſto eſt auctoritas, qua refutetur, atq; opprimatur. Simonem Magum Petrus cum pecunia inferis deuouit. Nicolaitas, Cerinthum, Iudaizantes Concilium apoſtolicum damnauit Alexander, Sixtus, Papæ, ac martyres Baſilidem ac Gnoſticos perſecuti ſunt. Victor Quartodecimano ex ōmunicauit. Dionyſius Papa martyr, & Concilũ Antiochenum blaſphemias Samoſa-

Eccleſia antiqua hæreſeon aduerſaria.

teni anathemate perculit, Syluester, Marcus, Iulius, Conciliũ Nicenũ, Arij hæreſes, Damaſus & Synodus Cõſtantinopolitana Macedonij in Spir. ſanctum blaſphemias cõpreſſit. Neſtorius à Synodo Epheſina & Cœleſtino pontifice. Eutyches à Chalcedonẽſi, & Leone magno, Anthimus alijq; à Cõſtantinopolitana altera & Vigilio, Monothelitæ à Cõſtantinopolitana tertia & Agathone, Iconoclaſtæ à Nicena ſecũda & Adriano, ab eodẽ & Conſtantinopolitana quarta Photius à Leone nono, & Victore ſecundo, à Synodo Romana, Vercellenſi, Remenſi, Mogũtina, Wormatienſi Berengarius, à Conſtantianâ Hus, à Tridentina totum ſæculo noſtro feruens hæreſe n examen damnatũ eſt. Omni errori cognitio, omni blaſphemiæ iudex eſt datus, lata ſententia veritas in quo acquieſcat, habet. Senſus ſcripturarum verus proponitur, & peregrinis interpretationibus interdicitur. At verò nulla cõtrouerſia apud aduerſarios decidi poteſt, nulla omnino. Nam ex ſcriptura

Nulla hactenus hæreſis indemnata.

Ex scriptura sine eius interpretatione hæreses non satis refutantur.

ptura non posse iam exitus docuit. Ex millenis hæresiarchis pugnantia docentibus, nemo non clamat à se scripturam stare, quemadmodum ex mille litigantibus nemo non trahit in rem suam leges. Iam experientia docet, non posse sic controuersias decidi, quia hoc est κενόφωνον, vt discernatur quis sit verus scripturę sensus? Duo igitur modi supersunt, vel vt vi, vel vt disceptatione lites finiantur. Vi vtendum censuit sereniſſimus magnæ Britannię Rex, cum Ordinibus Hollandiæ scriberet, *vt Arminianos in herba opprimerēt*, sic varijs è locis Caluiniani Lutheranos pepulerunt. Verum id fieri non potuit; nam procerum animos, populumq; & arma tenebant. Disceptatione componere lites possunt, vel iuridiciali, vel arbitrariâ. Hanc posteriorem litigantes in Hollandiâ tentarunt. Bertius appellat ad Ecclesiam Lubecensem, Hamburgensem, Luneburgensem, Rostochiensem, Sundensem, Wismariensem, Brunsuicensem, Gribswaldensem, Dantiscanam.

Lites vi, aut iure finiendæ.

Hollandici ministri arbitros legunt.

canam. Cur verò Wittebergenſem, Ienenſem, Lipſienſem alias omitt re? an qua nimium adhuc Vbiquiſticæ videntur? Quid vero Crocius? *Allegaſti ſuffragia Eccleſiarum impurarum adhuc.* Vno ergo verbo tot Eccleſias reijcit; quia *impuræ ſunt.* Et ad alias prouocat, Heidelbergenſem, Marpurgenſem, Baſileēſem, in Germania: Geneuenſem, Nemauſenſem, Monſpelienſem, in Gallia: Londinēſem, Oxonienſem, Cātabrigienſem, in Britannia: Amſtelamēſem, Dordracenſem, Veſalienſem, in Belgio. Cum igitur in arbitros conſentire, non poſſint, neq; vnquam hactenus conſenſerint, opus eſt ſummum ius experiri, vt plena poteſtate iudex pronunciet, cauſa te cecidiſſe, illum viciſſe. Iudicem eiuſmod nullum agnoſcunt. Synodos tamen aliquando cogunt, ſed illæ controuerſias tollere ne quaquam poſſunt. Demonſtraui hoc l. de pace Germaniæ cap. 20. Satis ibi res explicata eſt etiam curioſo lectori, quia tamen, qui ex Hollandia Ephemeridas ſcribunt, Syno-

Lutheranæ Eccleſiæ Caluiniſtis impuræ.

Sine iudice controuerſiæ nō ſopiuntur.

dum futuram referunt, quid ea de re sentiam, exponendum duxi. Synodum itaque inter Remonstrantes & Contra-Remonstrantes, nec vtilem Reipublicę, nec Ecclesię eorum censeo.

Inutilis Synodus Hollandiæ

Prima causa est, quia in synodum venturus est, grex turpium virorum, mendacium, calumniatorum, hæreticorum, non est autem honesta Synodus in qua tales considunt: turpe autem fuerit in tam culta prouincia, Concilium Ecclesiasticum tam fœdum in publicum producere. Turpium dico gregem virorum, non ex communi ratione, quia negant honestatis præcepta seruare se posse; nec quia maior pars sunt Manichæi & Borboritæ, vt à Collegis vocantur, sed turpes voco sordidos, auaros, tam cupidos, vt pro aliis pellendis, suisque rebus stabiliendis animas negocientur. Mendaces, & calumniatores esse ipsi ordines iudicarunt, dum neutri parti credunt. Certe Greuinckhouius Consules, & Senatum Roterodamen-

Mali in Concilio multa turbant.

Mendaces Synodales. Mēdaciorum testes sunt Respublicæ.

Digitized by Google

mẽſem in teſtes vocat, ſuſpicionum, putidarum calumniarum, falſiſſimarum criminationum, *præfatione ad diſſert. cum Ameſio.* Denique quod omnia pacis conſilia turbat, alij ſunt aliis hæretici, imo *hæreticis peiores.* Idem Greuinckhouius in Epiſt. dedicat: *Huc tandem* (Rigidi Calumniſtæ) *erupere quo poterant furioſis in me vocibus debacchando, atq; euomendo virus, quod præimpatientia cõcoquere non poterant: Ia in triuijs, in tabernis, nouator, ſeductor, hæreticus, apoſtata, Ieſuita, aut ipſis Ieſuitis deterior audiebam.* Hæc in modem illum rigidi dicebant, durior ain Vorſtium, Venatorem, alios dicturi.

Admitti igitur in ſynodũ & Ieſuitę poterũt, meliores enim ſunt ſe peioribus.

Secunda cauſa eſt, quia Synodus illa eſt hominum indoctiſſimorum futura, quamuis forte deni, aut vicenì cultiores ſint, cætera turba tamen rudis eſt, & quod proprium eſt ignorantiæ, obſtinata. De Rigidis ait idem Greuinckhouius. *Sed tota ſpes* (Rigidorum) *erat in Presbyteris præſertim ruralibus illis idiotis, quos iſti ſibi aſſeſſores habent.*

Presbyterorum Belgarum ruditas quadrata.

Hos ergo ante alios sibi dementandos sumpsere, ne in posterum nobis integra esset, apud istos iudices, (nam hi quidem omnes causas Ecclesiæ cognoscunt, & dijudicant) defensio. Ac næ facilimum illis fuit, simplices illos, & quadratos auribus ducere quo vellent. Vnde tanta obstinatio eorum animis incessit, vt nes &c. ne audiendos quidem putarent.

Obsistere magistratui specie religionis gloriolum putant.

TERTIA causa, Barda illa iudicantium ruditas, non audiet doctiores, ne ordines quidem ipsos. Si Classis Bleiswicensis Ecclesiæ ordinibus opponere sese in tanta paucitate sua ausa est, quid faciet omnium rigidorum in vnam potentiam, vnamque audaciam collectus exercitus? Specimen dederunt, quod declarat Greuinckhouius in eadem Epistola. *Quum vir Clariss. D. S. Episcop. ad vestræ ditionis Ecclesiam Bleiswicensem vestra autoritate & totius Ecclesiæ consensu vocatus, eorundem auspiciis Classi de more examinandus sisteretur, nec vltra quid postularent D. D. vestræ, quam*

vt

vt examini adesse & coram interroga-
ta ac responsa audire liceret , nec hoc
quidem tantillum potuit ab istis impe-
trari: tantum interest, inter V. V. Do-
minationes, & vicanum quemuis pres-
byterum, vt illis ne quidem rerum sacra-
rum peritissimis, Sola auditio; huic etiãsi
idiotæ etiamsi Christianorũ dogmatum
ignorantissimo, iudicium quoq; concedа-
tur tanquam cæco de coloribus: Imò vero
ne istud quidem, quod dixi, postulatum
vestrum nõ modo æquissimum, sed & mi-
nutissimum præea amplitudine potestа-
tis, quã in Ecclesiam & Ecclesiastica quæ-
uis, tum diuino, tum humano iure tene-
tis; vix ac ne vix quidẽ istis dignum fuit
visum, cui aures præberent, cuius æqui-
tatem, rationes ac momenta singula ex-
penderent. Quid igitur? postquam intus
omnia turbando & Schisma minitando
iis fratribus, qui vestro huic postulato ac-
quiescendum censebãt, vestras Domina-
tiones iam trihorio amplius, foris præsto-
labundas detinuissent; tãdem ad ingres-
sum vestrũ, mox illi cõtra facto agmine,
nullo pudore, nulla cõspectus vestri reue-
rentia, indignabundi erupere, Iustam sc.

Idiotæ iudicant, docti ne audi requidẽ sinuntur.

Consistorium iubet Magistratũ foris præstolari.

nacti ansam desiderati schismatis: neq; enim ab eo tempore vllis rationibus, ac ne precib quidem fratrum moderatiorum ad classem reduci potuerunt aut eo induci, vt moderatiores illos, quos hactenus Symmystas veneratierant, deinceps fratres aut Christianos saltem agnoscerent; quin imo ne quam deinceps spem reconciliationis vllam relinqueret, solenni inter se decreto cauerūt, vno aut altero frustra reluctante, ne inposterum istos fratres, aut fratrum nomine compellarent: Et hoc, aut vestræ Dignitatis reuerentiores, aut causæ vestræ æquiores speremus in synodo: in qua quo frequentiores, eo animosiores congressi atq; inter se iunctis animis, & viribus complicati, quicquid decreuerint, id nobis quidem Sanctū & Canonicum habendum erit, vestri vero officij erit, *in cunctantes gladium seruiliter stringere.*

Schisma Calixtinianum.

Multitudo animos facit singulis

Imperiosi prædicātes

Quarta causa est, quæ toti prouincię inuretur ignominia. Tot idiotas, quadrato, Christianorum dogmatū ignorātissimos, cæcos de colorib iudices cōstitui, si exteræ nationes intelligant, multos enim synodalis ce-

Nunquam culta Hollandia asinorum synodum cōstituet.

lebri-

lebritas iã annos pene viginti exſpectata trahet, religionẽ veſtram penitus contemnent. Quod ſi doctiores duntaxat aduocandos cenſueritis. illisq; controuerſias diſceptandas cõmiſeritis, de illis tamen quanquam rerum ſacrarum peritiſſimis iudicabant vicani presbyteri, dogmatum Chriſtianorum imperitiſsimi. Sic apud Athenienſes dicebant ſapientes: iudicabant ſtulti.

In Synodo ignorantes iudicabũt.

Quinta cauſa eſt, quia de ratione agendi non conueniet: ſi pari numero, ac iure ſententias dicant Remonſtrantes, ac Contra-Remonſtrantes, pari etiam marte diſcedent, & in neutram partem victoria inclinabit, vtraque tamen pars victricem ſeſe iactabit. Et ne longe exempla petantur; ita in Collatione Delphenſi, & Hagienſi, factum eſt, acta collationum habeo, & libros poſt acta ſcriptos, quibus acta ita à ſingulis citantur, quaſi illis ſententiam ſuam euidentiſsime demonſtrauerint, atque aduerſariorum cõfutauerint. Quemadmodum

Poſt Collationem vtraq; pars victoriam canet.

igitur vtraq; pars clarissimè irrefragabiliterq; à se cõtra aduersarios stare scripturam, stare Delphẽsem, Hagiensemq; collationem asseuerat, ita quoq;, vt humana est φιλαυτία, Synodi gloriam, victoriamque sibi adscribat. Eaq; instantia asperatis animis certamina augebuntur.

In Synodũ non consentientes.

SEXTA causa est, tergiuersatio Remonstrantium, non Ministrorum modo, sed earum quoq; quas illi habent, ciuitatum: cum n. in initio ad Synodum trahantur, haud facile parebunt; & si eam disturbare non poterunt, differre, & comperẽdinare conabuntur. Nihil vero facilius est, quam in libera Republica conuentus, qui omnibus non placent impedire. Tardius venient Harlemenses, non venient Vltraiectini, nõ posse venire se protestabuntur Leidenses, cæteri Remonstrantium causabuntur absentibus illis agi nihil posse. Cur vero Synodum non probent Remõstrantes, causas reddit Caspar Barleus in Bogermanno ἐλεγχομένῳ, cuius verbal. de pace German. c. 20. retu-

retuli, ſumma eſt, reos fore, non iudices Remonſtrantes. Prudenter igitur fugiunt pugnam in qua pares eſſe non poſſunt. Atque ea in cauſa prudentiſſimorum Imperatorũ ſolertiam imitantur, qui cum pares prœlio ſe futuros diffidunt, bellum trahunt, Aut quamuis pares ſeſe fore confidant, ſi tamen vires ſuas acceſſione auxiliorum firmari, hoſtium dilabi, ac retro verti ſentiant, quieſcere & ſine periculo vincere malunt, quam in parem, dubiamq; aciem rem vniuerſam coniicere. Remonſtrantes quorum ante paucos annos vix notum erat nomen, intra ſexennium ad eam potentiam venerunt vt Contra-Remoſtrantes plurimis locis eiecerint, vinculis, exiliisque ſæuierint, ſi alios ſex annos tam proſperos ſortiantur, omnia ſub ditionem, etiãm Ambſtelodamum, excellentiamq; ſuam redigent. Poſſunt, quia poſſe videntur.

Remonſtrantes creſcunt, vbi plures fuerant, ſynodo rẽ tranſigent.

Septima cauſa eſt, quia ea in Synodo concludi nihil poteſt, quod ita eſſe non modo tot ſynodi Luthera-

Synodi decreta omnia incerta sunt.

næ, verum Collationes etiam Hollandicæ docuerunt. Quicquid enim in fauorem alterius partis constitutum fuerit, id alia pars rescindet. Manet enim omnium mentibus hoc alte fixum. Omnia illa decreta hominum esse, nõ modo natura imbecillium, sed etiam, vt ait Vorstius, mendacium: sine causa vero labor & sumptus impenditur, cum rebus incertis fides nulla conciliatur.

Edictis synodi incertis nemo opinionis suæ certus parebit.

Octaua ex hac sequitur causa, neminem scilicet fore qui synodo obediat. Cum enim omnes in opinione sua firmi sint, ac certi, eam nõ mutabunt, paucorum hominum decretis addicti. Germanię Principes sua lege religiones alias, atq; alias induxerunt, sed in populari regimine, quale est in Belgio, potentiũ imperio tantum nunquam tribuetur. Itaq; etiam post synodum erit omnium eadem, vt ipsi vocant, Prophetandi libertas, vt ego nomino, delirandi licentia.

Nona causa est, quia multa incõmoda in Republica consequentur. Nam

Nam primo omnibus constabit magistratum hisce dissidiis componendis imparem esse, quæres eius auctoritatē publicam iustitiam, subditorum confidentiam, amoremq; minuet, conuelletq;, sine his enim nulla Reipublicæ forma, minime autem popularis, consistere potest. Orientur quotidie contra magistratum querelæ, oblocutionesque ab eis, qui vel à ciuitatibus Arminianis, vel Rigidis prementur, & cum diu frustra querelas deposuerint, arma sument. Malum igitur graue cum est in Republica, quandiu fieri potest, cauendū est, ne eius magnitudo appareat: cum enim vires suas vident seditiosi, omnia legū repagula perfringunt. Sensim igitur dissensiones illas tollere, nō vno prælio decidere debēt Ordines. omnino enim diuersa ratio est eorum, qui prælio, & qui disputatione vincuntur: qui enim inacie succumbunt, leges facile, ac frenum, vt victi, capiunt, dictisque parent; victos enim se sine dubitatione sentiunt. Qui disputatione

Potestas ciuilis hæresi superata periclitatur.

Malum periculosum est tegendum quia cognitum improbos facit audaces.

tione vincuntur, non illi se victos iudicant, qui enim *velit ingenio cedere raruserit*, & quamuis conuictos se aliquando negare non valeant, pudor tamen iracundia, vltionis cupido, arrogantia ad acerbiora certamina propellit, neque vnquam nisi etiam metu victi cedunt. Ita quos disputatione deuiceris, armis vincendi sunt, vt tumultuari desinant.

Pressa Reipublicæ pars facile vicinos inuocat.

Aliud non minus periculum imminet, si pars aliqua pressa vicini Principis auxilia respectet. Arminiani neminem habent Principem cui se applicare valeant, nisi forte in articulo de Cœna Domini se Lutherianis conformare, atque adiungere velint. Rigidi iam dudum Magnæ Britanniæ Regem contra fratres suos aduocarunt, Germaniam, etiam Galliamque qua parte Caluiniana est, tenent. Illi igitur offendendi non sunt. Sed neque Arminiani durius habendi, etiam post synodum, populus enim eos, ciuitatesque sequuntur, vnum obstat Ambsstelodamum crescenti potentiæ,

tiæ, reliquæ enim vrbes minoris momenti ſunt. In illo tamen emporio cœtus habent, nec deſperant in reformatis Germaniæ Academiis, aulisque ſe fautotes breui habituros. Cum igitur quædam vrbium expetere ſynodum videantur aliæ ad hoc metu, aut blanditiis inductæ ſint, aliæ contra metum, precesque perſtent, non credo futuram ſynodum. Aut, ſi congregetur, inter initia cõtentionum eſſe diſſoluendam. Quod ſi perſiſtat, atque ad exitum deducatur, decretisque premat Reſpublicas, in ciuile bellum abiturã. Quid igitur conſilii? Quid, niſi periculum ſine periculo non vinci? Hereſis omnis in pericula Rempublicam ducit; nec poteſt iam hoc vinci, tolerandum eſt, atque id agendum vt cautiſſime excipiatur. Vulnus hoc tractari non vult, in primo tumore eſt: Hic veriſsimum eſt,

Arminiani optant Amb ſtelodamum & & Mauritium.

Deus hæreſeon defenſor non eſt, ideo in partes ſemper diſſiliunt.

Τὰ πολλὰ τολμᾶν πολλ' ἁμαρτανέιν ποιεῖ.

Qui multa tentant, multa peccant.

Hæ-

Hæresis res est ἀσύλακτος, in ordinem redigi non potest.

Catholicis constantia tot sæculorum contra profanas nouitates fiduciam præstat.

Hæc sunt ô Imperator Auguste, Reges, Principes, Respublicæ, populi, quæ merito lugere debent omnes; & quia manent, perseuerantque mala, non debent lacrymæ deprecatrices sisti, & quanquam magnas causas, plurimasque gaudendi omnes Catholici, habemus, meritoque Iubilæum celebrare, & festa indicere possumus, errantes deflere tamen malumus; duri enim esset, & ferrei plane pectoris, qui ad alienorum hominum inter fluctus pereuntium, quamuis ipse in portu consisteret, non ingemisceret.

S. Cyprianus ita Ecclesiã Romanam appellat.

Causa igitur prima gaudii est, ex Ecclesiæ Thesauro nobis Iubilæi concessa indulgentia, sic nos *Ecclesiæ Romanæ, Ecclesiæ forti in fide, Ecclesiæ ad quam perfidia habere non potest accessum, cuius fides est Apostolica, matrici Ecclesiæ, Ecclesiæ Principali, & Petri Cathedræ, à qua vnitas Sacerdotalis exorta est, conteſſeramur,* arctius

arctiusque adstringimur, missum nobis Iubilæum à Paulo V. *cum quo qui communicat, cum Ecclesia communicat, qui cum illo non communicat, cũ illa communicare non potest.* Ille nos ad lacrymas pœnitentiæ, ad ieiunia, ad orationes vocat, quæ disciplina Ecclesiæ, insigne est orthodoxiæ. Sed ipsum Patrem, & Pastorem audiamus.

Ecclesiæ primaprædicatio est tuba pœnitentiæ

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis, salutem & Apostolicam benedictionem. Ecce tribulationes apprehenderunt nos: Diaboli tentamenta grassantur in nobis. Quapropter merito nos tenet timor Diuinæ iræ: intelligimus enim pressuras, & angustias secundum peccata nostra venire, tantoque magis hæc nos formido conturbat, quod non semel vidimus gregis curæ nostræ commissi mala; ac personare nobis assidue videntur aures nostræ diuinis illis, ab Hieremia pronuntiatis vocibus; Frustra percussi filios vestros, & disciplinam non receperunt,

iterum

iteruauerunt vias ſuas, & malitiæ eorum non ſunt conſumptæ. Ita vt verendum ſit ne aggrauet iuſtus Dominus ſuper nos manum ſuam, & cognoſcamus quam amarum ſit eum in iniquitatibus prouocare. Quamobrem placemus Dominum in amaritudine animarum noſtrarum, & offerentes Deo ſacrificium contriti cordis, & Spiritus humiliati, amplectamur in ieiuniis & lacrymis veram pœnitentiam, concludamus Eleemoſynam in ſinu pauperis vt hæc pro nobis exorent ad Dominum, ipſe enim viſitat facinora in virga, & in flagellis delicta, miſericordiam vero ſuam non diſpergit à nobis. Hanc miſericordiam vt conſequamur, ad tribunal gratiæ, cum fiducia nos adire oportet vnanimi oratione; memores multum poſſe apud Deum Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, Patrem miſericordiarũ, vnanimes voluntates & concordes preces; Dominum enim dixiſſe nouimus. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis à Patre meo qui in cœlis eſt. Hoc autem vt fructuoſius, & maiori cum ardore peragatur, ex veteri Eccleſiæ

Venit pōtifex peccatores vocare ad pœnitentiam.

tleſiæ Romanæ omnium Matris, & Magiſtræ more, in præſentibus neceſſitatibus ad eiuſdem Eccleſiæ theſauri largam diſpenſationem pro noſtro Paſtorali officio cõfugiendum duximus. Itaque ex parte Omnipotentis Dei Patris, & filii, & Spiritus Sancti, omnes & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſti fideles tam in Alma Vrbe noſtra, quam alibi vbique locorum conſtitutos, auctoritate Apoſtolica paterne, enixeque requirimus, mqnemus & in Domino adhortamur ad infra ſcripta deuote peragendum, & ad implendum, & ad pias, ac feruidas ad Altiſſimum preces effundendum, vt per viſcera miſericordiæ ſuæ Eccleſiam ſuam exaltare, eamque ab hoſtium conatibus, & inſidijs defendere, hæreſim extirpare, Principibus Chriſtianis pacem, & veram Concordiam donare, ac præſentibus Eccleſiæ neceſſitatibus ſubuenire dignetur. Nos enim de omnipotentis Dei miſericordia, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum, eius auctoritate confiſi, ex illa ligandi, atque ſoluendi poteſtate, quam nobis Dominus, meritis licet minime ſuffraganti-

Veri paſtoris ſincera vox.

bus, contulit, vniuersis, & singulis Christi fidelib. in Alma vrbe prædicta degentibus qui solennib. processionibus, quas Capella nostra publica Palatii Apostolici ad Ecclesiam S. Petri in vaticano feria quarta, ab Ecclesia S. Mariæ Angelorum ad Ecclesiam S. Mariæ Maioris feria sexta præsentis hebdomadæ vna cum venerabilib. Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, Christianorumq; Regũ, & Principũ apud nos, & sedem Apostolicã Oratoribus, omnibusq; Prælatis, & Proceribus, vniuersoq; clero, & populo agemus, inter fuerint, vel qui præsenti, vt præfertur, vel sequenti hebdomada easdem S. Petri, & S. Mariæ Maioris Ecclesias, vel illarũ alteram saltem semel visitauerint, ibiq; deuote, vt supra, Deũ orauerint, ac feria quarta, & sexta, ac Sabbato eiusdem præsentis vel sequentis hebdomadæ ieiunauerint, & peccata sua confessi in primo die Dominico, vel secundo, vel saltem alio dictarũ hebdomadarum die Sanctissimũ Eucharistiæ Sacramentum reuerenter susceperint, & Eleemosynas ad libitum, prout charitas singulis suggesserit, fecerint: cæteris vero omnibus,

Bona est oratio cum Ieiunio, & Eleemosyna.

bus, & ſingulis Chriſti fidelib. extra vrbem exiſtentibus in quibuſuis ciuitatibus, Terris, & locis, qui proceſſioni ab ordinariis locorum, vel eorum Vicariis, ſeu officialibus, vel de eorum mandato, & ipſis deficientibus, per eos, qui ibi curam animarum exercent, prima vel ſecunda hebdomada, poſtquam ad eorũ notitiam hæ noſtræ literæ peruenerint, indicendæ, & agendæ interfuerint, vel Eccleſiam, ſeu Eccleſias per eoſdem deſignatas, ſaltem ſemel viſitauerint, ibiq; vt ſupra Deũ orauerint, ac Feria quarta, ſexta, & Sabbato alterius ex duabus hebdomadis ab eiſdem deputandis ieiunauerint, pariterque peccata ſua confeſſi, ac Sanctiſſima communione refecti fuerint, & eleemoſynas ſimiliter pro arbitrio ſuo fecerint, pleniſſimam omnium peccatorum ſuorum Indulgentiam, & remiſſionem, ſicut in anno Iubilæi viſitantibus certas Eccleſias intra & extra vrbem concedi conſueuit, tenore præſentium concedimus, & elargimur. Nauigantes vero, aut iter agentes; vt eum primum ad ſua ſe ſe domicilia receperint, ſupradictis omnibus peractis, vt ſupra, eandem Indulgentiam conſequi

peregrinorum, captiuorum, & miserorum cura inter primas boni pastoris est.

possint, & valeant; Regularibus autem personis vtriusque sexus in Claustris perpetuo degentibus, necnon aliis quibuscumque tam laicis, quam religiosis sæcularibus, seu regularibus in carcere aut captiuitate existentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quocunq; impedimento detentis, qui super expressa, vel eorum aliqua præstare nequiuerint, vt Confessarius quẽ, vt infra elegerint, prædicta omnia, & singula, vel eorum aliqua in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque iniungere quæ ipsi pœnitentes efficere poterunt, pariter concedimus, & indulgemus. Cupientes autẽ omnes Christi fideles participes fieri huius pretiosissimi thesauri, vniuersis, & singulis vtriusque sexus, tã laicis, quam Ecclesiasticis, sæcularibus, & regularib. cuiusuis ordinis, congregationis, & instituti licentiã concedimus, & facultatem damus, vt sibi ad hũc effectum eligere possint quemcunq; Presbyterum Confessarium, tam sæcularem, quã cuiusuis ordinis regularẽ ex approbatis à locorum ordinariis, qui eos ab omnibus excommunicationis, suspen-

pen-

penſionis, & Eccleſiaſticis alii, ſententijs, & cenſuris à iure vel ab homine quauis cauſa ſatis, ſeu inflictis, nec nõ ab omnib. peccatis, exceſſibus, criminibus, & delictis quantumuis grauibus, & enormibus, etiam locorũ Ordinariis, ſiue Nobis, & Sedi Apoſtolicæ etiam in literis die Cœnæ Domini legi ſolitis cõtentis, atq; aliis per quascunq; Rom. Pont. prædeceſſorum noſtrorũ conſtitutiones, quarũ tenores præſentibus haberi volumus pro expreſſis, quomodocunq; reſeruatis in foro conſciẽtiæ, & hac vicè tantũ abſoluere & liberare valeant. Et inſuper vota quæcunq; (Religionis, & caſtitatis exceptis) in alia pia, & ſalutaria opera cõmutare iniuncta tamen eis, & eorũ cuilibet in ſupradictis omnibus caſibus pœnitentia ſalutari, aliisq; eiuſdem confeſſarij arbitrio iniungendis. Quapropter tenore præſentium in virtute ſanctæ obedientiæ d ſtricte præcipimus, & mandamus omnibus & quibuscũq; venerab. Fratribus, Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis & aliis Eccleſiarum Prælatis, & quibuſcunq; ordinarijs locorũ eorumq; Vicarijs, & officialibus, velijs deficientibus, illis qui curam

animarũ excercent, vt cũ præsentium litterarũ transumpta aut exempla acceperint, illa statim absq; vlla mora, retardatione, vel impedimẽto per suas Ecclesias, & Diœceses, prouincias, ciuitates, Oppida, Terras, & loca publicẽt, & publicari faciãt, & Cleris, ac Populis sibi subiectis solemnes processiones, & supplicationes indicant, & celebrent, Ecclesiamq;, seu Ecclesias visitãdas designent. Non intẽdimus autẽ per præsentes sup aliqua irregularitate publica, vel occulta nota, defectu, incapacitate, seu inhabilitate quo quo modo contracta, dispensare, vel aliquam facultatem tribuere dispensandi, seu habilitandi, & in pristinum statum restituendi, etiam in foro conscientiæ. Neque etiam ijs, quĩ à nobis, & sede Apostolica, vel ab aliquo Prælato, seu Iudice Ecclesiastico excõmunicati, suspẽsi, interdicti, seu alias in sentẽtias, & censuras incidisse, declarati vel publice denũtiati fuerint, nisi intra tẽpus celebrationis huiusmodi Iubilæi satis fecerint, aut cũ Partib. concordauerint, vllo modo suffragari posse, aut debere. Non obstantib. cõstitutionibus, & ordinationib. Apostolicis

licis, præsertim quibus facultas absoluendi incertis tunc expressis casib. ita Romano Pontif pro tempore existenti reseruatur, vt nec etiam similes, vel dissimiles Iubilæi Indulgentiarum, & facultatum huiusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio, aut specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari queant, nec non regula nostra de non concedendis indulgētiis ad instar, ac quorumcunq; Ordinū, & congregationum, siue institutorum regularium, iuramento, & roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis eisdem ordinibus, & cōgregationibus atq; institutis quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis quibus omnibus, & singulis etiamsi de illis, eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, & indiuidua, nō autē per clausulas generales idē importantes, mentio aut expressio habēda, vel quæuis alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & ad verbum insertis, & formā eorum traditā pro seruata habētes, hac vice dumtaxat specialiter, nominatim, & expresse ad effectum præ-

ſentium derogamus, cæterisq; contrarijs quibuſcunq;. Vt autẽ præſentes noſtræ quæ ad ſingula loca deferri non poſſunt, ad omnium notitiam facilius deueniãt, volumus, vt earundem præſentiũ tranſumptis, vel exẽplis etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, vbiq; locorũ & gentium, eadem prorſus fides habeatur, quæ haberetur ipſis literis, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Dat. Romæ apud Sanctã Mariam maiorem Anno incarnationis Dominicæ. M. D. C. XVII. Pridie Id. Iunij, Pontificatus Noſtri Anno 13.

Hæc à nobis ad peccatorũ remiſſionẽ poſtulat Deus. Vos autẽ, quibus nóua potius, quam vera, & blãda magis, quam fortia placuerunt, ſola, ſola fides vtramq; paginam facit, & vt ex errorũ magiſtris didiciſtis, ſi in medio flagitiorum feruore veſtra vobis peccata remiſſa credatis, mox ad motum fidei vel minimum, debita omnia præterita, præſentia, futura, clementia iudicis cœleſtis inducit.

Hæreſis pulullos ſub omni cubito cõſuit.

Altera cauſa eſt, cur inter lacrymas, preces, ieiunia, humicubationes, &

flagella

flagella, consolationem veri, & solidi Iubilæi percipiamus, quia nostro Iubilæo piorum maiorum, sanctorumque patrum, & martyrum non damnatur fides; omnia vestra gaudia execrationes, damnationes, iniurias, contumelias vestrorum parentum continent. Quid enim conciones illæ & inuectiuæ in Papam, & orbem Catholicum vniuersum continent aliud, quam parentum vestrorum, quorum hæreditatem adijstis, dedecora? Clamor ille, & vox stentorea, nunquam clarior, quam in conuitijs, hoc agit, vt doceat parentes vestros fuisse non Christianos, sed Antichristianos. Nec tamen abest Nemesis, sed celeri vindicta ἀσωρίᾳ illa plectitur, haud mitius Lutherum, & Melanchthonem discipuli, Lutheranos Caluiuistæ, Noui Arminiani veteres Zwinglianos excipiunt, & longius etiam suos patres, quam vos quondam auos eorum traxistis. Iustum est nostrum gaudium, vestrum in antecessores est iniurioſum. Antichristianos nos dicitis, at nos de errore ve-

Gaudia hæreticorum contumelioſa ſunt maiores eorum, ſanctoſque patres.

Cum diu clamarũr, hoc vnum conſecuti ſunt, vt parentibus infamibus ſe ortos fatentur.

ſtro, & malignitate doctorum veſtrorum lacrymas fundimus. Et quare ſumus Antichriſtiani? An quia cum Paulo V. communicamus? at cum Romano Pontifice Ignatius Martyr, Iuſtinus, Polycarpus, Ire-

Martyrum communio teſſera eſt orthodoxiæ.

næus, Dionyſij. Athanaſius, Cyprianus, Hilarius, Baſilius, Nazianzenus, Nyſſenus, Ambroſius, Hieronymus, Chryſoſtomus, Epiphanius, vterque Cyrillus, Auguſtinus, Vincentius, Fulgentius, Benedictus, Maximus, Eligius, Damaſcenus, Anſelmi, Germanus, Bonifacius, Rabanus, Anſcharius, omnes illorum temporum Eccleſiæ communicarunt. Si igitur nos illa communio facit Antichriſtianos, cum in pari crimine, noſtra, qui eorum veſtigia ſequimur, non debeat deterior eſſe conditio, quam ducum atque auctorum: aut nos cum illis tam atroci crimine abſoluite, aut illos nobiſcum pariter damnate. Non parcitis illis, dum tam magna, & ſancta nomina inferis deuouere propter populum formidatis, quia per noſtra

latera

latera insidiosè eorum famam sauciatis.

Ecce facta vestra. Quia pro defunctis sacrificium offero, à vobis Antichristianus habeor. Sed obtulit Augustinus pro matre Confes. 12. obtulit tota vetus Ecclesia. Imagines non exuro, nec comminuo. Si pecco, illa Ecclesia quæ à Tertulliani tempore ad nos manauit, exemplo fuit. Sacrificium & Sacerdotium proprie dictum agnosco. Tota mecum sentit antiquitas. Sic per omnes controuersias eamus, & certo certius inueniemus, pro omni errore quẽ nobis affingitis, multa millia sanctorum stare: breuior sum, quia hoc l. 2. de pace Germaniæ capit. 17. & sequentibus demonstraui.

Nostra causa, & veteris Ecclesiæ eadem est.

Cur igitur me allatratis? præceptores meos, patres meos, quos mũdus persecutus est, producere non audetis? Dico me de mea iustitia perseuerantiaq; certum non esse. Quid hic Paræus? ἀπορία *seu dubitatio papistica est desperationis officina, & barathrũ infer-*

Auctores vt sanctos venerãtur, discipulos damnant.

inferni: est pestilentissima; est argumentum Antichristi, est vestibulum inferni, cum fide consistere non potest. Certus, certus esse debes, nulla te peccata à salute alienum factura. Quid commerui, vt tam inclementer habear? an ego ex arcano Trinitatis decreto fata mea videre possum? Dubitat Petrus Bertius, & doctior Hollandiæ pars, & tamen adhuc fratres appellantur, dubitant nobilissimæ ciuitates; & proceres Hollandiæ; sunt igitur & illi Antichristiani; dubitat Isaacus Casoubonus olim Parisijs celeber; deinde in Anglia famosissimus: nec modo ipse dubitat, sed veteres patres dubitasse sentit, & plus illi, vtpote historico, quam tibi credam. Ad Bertium scribit in hunc modum. *Tua quæstio, (de apostasia sanctorum) pendet & alia, vel alius potius, de quibus video nostros contraria docere antiquis Patribus: ridicule faciunt qui hoc negant. Multa in eam rem haberem de quibus tecum agerem, si vna essemus, quæ scribere non est ère. Pelagianissmum sunt, qui fugiant, quum non videant se transi-*

Fatentur ipsi se contraria antiquitati docere.

transire in partes Manichæorum, palam & manifestè: Fugiamus illa abrupta. Non solum moralis virtus, sed etiam vera pietas posita in medio est: qui deserunt, incidunt in Scyllam, cupientes vitare Charybdin. Ego ita comparatus sum, vt consensum primæuæ Ecclesiæ magni faciam.

Et sane Bertius ita veteres docuisse demõstrat, vt qui id negat, etiam negare possit, meridie liquere.

Vos autem cum pristinas tenebras, recentem lucem hyperbolicè extollitis, dum vetera criminamini, vestra laudatis, nonne aliquando toto corpore, cunctisq; artubus contremiscitis, cum vobiscum consideratis, cunctam vos retro Ecclesiam, Confessores & Martyres in hæreticorum censu ponere. Iudicio Heidelbergensium Arminiani in barathro inferni versantur, quia dubitant.

At scriptura nititur nostra fides, non dictis hominum; atqui illud est, quod tertio loco pro nostra consolatione, contra vestros thrasonismos adferre constitui. Libro secundo de pace Germaniæ, c. 16. ostendi calumniam esse, cum contemptæ scriptura omnes vtuntur, sed vni soli parti prodest.

pturæ

pturæ arceſſimur, quia ad antiquitatis teſtimonia, autoritatemq; appellamus. Nunc amplius addo, Nos ex ſcriptura ſummam firmitatem, fiduciamq; haurire, vobis eam nihil conferre, niſi vt iudicio veſtro damnemini. Nam primo. Varios libros ſcripturæ non admittitis, ne eos quidem quos cõſenſus Eccleſiæ recepit. Deinde in ſacris libris errores, & mendacia eſſe Doctores veſtri concedunt, vt initio ex Vorſtio docui. Quę Lutherus de ſcriptura varijs locis habet, non produco, videatur. Tom. 2. Witt. fol. 121. a. Tom. 4 fol. 135. a. & T. 2. fol. 121. a. & fol. 313. b. & 240. b. & fol. 391. b. & fol. 440. b. T. 5 fol. 562. Denique vtcunq; elementa, membranaſque teneatis, vero ſenſu deſtituti eſtis. De verbis niſi in paucis certamen non eſt, de interpretatione quæritur, hanc nos in Eccleſia infallibilem agnoſcimus, vos in omnibus hominibus non niſi fallacem fateri debetis. Oſtendi & illud libro de Synodo, & vnione Euangelicorum, ſcripturam ingeminatis: ſed glo-

Solis Catholicis ſcriptura confert.

Scriptūrã hæreſes contemnunt.

riatio

riatio veſtra euanuit. Nos enim ſcripturæ, quæ immutabilem veritatem complectitur, ſententiam quærimus. Cur diſſimulatis controuerſiæ ſtatū? & nos apud imperitam plebeculam velut ſcripturæ contemptores traducitis? Nos primæ veritatis, & immenſæ maieſtatis decreta veneramur, atque ita ſuſcipimus, vt pro vno iota ſacratiſſimorum voluminum eculeos, & rogos aſcendere parati ſimus. Atquia in illis multa ſunt difficilia intellectu, ſtudio, precibus lacrymis, iudicio ſanctorum patrum, conciliorum, Pontificum, ſenſum inquirimus. Rem ita proponam, vt ſi mihi non creditis, miſerrimos hominum vos ipſi iudicare neceſſe ſit. Quæritur, *quæ fides iuſtificet?* Quis ſenſus, *Fide iuſtificamur?* Pareus Heidelbergæ pronunciat? *Fide indelebili, fide qua certi ſumus prædeſtinationis, fide quæ eſt inſtrumentum ſalutis accipiendæ, non vt eſt opus. Alia fide impoſſibile eſt ſaluari. Fides illa ante pœnitentiam iuſtificat.*

Scriptura communis eſt, ſenſus in controuerſia eſt.

Senſus ſcripturæ non vnius priuati iudicio æſtimandus.

Re-

Tres duorum verborum interpretationes diuersas hæreses efficiunt.

Remonstrantes Belgici: *Fide iustificamur, vt est opus, fide debili, fide qua tamen de prædestinatione certi non reddimur.* Toto mundo Belgica fides differt à fide Heidelbergensi. Nam illa iustificatio non præcedit pœnitentiam. Lutherani: *Fides iustificat, fides delebilis, fides, quæ certos facit de salute.* Sunt tamen plura inter eos dissidia. Verum hæc missa faciamus. Multa millia Parei interpretationem, plura Lutheranam, nec pauci Belgicam accipiunt. Eadem vbique verba, par in omnibus interpretandi fiducia: neque enim illorum quisquam est, qui non hoc agat vnice, vt nihil minus facere videatur, quam de sua interpretatione dubitare. Sed pronũciata omnino sunt contraria, & consequentiæ etiam in mores omnino diuersæ deducuntur. Nunc in disceptationẽ ite, & verum sensum mihi dicite. Nullum certũ criterion, nullã causam motricem dabitis, cur Pareo potius, quam Bertio, aut Lutheranis credatis. nam quod Heidelbergenses auditores Pareo, Batavi Bertio,

Pareus dicit Remonstrãtes esse in barathro, Lutheranos dicere αὐτοσχεδια.

tio, Saxones Luthero credunt; non eſt iudicij, ſed fortunæ, quia occaſio, locus, ſocij illos ad illam ſententiam impulerunt. Vnde igitur noſtis illum vera dicere, alios errare? Si auctoritati ceditis, id quod in nobis ſoletis reprehendere, committitis. Si veſtro iudicio rem deciditis, iam veſtra nobis auctoritas, non diuina, eſt authentica. Deus dicit, *Fide iuſtificamur*, veſtra interpretatio apponit, Fides indelebilis: non vt opus, ante pœnitentiã, fiducia certiſsima prædeſtinationis iuſtificat. Hæc, (dicetis) colligimus ex alia ſcriptura. Sed alia illa ſcriptura ancipitem & ipſa ſententiam habet, quæ in diuerſa trahitur. Itaque alius iudex eſt, quæ dicit hunc verum eſſe ſenſum, illum falſum. Nulli homini credere tantam rem poteſtis, ſcriptura in ſe ſpectata huic illud, alteri aliud ſignificat. Supereſt hoc, vt priuato veſtro ſpiritui fidatis. Vnde ſcis Pareum recte, Bertium prauè interpretari? Ita mihi videtur; Sed cur ita videtur? Quia Pareii interpretatio con-

Vnde eſt inter varias interpretationes delectus?

Credendi cauſa ſectariis nulla eſt.

formior videtur: Sed cur hoc videtur? Magna debet esse causa, insignis cognitio, vt Pareum Christianum, Bertium in fidelem iudices. Grande momentũ mouet, vt salutem tuã Pareanę interpretationi addicas? Quid est illud tam magnum, tam euidens? tam efficax? Non sunt verba scripturæ, non est persona interpretis, tuum igitur iudicium, tuum arbitrium, tua electio, hoc est, tua hæresis facit, vt credas fidem esse indelebilem, adeoque non est illa vera fides, sed inane fidei irritamentum. Sed neque scripturam ipsam sartam tectam conseruas. Credis Euangelio, credis veteri testamento, & prophetis? At nec græcè nec hebraicè nosti, non ergo quod nec audis, nec legis, intelligis, at lego latine, aut Germanicè. Sed vnde scis hunc librum latinum aut Germanicum, à Luthero, Caluino, Tigurinis, Beza, Iunio & Tremellio rectè conuersum? Potuit interpres errasse, homoenim fuit. Tu igitur certus esse non potes. Quod si etiam cum Vorstio, Caluino, alijs dicas

Omnis hæreticus in eo quod sponte elegit manet.

Versionẽ hebræas scripturæ authenticam esse, non est in scriptura. Vnde hoc credis?

cas ſcripturã errata,& mendacia cõtinere, iam omnis tua fides euanuit.

Nos verò conditione multo meliore ſumus. Sentẽtiam diuinorum voluminum accipimus ab Eccleſia, cui ipſa eloquia tradenti credimus. Non hominum curioſa, vel funioſa glorię cupidine, in quæſtiones ebullientiũ vanitati ſubiicimur: vniuerſalis Eccleſię iudicio & praxi acquieſcimus, tot Martyres Epiſcopos, conciliaque generalia audimus, & quia ſenſum ſcripturæ, cum ipſa ſcriptura ab illis conſtanti iudicio, vſque continuo traditione fidei accipimus, nec nobis noua, quæ ſentiamus, eligimus: ideo hæretici non ſumus. Deus lumen cordium, miſerere tantæ cæcitatis, da gratiam, vt à ſuis cogitationibus abeant, tuæ voluntati obſecundent.

Cui credis ſcripturam tradenti, crede interpretanti.

Adiungam & aliam cauſam, de qua iam dudum ploro, & defecerunt oculi mei præ lacrymis meis. Obiicit Iacob. Andreæ quinquies nõ magno interuallo mutatã in Palatinatu religionem: obiiciunt illi, id iam quater

Diſſenſio capitalis aduerſa eſt errantium fiduciæ.

cos esse putaui, omnia illis, publica, arcana, communia, postquam vero legi in Colloquio Hertzbergensi Selneccerum dicere. *Ita amaui Philippum præceptorem, vt Parentem meum, & in eodem cum ipso cubiculo dormiui, volui etiam defendere consensum Philippi & Lutheri*, Aber ich kan nicht fürvber / Wir sind allzustarck vberzeugt. *Habeo socerum M. Danielem Gresserum, Senem, cui dedit Philippus, conciones Principis Georgij Anhaltini de cœna: & dixit* Herr Daniel *legite illas conciones* jhr werdet viel Gäuckeley darinnen finden. *Princeps Georgius etiam locutus est cum Philippo de cœna qui respondit.* Mann lasse mich zufriden / komme ich herauß / so will ich dem Faß den Boden außstossen. *Dixit Princeps*, Herr Daniel so thut er vns allezeit. *Ideo non accusate nos quasi diuellamus Lutherum & Philippum, vtinam mansissent coniuncti de doctrina.* Ita censor, & laudator concionum principis, eas suis commendabat interioribus amicis.

Philippus duplici corde & duplici ore.

Ludibrio principes habent quos pietatis specie illexerunt.

Postquam hæc legi, obstupui esse hominem, qui tanto ingenio, tam diu simulare potuerit, & principem illum conciones scribentem pro Lutheranis, & Philippo exhibētem naso ducere, & aliis ridendum propinare. Quia vero mentio eius Colloquij incidit, opere precium fuerit illud legisse, præsertim à pag. 81. vbi Iacobus ait: Aber sonst soll die formula sein *generalis correctio omnium aliorum scriptorum*, cum illi respōdet M. Amlingus: *Ego subijcio illa omnia iudicio Ecclesiæ.* D. Chemn. ait: *Sed quid interea fiet? Necesse est me certum esse de doctrina, alias nec ego possum rectè credere, nec Ecclesiam docere.* Et paulo post. *Quod autem dicitis*, Man solle bleiben bey der Augspurgischen Confession / *apologia, Schmalcaldicis articulis, tunc posse retineri corcordiam. Respondeo:* Wir hettens wol können leyden / *si hac ratione pax in Ecclesias nostras restitui potuisset*, Aber es ist nicht müglich gewesen / Controuersiæ sunt notæ: *libri sunt in omnium manibus.* Et paulo post, *Quarto dicitis,*

Nisi formulæ Bergensi subscriberent, non erant certi.

Quicquid ante concordiam fuit, ad pacem non sufficit.

citis, fore, vt Ecclesiæ nostræ per hunc librum deformentur apud Papistas, Günstige Herren / wenn die Spaltung alle heimlich weren / vnd wenn man sie hette können verschweigen / wie gern wolten wirs gethan haben? *Sed libri Papistarum & Caluinistarum pleni sunt, de illis nostris certaminibus.* Solte man sie nun in *suspenso* lassen. Vnd vnser Kirchen solten nicht wissen / was recht oder vnrecht wehre / *male cum illis ageretur. Omnino ergo opus est decisione. Si Papista obijciat nobis aliquam controuersiam inter nostros, potest ex libro responderi, heus, hæc est nostra sententia, de illa controuersia.* Das ist recht / jenes ist vnrecht. *Hæc est mens eorum, qui addicti sunt Augustanæ Confessioni, de illis controuersiis. Ita non deformantur Ecclesiæ nostræ, hoc libro, sed ea tanquam spongia aspergines absterguntur, & consulitur posteris.* Solten die alten Lehrer / so noch wenig in den Kirchen hingestorben sein / da würdet jhr junge *Theologi* vber zehen Jahr ein seltzame *Theologiam*

Oro, obtestorq; hæc legite inter iubila.

Ante librū Bergēsem non poteratis dicere papistis, Heus, hæc est nostra sententia:

Ex tripode mera fundit oracula

machen. *Quod ad Decretum Naumburgense, ac Francofurtense attinet, scitis quid sit factum.* Die Pfaltzgräffischen (*Boquinus*) sagten sie kämen allein dem Naumburgischen vnd Franckforeischen Abschied nach/ *Quod introduxerunt Caluinismũ in illam ditionẽ, sicuti decreta illa talia sunt, vt etiam à Zvinglianis approbentur. Ita Bremenses sub illo prætextu*, Deß Naumburgischen vnd Franckfurtischen Abschieds/ *Sacramentarij facti sunt.* Vnnd wer die *Primas Partes* gehabt / das wissen die Herren wol.

Quid igitur nunc annum sæcularem obtruditis, cum ante Concordiam Bergensem certi nihil esset in vestris Ecclesijs? à concordia igitur Iubilæum auspicamini.

Cõcordiæ liber apud paucos in precio est.

Nesciuerunt, neque intellexerunt: in tenebris ambulãt, & tenebris pellere tenebras conantur. hoc solum verè dicunt, cum mala sibi ominantur; nam & iuniores Theologi nouam Theologiã quotidie inducunt, & vbi adhuc Concordiæ liber seruatur in speciem non consentiũ affectu,

fectu, sed mandatis pœnisque principum, noua barbaries indicta est, vt prædixit Amlingus. A Witteberg. sibus accusantur Theologi Lenenses, quasi præcipuos fidei articulos fæde lacerarint, & euerterint: hi illos vicissim arguunt: fundamentum Confessionis Augustanæ *pertrudisse*, *inuertisse*, *euertisse*. Verum hic finem faciam cum intellexero, quinam vere Iubilæum celebrent, neq; enim cum hæreticis communia gaudia agitare orthodoxi volent. Et mallent credo Lutherani quiescere, quam cum Caluinianis, quos incarnatos Diabolos iudicant, eodem in Choro psallere. Nulla igitur fuit Concordia, ante Concordiam Bergensem, sed illa, vt dixi, discordias ingentes effecit, & Caluinismo viam aperuit, multi enim subscribere renuerunt, multi subscriptionem reuocarunt, vt VVittenbergenses; multi in hodiernum diem contra disputant, vt Brunsuicenses, Helmstadienses, plerique compulsi sunt subscribere.

Bella ciuilia cruentissima, & cum vicinus prædicans imminet prædicanti.

Id ipse Lelserus est expertus.

Narrat

Narrat in Colloquio Hertzbergenſi M. Amlingus guſtum in hunc modum. *Ante annum, cum quidam mercator cum auriga iret ad nundinas Zerueſtanas, Theologi quidam conuenerunt in via, in diuerſorio, quo etiam Monachus venit, interrogans concionatores illos, vbi fuiſſent? Reſponderunt, ſe coactos eſſe ad ſubſcriptionem Formulæ Concordiæ. Reſpondit Monachus, Ei, conſcientia non debebat cogi. Reſponderunt Concionatores.* **Ja wir haben Weib vnd Kindt/ wie ſolten Wir jhm thun?** *Ibi Monachum per totam menſam riſiſſe. Eſt vera hiſtoria.*

Libertatem prædicant, vbi vires contraxerint, ſuperbedominantur.

Monent quidem Heidelbergenſes formulæ multos ſubſcripſiſſe, ſed quia eam non legerint, nec tamen ſatis reſponſum eſt, cum Concordiſtæ pleriſque tantum dies quatuordecim inducias conceſſerint. Concordia igitur illa non eodem modo accipitur, deinde ab Electoralibus fere Saxonibus, & paucis vicinis tenetur, diſcordibus tamen animis. Secundo, quod mireris, inter Concordiberg

Concordiæ liber in Electoratu fere ſolo, non toto.

dibergenſes habitant, nõ modo plures Caluiniani, ſed Maioriſtæ, Adiaphoriſtæ aliique ex Luthero nati ſectarii. Tertio, Formula illa eſt correctio omnium librorum, ideo non alii ſcriptores, niſi ſolus Lutherus tanquam heros citatur. Sed tamen librum illum repugnare Luthero multi Lutheranorum, omnes Caluiniani, conati ſunt oſtendere.

Nemo Lutheranus tempore Concordiæ, Brentius Luthero proximus repudiatur.

Quarto. Ne Lutheranorum quidem aliquis qui ante Concordiam libros edidit, cum Concordia plane concordat, ne ipſe quidem Iacobus Andreæ, qui profitebatur ſe dãnaturum, ſi quid contra Concordiã ante à ſe editum deprehendiſſet. Qui igitur, Concordiam ſequimini, non an. 1617. ſed 1680. Iubilæum celebrare debetis. Nulli enim ante id ſenſerunt, quod vos creditis, ne ipſe quidem Brentius, quem tamen Concordibergenſes Philippo præponunt, & ſecundum à Luthero faciũt, Nam errores Brentii Concordia manifeſte reprehendit. De Colloquio Quodlinburgẽſi ante memini, teſta-

teſtatur Oſiander ſchiſma illud in hodiernũ vſq; diem manere, atq; adhuc tumere in controuerſias anno 1604.

Cum igitur omnia frequenter mutata ſint, cum Doctores varii, & alii alios damnent, neceſſe eſt vel omnes, vel maximam partem errare, vnam ſolam partem vera dicere, vni ſoli ius Iubilæi concedendum, illi, qui probare poteſt, anno 1517. fidem ſuam, qualis nunc eſt, in aliquo hominum fuiſſe. Quod tamen cum fecerit, non inani lætitia exultabit, ſed fletibus ſe dabit, poſtquam initia fidei ſuę viderit tam ſera. Quid enim ſi non eſt ſincerum, quod nouum eſt, quæ lux illa, quæ poſt quindecim ſæcula primum exorta, ſalutem promittit? vna ætas poſtrema, tot antecedentibus, quęque Apoſtolis, & Chriſto vel tempore, vel fidei traduce conuinctæ, & connexæ ſunt, præiudicare non debet. Siſtite paulisper celeuſmata, & dolores Ambsdorffii auribus haurite. Conuenit lætos cauſam audire triſtitiæ, & ventis nimium ſecun-

anno 1517. quis fidem habuit, quæ anno 1517 prędicatur vnum dari viciſtis.

ſecundis turgida vela contrahere. Islibr. de aperta fidei confeſsione. **Es wirdt nicht beſſer / ſonder immerdar ärger / Es leſt ſich alſo anſehen / als wolte daß Euangelium bey vnß gantz zu grundt gehen / vnnd daß wir an Stadt des Euangeliums / Eytel kräfftig Jrthum vberkommen werden.** *Nihil, ait, in meliorem ſtatum reduci, omnia labi in deterius; videri Euangelium eorum breui funditus interiturum, & homines pro Euangelio efficaciam erroris accepturos.* Id iam contigit; ſæpius errores interierunt, ſed aliis erroribus penſati ſunt; ſecutæ ſunt opiniones diuerſæ, neutiquam meliores. Hoc etiam maiore malo, quod mutatione ſua facile deprehendi poſſunt, ideoque ſine venia errant, qui toties mutant errores. Deus bone, quot millia animarum, iurare, abiurare, profiteri, negare religionem ter, quater, ſexies coactæ ſunt, quot aut in atheiſmum, aut deſperationem lapſæ ſunt? *ſuper hoc plangam, & vlulabo: vadam ſpoliatus, & nudus, faciam plan-*

Hereſis ſemper in progeniē at vitioſiorem.

Mutatio ſententiæ arguit imbecillitatem.

ctum velut Draconum, & luctum, quasi struthionum, quia desperata est plaga eius. Videte Palatinatum fidem quinquies, Wirtenburgensem duratum hæresin quater mutasse. Wittebergicam Academiam sæpius eiectis professoribus mutatam, & manere errores tamen, & nunc quemadmodum febrim, palloremque aris Romanis, ita hæreses festiuis in antiquitatem omnem conuitiis, calumniisque coli, & tam discordes totam antiquitatem damnare.

Eia igitur lacrymæ velut obiice currite, rupto,
Singultus calidas concutiente genas.

Sine missione pugnatur.

Non precium pugnæ est, nec habet victoria laudem,
Amba perpetua morte cadunt acies.
Pellitur antiquus multis erroribus error.
Et vetula ecce nouis hæresis hæresibus.

Has

Has inter pugnas, animarum fata, ministri
Deproperant lato dulce celeusma sono.
Ad citharam, & lituos animas deducitis orco;
Vt veniat tristi victima læta stygi.

O Sancta veteris Ecclesiæ constantia; ô Concors martyrũ fidei pietas: ô solida in priscâ patrum religione felicitas, ô vera lux quæ vno omnes in vnam fidei normam radio ductabas! ô tartareæ tenebræ, quæ ne in vnum quidem ducere errorem possunt. ô misera lux nouitatis, quæ falso fulgore cœcutientes stringis oculos, vt omnes à vero aberrent, atque palabundi tandem in se collisi mutuo cõflictu pereant! ô mens humana, quæ sic de errantibus, dubitantibus, litigantibus, pugnantibus credere sustines, & iam per integrum decepta sæculum, errori tuo placidis, & noua semper nouitate delectaris.

Fida veritatis constantia.

Con-

Extuto qui exit, mille periculis obiicitur merito, quia in tuto stare noluit.

Consolamini, consolamini populo meus, principes, & reges, quos à tot erroribus, impostoribus, præstigiatoribus, diuina virtute fulta constantia vindicauit. State fortes in fide. Quo enim ibitis, cum è portu veteris Ecclesiæ solueritis? Stant extra innumerę turbæ, omnes blandiuntur, lux noua, veritas, verbum Dei, sanctitas ostentatur; sed mutuis se iurgiis produnt. Tot scriptionibus, Colloquijs, Principum minis nihil actum est, vigent odia, durant pugnæ. Vtinam vestrum quispiam, ô Reges, Principes, Respublicæ, tantum libros eorum eristicos, authentica Colloquia, & Synodos ediiuberet in lucem, alia confutatione opus nõ putarem. Sed alio me vocant meæ lacrymæ.

In discordia publica morum cura postrema est.

Quinta causa est, quæ vel summa prærogatiua nostra est, fidei, legumque, & vitæ sanctitas; disciplina, & pœnę peccatorũ; è contrario apud eos, qui à nobis recesserũt, summa est licentia, summus vsus infinitæ licentiæ. Ostendi iam ante Lutherum propter Wittebergæ improbitatem exi-

exilium voluntarium tentaſſe: multo deinde poſt tempore, Saxonas de Academiarum ſuarum corruptelis inter grauamina querelas ad Principem detuliſſe. Citari ſolent teſtimonia Lutheri ex comm. in Pſal. 101. in Ioan. 15. Nec aliter Muſculus lib. de nouiſſ. die. *Vt paucis rem omnem eloquar, illud nunc eſt, eoque noſtra Lutheranorum res redijt, vt ſi quis videre cupiat magnã turbam nebulonũ, atheorũ, vſurariorum, & circumſcriptorum, ei adeunda ſit ciuitas aliqua, in qua Euangelium prædicatur, ibi cateruatim id genus hominum inuenerit. Non igitur vita humana, nouitate illa emendata eſt, ſed in deterius prolapſa.* De ſuis non diſſimilia queritur Caluinus. Sed antiqua mitto, præſentia proferam. Ameſius Anglus Reuerendiſſimos ſuę patriæ Epiſcopos deſcribit, in hunc modum. *Reliqui qui Puritani non ſunt, verò inſignes aleatores, potatores ſtrenui, religionis officia ſusque deque habentes, verſuti inſtitores, Papiſtarum ambitionibus prauis corrupti, iuratores impij, homines denique vani, iniuſti,*

πονειρόπολις Sectaria.

turpes, & omnes filii Belial. Et hi non duces tantum agunt huius militiæ, sed & castra implent pene soli: simpliciores enim quos à se habent, ex ingenuis marianos sæpe faciant mulos, dum eorum abutuntur operam ad ligna militibus, Calonum instar, subministranda: Euclionibus autem illis, qui Puritanismo pertinaciter adhuc obluctantur, & pectus & caput helleboro purgandum: leges vero illæ, quarum gratia, & vi ministri aliquot bonis, & sedibus suis pulsi, &c. quæcunque sint, in eandem reprehensionem incurrunt cum Atheniensium scitis, de quibus Xenophon conquestus est, quod ἐξῆν τοῦτο τοῦς πονηροῖς ἀμείνω πράττειν, ἢ τοῦς χρηστοῦς: Neque vt scias, ista sunt vetera maiorum scita aut consulta, &c. sed canones quidã in legum fraudem dolo malo confecti, â parlamentario senatu damnati, vere sontici, quos denique aduersus ministros inuiti, & non sine pudore, & in alios culpæ traiectione exercent autores ipsi, si truces quosdam, & sæuos excipias, qui omnino depuduisse videntur: pleræque porro istarum constitutionum de industria sancitæ, ad quietos

Episcoporum Anglicanorum vita.

Soli regnant pene regnãt mali.

Leges Anglicanæ pro Caluinismo.

etos terræ turbandos, & illaqueandos: quod vel inde liquet, quod putidas quasdam papistarum reliquias, non retinuerunt tantũ sed omni ratione munitas, & densis anathematis ex ipso facto circumuallatas dederunt, eas corruptelas firmare satagentes maxime, quas omnes pene bonos auersari nouerant, adeo vt iã palam fecerint, non ignorare se vitia sua, sed amare, inhiantes prædæ desmophylakes, armati ignipotẽte vulcano pascuum opimũ depascentes, quod reliquũ pascuorũ conculcantes pedib. suis, pecudes morbo affectas impetentes cornib. suis eo vsq; vt dispersérint eiectas foras: per dispares Ecclesiarũ & Ecclesiasticorum in iurisdictione gradus, sceleratam scalã Antichristi conscendentes, Antichristiano acti Spiritu, dũ id sibimet arrogãt, vt pastorũ habeantur pastores, quos dubiũ Catones, an Dracones iure dixeris: adeoq; vel è medio tollendum ementitũ hunc Episcoporum ordinẽ. vel denuo Papã reuocandũ aborco. Hæc ille inquit Greuinckhouius in præf. quasi de plaustro cõijciens in eum ordinem, quem ipsa Maiestas Regia Sanctum veneratur, quem Proceres Regni suscipiunt.

Tyrannis Episcoporum Anglicanorũ.

Carcerum custodes Episcopi Anglicani.

Antichristiani, pastorum pastores.

Ex tripode mera fundit oracula

machen. *Quod ad Decretum Naumburgense, ac Francofurtense attinet, scitis quid sit factum.* Die Pfaltzgräffischen (*Boquinus*) sagten sie kämen allein dem Naumburgischen vnd Franckfortischen Abschied nach/ *Quod introduxerunt Caluinismũ in illam ditionẽ, sicuti decreta illa talia sunt, vt etiam à Zvinglianis approbentur. Ita Bremenses sub illo prætextu*, Deß Naumburgischen vnd Franckfurtischen Abschieds/ *Sacramentarij facti sunt.* Vnnd wer die *Primas Partes* gehabt / das wissen die Herren wol.

Quid igitur nunc annum sæcularem obtruditis, cum ante Concordiam Bergensem certi nihil esset in vestris Ecclesijs? à concordia igitur Iubilæum auspicamini.

Cõcordiæ liber apud paucos in precio est.

Nesciuerunt, neque intellexerunt: in tenebris ambulãt, & tenebris pellere tenebras conantur. hoc solum verè dicunt, cum mala sibi ominantur; nam & iuniores Theologi nouam Theologiã quotidie inducunt, & vbi adhuc Concordiæ liber seruatur in speciem non consentientiũ affectu,

fectu, sed mandatis pœnisque principum, noua barbaries indicta est, vt prædixit Amlingus. A Wittebergensibus accusantur Theologi lenenses, quasi præcipuos fidei articulos fæde lacerarint, & euerterint: hi illos vicissim arguunt: fundamentum Confessionis Augustanæ *pertrudisse*, *inuertisse*, *euertisse*. Verum hic finem faciam cum intellexero, quinam vere Iubilæum celebrent, neq; enim cum hæreticis communia gaudia agitare orthodoxi volent. Et mallent credo Lutherani quiescere, quam cum Caluinianis, quos incarnatos Diabolos iudicant, eodem in Choro psallere. Nulla igitur fuit Concordia, ante Concordiam Bergensem, sed illa, vt dixi, discordias ingentes effecit, & Caluinismo viam aperuit, multi enim subscribere renuerunt, multi subscriptionem reuocarunt, vt VVittenbergenses; multi in hodiernum diem contra disputant, vt Brunsuicenses, Helmstadienses, plerique compulsi sunt subscribere.

Bella ciuilia cruentissima, & cum vicinus prædicans imminet prædicanti.

Id ipse Lelerus est expertus.

Narrat

Narrat in Colloquio Hertzbergenſi M. Amlingus guſtum in hunc modum. *Ante annum, cum quidam mercator cum auriga iret ad nundinas Zerueſtanas, Theologi quidam conſederunt in via, in diuerſorio, quo etiam Monachus venit, interrogans concionatores illos, vbi fuiſſent? Reſponderunt, ſe coactos eſſe ad ſubſcriptionem Formulæ Concordiæ. Reſpondit Monachus, Eij, conſcientia non debebat cogi. Reſponderunt Concionatores.* Ja wir haben Weib vnd Kindt/ wie ſolten Wir jhm thun? *Ibi Monachum per totam menſam riſiſſe. Eſt vera hiſtoria.*

Libertatem prædicant, vbi vires contraxerint, ſuperbedominantur.

Monent quidem Heidelbergenſes formulæ multos ſubſcripſiſſe, ſed quia eam non legerint, nec tamen ſatis reſponſum eſt, cum Concordiſtæ pleriſque tantum dies quatuordecim inducias conceſſerint. Concordia igitur illa non eodem modo accipitur, deinde ab Electoralibus fere Saxonibus, & paucis vicinis tenetur, diſcordibus tamen animis. Secundo, quod mireris, inter Concor-

Concordiæliber in Electoratu fere ſolo, non toto.

diber-

dibergenſes habitant, nõ modo plures Caluiniani, ſed Maioriſtæ, Adiaphoriſtæ aliique ex Luthero nati ſectarii. Tertio, Formula illa eſt correctio omnium librorum, ideo non alii ſcriptores, niſi ſolus Lutherus tanquam heros citatur. Sed tamen librum illum repugnare Luthero multi Lutheranorum, omnes Caluiniani, conati ſunt oſtendere.

Nemo Lutheranus tempore Concordiæ, Brentius Luthero proximus repudiatur.

Quarto. Ne Lutheranorum quidem aliquis qui ante Concordiam libros edidit, cum Concordia plane concordat, ne ipſe quidem Iacobus Andreæ, qui profitebatur ſe dãnaturum, ſi quid contra Concordiã ante à ſe editum deprehendiſſet. Qui igitur, Concordiam ſequimini, non an. 1617. ſed 1680. Iubilæum celebrare debetis. Nulli enim ante id ſenſerunt, quod vos creditis, ne ipſe quidem Brentius, quem tamen Concordibergenſes Philippo præponunt, & ſecundum à Luthero faciũt, Nam errores Brentii Concordia manifeſte reprehendit. De Colloquio Quodlinburgẽſi ante memini, teſta-

testatur Osiander schisma illud in hodiernũ vsq; diem manere, atq; adhuc tumere in controuersias anno 1604.

Cum igitur omnia frequenter mutata sint, cum Doctores varii, & alii alios damnent, necesse est vel omnes, vel maximam partem errare, vnam solam partem vera dicere, vni soli ius Iubilæi concedendum, illi, qui probare potest, anno 1517. fidem suam, qualis nunc est, in aliquo hominum fuisse. Quod tamen cum fecerit, non inani lætitia exultabit, sed fletibus se dabit, postquam initia fidei suę viderit tam sera. Quid enim si non est sincerum, quod nouum est, quæ lux illa, quæ post quindecim sæcula primum exorta, salutem promittit? vna ætas postrema, tot antecedentibus, quęque Apostolis, & Christo vel tempore, vel fidei traduce conuinctæ, & connexæ sunt, præiudicare non debet. Sistite paulisper celeusmata, & dolores Ambsdorffii auribus haurite. Conuenit lætos causam audire tristitiæ, & ventis nimium secun-

anno 1517. quis fidem habuit, quæ anno 1517 prędicatur? vnum dabis vicistis.

ſecundis turgida vela contrahere. Is libr. de aperta fidei confeſsione. **Es wirdt nicht beſſer / ſonder immerdar ärger / Es leſt ſich alſo anſehen / als wolte daß Euangelium bey vnß gantz zu grundt gehen / vnnd daß wir an Stadt des Euangeliums / Eytel kräfftig Jrthum vberkommen werden.** *Nihil, ait, in meliorem ſtatum reduci, omnia labi in deterius; videri Euangelium eorum breui funditus interiturum, & homines pro Euangelio efficaciam erroris accepturos.* Id iam contigit; ſæpius errores interierunt, ſed aliis erroribus penſati ſunt; ſecutæ ſunt opiniones diuerſæ, neutiquam meliores. Hoc etiam maiore malo, quod mutatione ſua facile deprehendi poſſunt, ideoque ſine venia errant, qui toties mutant errores. Deus bone, quot millia animarum, iurare, abiurare, profiteri, negare religionem ter, quater, ſexies coactæ ſunt, quot aut in atheiſmum, aut deſperationem lapſæ ſunt? *ſuper hoc plangam, & vlulabo: vadam ſpoliatus, & nudus, faciam plan-*

Hereſis ſemper in progeniē at vitioſiorem.

Mutatio ſententiæ arguit imbecillitatem.

ctum velut Draconum, & luctum, quasi ſtruthionum, quia deſperata eſt plaga eius. Videte Palatinatum fidem quinquies, Wirtenburgenſem duratum hæreſin quater mutaſſe. Wittebergicam Academiam ſæpius eiectis profeſſoribus mutatam, & manere errores tamen, & nunc quemadmodum febrim, palloremque aris Romanis, ita hæreſes feſtiuis in antiquitatem omnem conuitiis, calumniisque coli, & tam diſcordes totam antiquitatem damnare.

Eia igitur lacrymæ velut obiice currite, rupto,
Singultus calidas concutiente genas.

Sine miſſione pugnatur.

Non precium pugnæ eſt, nec habet victoria laudem,
Ambæ perpetua morte cadunt acies.

Pellitur antiquus multis erroribus error.
Et vetula ecce nouis hæreſis hæreſibus.

Has

Has inter pugnas, animarum fata, ministri
Deproperant læto dulce celeusma sono.
Ad citharam, & lituos animas deducitis orco;
Vt veniat tristi victima læta stygi.

O Sancta veteris Ecclesiæ constantia; ô Concors martyrũ fidei pietas: ô solida in priscâ patrum religione felicitas, ô vera lux quæ vno omnes in vnam fidei normam radio ductabas! ô tartareæ tenebræ, quæ ne in vnum quidem ducere errorem possunt. ô misera lux nouitatis, quæ falso fulgore cœcutientes stringis oculos, vt omnes à vero aberrent, atque palabundi tandem in se collisi mutuo cõflictu pereant! ô mens humana, quæ sic de errantibus, dubitantibus, litigantibus, pugnantibus credere sustines, & iam per integrum decepta sæculum, errori tuo placidis, & noua semper nouitate delectaris. Fida veritatis constantia.

Con-

E tuto qui exit, mille periculis obiicitur merito, quia in tuto ſtare noluit.

Conſolamini, conſolamini populę meus, principes, & reges, quos à tot erroribus, impoſtoribus, præſtigiatoribus, diuina virtute fulta conſtantia vindicauit. State fortes in fide. Quo enim ibitis, cum è portu veteris Eccleſiæ ſolueritis? Stant extra innumerę turbæ, omnes blandiuntur, lux noua, veritas, verbum Dei, ſanctitas oſtentatur; ſed mutuis ſe iurgiis produnt. Tot ſcriptionibus, Colloquijs, Principum minis nihil actum eſt, vigent odia, durant pugnæ. Vtinam veſtrum quiſpiam, ô Reges, Principes, Reſpublicæ, tantum libros eorum eriſticos, authentica Colloquia, & Synodos ediiuberet in lucem, alia confutatione opus nõ putarem. Sed alio me vocant meæ lacrymæ.

In diſcordia publica morum cura poſtrema eſt.

Quinta cauſa eſt, quæ vel ſumma prærogatiua noſtra eſt, fidei, legumque, & vitæ ſanctitas; diſciplina, & pœnę peccatorũ; è contrario apud eos, qui à nobis receſſerũt, ſumma eſt licentia, ſummus vſus infinitæ licentiæ. Oſtendi iam ante Lutherum propter Wittebergæ improbitatem exi-

exilium voluntarium tentasse: multo deinde post tempore, Saxonas de Academiarum suarum corruptelis inter grauamina querelas ad Principem detulisse. Citari solent testimonia Lutheri ex comm. in Psal. 101. in Ioan. 15. Nec aliter Musculus lib. de nouiss. die. *Vt paucis rem omnem eloquar, illud nunc est, eoque nostra Lutheranorum res redijt, vt si quis videre cupiat magnā turbam nebulonū, atheorū, vsurariorum, & circumscriptorum, ei adeunda sit ciuitas aliqua, in qua Euangelium prædicatur, ibi cateruatim id genus hominum inuenerit. Non igitur vita humana, nouitate illa emendata est, sed in deterius prolapsa.* De suis non dissimilia queritur Caluinus. Sed antiqua mitto, præsentia proferam. Amesius Anglus Reuerendissimos suę patriæ Episcopos describit, in hunc modum. *Reliqui qui Puritani non sunt, verò insignes aleatores, potatores strenui, religionis officia susque deque habentes, versuti institores, Papistarum ambitionibus prauis corrupti, iuratores impij, homines denique vani, iniusti,*

πονηρὸ πολις Secta-ria.

etos terræ turbandos, & illaqueandos: quod vel inde liquet, quod putidas quasdam papistarum reliquias, non retinuerunt tantũ sed omni ratione munitas, & densis anathematis ex ipso facto circumuallatas dederunt, eas corruptelas firmare satagentes maxime, quas omnes pene bonos auersari nouerant, adeo vt iã palam fecerint, non ignorare se vitia sua, sed amare, inhiantes prædæ desmophylakes, armati ignipotẽte vulcano pascuum opimũ depascentes, quod reliquũ pascuorũ conculcantes pedib. suis, pecudes morbo affectas impetentes cornib. suis eo vsq; vt dispersérint eiectas foras: per dispares Ecclesiarũ & Ecclesiasticorum iurisdictione gradus, sceleratam scalã Antichristi conscendentes, Antichristiano acti Spiritu, dũ id sibimet arrogãt, vt pastorũ habeantur pastores, quos dubiũ Catones, an Dracones iure dixeris: adeoq; vel è medio tollendum ementitũ hunc Episcoporum ordinẽ. vel denuo Papã reuocandũ aborco. Hæc ille inquit Greuinckhouius in præf. quasi de plaustro cõijciens in eum ordinem, quem ipsa Maiestas Regia Sanctum veneratur, quem Proceres Regni suscipiunt.

Tyrannis Episcoporum Anglicanorũ.

Carcerum custodes Episcopi Anglicani.

Antichristiani, pastorum pastores.

vita accusant aduersarii? Nonne magnam partem inuectiuarum explent, seu vera, seu ficta vitia cleri? Fateor, nec miror, cum enim veritate vincere non possent, ad conuitia conuersi sunt, vt redderent odiosos, quos hæreticos probare non poterant. Primo quidem eorum quæ miseris populis inculcant decima pars vera non est, sed ingenti calumniandi malitia prouecti, facta, infecta canũt. Exempla nouit, & damnas orbis. Deinde vitia pseudopontificum, schismatici cleri in odia legitimorum, & orthodoxorum proferunt. Tertio, peccata quindecim sæculorum, & totius Christianismi, cum delictis paucorum annorum, & paucorum hominum, vnius prouinciæ conferunt, & suorum tamẽ peccata ad intolerabilem peruersitatem querentur excreuisse. Quarto multa fuisse, & etiamnum peccata non modo Catholicorum, sed etiam Ecclesiasticorum non nego. Quam diu erunt homines, erunt, & vitia, Inter multos facile est inuenire aliquos qui cu-

Ministri sola canina eloquẽtia facundi.

De illustrissimo Bellarmino.

In Abrahę, Dauidis, Christi œconomia fuere peccatores.

piditatibus obſequantur. Nec ideo fugienda religio, ſi meliora probant, deteriora aliqui ſequũtur. Nec Iſaias ad Idumæos Ægyptios, aut Aſſyrios profugit, cum videret, *in Iuda à vertice capitis vſque plantam pedis non eſſe ſanitatem. Vulnus* inquit, *& liuor, & plaga tumens non eſt circumligata, nec curata medicamine neque fota oleo.* Sed moribus ſe, & verbum domini oppoſuit: *audite verbum domini Principes Sodomorum, aurib. percipite legem Dei noſtri populus Gomorrhæ.* At non audierunt. *Sacerdos, & Propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, errauerunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignorauerunt iudiciũ. Omnes n. menſæ repletæ ſunt vomitu, ſordium que, ita vt nõ eſſet vltra locus.* Nondum diſceſſerat lex Dei, nondum fides: ſed factis negabatur, quod magnificentia templi, ſolemnitate feſtorum, & ritu Sacrificiorum aſſerebatur. Fuerunt, ergo peccata, vt inter homines, neque in poſterum deerunt, vt inter homines, quanquam ſacros, & Chri-

Vitia aliqua aliquos, nunquam omnia omnes deſerunt.

Christianos, quia promptitudinem spiritus carnis imbecillitas detinet, & frequenter ad terrena deprimit etiam ad æterna suspirantes, sed quid fiet illis, quorum peccata sola fide delentur.

Sed dicetis ne vestra non esse maiora? Imo dicere nos necesse est. Quę enim causa est cur de Bellarmino, de Patribus Societatis in Polonia, Bauaria, Belgio, supra omnem, priscorum calumniatorũ maleuolentiam crimina ab illis nunquam nisi cũ vestras scriptiones legerent, cogitata, sceleratissime fingeretis? videte priuilegia Caluinistarum, & Epistolam Simoniani, si verorum criminum copia est, cur ad mendacia, tam manifesta, tam refutatu facilia animos conuertitis? Nostra nos tempora docent, quid nostris maioribus, Episcopis, Clero, monachis feceritis. Rempublicam vestram, & mores intuemini, & oculos manticę, quę ante præcordia pulsat, admouete. Sed causam innocentiæ, vel delictorum inspiciamus.

Omnibus sæculis inauditas calumnias hæreses effingit.

Catholica religio est natura peccatis aduersa.

Nostra sententia est, grauibus peccatis, furti, scortationis, adulterii, homicidii, calumnię, aliisque, seu facto, seu sola voluntate patratis, gratiā diuinam amitti, numen offendi, inimicitiamq; benignissimi patris, & æternæ damnationis reatum contrahi. Quæ fides nos à peccato, caritatis, quæ est erga deum; fœditatis, quę est in scelere, acerbitatis, quę est in tormentis, consideratione magnopere auocat, atque absterret. At vestra doctrina quam fauet peccatori, tam Dei maiestatem impugnat, crudelitatemque immensæ bonitati affingit. Præterquā, quod deo volente, iubente, procurante fieri mala traditis, etiam minora creditis, quā vt gratiam, caritatē, fidem, si ab electis patrentur, excutiant: omnia peccata Sanctorū, & credentium, adulterium Dauidis, & homicidiū, negatio, & periurium Petri, nec iniustos nec noxios, si vobis creditur, faciunt. Deinde magna ad omne flagitium incitamenta perspicite. Credo certissime à Deo me electum esse, dein-

Hæresis suadet scelera, facta excusat.

Digitized by Google

deinde credo me fidelem eſt iuſtum. Tertio fidem, iuſtitiamque meam, tam adamantino vinculo, mihi colligatam, vt nullo crimine, nullo flagitio, abſtrahi aut diuelli poſſit. Et quanquam omnia Lemnia, Adraſtia Diomedea, Neroniana ſcelera audeam, auſisque potiar, iuſtum tamen, Deiq; amicum, vitęque æternæ conſortem permanere, vna leuiſſima cogitatiuncula omnium facinorũ culpam momento deleri. Quid hoc aliud eſt, quam dicere, liberrime delinque, nihil nocent ſcelera. Quotus enim quiſque virtutem amplectetur ipſam, aut ſcelera fugiet, ſi proæmia, pœnasq; tollas?

Puluinar ſecuritatis Caluinlanæ Othonis Caſmanni Caluiniſtæ.

Nec modo timorem veſtra fiduciatio, dubitationemque ſalutis tollit, ſed facilem etiam, plauſibilemq; excuſationem in promptu tenet. Legem violaui; ſed illa ſeruari non poteſt. Peccaui; ſed ad hoc Deus prædeſtinauit, impulit. Animo obſecutus ſum meo; ſed morigerari illius voluntati coactus ſum. Ira me abripuit, ſuperbia extulit, libido de-

Si lex ſeruari non poteſt, nulla ſunt peccata.

preſſit, non eſt in mea poteſtate iſta vincere, neceſſitate ſuccubui, non voluntate, aut ſi voluntate, coacta voluntate. DEVS enim legem tulit, non vt ſeruarem, ſed vt tranſgrediendo diſcerem ſeruari eam non poſſe. Multa veſtra talia ſunt, vt Lutheri in cap. 5. ad Galatas. **Wann einem einfelt / Chriſtus ſey ein Richter vnnd Geſetzlehrer / der mit einem Zürn wie er ſein Leben zugebracht habe / daß er für gewiß / vnnd war ſoll halten / daß nicht Chriſtus / ſondern der wahre vnnd leydige vnnd wühtende Teuffel ſey.** Summa eſt, Fac quicquid vis, & dic: non nocet, quia credo me beatum. Hinc omnia illa horrenda nata ſunt, hinc eſt, quod Lutherus vocauit Zvinglianos Diabolos corporatos, quia ex fidei licentia ad ſumma ſcelera ſine formidine pœnæ ſeſe parabant.

Horrenda verba Lutheri.

Nos igitur cum peccatorum grauitatem agnoſcimus, diſciplinæ ſeueritatem, dolendi, confitendi, ſatisfaciendi difficultatem ſubimus, filios

lios nos esse, & in domo paterna merito confidimus, vos quia sine disciplina agere vos dignum censetis, filij esse non potestis.

O DEVS cordium scrutator, & renum, cuius faciem angeli scandalorum accusatores semper intuentur, qui malleo æternæ condemnationis eos persequeris, & comminuis, qui vel vnum de pusillis istis scandalizauerit, exere potentiam, induat zelum manus tua, & tolle per Angelos iustitiæ tuæ administros scandala. Vide pusillos in te credentes, pusillos in te, nisi scandala obstarent, credituros, pusillos scandalorum efficacia à fide resilientes. Vide Domine Zelator, & ignis cõsumẽs, & si quos ex sorte tua, ex sacratis tuis offendere de cœlo intueris, aut misericordissimè emẽda, aut misericorditer extirpa. Vide à summa sede vsq; ad infimã capellã omnes, qui de sacrario tuo viuunt, & turpi vita polluũt nomen tuũ, mũdumq; àtuo cultu, veraq; fide, quam virijs infamant, pessimo exemplo auertunt omnesq;

O Deus tolle scandala.

Scandala Ecclesiasticorum causæ schismatum, & hæreseon.

Væ mũdo à scandalis

Væ homini per quem scãdalum venit,

hac

hac in vita, vel ita conuerte, vt exemplo sint pœnitentiæ, vel ita puni, vt illi quos peccando offenderunt iudicia tua expauescant, atque intelligant melius esse; vt suspensa molâ asinaria è collo mergantur in profundum maris, quam vt viuentes scandalizent vnum ex pusillis hisce, qui in te credunt. Miserere etiam eorum, quos sua infirmitas, aliena malitia in quemcunque errorem abduxit.

Magnum solatium est constãtia orthodoxis.

Vos etiam ô Augusti, Reges, Principes, Populi, Vestram, & subditorum salutem solliciti operamini. Ante oculos ponite religionis vetustatem, quam nouitate sua Ministrorum curiositas temerauit, sanctitatem fidei, in qua & pro qua tot Martyrum millia vitam posuerunt, firmitatem, qua totius orbis Ecclesiæ varijs hæresibus restiterunt, sublimitatem, quam inusitatis signis & portentis diuina potentia erexit, firmauitque, in ea perseuerate, eam beatitudinem in subditos vestros fratresque

que diffundite. Vos quoque, quos ex area dominica turbo abstulit, quos ex tam fundata Ecclesia in lubricum fraus impostoris excussit. videte profanam nouitatem in singulos annos interpolitam, semper incipientem, nunquam ad metam scientiæ peruenientem; quia extra metam currit. Vnitas illa in mille secta partes semper magis dissilit, & tamẽ nulla pars est, quę non sibi totius Ecclesiæ ius & nomen vsurpet.

In excusabilis per multos errores discursio.

Mores corruptos, lites ex litibus fœcundo satu ebullientes, nulla miracula, scripturæ contemptum, interpretationum nouarum audaciam cernitis, & tantam nihilominus insaniendi dulcedinem, & toties mutatæ sectæ inter se tam dissidentes sententiis, tam infestæ odijs, in vnum annum Iubilęum se coniiciant, tam disparibus tibijs pæana canant. Hæc tu quoque Deus oculis misericordiæ inspice, & propter Vnigenitum tuum, in quo bene complacuit animæ tuæ, tenebras discute, lumen nouum effunde. Vide Deus meus,

pax

pax mea, in Saxonia Electorali, Wimarienſi, Coburgenſi, primi erroris nomen permanere, rem in controuerſiam abiſſe, vide tot vrbes, omnes de tua cognitione gloriantes, ſed ſeductorũ vafritie in fraudem illectas. Hinc mouet Hollandia bellum, inde Britannia. Vbiquitatem concedunt nonnulli, eam alij refugiunt, Chriſto meritum minuunt Caluiniſtę, tollũt Sociniani, Britannia ſtatas habent Epiſcopos, Galli & Belgę eos ſcalam Antichriſti erigere profitentur, diuiditur diuerſis ſtudijs Belgium, & vrbes, vrbibus committũtur. Da Deus finem tot malis da veritatem agnoſcere, agnitam tueri. Aſpicis ô hominum cuſtos, & ſeruator, maxime arbiter iuſti, & æqui, & in veniam facilis, tot hominũ labores & de tuo nomine, de cultu tui numinis, tam diſcordes ſententias. Diluuia quædam errorum Europam inundarunt, & de religione aſperrima ſunt certamina. Mitis erat Pharao cum lateritio opere corpora torqueret adulta, aut flumine mergeret naſcẽtia: Imitior Babylo-

Auctoritatẽ errorib. detrahit errantium pugna.

Perſecutio corpora; hæreſis animas perdit.

bylonius, cũ hortos regios per exercitus captiuorum ſtrueret; nunc certamina dura ſunt, & animę noxia, diris enim cruciatibus alij alios deuouent, & populus ignarus quæſtionum, eſt in partibus, & furit, nec ſcit, qua pro parte pugnet. Omnes de ſua ſententia certi ſunt, ſuam quiſque ſalutem in tuto habere ſe putat; alieni exitij ſedent iudices. Nullus error tam nouus eſt, qui non multis videatur antiqua veritas. Quid querar in auribus tuis ſpes mea, firmitudo mea, DEVS meus? Vnde hæc libido diſſentiendi, vnde tam inflammata cupido, quod ſenſeris, tuendi, probandi, propagandi? Cúrrant coram te creator meus, lumen meum, lacrymæ mentis meæ, narrabo tibi ô Deus, quod noſti, quod ab æterno præuidiſti; ſed narrabo, vt agerem in ſinum omnipotentis miſericordiæ tuæ dolorem cordis mei, cui ſolum fieri medicina poteſt de immenſitate bonitatis tuæ. Sed hiſtoriam narro in auribus tuis, quam poſteri, non credent, nunc videmus, & tuæ

Poſt tot errores, & tantam in erroribus peruicaciã, locus eſt nouo errori.

& tuæ miſericordiæ preces noſtras, & pectora proſternimus, ne poſthac videamus. Ante annos centum venit homo peccati, inter vota caſtitatis ſuæ procus, noua dogmata mundo intulit, & ſecuta eſt multitudo pereuntium, quos de libro tuo deleuiſti; paulo poſt ſecutus alter alia noua protulit, & auditus eſt in Heluetia, interque illos luctæ, atque vtrinque transfugia, cum contraria via ad animarum exitia tenderetur. Nata ex hiſce, ſunt examina diſſentientium, quorum nomina tibi nota ſunt; me proferre fatigatio prohibet. Iam principes ſectæ in immenſum multiplicatæ ſunt, numeroque valent, & nouæ ſuccreſcũt. Habet iam ducentas Europa Religiones, ſed vnicam duntaxat vna pars habet fidẽ. Quiſq; quod ipſe credit, verbis, factis, gladio cum poteſt, propagat, cum deſunt vires, in locum eorum vocant calumnias, omnes diuerſæ ſectæ damnãt omnes, omnes damnantur ab omnibus, omnes inuocant fulmina in omnes, omnes diris deuouentur ab omni-

Luthero & Zvinglio fruſtra creditum.

Efficaciam erroris dæmon accẽdit.

omnibus. Interim peccata creſcunt, & dum diſputare, quam viuere malunt, pietas iuſtitiaq; recedit. Ducẽtæ ſunt errãtium factiones, quarum vnaquæq; centum nonaginta nouẽ, & cum illis veterem Eccleſiam tuam, priſcos patres, ſeruos tuos in domo tua olim fideles, nunc glorioſos condemnat. Inter centũ nonaginta cœtus errantes, centeſimus putat ſe errare non poſſe, & ſuũ illum eſſe cœtum vnuſquiſq; arbitratur. Vna fiducia omnibus loquẽdi, vnus ardor diſputandi, vna vanitas oracula tua citandi. Et nunc, ô Deus! cũ adulta ſint illa mala, centum annorum hæreſes, de tua luce, de tua gratia, de Euangelio reproducto, tibi gratias agunt, tãtum abſunt à pœnitẽtia errorum, vt ſibi adulentur, & conſcientiæ de ſæculo peracto blandiãtur, cum in ſingulos pene annos ſit mutata fides. Ecce Domine, iam nõ modo ſeptuageſimus annꝰ eſt, qui olim terminus erat Babylonicæ ſeruitutis, & Sabbatorum terræ vacãtis, longius prouecti ſumus, annus cẽteſimus voluitur,

Multitudo errantium verecundiam detrahit, confidentiã auget.

Summus error eſt errorẽ Deo imputare.

ſunt mota ſunt corda, vt redeant in patriam Ieroſolymam, ſed feſtis, cantibus, operum ceſſatione, cuſis in fiduciæ ſpeciẽ nummis, exilia ſua deprędicant. Exurge domine, & effunde ſuper eos miſericordiam tuã, miſericordiam multam valde, quia ipſi ſe coniecerunt in miſerias peccatricis vitæ, & infeliciſſimæ mortis. Poſt quaternas, quinaſq; mutationes, doctorumq; ſuorum in orbem iuſſa exilia, certos ſeſe aſſerunt, & quod vltimum ſunt amplexi, poſt innumeras mutationes trimeſtrium religionũ, id veruſtiſſimum eſſe credunt. Reſpice, ô Deus meus, ſpes mea in faciem Chriſti tui, & tam multorũ, tam diuerſe errantium gloriationes, non in tua iuſtitia, ſed in illa facie dilecta reſpice, audiẽs illud: *Ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt*, in luctu coronant vrbes, in funere canunt gamelia. Aſpice Ieſum dilectum filium tuum è vulnere pendentem, in vulnere ſtantem, pandentem ſinus, & omnia ad ſe trahentem. Verticem aſpice ſpinis ſaucium, & in vulnere totũ corpus

Vltima hæreſis maxime de antiquitate gloriatur. Vide ſecũdam Remonſtrantiam &c.

corpus, arentem ſiti linguam, circũſtantium crudelitatem innocentis tormenta ridentem, militem veſtes ſortitione profanantem, hęc aſpice, & tantæ caritati errantium animoſitatem condona, tantis ſupplicijs anathematiſmos mutuos hæreticorum, & hæreticis credentium expiatos, in vnam, veram, veterem, Catholicam religionem conuerte, vt vno tandem ore, vno animo in Eccleſia tua tibi veræ glorificationis hymnus reſonet: Gloria patri, & filio, & Spiritui ſancto, ſicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum,

Amen.

RVINÆ DAGON.

PHalaricarum nubibus procelloſis
Olim Iſraelis copias Sionei,
1.Reg.5. *Palmiferæ Idumes obruunt Megiſtanes;*
Arcam rigentis bracteæ grauem lamna
(Leuiticorum ferculum ſacerdotum)
Captam quadrigis auehunt coronatis:
Luctus flagellat caſtra gentis Abraæ
Luctus Iſraelis arca capta. *Sublatus aſtra verberat ſono planctus;*
Væ væ Iſraeli, væ nepotibus Saræ;
Captinitate fœderis decus noſtri,
Pignus ſalutis exter abſtulit miles;
Contra, inſolenti Mœnadum ſaginati
Oeſtro, catuliunt gentici Palæſtini;
Vbiq; tectis, vrbibusq;, fanisq;
Plauſu triumphant barbari lupercali,
Tripudia Philiſtiim. *Arasq; circum odoribus vaporatas*
Saltu incitati, epodicum catapſalma
Dithyrambico læti furore deludunt,
Thenſam Dagoni deuouent Abramæam,
Clamore Cherub conſecrantque pennata:
Nocte inſequente trepidus ad Dei magni
Inhorruit ficulneus thronum ſtipes,

Fron-

Frontem ſupinans deſuper ruit ſede,
Olli cerebrum illiſit impetu caſus:
Hic concatenat omnium ſtupor mentes,
Fit eiulatus mortualis in templo, Dagonis crucifragium.
Pullaq́ mœret veſte iam prior plauſus.
Lutherus ille excetrica virens lingua,
Eccleſiarum lerna Sæua Lutherus,
Vomica Acherontis, prædicantiũ Dagon, Dagon Teutonicus.
Calicum, diotarumq́ numẽ immenſum,
Dei ſuperbus helluatur in templo,
Luthericorum victimis adoratus:
At at quousq́ pinguis hic Deum venter
Diſtento omaſo mentietur Almannis?
Eccleſiarum principem, & caput Romam,
Oraculare armarium Dei veri,
Arcam, igne fuluo Gratiæ deauratam,
Myſteriorum ſola quæ ſeras claudit, Arca Iſrael Eccleſia.
Aperitq́ Sola, Veritatis Archiuum
Dite entheati Flamines nouatores,
Suffulta mentum turba nemore caprino
Deuouerant ſuo bidental Idolo,
Captã, & ſubactam raue iam ratitanta:
Circumſtrepebãt horreis cachinnorum,
Plauſtra inuehebant depudẽda ſannarũ,
Iam iam eſſe tempus, quo corona papalis
Caput in recaluum trãsfugæ ruat ſcorti,

Quo excaudicetur stirpitus fides cana,
Procul insulari mœreat pudor clathro,
Scelerum Mephitis rursus halet in mundum.
Sed illa tantis semper in malis victrix
Neroniano sanguinans pugillatu,
Diocletiani cordibus rubricata,
Furore tot philisthijm libystino
Victrix triumphat. *Insessa, circumsessa semper emersit,*
Latratibus non appetita tam dirum,
Quin pulcrior rediret ex canum morsu:
Et iam Dagonem Saxonum triũphauit,
Cæsum bipenni non sua, sed externa:
Ecce vt seipsum degulauit infelix,
Exungulatus à leone Caluino,
Deartuatus vnguibusque Bezanis.
Cecidit ab alto statua curuiceruica,
Lutheri ruinæ. *Collo, rupto hiat cadauer immane.*
Aruina stillat, panticesque diffarti:
Hinc calua capitis albet, hinc iacet costa:
De Iezabelis osse plus dapis restat,
Plus de coquina bustuariæ sagæ
Babylonis, eheu? stemma depudicatæ,
Ille ille de Bohemico cygnus Busto,
Collum reclinis ergo desupinauit?
Fulcite molem flamines recaluastri.

Ite

Ite, ite Prædicantium graueslanæ.
Telamones adſint, ite, quiſq; ſuccollet,
Componite oſſa, & ſi quid ex Deo reſtat,
Manuſque trunco glutinate diuulſas.
Euge euge factum, Prædicantico dignũ
Pilo, atque fronte; ne quis exeat vulgo
Rumor profanus occidiſſe Dagonem;
Vultus ſeueros mitigant Ariſtippi,
Fingunt ſonoro Iubilea concentu;
Putes quadriga Cæſarem triumphali,
Afris ſubactis, ciuium ſagis cinctum,
Pluere Suburæ compitis ſtrues auri;
Sic albidæ iam nube bracteæ ningunt,
Vt vnum Io deplebe corrogent vili.
O quam lepidulum de colu Mineruali
Subtemen! o aſtutiæ genus raræ?
Tali arrhabone Iubilea ſoluuntur.
Quiſquamne pingui Scrofipaſcus aruina
Credet Dagoni peſſime ſuo factum?
Io popinis, feſtum Io triumphabit.
Pæane conclamabit & pari ſutor,
Io triumphe! io Lutherico Dagon.

Iubileum Prædicātici doloris pallium.

IN PACIFICVM IVBILÆVM LVTHERIANORVM.

A Lecto hæreſeon ſtygios crinita colubros,
Schiſmataq́ obſcœno cõcomitata choro,
Forte Lutheri calas, nuper de more Miniſtros
Excierat, lites exhibitura nouas.
Marte ſed infeſto rabidos furialibus armis,
Mutua fatali bella mouere manu;
Pacis oliuiferæ tamen arma obducere fuco,
Blandaq́ mentiri fœdera fronte, videt.
Riſit, & haud aliud (clamat) diſcordia pomum
Inferat, irarum plus ſatis orbe ſatum eſt.
Fœderibus coëant, exactoq́ Orgia ſecla
Necquicquam ficta relligione crepent.
Diſſiliunt animis tamen, ac odioſa recudant
Iurgia: ſtant bello ſemina certa nouo.

Hac

Hac Erebum & Lemures potiuntur pace ſub imum,
Fœderaque Eumenider non leuiora colunt.

IN CASCAM HÆRESIN LVTHERI IVBILantem

ECQVÆ tam cyniceq; ruſticeque
Claudum lętat anus ſtolata paſſum?
Frontem turpificis ſtriata rugis,
Vultum cernua, ſpleniata mentum,
Exeſum gelaſina, buxeumque
Dentem, cui putris innatat Mephitis,
Et porrigine depilis capillum,
Artus ſquamea, decutesque palmas,
Venas toxica felle viperino,
Suram varica, Mulcibrisque talum,
Putens viſcera, ſæculoque longo
In Tithonida degener cicadam?
Hæc rumpit tamen ebrio cachinno
Fauces, ilia, ridibunda ſplenis
Succuſſi oſtia, pandit ora rictu,

Quali Ditis hiat trifaux Moloſſus;
Labris Iubila ructat è repandis,
Pleno Iubila ſibilat triumpho,
Albis pulpita Iubilis fatigat,
Saltat Iubila loripes choraga
Exultim ſaliſubſulis chorëis,
Ludos Teutonicoſtruit theatro,
Et pictiſſima Sæcularis anni
Figit lemmata poſteris legenda.
Quin & ſimia Romuli Tiaræ
Mentes ludificat rudis popelli
Parco munere miſſilis metalli,
Quod ſit teſſera languidæ ſenectæ,
Sero poſtgenitis Moneta gnatis,
Cani mnemoſynon perenne ſæcli.
At quam Ludia Caſca in hoc theatro
Perſonam gerit, induitq; ſocco?
An cornuta Mimallo, & entheata
Oeſtro Baſſaris, Orgijs Iacchi
Bombos exululat, rotatq; thyrſos,
Et ſaltat thyaſos, chorosq; verſat?
An de Mœnaliis agris, ſocisque,
Quos Lunæ perhibẽt globo priores,
Carmentis profuga, exulansque Vates
Ripam Tybridos hoſpitam ſalutans

Euan-

Euandro noua fata, ſecla, regna,
Albatæ ſuis, Iliæq; pandit?
An vultus hyali per orbis æquor,
Quamuis ſint piceo colore tetri,
Inſane ſpeculata ridet Acco,
Corridetq; ſibi, ſibiq; plauſum,
Felicem ſibi pollicemque tollit?
Et fucum facit, omnibuſque vultum
Mendacẽ ſimulans dolos propinat?
An poſt prandia lactei puelli
Strix deſiocula, & cyclope fronte,
Græarum ſoror vna, de cauernis
Prodit Cimmeriis Iouis ſub æthram,
Dentemque, & ſocium ſerenat orbem?
Tam caſcas Alemanna neſcit ora
Matres, ſiue ſtriges: nouo cothurno
Orcheſtram quatit ecce Lutherine — Hæreſis Lutheri.
Ex ouo fata proditi cuculli;
Et retro numerans dies, & annos,
Iam iam proxima barridi Charontis
Extremo ſibi Iubilo parentat.
Sic Heroidos inſtar Indianæ

Com-

Componit ſibi Buſtuanda ſpon-
dam,
Longam dormiat vt quieta noctem.
Nos leſſum facimus, cadoq; mœſtas
Iam componimus integro fauillas.
Et nouiſſima verba flemus iſta:
Æternum moriere Lutherine.

EPICEDIVM LVTHERICI Iubilæi.

VOSNE etiam plauſus? vos? ô pudor,
o ſtupor: huc iam
Integra ab Anticyris horrea adeſſe
velim.
Vos plauſus, inquam, Luthericolæ Sym-
myſtæ.
Iubili Prædicantici excors ſtultitia.
Mancipia inſanæ putida ſtultitiæ?
Quis iam Democritus non tota hypa-
chondria ructet
Splenius, & riſu corruat ipſe ſuo?
Islebico Euantes centeſima ſacra Epi-
curo
Ducitis, & Salios ebria turba modos.
Illum raua tonant fauorum pulpita So-
lem
Papiſmi tenebris emicuiſſe nouum,
Illum

Illum & de cælo terris cecidisse prophetam,
Heliæ similem religione virum,
Hoc cauponarum vinosa sedilia verum,
Hoc de tonstrina sannio scurra probat,
Quin etiam orchestram plebeo Roscio mimus
Dramate, vix hirco dignus olente quatit.
Implentur buccæ, & laudum atria tota vomuntur,
Lutherum maior turba, minorq; crepant,
Æternaturas festiui encænia plausus
Argenti crustas diua Moneta liquat.
Aucupium obijcitur populis, pretioque triumphos
Lutheri inferiis verbiminister emit.
Obsecro barbatas cur tanta infantia mentes
Occupat, & vetulos cassa nuceta sinus? Lutherus vmbra, & nihil.
Lutherum in partes sectum, elumbemq; videtis,
Ridiculo infamẽ scommate vel pueris,

Quas

Quærite Lutherum, nusquam est, dispas ruit, vno
Nomine vix reliquus, decidit in nihilum.
Non tam Deiphobum lacerum crudeliter ora,
Ora manusq; ambas fabula plangit anus;
Quam lacer est creagra toties decoctus, & assus,
Sine Melanchthonica, siue Gebenniaca,
Iamque adeo cygno vestro, neque penna, neque vnguis
Amplius, aut etiã crena relicta manet,
Deplumem in cunis primo Carlstadius ortu
Lutheri Metempsychosis.
Morsicat, & carptim flagrio Grammaticus;
Flagrio quem Graio tumidum cognomine tellus
Æthiopem signat Maura fuisse nigrũ,
Hic Peliæ in cacabo coctũ bis terq; recoxit
Pseudeuangelij pessimus ipse coquus.
Hinc etiam Aegloxico discerptum abdomine glutit
Ille, cui in tergo lilia Franca rubent,

Quæ-

Quærite, Saxonicis forsan manet integer obbis,
Cautior & coctæ se illatebrauit aquæ.
Hic quoque iam infletam vomuit cum sanguine vitam;
Mactata pulsus religione miser.
Semirutas Suecorum ædes, an forte Danorum
Catholicis olim templa habitata tenet?
Hic etiã exutus cappag̃, habitug̃ priore
Ah paupertinum quam male sirma trahit?
Si redeat Phlegethonteo rediuiuus ab orco
Posthumus; ah ipsi vix sibi notus erit:
Non pudor est igitur tam festo Iubila cantu
Tollere, tam illepidis orgia stulta iocis?
Si de Luthero vel quinta Essentia restet;
Morio sim, si vos desipuisse putem:
Nunc nihil est reliquum nisi somnia, somnus, & vmbra,
Aegrotat vester, nec satis est, moritur,
Iam capulo impositum Alecto Caluinia portat,

Nemo

Nemo Lutheriacam vt nouerit esse fidem,
Funebre, si sapitis, potius iam extrudite carmen,

Mortuo exequiæ, non Iubilæum.

Hinc procul, hinc ludi, lætitiæq; vacent,
Soluite, dum effertur, sacra vespillonia Patri,
Hoc quoque luctifico figite lemma tholo.
Lutherus moritur, moritur patriarcha Lutherus
Mors tua, Caluini dogma, Luthere, fuit,
O miserum. & iam se Lutheri palliat vmbra
Illa Lemannensis turpior vmbra lacus.
Rem Caluinus habet, nomen Lutherus inane,
Decipimur, miseri dicite Lutheridæ.

ROTVNDA QVADRATIS.

Cur plerisq; Nummus Iubilæus quadratus? Ad prædicantes Nummularios.

FLagella verbi, pulpitorũ stẽtores.
Ex Veritatis atrio

Del-

Delphos meracos, & Sibyllam virginem
Proferre ſeſe grunniunt;
Cum veritatis nec pilum cognouerint
Mendaciorum Dædali:
Hoc lippus vt videre poſſet inſtitor,
Nucis propola venditæ;
Iuſſi monetam Veritatis cudere;
Non vt priora ſecula
Iam circulari te rotundant ambitu,
Semper rotunda Veritas,
Quid ergo? quadratura ruris cuditur:
O Veritatem ruſticam!

ALIA MONETÆ PRÆDICANTICÆ Lima.

QVADRA Lutherici crepis vſta eſt fornace moneta,
(Mutari quadris ſæpe rotunda ſolent)
Audijt hoc quiſquam, & vidit; quid tam ſimile? inquit:

Hoc etiam canibus Symbolon esse solet.

Vidi ego cum longo armatus canicida dolone
Signaret medio rostra canina foro;
Causa fuit miseris amissi tessera milli;
Absq; tamen naulo sic Acheronta petunt.

Cerea nos Agni in collo delectat imago;
Hæc eadem puero bulla senigq; datur:
Vos quoque quod collo iam suffigatis, habetis:
Sed tamen & millis ista moneta quadrat.

ΕΙΣ ΤΟ ΤΩΝ ΝΕΟΕΥΑΓΓΕΛΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΟ ΙΩΒΟΛΑΙΟΝ.

Ὡς πραγμ' ἀργαλέον κρύψαι νόσον ἐμπεφυῦιαν,
Εἴτε φέρονθ' ὁσοφῶν ἄφρονα σχῆμα λαθεῖν;
Ἢ γὰρ ἁμαυρώσαι δῆτ' αἰσχρὸν ἔμελλεν ὄνει-
δος
Τμέων ἀφροσιώυς λήθη ἔσσαι πέλας·
Ὤνγε λιποψύχσοις πάλιν ῥεῖ πίστις ἐς ἄδλω,
Γεφυς ἑκατονταετὶς, χωλὴ, ἄμορφος, ἄνυς.

Αλλ'

Αλλ' ὑμεῖς μὴ ὅλοιτο τόσης ποτὲ μνήμη ἀνοίης,
Εγχράφεϊ ἀργυρέοις σύμβολα τῆσδε τύπις.
Μάρτυρες αὐτόματοι, νεοκμήτην αἵρεσιν εἶναι,
Τὴν πατέρων γ' ἀδεὶς οἶδε πρὸ ἡμετέρων.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΔΑΜΟΥ ΓΟΝΖΕΝΙΟΥ ΙΩΒΟΛΟΝ ΤΩΝ Νεοδιαγγελικῶν, καὶ τὸν θρῆνον τῶν Καθολικῶν.

Μυριάδας μερόπων ἑκατονταετηρίδα πᾶσαν
Ηπαφε παμπολύστας αἱρεσις ὀλομφή,
Τήν γε πανέργος ἀνὴρ, μοναχός τ' ἀπίρονος ἔπυξεν
Εις θεὸν, ὃς ἁγίας ὤπλ' ἀθέμιστα κροτῶν·
ΠΟΛΛΩΝ Δ' ἀνθρώπων ΨΥΧΑΣ ΑΙΔΗ ΠΡΟΙΑΨΕΝ,
Πολλὰ γ' ἂν ἀθανάτοις ἄστια πέρσε φίλα,
Τῶν γε καθ' ἀλλήλων ἐχθροὺς σώκρυσε πολίτας
Μαινομένως, νεαρῶν εἵνεκεν αἱρέσεων·
Ου γὰρ ὁμόφρονες ἁδ' αὐτοὶ δημηγόροι ἀϊδῶν,
Οσσαι γ' ἂν κεφαλαὶ δόγματα τόσσα σφίσιν.

Αλλὰ χ ὡς ὔπω σφέτερα φρενόωλης ὁρῶσι
Πήματα, τοῖσδε κακοῖς ἐντυφόωσιν ἑοῖς.
Οἷον ἐνὶ κρυπτοῖς ἀδεῶς κύρτοισιν ἀλέντες
Ιχθύες ἄλλοντμ ἀμφ' ἔδαρ, εἰς ὄλεθρον.
Ως οἱ ἑορτάζουσι πάγησιν ἐεργμένοι ἄδε,
Νήποι, ὅτι μέλει σφιν κακὰ τᾶ περὶ ποδῶν.
Τίπτ' ἄρα παγκλαυστοῖς τοιαύτην νοῦσον ἀμελίᾳ
Ἄρκιον ἀντίδοπν; ποῖον ὀνήσει ἄκος;
Ηὶ ἀλεξίκακος σωτηρικὰ φάρμακ' ΑΔΑΜΟΣ
Ατῶν ἐκ σφετέρων μίξε περιφραδέως·
Ει δ' ἄρα δ' ἀλιάσπ μελέων τάδε τεύματ' ἀκεῖσθαι,
Δῆλον, ὅτι ζωῆς ἐλπὶς ὄλωλε πάνυ.

EVANGELII NOVATI NVmus. Exclamare libet.

VOS Euangelii Fabii, vos poſt Thraſumeni
Dedecora, & Cannas reparatę gloria Romæ:
Vos oui tanti currucæ; nec puto maius
Ex Ledę nido exiluit Iouis incrementum,

Vos

Vos Tauromedico, vos Nilotæque leoni,
Matthæi genio, vos fulmineo Boanerges
Emplaſtrum feciſtis, & impoſitum Libitinæ
Vita inſufflata Paulum reuocaſtis ad auras,
Vos roſas blattis chartas, Papalia ſcruta
Scripturæ ſcoriam eraſiſtis, & emaculaſtis,
Egregii artifices. nemo iam cerdo Suburæ
Decertet vobis ſutura: ignobile nomen
Biblia, vos primum, vos defecaſtis amurca.
Hoc credat quiſquam capite aruinoſus obeſo
Veruecum in patria natus? quamuis modiorum
Myrias in populum ſignati depluat æris,
Quamuis quantum alias ferri fornacibus Ætnæ

Cyclopes verſant, tantum auri percutiatis,
Hoc tamen æternum non bracteolâ argenti,
Non raſæ inſculptum quadræue, orbiue Monetæ;
Sed Tarteſſiacis ſtabit programma Coloſſis:
Vos Euangelii Sirtes, Iernamque fuiſſe,
Sectores fidei, vos ſcripturæ crocodilos.

SECVLARIS NVMI COMmentum prædicabile.

PLEBS Iſacis factura Deum, cimelia furno
Eliquat, & vituli candida forma ſtetit:
Exod. 32. *Gazarum huc montes nuptæ, innuptæq; puellæ,*
Scriniaq; huc cogunt virq; puerq; Midæ:
Sic quibus à mento barbaï longa ſupellex
Pendula prociduos currit advſq; ſinus,
Vxorũ æruſcant olidarũ epiotia fratres,
Pſeudeuangelico ſacra futura Deo.

Argen-

Argenti flumen coquitur, Pactolus aheno
Feruet, & incudi massa parata calet.
Expectamus opus, quod postera secula narrent,
Phidiaco cælo maius, & ingenio,
Si non argento vitulus quoq; prodeat isto,
Prodigium, dicam, vidimus, ô superi!
Gaudia Lutheri vitulari dira cupido est,
Iubilaq; insuetis exululare modis.
Spumæ argentosæ coit in quadra segmina Pluius;
Omnib. ostentis hoc quoq; maius erat.
Non opus est vitulo, quando quo possit haberi
Sponte sua pretium vestra moneta dabit.

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGE.

Pag. 2. v. 7. *maiestate.* 23. v. 10 *edentes.* 112. v. 10. *veros.* 133. v 2. χερκώπων. 163. v. 4. *nominare.* 209 *in marg. Confessio Saxonicarũ* 219 *in marg. prætextu.* 229. v. 13. *damnatã* 263. *in marg. Colloquii.* 300. v. 2 *commutarant.* 309. *in marg spectra quo.* 335. *in marg. absorbebãt.* 356 ὀυκεὶς. 379. v 9. *respuentium.* 384 v. 16. ἀποσπασμάτον. 407. v. 9. παρλειηφυῖα. 420 v. 4. *mendaciorum.* 426. v. 7. *tentator.* 450. v 3. *à Capella.* 453. v. 1. *aliis. eadem.* v. 7. *Cœnæ.* 455. v. 12. *etiam.* 465. v. 19. *quĩ* 467 v. 7. *furiosa.* 470. v. 8 *operæ.* 474. v. 2. *gestum.* 477. *in marg. Hæresis semper dat progeniem vitiosiorem.* 478. v. 16. *singultu.* 479 v. antepen. *plaudis* 485. v. 12 *damnat.* 489. v. 1. *Et.* 489. *vers.* 16. *præmia.* 493. v. 18. *Vt.* 494. v. 12 *Britanniæ.* 494. v. 12. *Status.* 494. v. vltimo. *immitior.* 498. v. 5. *bracteæ.* 503. v. 3. *Eumenides.*

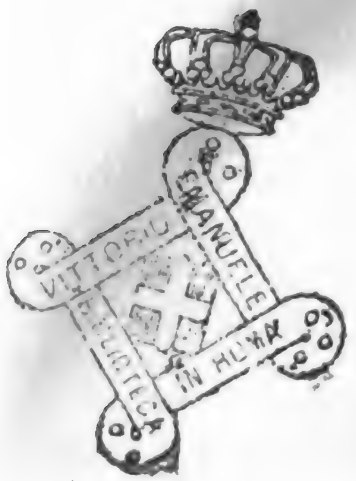

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

9-3-3

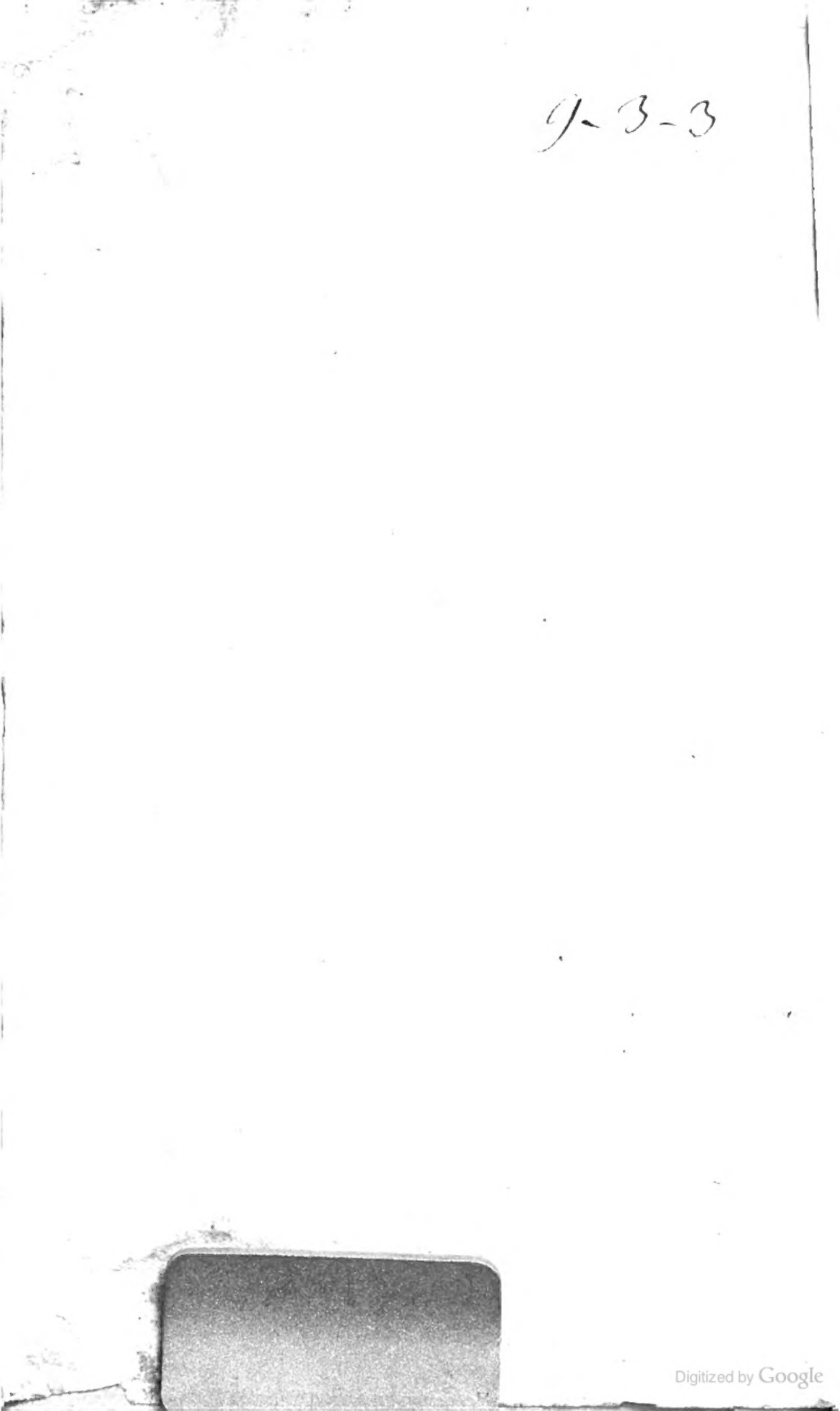

Digitized by Google